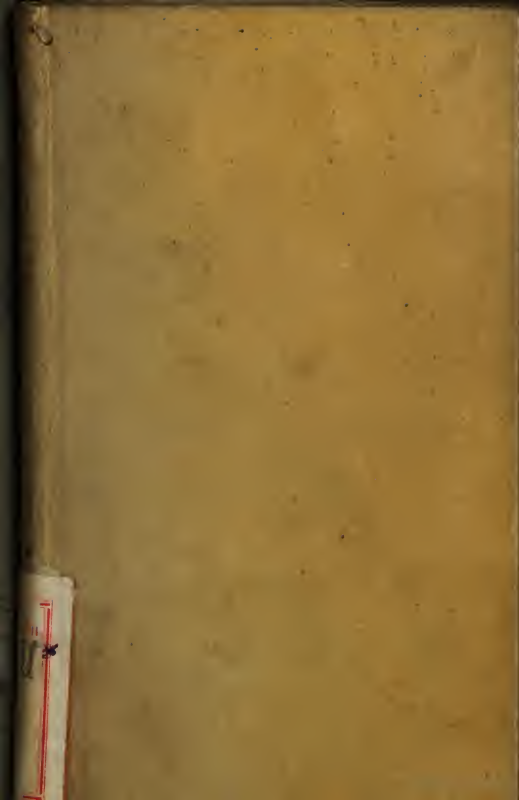

BIBL. NAZ.
Vitt. Emanuele III

XXIII

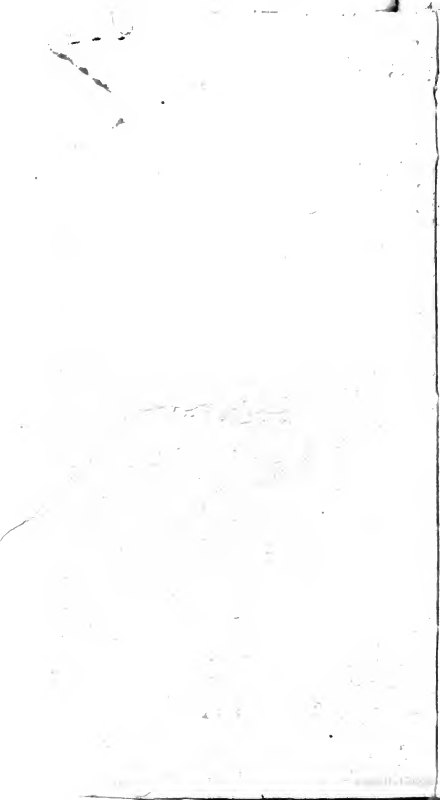
A

3

NAPOLI

113
A
72

Senumacher pinx. Petrus Lornius Scultor. Hamb.
*in Illustri Gymnasio Carolino Historiae Sacrae,
Eloquentiae et Graecae Linguae Professor Regius.*

HECATÆI ABDERITÆ

PHILOSOPHI ET HISTORICI

BIS MILLE ABHINC ANNIS LONGE CELEBERRIMI

ECLOGÆ

SIVE

FRAGMENTA

INTEGRI OLIM LIBRI,

DE HISTORIA

ET ANTIQVITATIBVS SACRIS

VETERVM EBRÆORVM,

GRÆCE ET LATINE,

CVM NOTIS

JOSEPHI SCALIGERI

ET COMMENTARIO PER PETVVO

PETRI ZORNII,

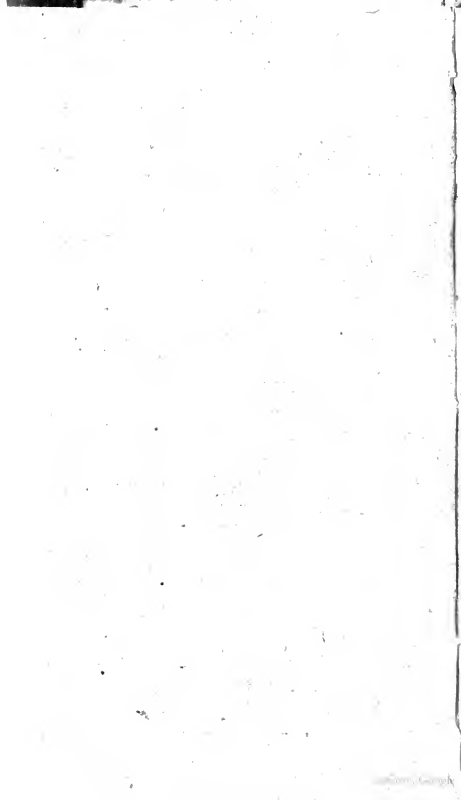
HAMBVRGENS.

Præter Prolegomena, Figuras æneas, & insigne
quoddam *ἀποσπασμάτιον* HECATÆI MILESII, quod
haud dissimilis argumenti est, subjunguntur indices
difficiliorum S. Scripturæ locorum,
& rerum.

ALTONA,

SVMPITIVS JONÆ KORTE.

M D C C X X X.

PROLEGOMENA AD LECTOREM.

T

§. I.

Estatae adeo *spectataeque fidei* scriptor est HECATÆUS ABDERITA, ut *sive divina veritas librorum Moysi* asserenda, *sive antiquitates sacrae veterum Ebraeorum* enucleandae sint & cum *Chronologia Historiaeque* conjungendae, ad illum Scriptorem nostrum doctissimi quique viri nunquam non provocare sustineant. Indicio sunt & documento JACOBUS BASNAGIUS, EDUARDUS BERNARDUS, JOANNES BIERMANNUS, SAMUEL BOCHARTUS, JOANNES BRODÆUS, AUGUSTINUS CALMETUS, JOANNES CLERICUS, SALOMON DEYLINGIUS, HUGO GROTIUS, JACOBUS HASÆUS, HUMFREDUS HODY, P.D. HUETIUS; ISAACUS JAQUELOTUS, HUMFREDUS PRIDEAUX, ADRIANUS RELANDUS, JACOBUS SAURINUS, JOSEPH. SCALIGER, EZÉCHIEL SPAN-

a 2

HE.

HEMIUS, GUILIELMUS & JOANNES SPENCERI, CAMPEGIUS VITRINGA, JACOBUS USSERIUS, JOANNES van der WÆYEN (in Variis Sacris p.439.) HERMANNUS WITSIUS, & CAROL. WOLZELEY, qui HECATÆI nostri *fide* atque *auctoritate*, pro eo ac decet, nituntur. Neque enim in omni antiquitate extant *insigniores Eclogæ*, unde vel *Historiam gentis Hebraeæ*, vel ejusdem *sacras Antiquitates* eruere, magisque confirmare liceat. Quanquam vero aliorum *Scriptorum Paganorum fides*, quoties *res veterum Ebraeorum* describunt, *dubia* sit plerumque * & suspecta; noster tamen HECATÆUS *fidem* suam in *rebus Veterum*

* Conferenda erit JO. JAC. SYRBII dissertatio de auctoritate Scripturæ Sacræ inter gentiles, ut nunc taceam de SIMONIS BORNMEISTERI dissertatione inaugurali de erroribus Historicorum gentilium in rebus sacris recensendis, CHRISTIANI WORMII libris de corruptis Antiquitatum Ebraicarum apud TACITUM & MARTIALEM vestigiis, de CHRIST. KORTHOLTI Obtrektatore Pagano lib. I. c. 3. p. 58. quos Scriptores allato meo ipsius judicio recensui olim Chilonii A. C. MDCCXI. in dem Grundriffe eines völligen und ausführlichen Werkes von dem ersten Christenthum, sowohl in reiner Lehre als heiligen Leben, aus den Feinden Christlichen Namens, den Heyden, zur Bekräftigung des Christlichen Glaubens und Überzeugung der spöttischen Atheisten, entworfen.

terum Hebræorum describendis nullo non tempore omnibus bonis probavit, ut testem decet omni exceptione majorem.

§. II. Quæ cum ita sint, optandum utique esset, ut HECATÆI nostri *Historia Aegyptiaca*, quam DIODORO SICULO præeunte JOAN. MARSHAMUS in Canone Chronico, sec. XV. p. 427. tantopere laudat, exstaret (nullus enim dubito, quin Fragmenta, quæ nunc edimus, multum inde lucis accipere potuissent) optandum etiam, ut HECATÆI nostri *librum integrum de Judæis*, manibus nostris versare atque evolvere liceret, sed quod nunc dolenter dicimus, *ex libello illo aureolo tantum fragmenta* exstant a JOSEPHO atque EUSEBIO *bona fide magnoque cum judicio excerpta.* *

⌘ 3

men-

* JOSEPHI libros contra *Apionem*, in quibus exstant hæc HECATÆI nostri Fragmenta, HUGO GROTIUS in libris de veritate religionis Christianæ semel iterumque appellat eruditissimos, *honorificum* etiam de iisdem JOSEPHI libris exstat *judicium* JOANNIS TILLOTSONI in homilia singulari in Jobi XXVIII, 28. in qua Atheorum *λεπτολογήματα* & nugas convellit: sed RICH. SIMONIUS suspendens omnia naso, cum JOSEPHO tum EUSEBIO dicam scribit dans l'Histoire Critique du Vieux Testament lib. II. c. 2. p. 211. en ejus verba: *il est bon de remarquer que non seulement*

mentis homo credet, JOSEPHUM, cujus adhuc ætate facile erat librum ipsum HE-CATÆI adire, vel obtusi adeo pectoris, vel perfrictæ frontis virum fuisse, ut HE-CATÆUM quendam falso creditum, *Hellenistam Judæum* puta, subornaret, in sui dicam an gentis suæ, hoc est veterum E-bræorum, ludibrium, apud Romanos præfertim aut Græcos, quorum etiam pueri, ut ait ille, *nasum rhinocerotis habebant*, simul atque fraudes suboluerant æruscatorum. Neque vero aliquis dicat HECA-TÆUM ABDERITAM per transennam tan-

Joseph, mais aussi Eusebe & quelques autres Peres ont cité souvent des Auteurs qui estoient favorables a leur cause sans examiner en particulier la verité de ces Livres, ainsi qu'il est arrivé des Ouvrages qu'on attribue aux Sybilles, que tout le monde sçait avoir esté supposez. C'est pourquoy nous ne devons pas croire si facilement à la simple autorité des anciens Peres, lorsqu'il s'agit de faits qui regardent seulement la Critique. Quorsum tendat SIMONIUS, quilibet in calce Commentarii videre atque intelligere poterit, nec petulantia ista judicii commovebitur quisquam, nisi qui putat sibi quasi portifsculum publice esse datum ad SIMONII os cohibendum & laxandum: interim M. G. VOCKERODT in exercitatione Academia de notitia divinarum Scripturarum apud Gentiles cap. IV. §. 1. p. 58. JOSEPHI libros contra Apionem itidem commendat, ibidemque HECATÆUM ABDERITAM recte tanquam *testimonium rerum Judaicarum* adduci observat.

tantum JOSEPHO fuisse cognitam: cum enim JOSEPHUS scriptorem HECATÆUM *Philosophum* quoque appellat, egregiam certe scriptorum sive librorum HECATÆI notitiam habuit, persuasus HECATÆUM *Historicum & Philosophum* unum eundemque esse hominem. Utinam JOSEPHI de HECATÆO testimonium legisset JO. JONSIUS lib. I. de scriptoribus Historiæ Philosophicæ c. 19. §. 3. & ÆGIIDIUS MENAGIUS in notis ad LAERTII Pyrrhonem, JOSEPHI consensum quantivis pretii facturi laudassent. Sed hæc hæctenus, cum *in limine Commentarii nostri* multa occurrant, quæ huc pertinere nemo non fatebitur. Quod vero ad hanc ipsam *nostram Fragmentorum HECATÆI ABDE-RTÆ editionem* attinet, *textum Græcum variis lectionibus*, atque *interpretatione Latina* ex elegantissima JOSEPHI editione, quam doctissimus SIGEBERTUS HAVERCAMPIUS adornandam curavit, transulimus, adjecimusque JOSEPHI SCALIGERI *notas*, quas in laudata JOSEPHI editione plane omissas esse miramur. *Dicte* autem SCALIGERI *note* in insigne quodam HECATÆI nostri fragmentum (neque

que enim omnia ejusdem Scriptoris fragmenta colligere in animum induxerat SCALIGER) suo loco, suoque ordine in *Commentario nostro* occurrunt, ita quidem, ut eruditus lector illas SCALIGERI notas a nostris observationibus facili possit distinguere negotio. Denique in *Commentario nostro* id operam dedimus, ut *Theologia cultores* præter uberem rerum scitu dignissimarum copiam, *usum & præstantiam imprimis Antiquitatum Hebraicarum in sacris literis utriusque Codicis* interpretandis explanandisque perciperent. Quid multa? vere persuasi sumus, fieri nullo modo posse, quin *sacrarum literarum interpretes*, quotquot illarum *antiquitatum ignari* sunt, tanquam in illuni nocte sine lumine errantes sæpe impingant, sæpe labantur, sæpe quovis potius, quam quo instituerunt, perveniant. Gravia, fatemur hæc verba sunt illis, qui ab *interpretum ejus nota fide & ingenio* toti coguntur pendere, quique non possunt sapere, nisi quod olim de haruspibus dicebatur, ex alieno jecore, sed sine rivali se suosque interpretes soli ament. O feri studiorum! Non possumus non hic inferere verba Celeberrimi JO. FRANC. BUDDEI in
præ-

præfatione, quam ADRIANI RELANDI Antiquitatibus Sacris veterum Hebræorum delineatis præmisit: *Qui divina sapientiæ, quæ Theologia nomine hodie venit, rite operari cupiunt, hoc merito sibi datum credunt, ut in sacrarum literarum perscrutatione diligentiam suam studiumque præcipue collocent. Id vero ut commodè fieri queat, præter alià, mores, instituta, ritus gentis Hebrææ cognitos quodammodo atque perspectos habere oportet. Fieri enim vix aliter potest, quam ut qui de rebus sui sæculi scribunt, ad mores, consuetudines, opiniones eo tempore receptas nunquam fere non respiciant. Quorum omnium cum apud homines post aliquot sæcula viventes, ne dicam, ab aliis majoribus prognatos, aliisque longe moribus imbutos, vix umbra, aut vestigium supersit, non possunt non obscura admodum videri, quæ hominibus ea ætate, qua scripta ista literarum monumentis consignabantur, evidentissima erant, apertissimaque. Atque id cum veterum Scriptorum omnium, sive Græci sint, sive Latini, quos multorum seculorum intervallum a nostra ætate remove, tum maxime sacrorum, qui unicam ad salutem viam nobis monstrant, exemplo comprobari potest. Hi namque de rebus aut a Judæis,*

AHT

aut inter Judæos ante mille & septingentos annos gestis loquuntur, & ita loquuntur, ut si nesciamus, quis gentis hujus eo tempore fuerit status, quæ dogmata, quæ opiniones, quæ studia, quæ consuetudines, vix accurate, quod dicitur, assequi valeamus. Idque vel novi Testamenti libri, speciatim, qui vitam resque gestas Servatoris nostri exhibent, testantur, nequid nunc de veteri Testamento dicam. Qua in re providam Sanctissimi numinis curam devoto pectore venerari liceat, quod varia gentis Hebrææ monumenta exstare voluerit, ex quibus ea condiscere licet, quæ sacris scriptoribus in his omnibus lucem egregiam affundunt. Nec defuerunt sibi aut aliis viri eruditione & ingenio præstantes, sed luculentis potius commentationibus demonstrarunt, quantum lucis in librorum novi quoque fœderis explicatione, Hebrææ gentis antiquitates adferant. Hæc verba Civis sui celeberrimi audiant Juvenes nostri in Pomerania, nec audiant solum, sed & in animos demittant, nisi forte mens ipsis læva fuerit, anguium more cum excantantur, ægre moliri gressum & nauseabundi GYMNASII CAROLINI exedras subire malint quam ad sanctissima sacrarum literarum adyta & penetralia addu

adduci: sed meliora ominamur, cum Juvenes perpauca licet, inter tantam seculi nostri scabiem & contagia lucri *nil parvum sapiant & adhuc sublimia curent.* Præterea eo *Commentarius noster* pertinet, ut cum viri docti jam pridem *studii Prophetici necessitatem* * *usumque* in Ecclesiis Christianis commendaverint, *Historia Sacra & Profana in vaticiniis esset mira consensio* **

Quod-

* TACO HAJÓ van den HONERT dissertationem edidit de Theologiæ Propheticæ necessitate ejusque perpetuo in Ecclesia usu, CORNELIUS HASÆUS Orationem inauguralem de summa his quidem temporibus necessitate studii prophetici, HENR. MUHLIUS parænesin de studio prophetico nostro hunc tempore maxime amplectendo excolendoque adjectam *ἀνοδείξεις* scripturariæ.

** Scriptores qui huc imprimis spectant, multi sunt & varii. Mittimus in præsentem AUGUSTINI TORNIELLI & JACOBI SALIANI Veteris Testamenti annales sacros & ex profanis præcipuos, CHRISTIANI SCHOTTANI Historiam Sacram V. T. seu exercitationes Historicas in S. Scripturam & JOSEPHUM (quorum Scriptorum notitiam tradunt JO. FRANC. BUDDEUS in *Isagoge* Historico-Theologica ad Theologiam Universam, singulasque ejus partes p. 872. & THOM. ITTIGIUS in dissertatione, quam Historiæ Ecclesiasticæ primis Christo nato seculi selectis Capitibus delineatis præmisit §. 77. seq.) silentio etiam præterimus JO. FRANC. BUDDEUM in *Historia Ecclesiastica Vet. T. ab orbe condito usque ad Christum natum*, variis obser-

Quod ipsum intellexit, & palam quoque professus est communis ille Germaniæ Præceptor

vationibus illustrata, FRID. SPANHEMIUM in historia Ecclesiastica a condito Adamo ad ævum Christianum, cui inferuntur synchronismi insigniores historię exoticę, RENATUM JOSEPHUM TOVRNEMI- NIUM in variis dissertationibus, quę exstant in ejusdem supplemento commentariorum JO. STEPHANI MENOCHII, aliosque, transimus ad alios scriptores, qui nunc una serie sequuntur. Atque hi sunt GEORGIUS ABELIUS in Historia Monarchiarum Orbis Antiqui, NICOLAUS ABRAMIUS in Pharo Vet. Testamenti, PETRUS ALLIXIUS in den Vernünftigen Betrachtungen über die Historischen und Prophetischen Bücher des alten Test, P. II. lib. I. c. 2. FRANCISCUS BLANCHINUS in Historia veteri ex monumentis antiquis illustrata, JAC. BENIGNUS BOSSUETUS dans le discours sur l'Histoire Universelle pour expliquer la suite de la religion & les changemens des Empires, HUGO BRUGTHONUS in Commentario in Daniele, AUG. CALMETUS in dissertatione cui titulus: Precis del' Histoire prophane d'Orient depuis Salomon, jusqu' après la captivité de Babylone pour servir d' éclaircissement à l' Histoire des Hébreux marquée dans les prophètes, & in alia dissertatione de populis Judææ finitimis eorumque Historia, JACOBUS CALVERTUS in libro, cui titulum fecit Naphthali, JACOBUS CAPELLUS in Histor. Sacra & Exot. CHRISTOPH. CELLARIUS in dissertatione de principio regnorum & Historiarum contra CTESIAM CNIDIUM, HERM. CONRINGIUS in libro de Asiæ & Ægypti antiquissimis Dynastiis communem omnium Chronologorum sententiam a CTESIA profectam primus labefaciavit, RICHARDUS CUMBERLANDUS in opere Anglico, cui titulus: Sanchomathos Phœnician History transla-

ceptor PHILIPPUS MELANCHTHON.
Ut series, inquit, præfat. in *Xenoph.* Tom. II.
 decla-

ted from the First Boock of Eusebius de præparat. Ev-
 ang. with a continuation of Sanchomathos History by
 Eratosthenes Cyrenæus's Canon which Dicæarchus
 connects with the first Olympiad: These Authors are
 illustrated with many Historical and Chronological
 Remarks, proving them to Contain a series of Phœni-
 cian & Ægyptian Chronology from the first Olympiad,
 agreeable to the scripture account by R. C. Idem CUM-
 BERLANDUS in dissertationibus, quas vocat Orig-
 ines antiquissimas a PAYNIO edendas, uti spes facta est,
 ANDREASFRANCKENBERGERUS in libro de am-
 plitudine & excellentia Historiæ Prophetiæ, & in in-
 stitutione antiquitatis & Historiarum, JO. BAPT.
 GRAMÆUS in Historia Universalī Asiaticarum gen-
 tium, HUGO GRO'TIUS lib. I. de veris relig. Christi
 §. 18. & lib. III. §. 16. P. D. HUETIUS passim in de-
 monstratione Evangelica, WILLIAM JAMESSON
 sive Guil. JACOBIDES in spicilegiis Ægypti & aliarum
 gentium adhuc *ἀνεκδότοις* uti credo, JAC. CHRIST.
 ISELIUS in dissertatione de Tyro & Prophetarum de
 ea vaticiniis, JO. MARSHAMUS in Canone Chronico
 Ægyptiaco, Hebraico, Græco G. OUTHOVIVS in
 brevi delineatione Monarchiæ primæ seu Assyriacæ ad
 rectam intelligentiam variorum locorum S. Codicis
 aliorumque profanorum Historicorum, quæ exstat in
 Bibl. Brem. class. V. fasciæ. I. JAC. PERIZONIUS in
 Originibus Babylonicis & Ægyptiacis, DIONYS. PE-
 TAVIUS in doctrina temporum, PAULUS PEZRO-
 NUS dans l'Antiquité des Temps rétablie & défendue
 contre les Juifs & les Nouveaux Chronologistes,
 HUMFREDUS PRIDEAUX dans l'Histoire des Juifs
 & des peuples voisins depuis la décadence des Roya-
 umes d'Israel & de Juda jusqu'à la mort de Jesus-Christ,

declamat. p. 275. *imperatorum teneantur, non solum opus est sacris historiis, sed etiam aliarum gentium monumentis. Quam in re sapius cogito divinitus accidisse, ut reliqui scriptores Græci luculenti, qui prorsus ab eo articulo historiam inchoant, in quo prophetica desinunt, quasi testimonium de vetustioribus dicant.* Et paulo post ita pergit: *prodest autem ad intelligendos sacros libros, & propagationem veræ religionis considerandam nosse imperiorum seriem.* Hæc ex MELANCHTHONE excerptit JO. GOTHOFRED. LAKEMACHERUS in Orat. inaugur. de utilitate, quam e scriptoribus Græcis profanis capere potest V. T.

JOSEPHUS SCALIGER in notis ad veterum Græcorum fragmenta selecta, quibus loci aliquot obscurissimi Chronologiæ Sacræ & Bibliorum illustrantur, CONR. SAM. SCHURZFLEISCHUS in Primordiis Assyrio - Chaldæorum, in Medo-Persarum Initiis, de Nino urbe, CAMP. VITRINGA in notitiâ Babylonis, Ægypti, aliarumque gentium, quam Cômmentario in Esaiam inseruit, JO. VORSTIUS in variis dissertationibus, JAC. USSERIUS in Annalibus Vet. Testamenti, E. WELLS in Cômmentario in Daniele, cui titulus: *A Help for the more easy understanding the Book of Daniel*, CAROLUS WOLZELEY in der wahrhaftigen Glaubwürdigkeit Heiliger Schrift, qui ut fidem faciat, tandem P. II. c. 5. p. 463. addit: ALEXANDER POLYHISTOR und HECATÆUS haben beyde von der durch Cyrum geschehenen Wiederaufbauung des Tempels zu Jerusalem geschrieben.

V. T. interpretes. Denique ex illa consensione redargui possunt malæ notæ homines, qui *divinos Vates sola atra bile percitos oracula cecinisse* tradunt * cum hoc modo uti dictum appareat historiam non minus temporum, quam ipsius prophetiæ, quam impleri videmus, lumen esse.** Ac ne forte hæc temere dixisse videamur, uno alteroque exemplo fidem faciet HUMFREDUS PRIDEAUX in præfatione, quam Historiæ Judæorum & vicinarum gentium præmisit; en ejusdem verba: *Pour donner à cette Histoire des Juifs un certain degré de clarté qui la rendit plus utile, je me suis trouvé obligé d'y faire*

* *Hosce autem derisores dignis modis excipiunt pro eo ac fas erat HERM. WITSIUS Tom. I. Miscellan. Sacror. lib. I. c. 9. §. 8. 9. seq. GODOFR. OLEARIUS in dissertatione, qua usum doctrinæ de temperamentis Apostolorum in theologia exhibet §. 14. seq. & JO. FRANCISCUS BUDDEUS in dissertatione an homines possint naturali vaticinandi facultate. Confer si placet Tomum I. Opusculorum nostrorum sacror. p. 121. & BASNAGIUM dans l'Histoire des Juifs lib. V. cap. 1.*

** Diximus hanc in rem, quæ eo pertinet in præfatione dissertationis nostræ, quæ complectitur Historiam & Antiquitates Urbis quondam in Ægypto celeberrimæ **מִצְרַיִם** sive **מִצְרַיִם** id est Thebarum sive **Διοσπολίδας** ad illustrationem Jerem. XLVI. 25. Ezech. XXX. 15. & Nah. III. 8. 9. 10. *2. LIV*

y faire entrer celle des Orientaux leurs Voisins ; parce qu'elles ont une liaison si nécessaire, qu'il est impossible de bien entendre l'une sans savoir l'autre. Il a fallu aussi entrer un peu dans celle de la Grèce, des qu'elle s'est trouvée mêlée dans les affaires de Perse, & Syrie & d'Egypte. Sans cela je n'aurois jamais pu donner à mon Lecteur une vuë si distincte de l'Accomplissement des Propheties du Vieux Testament, que celle que je lui présente dans cette Histoire. Comment donner une idée juste par exemple, de l'accomplissement de la Prophetie, qui avoit prédit que Xerxes souleveroit tout le monde contre le Royaume de Grèce (Daniel. XI. 2.) sans entrer un peu dans le détail de la Guerre que ce Prince y porta ? Comment faire comprendre la justesse des images sous lesquelles Alexandre, la Rapidité de ses Conquêtes, & la destruction de l'Empire des Perses, nous sont représentées dans ces Propheties (Dan. VII. 6. VIII. 5. 6. 21. X. 20. XI. 3. 4.) sans mettre devant les yeux du Lecteur la suite des Guerres où tout cela s'est exécuté ? Comment faire voir d'une manière convainquante la vérité de celles, qui regardoient les Successeurs d'Alexandre dans le même Prophete (Dan. VIII. 8. & XI. 4.) sans donner une Relation

tion bien circonstantiée des Mouvements & des Guerres qui produisirent en fin le Partage de cet Empire entre Quatre des Principaux Généraux de ce Conquerant? Ces exemples suffisent pour autoriser ma conduite à cet égard. Tanto autem praestantior est historia sacra & profana in vaticiniis interpretandis collatio, quo frequentius multi non aperto quidem Marte, quod Athei & derisores isti, quos diximus, faciunt, sed per insidias fidem vaticiniorum labefactare atque elevare conantur. Quando Deus Ezech. XXVI. 14. minatur hunc in modum Tyro: te in siccum saxum redigam, ut sis expandendis sagenis, non deinceps instauranda, collatis commat. 20. 21. quando porro idem Deus Esaia XIII. 20. de Babylone memoriae hæc prodit: nunquam habitabitur, nullo incoletur ævo, & Jer. LI. 37. erit incolarum expertus & 62. erit ita excisa, ut in illa nec homo nec pecus degat, quippe quæ futura sit æterna vastitas, statim ad hyperbolicas dictiones confugiunt persuasi plus dici a sanctis vatibus, quam veritas Historiæ patiatur. Vide JAC. PERIZONIUM in Orig. Babyl. p. 365. Sed quid opus est istis ambagibus? Observat ABARBENEL in libro, cui titulum fecit משיע ישועה morem hunc

esse Prophetarum, ut in vaticiniis suis ad propinquum & remotum tempus respiciant, atque adeo vaticinia ad secula longe remota spectantia inter alia vaticinia quæ proxima tangunt, inveniri. Et hoc quidem eo magis in argumento, in quo versamur, fieri potuisse constat, quia Deus urbibus & regnis *exitium* minatur *diversis temporibus per gradus quasi consummandum*. Vide RELANDUM in Palæstina p. 1051. & quæ de *Babylonis excidio* contra SCALIGERUM in *Commentario nostro* leguntur.

§. III. *Figuras aeneas* adponendas curavi, quia his mire & ad antiquitatis studium & ad historias cognoscendas incitari adolescentes sapientius cognoram, & facilius quæ legerant & audierant, memoriæ infigi.

§. IV. Transeamus necesse est ad *insigne fragmentum* HECATAEI MILESI, quod in calce *Commentarii nostri* legitur, quippe ejusdem fere argumenti, in quo tractando HECATAEUS ABDERITA majori tamen cum laude & fide versatur. Hocce autem fragmentum *vero & genuino suo auctori* HECATAEO MILESIO jure meritoque adscribo, quia doctissimi viri HERM. CONRINGIUS, SALOMON DEYLINGIUS,

IS. JAQUELOTUS, JAC. TRIGLANDUS & JAC. USSERIUS perperam subinde nominant DIODORUM SICULUM tanquam fragmenti auctorem, cum tamen PHOTIUS ex fertis verbis observet a DIODORO tantum excepta quædam ex HECATAEO MILESIO depromi. *Quanam* hujus HECATAEI MILESII *ætas* sit, ex ipso scriptore colliges, cum dicit Judæorum patriis institutis multa decessisse Monarchia quarta Persarum & deinde Macedonum. Igitur MILESIUS fuit ætate suppar ABDE-
RITÆ HECATAEO, diversus utique ab HECATAEO illo MILESIO qui tempore Darii Histaspidae primus Historiam *πεζῶς ἐξήνεγκε* *soluta oratione scripsit* HERODOTO *λογόποιος Historicus* vocatus. Hæc de ætate HECATAEI nostri MILESII: Et vero id ipsum fragmentum se totum ad utilitates nostras porrigit, explicatque, siue *nudam veritatem*, siue *mendaciorum & simulationum involucra* perspicere velimus. Quod ad *veritatis expressa in hoc fragmento vestigia* attinet, observamus I. contra MARSHAM & SPENCERUM * ab HECATAEO

b 5

MILE-

* Præter TRIGLANDIUM, DEYLINGIUM & WITSIUM hypotheses atque errores SPENCERI confuta-

MILESIO *veram originem & causas rituum
Mosaicorum tradi.* STRABO quidem lib.
XVI.

runt NATALIS ALEXANDER in Histor. Eccles. Vet. Test. æt. mundi IV. dissert. 3. p. 404. CLAUDIUS FRASSENIUS disquisit. Biblicar. lib. I. c. 4. LUDOV. FERRANDUS P. I. Observationum de religione Christiana Gallice editarum, JO. MEYERUS in libro de origine & causis festorum, quos olim Judæi in terra Canaan, hodieque in exilio agitare consueverunt. JO. van der WÆYEN in duabus dissertationib. de Hirco Azazel, quarum altera JO. SPENCERI de hirco isto sententiam ad examen vocat, MELCHIOR LEYDECKERUS in libris de Republica Ebræorum, H. G. SNABELIUS in Oratione de Origine & Præstantia Theologiæ Hieroglyphicæ & Typicæ, J. H. MAIUS in dissertatione de lustrationib. veter. Hebræorum aliisque, quæ inter dissertationes ejus Theologicas junctim in 4. editas apparent, JO. d'OUTREIN in variis dissertationibus de Paschate, vacca rufa, solennis expiationis festo &c. commentario ejusdem in Epist. ad Hebr. subjectis, JO. BENED. CARPZOVIVS in animadversionib. ad Schickardi Jus Regium p. 30. & in dissertatione de Vacca Rufa, JO. FRANC. BUDDEUS in Hist. Eccles. Vet. Test. Tom. I. per. I. sect. 3. ad §. 22. p. 417. item per. II. sect. X. ad §. 31. p. 667. ut nunc alios scriptores taceam, quos longo agmine producit Celeberrimus CHRISTOPH. MATTHÆUS PFAFFIUS in introductione in historiam theol. litterar. notis amplissimis illustrata P. I. lib. I. ad §. 5. p. 98. seq. Modestum est JO. CLERICI judicium de SPENCERO, quod ut verum ex ejusdem Tom. XII. Biblioth. anc. & mod. excerptit, suoque calculo probat JO. GOTHOF. LAKEMACHERUS in Orat. inaugur. de utilitate quam e scriptoribus Græcis profanis capere potest V. T. interpres p. 363. in calce P. III. Observation. Philologicar. Nec vero primus est SPENCE-

XVI. nobis prodidit, quod Moses in Aegypto *praesentis status* non æmulus, *sed pertasus*, *affirmans & docens Aegyptios non recte sentire*, Deumque *sine aliqua figura colendum, relicta parte, quam habebat regionis*, indignabundus Hierosolymam commigravit; sed multo adhuc disertius HECATAEUS MILESIUS de consilio Moſis legem ferentis testatur, quod *moribus Aegypti improbatis*, in religione ac republica *sacrificia & vitæ rationes ab aliis gentibus prorsus diversas ordinavit*. Idem HECATAEUS narrat *Hebraeos*, cum peregrini Aegyptum incolerent, *diversissimi* mos

RUS, qui se inveteratæ apud eruditos & omni destitute dubio sententiæ opponat, nam ut ait CARPZOVIVS in notis ad Schickardi Jus Regium p. 27. ante ipsum totus pridem in eo fuerat SAM. PARKERUS lib. II. tentam. Phys. Theol. c. I. p. 181. ut ostenderet, vana omnia esse, quæ eruditi e gentiliū theologia promant, quasi e veri Dei cultu ad ipsos translata essent, & toto cap. III. inde a p. 268. copiose isthoc unum probare nititur, plerumque *Gentiliū Theologiam Historicam* perperam & temere *sacrae Historiæ* accommodari. Cum vero ibidem CARPZOVIVS opponat scriptores, SPENCERO qui de *παροξήλεια gentiliū in rebus sacris* de industria scripserunt, conferantur adhuc alii ejusdem notæ scriptores, quos præter CONR. SAM. SCHURZ-FLEISCHIVM in dissertatione de cultu ignis apud omnes gentes nationesque recepto, agmine quasi facto laudavimus Tomo I. Bibliothecæ Antiquariæ & Exegeticæ p. 805. seq.

*mos ritus, qui ad templum & sacrificia pertine-
rent, usurpasse διηλλαγμένοις ἑθεσι Χρωμένους
περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὰς θυσίας.* Tantum igitur
abest ut *Moses Memphisitica* Sacra in sui
Dei cultum evexerit, ut potius Aegyptii
apud **HECATAEUM MILESIUM** lamen-
tabilem in modum conquerantur, patrios
erga Deos cultus hoc impulfore plurimum
defecisse. Hæc igitur **HECATAEI** verba
in lite illa, quam adversus illos Duum viros
MARSHAMUM & SPENCERUM disce-
ptamus, in magno pretio habent **JAC. TRI-
GLANDIUS** in dissertatione de origine &
causis rituum Mosaicorum, **SALOMON
DEYLINGIUS** in Oratione de ingenio Isræ-
litarum Aegyptiacorum aliique, qui perpe-
ram tamen **DIODORUM SICULUM** no-
minant, cum potius **HECATAEUM MI-
LESIUM**, ex quo ille fragmentum excerpse-
rat, nominare paulo distinctius debuissent.
Cum iisdem **HECATAEI** verbis concor-
dant verba Dei **Levit. XVIII, 3. 4. Deuteron.
XII, 30. 31. 32.** itemque Pauli, cum in epist.
ad **Ephes. II, 14. 15.** legem præceptorum in
ritibus *inimicitias* vocat, * quia sacra Ju-
dæo-

* Vide **WITSIUM** in *Aegyptiacis* lib. III. c. 4. §. 14.
p. 288.

dæorum, ut ait GROTIUS de veritate religionis Christianæ lib. I. §. 13. ab externis omnibus deriderentur, nec quidquam haberent, quo se commendare possent extra Deum auctorem. Sed mittamus hæc, addē II. ex HEGATAEO MILESIO insigne admodum pro *veritate & antiquitate Mosis*, ejusque doctrinæ testimonium. Recte TERTULLIANUS adversus Praxeam affirmat, *id esse verum quodcunque primum, id esse adulterum, quodcunque posterius*. Necessarium enim est, uti verba TERTULLIANI explanat, illustratque SAM. BOCHARTUS, Phaleg. lib. I. c. 1. ut veritas sit prior mendacio, cum mendacium nihil aliud sit, quam corruptio veritatis. Itaque inter *doctrinæ cælestis characteres & ἀρχαία* merito censetur *antiquitas*, atque adeo dignitatis, auctoritatisque apud homines multum illi inde accedit. Hæc porro doctrinæ antiquitas non aliunde melius potest adstrui, quam si doceamus in gentibus quicquid fuit antiquissimum, id ex Scripturis nostris aut petitum esse aut detortum. Hactenus BOCHARTUS, cui præter Scriptores a nobis in calce Commentarii adductos, addere juvat M. G. VOCKERODT in exercitatione

Aca-

Academica de notitia divinarum Scripturarum apud Gentiles * interim quantum præsidii sit nobis in *veritate & antiquitate Moſis*, ſatis luculenter exponit PAULUS PEZRONUS. Cum enim is dans l'Antiquité des Tems rétablie & defenduë contre les Juifs & les nouveaux Chronologiſtes cap. II. p. 12. demonſtrare vellet quanta ſit *Chronologia* non ſolum in *Hiſtoria* illuſtranda, ſed & in *religione Chriſtiana* adverſus Judæos & Paganos tuenda & confirmanda vel neceſſitas, vel utilitas, hæc verba ſubjungit: *Tous tombent d'accord que la connoiſſance des Tems ſert inſinément à l'éclairciſſement del'Hiſtoire tant ſainte, que profane, qu'elle en eſt comme l'oeil & la lumière, & que ſans ſon ſecours l'Hiſtoire n'eſt proprement qu'un tas de faits confus & embarrasſez: mais tous ne ſça-*

* Conferendi tamen erunt Scriptores, qui repugnant, & PLATONEM ab Ebræis nihil accepisse contendunt. Videatur MARQUARDI GUDII Epistola ad Aegidium Menagium in limine Epistolarum GUDII a PETRO BURMANNO editarum, addatur etiam hanc in rem JACOBI LENFANT diſſertatio de quaſtione: *an PYTHAGORAS atque PLATO notitiam librorum Moſis habuerint?* dans la Bibliothèque Germanique Tom. II. art. 5. p. 124. nec omittenda erunt, quæ hanc in rem dixit JO. FRANC. BÜDDEUS in *Hiſt. eccleſ. Vet. Teſt.* Tom. II. per. 2. ſect. 6. ad §. 13. p. 1066.

*ſçavant pas qu'elle eſt neceſſaire pour la dé-
fence de noſtre diſcipline, que les Peres de
l'Egliſe * ont tant de fois ſoutenüe contre les
Paiens*

- * Non diſquiram nunc an Moſes fuerit ſcriptor omnium primus? nec enim rationibus firmis innituntur, qui Moſen Scriptorem omnium primum perhibent. Fieri enim potuit, ut jam ante eum quædam literarum monumentis ſint conſignata, quæ hodie non amplius exſtant. Legenda GUIL. SALDENI diſſertatio de ſcriptore primo, quæ prima eſt libri I. Otiorum ejus Theologicorum p. 2. Addenda quæ ea de re diſputat JO. FRANC. BUDDEUS in Hiſt. Eccleſ. vet. teſt. Tom. I. per. II. ſect. 1. ad §. 11. p. 540. Quod ſi ſcripta quædam ante Moſen exſtiterunt, cum tamen perierint, non conſtat, quænam ea fuerint. Hoc certum, non fuiſſe θεόπνευſτα, quorum nullum unquam periit, aut perire potuit. JAC. BASNAGIUS dans l'Histoire des Juifs lib. VI. c. 5. §. 1. p. 89. negat itidem Moſen primum fuiſſe ſcriptorem contra quam primis Eccleſiæ Patribus videtur. Quando enim urbs Cananeorum קריית ספר olim nomen habuit vide Joſuæ XV, 15 Judic. I, 11 inde colligit in urbis illius tabulario conſervatos fuiſſe antiquiſſimos gentis illius annales. Ita etiam viſum eſt LXX. quibus eſt πόλις γεγραμμάτων & Chaldæo interpreti, qui reddit קריאת ארכי ſed ita ut inter homines doctos diſſenſus ſit, quid ſibi velit Chaldæus. BUXTORFIUS in lexico קריאת ארכי transfert per civitatem principum, quod minus cum nomine Hebræo קריאת ספר & traditionibus Judæorum convenit. SCHICKARDUS ארכי ab Arabico & Perſico Taarich, Chronicon, Annales derivat in proœmio ad Taarich Regum Perſiæ p. 21. at RELANDO in diſſertatione de Perſicis Talmudis p. 285. P. II.

*Paiens par la prérogative de son antiquité.
C'est par cette science, que l'on découvre la
naissance*

dissertation. Miscellaneæ. magis arridet deductio vocabuli e Græco ἀρχεῖον, quod est interprete SUIDA χαρτοφυλάκιον, ἐνθα οἱ δημόσιοι χάρται ἀποκείνται, unde Latinum Archium, quo VOPISCUS in Taciti vita utitur. RELANDO in Chaldæo ita interpretando viam jam præivere JO. DRUSIUS, BOCHARTUS in Phaleg. lib. II. c. 17. p. 855. & ANDREAS MASIUS, qui in Comment. in Josuam tandem addit: *Et sane huic rei vehementer congruit ipsum quoque nomen דביר Dabir, significat enim id locum secretissimum & veluti sacrosanctum, atque penetrabile adytum: qualia profecto habentur τὰ ἀρχεῖα & tabularia.* Confer JO. LOMEIERVM de Bibliothecis c. 3. p. 41. Fac autem urbem illam Phœnices eo sensu olim urbem *librorum* dictam fuisse, quamvis iudice BUDDEO in Hist. Eccles. V. T. Tom. I. per. II. sect. 2. ad §. 16. p. 942. incerta sit ejus nominis ratio, quia vox ספר non tantum *librum*, sed & *recensionem*, *numerationem* significat, adde atque largius concede præter *librariam suppellectilem* ibidem *Academiā* sive *illustre* quoddam *Gymnasium* fuisse, uti præter H. GROTIUM, LOMEIERUM l. c. aliosque contendunt AUGUSTINUS LUBIN in tabulis & observationib. Geographicis ad annales Usserianos NIC. SEKARIUS ad Josuæ XIV, 15. JO. HOORNBEEKIUS in Orat. inaug. de scholis Theologicis, JO. ARROWSMITH Orat. I. Antiweigeliana p. 2. & BERNARDINUS RAMAZINUS Orat. I. incerta tamen omnia, quæ de illo *Gymnasio Phœnicæ* traduntur, HERM. CONRINGIO antiq. Academ. supplem. III. p. 211. & BUDDEO l. c. videntur. Neque est, quod dicas eandem urbem Josuæ XV. 49. קרית סנה quasi *urbem doctrinæ* appellari, vide

naissance de la Religion veritable, que l'on sçait qu'elle a commencé avec le Monde, & que la fausse au contraire ne s'y est établie qu'après la révolution de plusieurs siècles. C'est par elle que malgré les tenebres des premiers tems, que les Gentils ont tenus pour obscurs & incertains, & que l'Apôtre même (Act. XVII, 30.) appelle des tems d'ignorance, on ne laisse pas de voir une succession distincte & continuë de Patriarches, qui ont transmis au peuple choisi le culte du Seigneur. C'est par elle, que dans les siècles suivans, qui ont correspondu aux premiers tems de la Loy & que les Sages du monde ont nommé les siècles fabuleux, parce qu'alors toutes leurs fictions & leurs fables ont pris commencement, ont compte un grand nombre de Juges & de Rois, qui ont conservé dans un coin de la terre la pureté de la foy, parmy les débordemens de l'impiété & les abominations de l'idolatrie.

C'est

ANDR. MASIUM l. c. & JO. OWENUM in Theologum. p. 293. etenim urbem legis malunt vertere BO-
 CHARTUS Phaleg. lib. II. c. 17. p. 855. RELANDUS
 in Palæstina p. 726. & WITSIUS in Aegyptiacis lib. III.
 c. 1. §. 12. p. 198. Quæ cum ita sint BASNAGIUS dum
 Patrum fidem labefactare studet, contra Mosis antiqui-
 tatem argumentum profert, litem quod lite resolvit, ut
 cum HORATIO loquat.

*C'est par elle, que dans les derniers temps de la Loy, qui ont suivi les Olympiades, & que les Grecs ont compté comme leurs beaux jours, à cause que leurs Histoires sont alors plus certaines * l'on trouve une suite de Prophetes, ou d'hommes divinement inspirés, qui ont soutenu le culte de Dieu par la sainteté de leurs moeurs, & par la force de leurs paroles. Si cette science fait voir clairement l'antiquité du culte que nous professons, elle montre aussi celle des Livres Saints, que nous a laissé le Peuple choisi, & dont nous sommes après luy les dépositaires. Ces Livres, principalement ceux de Moïse, où Dieu a voulu renfermer toute la religion des Juifs & par conséquent celle des Chrétiens, précèdent de plusieurs siècles tout ce qu'il y a eu de plus ancien*

* Et si autem Olympiades multo sunt antiquissimæ, tamen computatio, quæ per rationes Olympiadum instituitur, ferius adhibita atque usui historicorum recepta est, quod primi antiquissimique Græcæ scriptores confirmant, atque inter hos inprimis HERODOTUS & THUCYDIDES, qui Olympia quidem commemorant, sed rationibus per Olympiadas confectis non utuntur. Hactenus CONR. SAM. SCHURZFLEISCHIIUS in Propositionib. Historico-Chronologicis de Olympiadibus. Confer. omnino JO. MARSHAMUM in Can. Chron. Sec. XV. p. 449. & Sec. XVI. p. 485. seq.

cien parmy les Grecs & les Romains. Ils ont esté dictéz à ce saint Prophete avant l'origine de ces Nations, qui ont tant vanté l'ancienneté de leurs ceremonies, & de leur discipline. Ils n'avoient, ny Peuples, ny Villages, ny Histoires, ny Livres, ny Monumens publicis, non pas même les Letters & les Caractères, quand ces divins Livres ont esté écrits: ils sont encore plus anciens que leurs Dieux, leurs Temples, leurs Myfteres & leurs Sacrifices. C'est ce que les premiers Peres, les illustres defenfeurs de l'Eglise ont admirablement bien prouvé contre ces nations infidèles, lors quelles ont rejetté comme nouvelle la Religion de Jesus-Christ, à cause qu'il avoit pris naissance sous Auguste & qu'il fut mis en Croix sous Tibere. Ils s'imaginoient faussement, que cette divine secte n'avoit commencé que sous ces Empereurs & disoient, que c'est un nouveauté profane & une superstition dangereuse, & qu'on la devoit exterminer, comme n'ayant aucun caractère, ny de verité, ny d'antiquité. Mais ces grands hommes que Dieu avoit suscités pour la defence de sa religion, leur ont fait voir par des preuves non suspectes, c'est-à-

*dire, par les Livres des Juifs, nos ennemis jurez, qu'elle étoit aussi ancienne que le Monde, & leur ont montré par leurs propres Histoires & par la supputation des tems, que Moïse nostre premier Docteur, étoit plus anciens que tous leurs Sages & leurs Législateurs. Quæ cum ita sint, laudamus HE-CATAEUM MILESIUM, quod Israëlitarum ex Aegypto exitum insignem illam Historiæ Sacræ epocham, in qua innititur Judæorum Christianorumque chronographia rerumque Aegyptiacarum dispositio **
obser-

- * JOSEPHUS adversus Apionem differens ita calculos ponit, ut putet egressam Israëlitarum ex Aegypto auspiciis Moïsis bellum Trojanum annis propemodum mille præcessisse, eam vero computandi rationem veteres Christiani summo studio admiserunt. Hinc JUSTINUS MARTYR collocat Moïsen Judæorum ducem in temporibus Ogygis & Inachi. Inachus autem Argis in Peloponneso novum regnum formasse creditur anno Periodi Julianæ 2857. Ogyges paulo post regnavit in Attica, illiusque ætate diluvium accidit, quod ab ipso denominatur, & Olympiadem primam mille ac viginti annis antecessisse proditum est ab ACUSILAO. Josephum secutus est THEOPHILUS ANTIOCHENUS, JUSTINUM TATIANUS, TERTULLIANUS, JULIUS AFRICANUS, TATIANUM ut solet CLEMENS ALEXANDRINUS, AFRICANUM EPIPHANIUS, atque GEORGIUS SYNCELLUS. Nec quisquam repertus est ante EUSEBIUM, qui de vetustate Moïsis detrachere ausus sit: EUSEBIUS autem de veteri Mosaicæ ætatis παραχρησµῶν detraxit an-

observare voluerit, laudamus, quod majoris fidei causa, candem sacram epocham cum celebri illa Græcorum Epochâ, quæ Cadmi ** & Danai * * in Græciam adventum

nos CCLXXXIV. eumq; sequuntur SCALIGER, PETAVIUS, & quem primo loco nominare debui MARSHAMUS in Can. Chron. sec. IX. p. 138. jure ne an injuria id faciant, nunc quidem inquirere non libet. Vide PAULUM PEZRONUM l. c. p. 81. seq. HERM. WITSIUM lib. III. Aegyptiacor. c. 1. §. 15. p. 200. & CAROL. WOLZELEY in der warhaftigen Glaubwürdigkeit heiliger Schrift P. II. c. 1. p. 294. At demus *Mosen trecentis propemodum annis juniorem* fuisse quam JOSEPHUS antiquitatis fortasse quam veritatis hæc in re studiosior, contendit, ponamusque eum floruisse ætate Cecropis primi Atheniensium Regis Periodi Julianæ anno 3156. *antecefferit certe Trojæ cladem quatuor fere seculis*. Hæc enim, ut ait PETAVIUS, certissime incidit in eum annum, qui est Per. Jul. 3530.

** *Cadmus* fuisse *Aegyptium* affirmat HECATÆUS MILESIUS, eadem sententia arridet JO. MARSHAMO in Can. Chron. sec. IX. p. 121. seq. & quem primo loco nominare debebam ATHANASIO KIRCHERO Oed. Aegypt. Tom. III. diatrib. 3. prælus. p. 56. seq. sed aliis *Cadmus Phœnix* est, quod & nomen arguit. Nimirum ut nunc omittam, quæ attulit JO. OWENUS in Theologumenis lib. IV. c. 3. §. 10. p. 289. & autor ille dissertationis de priscis Græcorum ac Latinorum literis (quæ de MONTFAUCON Palæographiæ subjecta legitur) §. 3. certe acute pro more suo observavit BOCHARTUS Canaan lib. I. c. 19. ex illis *Cadmonais Cadmum* fuisse credibile est, quos memorat Moses Genes. XV, 19. Hi porro *Cadmonai* iidem erant, qui *Hevai*: ne.

tum designat, comparare voluerit. Quo
autem rectius intelligatur hæc *collatio sacræ*
&

que obscura ratio cur *Hevæi Cadmonim* id est *Orientales* dicti sint, cum Josuæ XI. 3. legamus eos occupasse montem *Hermonem*, quæ pars erat terræ Canaan maxime *Orientalis*. *Cadmonæus* igitur idem qui *Hermoneus*. Atque hinc factum ut *Cadmi* uxor vocetur *Hermonia* vel *Hermione* nempe a monte *Hermon* ex quo erant oriundi. Neque ex *Aegypto* Cadmum venisse constat, quamvis id multi contendant, sed ex *Phœnice* potius. Et probabilis admodum BOCHAR-TI sententia est, eum sub Josua vixisse, & ducem fuisse eorum, qui, ut eminenti se eriperent exitio, mari se commiserunt, alias terras quæsituri. Confer WITSIUM lib. III. *Aegyptiacor.* c. 3. §. 14. 15. p. 278. & MARTINIUM in *Cadmo Syro-Phœnice*. Quicquid autem ejus rei erit, primam Mosis cognitionem a Cadmo & Danao veri simile est Græcos accepisse. Vide HUETIUM in *demonstrat. Evang. Propos. IV. c. 8. §. 2.* Idem *Cadmus* in Græcia reliquit sui monumentum ære perennius nempe *litteras*, quas a *Cadmo* se accepisse *Græci* pene omnes agnoscunt. Inde *Φοινικῆα & καδμηῆα γράμματα* *Phœnicæ & Cadmeæ* *literæ* dictæ, & in TIMONE PHLIASIO apud SEXTUM *Φοινικικὰ σήματα Κάδμου* *Phœnicia signa Cadmi*. EUPOLEMUS libro de *Judææ Regibus* ait, τὸν Μωσῆ πρῶτον σοφὸν γενέσθαι καὶ γραμματικὰ πρῶτον τοῖς Ἰσδαῖος παραδόναι, καὶ παρ' Ἰσδαίων Φοινίκας παραλαβεῖν *Mosen primum fuisse sapientum atque ab eo datam literaturam Judæis, quæ ab Judæis ad Phœnicas pervenerit*. Nimirum lingua vetus eadem Judæis, quæ Phœnicibus, aut certe paululum diversa. LUCIANUS: ὁ δὲ Φωνᾶς τινὰς Φθεγγόμενος,

& *profana Epochæ*, consulendus erit JAC. USSERIUS, qui in Annalib. Vet. Testam. p. 17. insignem lucem HECATAEI MILES: I verbis affundit, etiam si perperam DIODORUM SICULUM pro HECATAEO MILESIO nominet. Eodem loco & tempore
HECA-

οἷα γένοιντο ἂν Ἐβραίων ἢ Φοινίκων loquebatur *is verba quadam ignota, qualia sunt Hebræica aut Phœnicia.* Sicut autem lingua Phœnicibus eadem & Hebræis, ita & *literæ Hebræorum vetustissimæ eadem quæ Phœnicum.* Porro autem res ipsa docet *literas e Phœnice in Græciam esse allatas.* Primo si *figuram spectes, Græcæ literæ*, maxime antiquiores illæ, quarum exempla proferit SCALIGER ad annum EUSEBII cpi dxcvii. *vetustis Phœnicum literis*, quibus hodie utuntur Samaritani, in plerisque tam sunt similes, ut nemini non pateat illas ex his esse expressas. Secundo *nomina pleraque literarum Græcarum* sunt palam Phœnicia aut Hebræa etiam. Tertio *Græci in literis Phœnicum ordinem servant*, quem esse vetustissimum docent Davidis & Jeremiæ versus acrostichi. Res constabit plenius ex illo diagrammate apud BOCHARTUM in Canaan lib. I. c. 20. in quo Samaritanum seu Phœnicium, Hebræicum & Græcum Alphabetum proponuntur, singula veteri ordine. Confer H. GROTIUM de veritate relig. Christ. lib. I. §. 15. in notis lit. (a) JO. OWENUM in Theologumenis lib. IV. c. 3. p. 286. seq. BERN. de MONTFAUCON in Palæographiæ Græcæ lib. II. c. 1. p. 122. GERH. JO. VOSSIUM de arte Grammatica lib. I. c. 10.

* Vide de hoc Danao JO. MARSHAMUM in Can. Chron. sec. IX. p. 129. seq. & PEZRONUM dans l'Antiquité des Temps rétablie & défendue contre les Juifs & les Nouveaux Chronologistes c. 13. p. 220.

HECATAEUS MILESIUS tribuit *Mosē* Φρόνησιν sive *prudentiam civilem* ipsa veritate suffragante. Etenim inter omnes omnium gentium leges eminent *Mosis*, quia non tantum *aquitati naturali* sunt consentaneæ, sed & *genio indolique Populi Judaici* prorsus accommodatæ *ad finem* quoque, quem Deus in republica Israëlita sibi proposuerat, obtinendum, ut nihil iis melius aut præstantius excogitari possit. De ipsius *Mosis prudentia civili* quidem dubitat HERM. CONRINGIUS in animadversionibus politicis ad Machiaueli Principem c. 3. p. 70. sed rationibus ejus satisfactum a JO. FRANC. BUDDEO in Hist. Eccles. Vet. T. Tom. I. per. II. sect. 1. ad §. 10. p. 335. Cumque sententiam CONRINGII ingenue, recitatis ipsius verbis, BUDDEUS exhibuerit, & solide quidem, sed modeste tamen refutaverit BUDDEUS, nihil causæ video, cur illum ideo iniquitatis cujusdam arguerent auctores. Annalium Academiae Juliæ semestr. IV. p. 193. Atque hæc quidem sufficiant, observamus. III. HECATÆUM MILESIUM pro capto illius ætatis satis accurate de *anno Hebræorum* loqui* eique XII. menses

* De anno Hebræorum vide NICOL. MULLERUM de

ses tribuere, de eo autem, quod de *origine anni Hebræorum ab Ægyptiis repetenda* * multi affirmant, tacere prorsus. IV. observamus verba illa HECATÆI MILESII: *Moses Judæis non ordinavit regem*: inde enim recte colligimus Mosen Deuter. XXXIII. 5. *non sensu proprio sed improprio Regem appellari*. Præter scriptores hanc in rem a me laudatos p. 10. dissertationis de præcipua laude amplissimæ pulcherrimæque corporis formæ, quam Moses usque à pueritia per omnes deinde ætatis gradus habuit, in præsentī audire juvat JO. HENR. HOTTINGERUM in notis ad *Goodwinum* p. 41. *Num Moses, inquit, Rex Israelis fuerit, de eo Judæi & Christiani in explicatione Deut. XXXIII. 5. valde*

c 5

con-

anno Judæorum Lunæ-Solari sing. lib. BASNAGIUM dans l'Histoire des Juifs lib. VI. c. 13. p. 238. seq. JO. LUNDIUM in den Jüdischen Heiligthümern lib. V. c. 7. JO. MARSHAMUM in Canone Chron. sec. IX. p. 189. HUMFR. PRIDEAUX in præfat. Historiæ Judæorum p. 14. RELANDUM in antiquitat. S. vet. Hebr. delineatis P. IV. c. 1. SCALIGERUM lib. III. de emendatione temp. p. 321. JO. SELDENUM de anno Civili vet. Judæorum ut nunc alios scriptores taceam, quos JO. ALB. FABRICIUS in Menologio suo nominat.

* Confutat hos HERM. WITSIIUS lib. II. Ægyptiacor. c. 7. Confer Tomum nostrum I. Bibliothecæ Antiquariæ & Exegeticæ p. 987.

controvertunt ; si tamen ad seriem attendimus loci citati & usum vocabuli מלך Rex laxiorem, nihil obstat. Alibi quoque Moses משה Dominus principum populi Numer. XXXVI. 2. audit & populus nomine עברים Num. XXXII. 31. venit. Moses ex hominibus superiorem neminem habuit, adeoque pro potestate vocis מלך Rex dici potest, quomodo MAIMONIDES tract. de domo selecta c. VI. II. Moses Magister noster Rex erat: licet idem alio respectu fuerit Θεράπων Hebr. III. 5. haec enim non pugnant. Nec omittenda sunt verba HERM. CONRINGII in exercitatione Academica de Republica Hebræorum §. 14. de eodem Deuteronomii loco hunc in modum differentis : *quicquid sit de una voce Hebraea Jeschurun, de qua sententiarum animadvertere est divortium inter interpretes* * Moses utique Rex hic videtur dici: verum id omnino intelligendum, quomodo VATABLUS intelligit, quod nimirum Moyse fuerit tanquam Rex. Atque eodem modo commode noster interpres Germanicus : er verwaltete das Amt eines Königes. Verus utique Rex haud fuit, neque

un-

* GEORGIUS MICHAELIS CASSAI in dissertatione quadam Philologica occasione oraculi Deut. XXXII. 15. genuinos משה וישראל natales cruce sustinuit.

unquam se pro vero rege gessit, qui se afflictissimum mortalium queribundus profitetur Num. XI. & XII. * Confer HUETIUM in Demonstrat. Evang. Proposit. IX. c. 4. §. 15. & auctorem explicationis literalis & Criticæ Psalmi CX. p. 120. Tom. III. del' Histoire Critique de la Republique des lettres tant Ancienne que Moderne. Quod si quis HECATÆI MILESII fidem labefactare cupit, quia *Deuteron. XVII. 15. exstare videtur mandatum divinum de rege eligendo* is operam perdet & oleum. Quamvis enim Deus ipsam

* Errat CONRINGIUS quia LUTHERUM sequitur vocem נֶמֶץ Num. XII. 3. ita vertentem: *ein fehr geplagter Mensch*. Quanto rectius judicio JO. FRISCHMUTHI in dissertatione ad Zachar. IX. 9. 10. de Messia rege Sionis cap. 3. §. 5. vertitur: *mitis erat & mansuetus*, dum ad illatas injurias nec excanduit, nec retinens sui juris se vindicavit. Cumque LUTHERUM in illum errorem induxerit JO. FORSTERUS lexicographus, de eodem observat FRISCHMUTHUS l. c. quod ob Rabbiorum quorumvis insignem contemptum graviter a veritate semel aberraverit, iterumque. Vide de eodem FORSTERO etiam GUIL. SCHICKARDUM p. 110. Bechinat Happeruschim.

** Ita quidem præter JO. MARSHAMUM in Can. Chron. sec. XIII. p. 339. censent PETRUS CUNÆUS lib. I. de republ. Hebræor. c. 14. & GUIL. SCHICKARDUS de Jure Regio Hebræor. cap. 1. theor. 1. sed utrosque refellunt CONRINGIUS & CARPZOVIVS locis citatis.

ipsam regiæ gubernationis formam in se spectatam in populo suo non aspernaretur, quippe qui Abrahamo Gen. XVII. 6. & Jac. XXXV. II. Reges ex ipsorum lumbis prodituros promiserat, volueratque Christum e regio sanguine nasci, & regnum insuper ejus spirituale per regiam reipublicæ Judaicæ administrationem adumbrari, nusquam tamen ne in citato quidem *Deuteronomii* loco mandatum Israëlitis dederat, ut vel ipsi eligerent, vel eligendum peterent Regem, sed arbitrio & dispensationi suæ totum hoc mutandæ Reipublicæ formæ negotium reservaverat. Confer qui eo sensu locum *Deuteronomii* interpretantur ISAACUM ABAR-BENELEM in singulari dissertatione de statu & jure regio * JO. FRISCHMUTHUM in libro de rege eligendo & deponendo ** HERM. CONRINGIUM *** in exercit. Acad. de

* Quam ex ejusdem Commentariis ad Deut. XVII. 14-20. & I. Sam. VIII. 1. seq. excerptam & Latinitate donatam JO. BUXTORFIUS dissertationibus suis Philologico-Theologicis p. 423. seq. subjecit.

** Quem immerito fugillat JO. SELDENUS lib. III. de Synedr. vet. Hebr. c. 12. p. 195. longe æquius de eo judicium tulit GISBERTUS VOETIUS Part. VI. disp. Select. p. 228. ubi egregium hoc scriptum (sunt hæc ejus verba) *lectoris istarum rerum avido commendat.*

*** Hujus verba repetere fas fuerit : *advertendum est*

de Republica Hebræorum § 52. seq. JO. BENED. CARPZOVIIUM in animadversio-
nib. & notis ad *Schickardi* Jus Regium He-
bræorum p. 6. ADR. RELANDUM in An-
tiquitatib. Sacris veter. Hebr. delineatis P.II.
cap. 8. §. 1. p. 231. Porro autem V. notanda
censemus illa HECATÆI MILESII verba:
προσγέγραπται δὲ καὶ τοῖς νόμοις ἐπὶ τῆς τελευ-
τῆς, ὅτι Μωσῆς ἀκῶσας τῷ Θεῷ, τὰ δὲ λέγει τοῖς
Ἰουδαίοις: *additum est in fine legis: hæc Moses*
loquitur Judæis obediens Deo. Etenim ex il-
lis apparet, quod *Moses verus Pentateuchi au-*
ctor inde a priscis seculis & dicatur & habeat-
tur. Quod enim BENEDICTUS de SPI-
NOZA

mandatum illud non nisi ex hypothesi esse editum. Nec
vero mandat per Moysen Deus absolute, ut regem sibi
proprie dictum constituent Ebræi, sed potius jubet ipsos
τὰ παρὸν αὐτῷ εἰργασθαι quod etiam in vulgaribus Politi-
is virtus maxime est. -- Debebant Israelitæ εἰργασθαι
presentem statum: si tamen ipsos Regis, qualem ceteræ
habebant gentes, incesset cupiditas (quod fore aliquando
utique prævidebat) auctoritate quidem Dei permittit
Moyses, ut Regem constituent, qui tamen nequaquam
ἄλλοφύλος sit, sed qui ex eadem gente sit cum ipsis,
quemque præterea Deus ipse demonstravit. -- Miram ve-
ro si mandatum de constituendo Rege absolutum Ebræis fu-
isset datum, quod illud exsequi aliquot seculis ausi fuerint
negligere, quodque Gideon vir sapiens & conscius divinæ
legis, cum ipsi ex gente sua regnum proprie dictum ad-
dicere quidam vellent, conditionem illam accipere recu-
saverit, Deo nunquam improbane.

NOZA, *Auctor* iste *tractatus Theologico-Politicus* negat Mosen Pentateuchi auctorem fuisse, quod idem addit documento esse varium dicendi genus, cum Moses modo ex propria persona & αὐτοπροσώπως de se ipse, modo quasi de alia persona loquatur, id argumentum utique futile est, vanumque. Nam eo quoque modo diceremus supposititiam fore Κύρις ἀναβασιν, supposititios CÆSARIS commentarios, & JOSEPHI libros de bello Judaico, & ipsum MATTHÆI Evangelium (uti hac ipsa ratione deceptus asseverabat FAUSTUS MANICHÆUS observante AUGUSTINO adversus eundem FAUSTUM lib. XVII. c. I.) in quibus XENOPHONTIS, & CÆSARIS & JOSEPHI & MATTHÆI mentio fit tanquam diversarum ab iis personarum. Vide omnino HÜETIUM in demonstrat. Evang. Propos. IV. c. 14. §. 9. WITSIUM Tom. I. Miscellaneor. Sacror. lib. I. c. 14. §. 42. p. 126. aliosque quos laudant JO. GOTTLOB CARPZOVIVS in introduct. ad libros Canonicos Bibl. vet. T. P. I. c. 3. §. 2. p. 38. J. C. WOLFIUS Biblioth. Ebr. P. 2. lib. 1. sect. 2. p. 63. J. FR. BUDDIVS Hist. Eccles. Vet. T. Tom. I. per. II. sect. 1. ad §. II. p. 540. Quanto igitur rectius *de Mose*

Mose quippe vero Pentateuchi auctore judicavit HECATÆUS MILESIUS iis verbis usus, quæ etiam in sacro codice testantur & perhibent Mosen librorum, qui adhuc exstant, scriptorem fuisse. Sed pergimus VI. ad illa HECATÆI MILESII verba, ubi nefas apud Judæos fuisse ait τὰς ἰδίᾳς κλήρας πωλῆν *hereditates suas vendere*. Nimirum JO. SELDENUS in libro de successionibus ad leges Ebræorum cap. 24. p. 161. censet hæc verba HECATÆI lucem accipere ex Levit. XXV. 10. *Annus Jubilæus * ille vobis esto, & quisque in*

* De initiis Jubilæorum & eorundem periodo atque observatione vide sis MAIMONIDEM Halach. Semita veinbal. JOSEPHUM SCALIGERUM de emend. tempor. lib. V. p. 353. & lib. VII. p. 737. JAC. CAPELLUM in hist. Sacra & Exotica sub annis mundi 2549. & 3382. DIONYS. PETAVIUM de doctrina temporum lib. IX. c. 27. TOSTATUM ad Levit. XXV. quæst. 9. & ad Ruth cap. IV. quæst. 9. PETRUM CUNÆUM de Republ. Ebræor. lib. I. c. 2. & 6 JO. SELDENUM l. c. RELANDUM in Antiquitat. Sacris vet. Hebræor. delineatis P. IV. c. 8. §. 18. seq. p. 459. AUGUST. VARENIIUM in dissert. de ann. Sabb. & Jubil. JAC. GUSSETIUM in Commentariis Lingux Hebrææ p. 866. seq. HUMFR. PRIDEAUX in præfatione Historiæ Judæorum & vicinarum gentium præmissa, JO. HENR. HOTTINGERUM in notis ad *Goodwinum* p. 635. JO. CLOPPENBURGIUM in Schola Sacrificior. p. 42. NICOL. FULLERUM Miscellaneor. Sacror. lib. IV. c. 8. PETRUM FRANCIUM in singulari oratione de Anno Jubilæo, aliosque quos laudat JO. LUNDIUS in

in possessionem atque gentilitatem revenitote. Scilicet, ut pergit idem SELDENUS in illustrandis HECATÆI verbis, vendere fundum לצמיהוה sive in excisionem, id est, ut a venditore, ejusque posteris perpetuo excidatur,

den Jüdischen Heilighümern lib. V. c. 32. Quid? quod HERM. CONRINGIUS in commentariolo de initio anni Sabbatici & tempore messis Ebræorum peculiarem de Anno Jubilæo promisit librum, qui an lucem adspexerit, subdubito. Quid multa? audiamus JO. MARSHAMUM in Chron. Can. sec. X. p. 235. *Πληθύναν* Hebræorum opes maxime in agris posita erant. Lege itaque agraria cautum est, ne quis contractu ullo plenum sui fundi dominium alienaret. Quinquagesimo quolibet anno omnes agri ad Dominos veteres redibant -- nulla venditio, nulla donatio, quæ Jubilæi beneficio non erat irrita. Sane ea lege Moses stabilitati reipublicæ prudenter consuluit, cum paucorum avaritia major pars civium fortunis avitis exui non potuerit. Quamvis autem lex illa Hebræorum caveret, ne ditiores pauperum fundos occuparent (recte ita judicat HECATÆUS MILESIUS) *majora* tamen *mysteria* eidem legi subesse fatemur. Præterquam enim quod per legem illam singularum tribuum distinctionem, & illius inprimis unde Messias nasci debebat, conservationem observare fas erat, (vide P. ALLIXIUM l. c.) etiam *annus Jubilæus*, quem LXX. interpretes semel iterumque ἄφεσις appellant, nobis in typo exhibet remissionem peccatorum, ut in Oeconomia nova obtinet. Vide PETRUM FRANCIUM l. c. CAMP. VITRINGAM observat. Sacrar. lib. IV. c. 4. & quæ vel Tomo I. Bibliothecæ nostræ Antiquariæ & Exegeticæ p. 105. vel Tomo II. der Erörterung der dunkelsten Schriftstellen Alt. T. p. 818. observavimus.

ear, seu εἰς βεβαίωσιν ut Hellenista, sive alienatione nunquam rescindenda (de quo vocabulo hic vide sis D. AUGUSTINUM ad Levit. quest. 89. seq.) fas non erat ex lege dicto Leviticici capite, comm. 23. Adeo ut Jubilæo quolibet redire deberent alienati fundi ad primos dominos seu heredes eorum, idque quocunque intervenirent alienationes medix. Quod item de donationibus intelligunt & de hereditatibus in solidum ex pacto a fratribus, aliisque coheredibus possessis. Integrum nempe erat Jubilæo familiæ erciscunda actione denuo uti. Consule item Ezechielem XLVI. 17. Atque ita rem esse, uti dixit SELDENUS, vel Naborbi nos docere poterit exemplum: cum enim I. Regum XXI. 2. Achabus ab illo contenderet, ut sibi vineam aliquam ædibus suis proxime conjunctam, qua pro viridario uteretur, addiceret, seseque illi aliam vineam illa meliorem daturum, aut si illi ita videretur, pro hac argenti præcium esse soluturum affirmaret, intercessit Naborbus persuasus summum a se piaculum * admissum iri, si patrimonium

* Deprecandi atque avertendi formulæ aliæ aliis nationibus sunt familiares. Hebræi passim adhibere solent nomen נָחֵם quod proprie sonat τὸ βέβηλον rem

um regi traderet. Vide præter PETRUM ALLIXIUM in den Betrachtungen über die vier letzten Bücher Mosis P. I. lib. II. c. 19. p. 333. etiam FRIDER. STROTTMANNUM in singulari dissertatione de Achabo vineam Nabothi appetente. Ceterum quæ apud DIODORUM de κληρονομία seu *hereditaria terra promissa distributione* observat HECA-TÆUS MILESIUS recte intelligenda erunt. *Distributio* enim aut *tribuum* erat seu corporum hæreditatum *duodecim*, quibus singulæ tribus ditabantur, aut *singularum portionum* quæ *tribuum singularum* assignarentur *familiis ac capitibus*. De prioris generis distributione ejusce formula & sortibus cum Oraculo

profanam, vel *nefas* ut vetus interpretes alicubi haut inepte reddidit. Porro etsi unum est nomen istud & simplex, non uno tamen, sed variis multisque modis usurpatur. Quandoque enim absolute ponitur ipsum per se solum, id quod raro evenit I Sam. XIV. 45. XX. 2. sæpiissime adjunctis aliis particulis: quæ si aderunt omnes sensum plenum gignent ut I. Reg. XXI. 3. מִיָּדוֹה אֵם חֵלִילָה לִי *res profana* (vel *nefas*) *mibi*, subaudi תַּחֲשֵׁב *imputabitur a Domino*, adeo ut tradere (vel dare) nequeam. Item I. Sam. XXIV. 7. חֵלִילָה לִי מִיָּדוֹה אֵם אֶעֱשֶׂה *res profana* (vel *nefas*) *mibi* *imputabitur a Jehova*, si facerem. Vide omnino NICOL. FULLERUM Miscellaneor. Sacror. lib. II. c. 2. & JAC. GUSSETIUM in Commentariis Linguae Hebraeæ p. 259.

raculo Urim & Thummim in eadem adhibitis, præterea quæ a Mose & Josua enarrantur, plura habes in JOSEPHI Archæolog. V. c. 1. Gemara Babylonia ad tit. Baba Bathra cap. 8. fol. 122. & in Magistris ad Numeror. XXVI. & ad Josuam, ut Christianorum commentarios prætermittam, in quibus potissimum consulas ad Josuam NICOL. SERRARIUM, CHRISTOPHOR. CELLARIUM Geographiæ antiquæ lib. III. c. 13. p. 466. & JO. DRUSIUM ad difficiliora loca Numer. cap. CXVIII. In portionibus autem tribuum assignandis ratio habebatur non solum personarum numeri sed & locorum feracitatis, præter æstimationem eam quæ tantummodo mensura dignosci potest. Unde pauca & modica jugera pro ratione capitum in agro Hierosolymitano solo uberrimo veluti Benjaminiticæ tribui, plura ubi minus ferax erat tellus assignabantur, de qua re vide loco citato JOSEPHUM, ubi fuisse ait *τιμητὸς μᾶλλον ἢ μετετητὸς τὸς κλήρους* *sortitionem factam a pretio magis quam a mensura.* Confer plura apud SELDENUM in libro de successione. ad leges Ebræor. cap. 21. seq. Porro *κληροχία* *triplex* erat. *Prima* terræ partitio facta est a Mose trans Jor-

danem, qua Amorrhæorum regio extra sortem tradita est Reubenitis, Gaditis & dimidiæ tribui Manassis. Josuæ XIV. 3. *Altera* post septennium a Josua (vide c. 15.) in Galgalis, qua tribus Juda & Ephraim cum altera dimidia tribu Manassis hæreditates suas consecutæ sunt. *Tertia* ab eodem (vide XVIII. 3.) post cessationem aliquam in Silunte, qua VII. tribubus reliquis terra reliqua sorte distributa est. Non aliter apud HERODOTUM II. 109. dicunt Sesostrim Regem Ægyptum in omnes Ægyptios divisisse κλήρον ἴσον ἐκάσῳ τετραγώνῳ διδόντα *data viritim per sortem æqua soli quadrati portione.* Hæc JO. MARSHAMUS in Can. Chron. sec. X. p. 234. Quo vero instrumento dimetiri voluerint aut potuerint agros paucis quæremus. Fuit autem illud *funiculus*, de cujus hac in re usu vide Zachar. II. 5. Ezech. XL. 3. coll. Deuteron. XXXII. 9. Quinimo cum funibus in agris dimitiendis, & hæreditatis divisione uterentur veteres, hinc factum ut חבל *funiculus* pro hæreditatis parte acciperetur Jud. XVII. 14. 1 Chron. XVI. 18. ut *projicere funiculum* idem esset, quod hæreditatem partiri Michæ II. 5. ut denique *funiculi* alicui dicerentur *cadere*, qui hære-

hæreditatem accepit. Vide Pl. XVI. 6. & locum insignem Josuæ c. XVII. 5. qui in primis huc pertinet. Qui plura hac de re audire gestit, adeat Celeberrimum CONR. IKENIUM in dissertatione Philologica de vitula decollata obinventum occisum in agro §. 4. p. II. seq. BOCHARTUM in Canaan lib. I. c. 28. p. 584. Quando autem HECATÆUS MILESIUS observat *sacerdotibus Hebræorum* *μειζονας κλήρας* obtigisse, eximius est veritatis testis. Etenim urbes Leviticæ 48. numero recensentur Jos. XXI. e quibus tamen tredecim sacerdotibus & triginta quinque Levitis (quatenus a sacerdotibus distinguuntur) fuere adsignatæ. Sacerdotes urbes habuere in locis Hierosolymæ vicinis, portione scilicet Judæ, Simeonis & Benjamin, Jos. XXI. 4. 1 Chron. VI. 57. Inter Levitas Kahathitæ 10. urbes, Gersonitæ 13. Meraritæ 12. adepti sunt Josuæ XXI. 6. Denique suburbia bis mille cubitorum quaque versum unicuique urbi adsignata sunt Num. XXV. 4. 5. quorum pars altera agros communes, altera proprios complectebatur. Vide RELANDUM in Antiquitat. Sacris veter. Hebræor. delineatis P. II. c. 6. §. 10. p. 215. & qui hæc omnia aliquanto luculentius exponit

nit JO. LUNDIUM in den Jüdischen Heiligthümern lib. IV. c. 28. p. 864. seq. Tandem observamus VII. *belli leges*, committendi praelii, victoriæque quæ exstant Deuter. XX. * ab HECATÆO MILESIO paucis designari, nec mirum cum eas tantum per transfennam considerasset.

§. V. Hactenus vidimus apud HECATÆUM MILESIUM *expressa veritatis vestigi-*

* Totum hoc caput illustrabunt PETRUS CUNÆUS lib. II. de Rep. Ebræor. c. 19. JO. SELDENUS lib. VI. de J. N. & G. c. 12. seq. lib. III. de Synedriis vet. Hebr. c. 12. SIGONIUS lib. VII. de Rep. Hebr. c. 9. MENOCHIUS lib. V. de Rep. Hebr. c. 5. alique scriptores, quos commendat & laudat JO. BENED. CARPZOVIVS in animadversionib. & notis ad *Schickardi Jus Regium Ebræor.* p. 283. De *septem gentibus* Deut. VII. 1. commemoratis, & ab HECATÆO MILESIO licet paulo obscurius indicatis, quas Hebræi expulerunt, vide JO. HENR. HOTTINGERUM in dissertatione de Geographia terræ Canaan §. 6. p. 254. inter notas ejusdem ad *Goodwinum*, SCHICKARDUM de jure regio Ebræorum p. 284. BOCHARTUM in Phaleg lib. IV. c. 36. JO. DRUSIUM cap. LXXIIX. ad loca difficiliora Deuter. p. 588. JO. MARSHAMUM in Can. Chron. sec. X. p. 231. GERBR. van LEEUWEN in Comment. in Acta Apost. XIII. 19. quamvis necesse sit fateamur, *sedem situmque illarum gentium* difficilem esse investigatu, quod vel præter JO. MARSHAMUM l. c. insigni quodam exemplo nos docebit doctissimus CONR. IKENIUS in dissertatione Theologico - Philologica de Nibchas idolo Awarorum.

vestigia, nunc itidem nequid taciturnitate prævaricari videamur, operæ pretium fuerit videre, quantas idem *mendaciorum* nebulas excitaverit. I. Impudens & magnum est mendacium, cum *Hebræos propter scabiem & vitiliginem terminis Aegypti expulsos* affirmat. Putat autem JAC. USSERIUS in Annalib. Vet. Test. p. 12. illud HECATAEI quod aliquam veri speciem habet, inde natum, quod Exodi IX, 11. non solum hominum sed & pecudum corpora pustularum ulceribus conspersa fuisse dicuntur. Ita quidem est, quod dicit USSERIUS, nam Magiæque ac omnes Aegyptii ulceribus afficiebantur, sed mendax est HECATAEUS, si Hebræos lepra quoque affectos ideoque Aegypto ejectos fuisse credidit. Vide quæ de origine hujus criminationis paulo distinctius diximus in dissertatione de præcipua laude amplissimæ pulcherrimæque corporis formæ, quam Moses usque a pueritia per omnes deinde ætatis gradus habuit §. 5. p. 16. Notamus II. illud HECATAEI mendacium affirmantis *Judeos cælum terram ambiens pro Deo summo coluisse*. Nimirum originem hujus criminationis investigarunt JOSEPHUS SCALIGER in Elench. Trihær. cap. 31. VI-

TRINGA lib. I. P. I. de veter. Synag. c. 12. p. 228. FRANC. BURMANNUS disp. I. de Synag. STEPHANUS le MOINE in variis Sacris BASNAGIUS dans l'Histoire des Juifs lib. VII. c. 7. §. 3. seq. Confer dissertationem nostram de Scholis Publicis, quas antiqui Judæi tradito ita a Majoribus more prope lacuum, amnium & fluviorum crepidinibus, ripis & litoribus exstruxisse perhibentur, cap. I. §. 6. Nec omittendum est III. illud *HECATAEI MILESII mendacium de Pontifice Maximo Hebræorum, et quædam summo in rebus civilibus iudice*, hunc in modum differentis: *καὶ τὴν τῶν νόμων καὶ τῶν ἐθνῶν Φυλακὴν ταῖς (ἱερεῦσι) ἐπέτερεψε. Δι' ὃ καὶ βασιλέα μὲν μηδέποτε τῶν Ἰουδαίων, τὴν δὲ τῷ πλήθει προεσσίαν δίδοσθαι διὰ παντός τῷ δοκῶντι τῶν ἱερέων φρονήσει καὶ ἀρετῇ προέχειν. Τῷτον προσαγορεύουσιν Ἀρχιερεὶα καὶ νομίζουσιν αὐτοῖς ἄγγελον γίνεσθαι τῶν τῷ Θεῷ προσαγμάτων legum atque morum custodiam sacerdotibus permisit. Unde eveniebat, Regem quidem apud Judæos non fuisse, sed populo semper præfuisse aliquem ex Sacerdotibus, qui intelligentia ac virtute præcelleret. Hunc appellant summum sacerdotem seu Pontificem, eumque existimant ipsis esse mandatorum Dei nuncium.* Hæc ipsa verba meri-

merito confixit obelis JO. SELDENUS lib. I. de successione in Pontificatum Hebræorum c. 13. sed cum idem putaret, non HECATAEI sed DIODORI SICULI verba esse, graviter erravit. * HERMANNUM quoque CONRINGIUM in eundem errorem cum SELDENO incidisse constat, cum enim is oraculo divino apud Judæos deficien-

* Hæc sunt l. c. SELDENI verba: *error quidem ipse crassus (DIODORI scilicet) sed qualem non mirum est imbibisse hos sub Augusti ævum scriptores: etenim historiam sacram plane ignorantes, veterem Hebræorum Politiam ex ea quæ tunc novissima fuerat, nempe tum Hasmonæorum regno, tum archieratici generis sub Romanis præfectura, aestimabant. Neque sane ante Hasmonæorum res, Ebræorum nomen ac politiam apud Græcos aut Latinos adeo claruisse comperimus: tunc vero ex legationibus, foederibus, rebusque bellicis, utrisque haud parum Ebræi innatuere, quod ex Maccabaicis & JOSEPHO satis liquet.* Hæc SELDENUS, sed non opus erat illis ambagibus, cum non tam DIODORUS quam ipse HECATAEUS longe antiquior scriptor ad examen vocandus esset. Ceterum quæ SELDENUS de *politia Hebræorum tempore Hasmonæorum* dixit, paulo luculentius exposuit JO. BRAUNIVS in disputatione Theol. de cessatione oraculi per Urim & Thummim §. 10. unde excerpta dedimus Tomo nostro II, der Erörterung der dunkelsten Schrift-Stellen des A. T. p. 568. cum *triste admodum vaticinium Ezechielis XXI, 25. 26. in Hasmonæas suscepissemus illustrandum.*

ciente, quædam contra infallibilitatem Pontificis Maximi differere constituisset, verba itidem DIODORI pro HECATAEI verbis accepit. ** Sed ad rem ipsam veniamus; & certum quidem est præter SELDENUM etiam CONRINGIUM errorem, qui in illis verbis HECATAEI latet, jure meritoque confutare. En CONRINGII verba in exercit. Academica de Republica Ebræorum §. 34. *Non uni summo sacerdoti commissum esse judicium, manifeste utique liquet ex verbis disertissimis Deuter. XVII, 9. 10. 11. venies ad sacerdotes Levitici generis & ad Judicem, qui fuerit illo tempore &c. in hisce sane verbis non de una persona, sed de multis agi, qui judicare debeant, sole meridiano clarius est. Porro illi, qui in sacris Judices κατ' ἐξοχὴν dicuntur, cujusmodi fuerunt post Moysen, Josua, Othoniel, Debora, Thala, Jair, Jephtha, Samson, Samuel, alii etiam ipsi judicarunt totius Israëlitici populi difficillima quaque, & tamen tantum abest, ut fuerint sacerdotes summi, ut ne quidem unico excepta Samuele * * * Leviti-*

ca

** Hæc verba sunt HECATAEI MILESII ἀρχιερέα νομίζουσιν αὐτοῖς ἄγγελον γίνεσθαι τῶν τῷ Θεῷ προσαγμάτων, quæ CONRINGIUS attulerat.

* * * Samuelem nonnulli inter Pontifices posuerunt ut

*ca fuerint tribu oriundi. Nusquam præterea legas in monumentis sacris, summum sacerdotem solum vel consultum fuisse de jure, vel de jure pronunciaſſe: niſi quod id feciſſe Eli ſit verosimile, qui tamen id Judicis potius poteſtate, qua ſimul forte fuit functus fecit, quam ſacerdotis. Quod ſi hæc CONRIN-
GII verba non arrideant, audiat JAC. PERIZO-*

Chronici Alexandrini auctor & GEORGIUS MONACHUS, qui Achitobo eum ſucceſſiſſe vult. Vide etiam D. AUGUSTINUM contra Fauſtum lib. XII. c. 33. & SULPICIUM SEVERUM, ſed error eſt maniſeſtus: nam is non ſolum non fuit Pontifex, ſed nec Pontificatus jure ordinario capax, aut ex genere ſacerdotali, ſed tantum Levitico. Scilicet non ex Aaronis poſteris, ſed ex Izharis, Aminadab item dicti, Aaronis patruſ nepotibus. Id liquet ex 1. Paralip. VI, 28. atque initio Samuëlis, ubi atavus ejus Zuph Ephraïtes, domicilii non ſanguinis ratione nuncupatur, ut Magiſtri ibi & JONATHAN Paraphraſtes. Sed DIONYSIUS PETAVIUS lib. de doctrina tempor. X. c. 48. extra ordinem a Deo conſtitutum Samuelem Pontificem exiſtimat. Atque Pontificios, qui dignitatem Pontificialem regia anteferendam diſputant, Samuelem Pontificem velle, novum non eſt. Scilicet ex ejusdem in Saule ungendo functione prærogativam Pontificalem elicere conantur. Vide omnino SELDENUM lib. I. de ſucceſſ. in Pontificat. Ebræor. c. 3. Interim alii credunt Samuelem, ut Prophetam vocatione extraordinaria ſacerdotio ordinario præfectum fuiſſe. Vide CLOPPENBURGIUM in Scholæ ſacriſ. ſpicilegii Problem. II. & WITSIUM Tom. I. Miscellan. ſacror. lib. II. diſſert. 2. §. 27. p. 471.

RIZONIUS in notis ad *Aeliani* lib. XIV. c. 34. p. 910. *apud Israëlitas, inquit, ante Reges constitutas, quando non erat extraordinarius, iudex, quales numerantur libro Judicum, tunc summus sacerdos judicabat simul populum ut patet ex Historia Eli, qui XL. annis judicavisse Israëlém dicitur* 1. Sam. IV, 18. *cui successit dein Samuel in hoc judicandi munere (Vide caput VII.) tanquam propheta Dei.* Non longius inde abludit auctor dissertationis literalis & Criticæ in Psalmum CX. p. 139. Tom. III. de l'Histoire Critique de la Republique des lettres tant ancienne que moderne. Cum enim is Paganos Scriptores, qui crediderant morem fuisse apud *Judeos ut eosdem Reges & sacerdotes haberent*, confutare sustinisset, hæc addit verba: *car un seul homme ne fut jamais Roi & sacrificateur en même tems parmi ce Peuple. Si le Grand Pontife Heli fut revêtu de l'autorité supreme *, aussi-bien que le Prophète Samuel, ce ne fut qu'au défaut de Juges extraordinaires en Israël, tels qu'*

* Quænam fuerit inter *Judices & Reges Ebraorum* tum convenientia tum differentia ostendit ISAACUS ABARBENEL in præfatione in librum Josuæ, quam JO. BUXTORFIUS latinitate donatam suis dissertationib. Philol. Theol. p. 450. subjecit.

qu'étoient ceux dont il est parle dans le Livre des Juges. Quæ cum ita sint, paulo consideratius & cautius judicare debebat C. S. SCHURZFLEISCHIUS in dissertatione de Jure belli circa Fana & Sepulcra §. 9. cum ita differeret de regni sacerdotiique in una persona & conciliatione & consociatione: *refero in exemplum Aegyptios, praterea Græcos, imprimis Athenienses, hinc Cappodoces aliosque, quibus nihil magis honestum quam sacerdotium & regimen sociari: sed instruamus hanc operam exemplo sanctæ gentis. Videbimus Judæos, unde vel primum auspiciari oportuit, hunc servasse morem, saepe eosdem & tenuisse rempublicam & administrasse sacra.* Cur vero Deus in uno homine sacerdotium & regnum apud Judæos noluerit conjungi, ut nunc alias rationes taceam a me alio loco aliove tempore allatas (vide Tomum II. der Erörterung der dunkelsten Schriftstellen des alten Testam. p. 567. seq.) satis luculenter ostendit JAC. TRIGLANDIUS in dissertatione de origine & causis rituum Mosaicorum. Posteaquam enim contra SPENCERUM *adversum utriusque gentis Aegyptiacæ & Ebraicæ regimen* unico tantum ex multis specimine demonstrare voluerat, hac

hæc addit: *apud Aegyptios rex fere legebatur teste PLUTARCHO lib. de Isid. & Osiride ex ordine & contubernio sacerdotum, qui non minus Regibus sceptro fulgebant. Sic DIODORUS lib. III. p. 145. Et quod vinum certa modicaque biberent mensura, ut DIODORO SICULO ipsi narrarunt (vide lib. I. p. 64. C.) ejus causam reddit HECATAEUS, quia erant sacerdotes. In Judea vero Regi thuribulum (vide 2. Chron. XXVI, 18.) & sacerdotibus accessus ad thronum regiamque dominationem, eo usque fuit praeclusus, ut ne agellum quidem in patrimonio licuerit habere IV. HECATAEI MILESII mendacium merito notamus, cum dicit Judeos ita Pontifici obtemperare, ut statim eo loquente, cadentes in terram adorent. In originem hujus mendacii inquit ISAACUS JAQUELOTUS dans les dissertations sur l'Existence de Dieu p. 493. En ejus verba: *Quoi-qu'il en soit les Etrangers n'ignoroient pas la cérémonie de la fête des expiations, ou le Souverain Sacrificateur revêtoit avec beaucoup de solennité les habits Pontificaux pour entrer dans le Sanctuaire. Le Peuple étoit prosterner pendant qu'il faisoit une prière, pour envoyer le boucin désert: de sorte que les Payens qui n'avoient que très*
*peu**

peu de connoissance de cette religion, crurent que les Juifs adoroient leur Pontife. Addat jam aut demat eruditus Lector huic JAQUELOTI conjecturæ fidem, per nos licet, ægre tamen ferimus a JAQUELOTO DIODORUM pro HECATAEO surrogari. Sunt adhuc *plura* HECATAEI nostri MILESII *de rebus Judæorum* differentis mendacia vel nugis canoris, vel *fabulis Milesiis* quam simillima, sed, uti Christianorum nemo erit tam hebeti obtusoque ingenio, ut me indigente, ea perspicere & respicere nequeat, (constat enim sacris literis sua fides veritasque) ita nunquam paratus ero credere, quicquid *Græcia mendax audet in Historia*, sive profana illa sit, sive sacra, ad quam nunc præcipue respicimus. Interim cum HECATAEUS MILESIUS ita mentiatur, ut subinde veris falsa remisceat, cogitavimus, quod Poëta ait, *ex fumo dare lucem.*

§. VI. Atque hæc *de editione Eclogarum* HECATAEI utriusque ABDERITAE & MILESII *præfanda* habuimus. Tantum autem abest, ut bona scæva nobis sit illud Poëtæ:

*Hic meret æra liber Sosis hic & mare transit,
Et longum noto scriptori prorogat ævum,*

ut potius, quod Christianos quam maxime decet,

HECATÆI ABDERITÆ FRAGMENTA LIBRI DE JUDÆIS.

Uti exstant apud JOSEPHUM lib. I. contra
Apionem, §. XXII. ex editione HAVERCAMPII,
itemque apud EUSEBIUM de præparat. Evang.
lib. IX. c. IV. inter se erant conferenda.

Numeri textui Græcō inserti denotant COMMEN-
Tarii nostri paginas.

Εκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης
1) ἀνὴρ φιλόσοφος
ἄμα καὶ περὶ τὰς πράξεις
ικανώτατος, Ἀλεξάνδρῳ
τῷ βασιλεῖ συνακμάσας,
καὶ Πτολεμαίῳ τῷ 2) Λά-
γῳ συγγενόμενος (3), §.) ὁ
παρέργως, ἀλλὰ περὶ
αὐτῶν Ἰουδαίων 6.) συγ-
γίγραφε βιβλίον, ἐξ ὃ
βέλομαι κεφαλαιωδῶς
ἐπιθεαμένῳ ἕνα τῶν εἰρη-

Hecatæus Abderita,
vir non modo
philosophus, sed etiam
rebus gerendis aptissi-
mus, Alexandri Regis
æqualis, cum quo et-
iam floruit, & postea
cum Ptolemæo Lagi
conversatus, non obi-
ter, sed integrum de
Judæis ipsis librum
conscripsit, ex quo vo-
lo summatim quædam
e μένων

2) Λάγῳ & mox Λάγος in Cod. Bl.

μένων ἢ πρῶτον ἐπιδείξω
τὸν χρόνον· μνημονεύει
γὰρ τῆς Πτολεμαίᾳς περὶ
Γάζαν πρὸς Δημήτριον
μάχης· αὕτη δὲ γέγονεν
ἐνδεκάτῳ μὲν ἔτει τῆς Αλε-
ξάνδρου τελευτῆς, ἐπὶ δὲ
Ολυμπιάδος ἐβδόμης ἢ
δεκάτης ἢ ἐκατοστῆς, ὡς
ἰστορεῖ Κάστωρ· προσθεῖς
γὰρ ταύτην τὴν Ολυμ-
πιάδα Φησὶν, „ἐπὶ ταυ-
„της Πτολεμαῖος b) ὁ Λά-
„γος ἐνίκᾳ κατὰ Γάζαν
„μάχῃ Δημήτριον τὸν Αν-
„τιγόνος, τὸν ἐπικληθέντα
„πολιορκητὴν.“ Αλέξαν-
δρον δὲ τεθνάναι 8) πάν-
τες ὁμολογοῦσιν ἐπὶ τῆς
ἐκατοστῆς τεσσαρεσκαίδε-
κάτης Ολυμπιάδος· δῆλον
ὅτι καὶ κατ' ἐκείνον, ἢ
κατὰ Αλέξανδρον ἡμαρτεν
ἡμῶν τὸ ἔθνος. 9.) λέγει
τοίνυν ὁ Εκαταῖος πάλιν

eorum, quæ ab eo sunt
dicta, percurrere: pri-
mumque tempus o-
stendam. Meminit e-
nim prælii, quo circa
Gazam conflixit Pto-
lemaeus cum Deme-
trio: illud vero conti-
git undecimo quidem
anno a morte Alexan-
dri, Olympiade vero
CXVII. sicut narrat
Caster. Apposita enim
hac Olympiade dicit,
„sub hoc Ptolemaeus
„Lagi circa Gazam
„prælio superavit De-
„metrium Antigoni,
„qui vocabatur Po-
„liorcetes.“ Alexan-
dram vero agnoscunt
universi. Olympiade
CXIV. e vita excessisse.
Palam ergo est, quod
illius tempore, & sub
Alexandro gens nostra
floruerit. Quare &
Hecateus insuper di-
tade.

b) ὁ Λαγὸς Hasm.

FRAGMENTA.

τάδε „ὅτι μετὰ τὴν ἐν
 „Γάζῃ μάχην ὁ Πτολε-
 „μαῖος ἐγένετο τῶν ἐπὶ
 „Συρίαν τόπων ἐγκρατὴς
 „καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων
 „πυνθανόμενοι τὴν ἡπιό-
 „τητα καὶ φιλανθρωπίαν
 „τῆς Πτολεμαίης, συνα-
 „παίρειν εἰς Αἴγυπτον αὐ-
 „τῷ 9.) καὶ κοινωνεῖν τῶν
 „πραγμάτων ἣ βεβλήθη-
 „σαν ὧν εἰς ἦν, φησὶν.
 „Εζεκίας c) ὁ ἀρχιερεὺς
 „τῶν Ἰσδαίων, 13.) ἀνθρῶ-
 „πῳ τὴν μὲν ἡλικίαν ὡς
 „ἑξήκοντα ἐξ ἑτῶν τῷ δ'
 „ἀξιώματι τῷ παρὰ τοῖς
 „ἑθνοῖς μέγας, καὶ τὴν
 „ψυχὴν ἐκ ἀνότητος, ἐτι δὲ
 „καὶ λέγειν δυνατὸς, καὶ d)
 „τοῖς περὶ τῶν πραγμά-
 „των, εἴπερ τις ἄλλος,
 „ἐμπειρὸς καὶ τοι, φησὶν,

cit, scilicet „Ptolemæ-
 „um post prælium ad
 „Gazam locorum in
 „Syria factum esse
 „compotem ; mā-
 „gnūque hominū
 „numerus, cognita
 „Ptolemæi mansuetu-
 „dinē & clementia,
 „cum eo profectum
 „esse ad Aegyptum,
 „eo animo, ut rerum
 „illic gerendarum par-
 „ticipes fierent : quo-
 „rum unus, inquit, erat
 „Ezecias Pontifex Ju-
 „dxorum : homo ætate
 „quidem quasi anno-
 „rum LXVI dignitate
 „vero apud populares
 „suos magnus, & ani-
 „mi sapientia non me-
 „diocri & dicendi fa-
 „cultate pollens, &, si
 „quis alius, rerum pe-

e 2

„οἱ

c) Secundanus fortasse Pontifex, nam summus
 tum erat Onias I. USSERIUS ad annum mun-
 di 3693.

d) Illa τοῖς περὶ commodè abesse possunt.

οἱ πάντες ἱερεῖς τῶν ἱε-
 ραίων, οἱ τὴν δεκάτην
 τῶν γινομένων λαμβά-
 νοντες, 17.) καὶ τὰ κοινὰ
 διοικῶντες, περὶ χιλίας
 μάλισα καὶ πεντακοσίας
 εἰσίν. πάλιν δὲ τῶν προ-
 ειρημένων μνημονεύων ἀν-
 δρὸς, ὅτος, φησὶν, ὁ ἀν-
 θρωπος τετευχὼς τῆς τι-
 μῆς ταύτης, καὶ συνήθης
 ἡμῖν γενόμενος, παρα-
 λαβὼν ε) τινὰς τῶν
 μεθ' ἑαυτοῦ, τὴν διαφο-
 ρὰν ἀνέγνω πᾶσαν αὐ-
 τοῖς, εἶχε γὰρ τὴν κατοί-
 κησιν αὐτῶν καὶ τὴν πολι-
 τέειαν γεγραμμένην. ἅ-
 τα ἑκαταῖος δηλοῖ πάλιν
 πῶς ἔχομεν πρὸς τὰς νό-
 μους ὅτι πάντα πάσχον
 ὑπὲρ τῆς μὴ παραβῆναι
 τῶν προαιρέμεθα, κα-
 λὸν εἶναι νομίζοντες τοι-
 γαρεῖν, φησὶ, καὶ κακῶς
 ἀκχύντες ὑπὸ τῶν ἀνυ-

ritus : quanquam, ut
 ait, omnes Judæorum
 sacerdotes, qui deci-
 mas in lucem edito-
 rum accipiunt, & res
 in communi positas
 administrant, mille
 omnes & quingenti
 sint. Rursus autem
 viri jam laudati men-
 tionem faciens, hic,
 inquit, homo hunc
 honorem affecutus,
 factusque nobis fa-
 miliaris, ubi quos-
 dam e suis acceperat,
 differentiam omnem
 illis exposuit, & habi-
 tationem eorum &
 civilem rationem,
 quam scriptam habe-
 bat, pariter indicavit.
 Deinde palam facit
 Hecatæus, erga leges
 qualiter nosmet habe-
 mus: quodque omnia
 pati malimus, quam
 contra illas facere, hoc

ἡ γει-

e) Ita in MSS. τινὰ in editis.

„γειτόνων, 20.) ἡ τῶν ἐ-
 „σαφικνευμένων πάντων,
 „22.) ἡ προπηλακίζόμε-
 „νοι πολλάκις ὑπὸ τῶν
 „Περσικῶν βασιλέων ἡ
 „σατραπῶν, 24.) ἡ δὲ
 „νανται μεταπεισθῆναι
 „τῇ διανοίᾳ, ἀλλὰ γεγυ-
 „μνωμένως περὶ τῶν ἡ
 „αἰκίαις ἡ θανάτοις δει-
 „νοτάτοις μάλιστα πάν-
 „των ἀπαντῶσι, μὴ ἀρενέ-
 „μενοι τὰ πατρῶα,“ 30.)
 παρέχεται δὲ ἡ τεκμήρια
 τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης τῆς
 περὶ τῶν νόμων ἡ ὀλίγα.
 Φησὶ γὰρ „Ἀλεξάνδρῃ
 „ποτὲ ἐν Βαβυλῶνι γενο-
 „μένῃ, ἡ προελομένῃ τὸ
 „τῷ Βήλῃ 31.) πεπτωκός
 „ἱερὸν, 37.) ἀνακαθῆσθαι,
 „ἡ πᾶσιν αὐτῷ τοῖς στρα-
 „τιώταις ὁμοίως φέρειν τὸν
 „ἥν προσάξαντος, μό-
 „νης τῆς Ἰουδαίας ἡ προ-
 „σχῆν 42.) ἀλλὰ ἡ πολ-
 „λὰς ὑπομένειν πληγαῖς,
 „

pulchrum esse persua-
 sum habentes. „Qua-
 „re, inquit, quanquam
 „& maledictis impeti-
 „solent a vicinis ad-
 „venisque, & inju-
 „rioso sæpe tractati
 „sunt a Perficis Re-
 „gibus & satrapis,
 „non possunt a senten-
 „tia deduci, sed pro ea
 „maxime omnium
 „forti animo omne
 „genus cruciatus, sæ-
 „visissimasque mortes
 „subeunt, nec adduci
 „possunt, ut patria in-
 „stituta abdicent.“
 Quin & indicia perhi-
 bet non exigua animi
 eorum propositi tena-
 cis & validi circa le-
 gem observandam.
 Dicit enim „cum ali-
 „quando apud Baby-
 „lonem esset Alexan-
 „der, & vellet is Beli
 „templum quod con-
 „siderat, reponere &
 „omnibus militibus

„ὅς ζημίας ἀποτίσαι με-	„præcepisset, humum
„γάλας, ἕως αὐτοῖς συγ-	„aggerere, solos Ju-
„γνόντα τὸν βασιλέα δὲ.	„dæos non opitulatos,
„ναὶ τὴν ἀδειαν f) τῶν	„imo & verbera &
„γε μὴν τῶν εἰς τὴν χώ-	„multas graves per-
„ραν, Φησὶ, πρὸς αὐτὰς	„tulisse, donec rex eis
„ἀφικνυμένων, ἡ νεὺς ἡ	„ignoscens laboris ta-
„βωμὴς κατασκευασάν-	„lis gratiam fecit,
„των, ἅπαντα ταῦτα κα-	„Qui cum in regio-
„τέσκαπτον· ἡ τῶν μὲν	„nem, inquit, ad suos
„ζημίαν τοῖς σατράπαις	„reversi fuissent, &
„πείζετενον, περὶ τινῶν δὲ	„templa & altaria ex-
„ὅς συγνώμης μετελάμ-	„struxissent, ista omnia
	„diruerunt : & pro
	„βα-

f) Επει γὰ μὴν Big. & El. forsan legendum τῶν γε μὴν στρατιωτῶν. & mox πρὸς αὐτὰς. HUDSON. *Hafn.* quoque habet *ἐπεὶ γε μὴν* &c. quod magis placet quam bis repetitum τῶν; nisi forte totus locus & aliter est constituendus & vertendus; ut legas τῶν γε Μακεδόνων εἰς τὴν χώρ. Φ. πρὸς αὐτὰς &c. i. e. cum vero etiam Macedones in illorum venissent regionem, ibique &c. ut ita innuat successores Alexandri, quos mox satrapas vocat, qui tale quid patrare ausi fuerint in Judæa. Facilis est lapsus in ΜΗΝΤΕ ΤΩΝ ex vetustiori ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ. Præterea Judæi id circa Tyrum facere non potuerunt, sed potius in sua alicubi terra. HAVERCAMP.

„βανόν.“ προσεπιτίθη-
 „σιν, “ὅτι δίκαιον ἐπὶ τῇ-
 „τοῖς αὐτῆς εἰς θαυμά-
 „ζειν.“ λέγει δὲ καὶ περὶ τῆ
 πολυανθρωπότητος γεγο-
 νέναι ἡμῶν τὸ ἔθνος. 45.)
 „πολλὰς μὲν γὰρ ἡμῶν
 „Φησιν ἀνασπάσας εἰς
 „Βαβυλῶνα. 48.) Πέρ-
 „σαι πρότερον αὐτῶν ἐποί-
 „ησαν μυριάδας· ἐκ ὀλί-
 „γαι δὲ καὶ μετὰ τὸν Ἀλε-
 „ξάνδρου θάνατον εἰς Αἴ-
 „γυπτον καὶ Φοινίκην μετέ-
 „στησαν, διὰ τὴν ἐν Συρίᾳ
 ἡσασιν, 52.) ὁ δὲ αὐτὸς
 ἔτος ἀνῆρ 57.) καὶ τὸ μέ-
 γεθος τῆς χώρας, ἣν κα-
 τοικῆμεν, καὶ τὸ κάλλος
 ἰσόρηκε. 57.) γ) „τριακο-
 „σίας γὰρ μυριάδας h)

„aliis quidem mul-
 „tam Satrapis exsol-
 „vere, pro aliis vero
 „veniam consecuti
 sunt.“ Et præterea
 adjicit, quod merito ob
 hæc admirationem ha-
 bent. “Atque infu-
 „per memorat, gen-
 „tem nostram populo
 „maxime abundasse“
 nam multas nostro-
 rum, inquit, myriadas
 e sedibus suis primum
 abduxerunt Persæ: non
 paucæ autem etiam
 post obitum Alexan-
 dri in Aegyptum &
 Phœnicen migrarunt,
 propter seditionem in
 Syria factam! “Hic
 „idem vir & magni-
 „tudinem regionis,

c 4

„ἀνα-

g) Conf. Antiquit. lib. XII. c. 2. §. 3. Julian. Imp.
 Epist. 25. τὰς ἀγέρας δὲ τὰς ἑκατονταπλήθεις,
 de Aegyptiis Herodotus lib. II. c. 168. ἡ δὲ ἀγέ-
 ρα ἑκατὸν πήχεων παρ' Αἰγυπτίοις πέντε. SPAN-
 HEIM.

h) Arura mensura est apud Græcos quinquaginta

ἀρχαῶν 58.) σχεδὸν 58.)
 τῆς ἀρίστης καὶ παμφορεῖας
 ἰλῆς χώρας 58.) νέμονται,
 „Φησὶν ἡ καὶ Ἰερδαία i) το-
 „σαύτη πλατὺς ἐστίν.“ ἀλλὰ
 μὴν ὅτι καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν
 τὰ Ἱεροσόλυμα καλλίστην
 τε καὶ μεγίστην ἐκ παλαισ-
 τᾶς k) κατοικημένην,
 καὶ περὶ πλήθους ἀνδρῶν,
 καὶ περὶ τῆς τῆ νεῶ κατα-
 σκευῆς, ἕως αὐτὸς διη-
 γῆται. „ἔστι γὰρ τῶν Ἰε-
 „ρδαίων τὰ μὲν πολλὰ
 „ὀχυρώματα 79.) κατὰ
 „τὴν χώραν καὶ κόμας
 „80.) μία δὲ πόλις ὀχυ-
 „ρα 81.) πεντήκοντα μί-
 „λια σταδίων τὴν περί-
 „μετρον, 82.) ἣν οἰκοῦσι

„quam incolimus, &
 „pulchritudinem pro-
 „didit, ad tricies, in-
 „quit, centena millia
 „arurarum habitant
 „optimi fere & fera-
 „cissimi soli. Judæa
 „namque hujus est am-
 „plitudinis.“ Imo & ur-
 „bem eandem Hieroso-
 „lyma, pulcherrimam
 & maximam ex multis
 retro seculis habitari, &
 de virorum multitudine,
 & de templi ex-
 structione, idem ipse
 sic refert: „sunt au-
 „tem Judæorum ca-
 „stellula multa, & vici
 „per regionem sparsi:
 „una autem urbs mu-
 „lti

pedes capiens id est octo ulnas & trientem, vel
 passus decem, ita ut ulnam pro senis pedibus &
 passum pro quinque accipiamus. BUDÆUS.

- i) Ita lego ex vet. interpr. si quis cum Cl. LOW-
 THIO malit τοσαύτη πλάτης per me licet.
 k) Ita restituī ex Hafn. Neque poterat JOSE-
 PHUS destructa jam urbe, dicere κατοικῆμεν
 sed bene κατοικημένην.

„μεν ἀνθρώπων περὶ δώ- „nita, ambitu ferme
 „δεκα μυριάδες 82.) κα- „L. stadiorum, quam
 „λῃσι δ' αὐτὴν Ἱεροσόλυ- „incolunt quidem ho-
 „μα 86.) ἐνταῦθα δ' ἔσι „minum circiter cen-
 „κατὰ μέσον μάλιστα τῆς „tum & viginti millia:
 „πόλεως 101.) περίβολος „istam vero Hieroso-
 „λίθινος, 104.) μῆκος ὡς „lyma vocant: illic au-
 „πεντάπλεθρος, εὖρος δὲ „tem in meditullio sci-
 „πηχῶν ἑκατὸν, ἔχων δι- „licet urbis septum est
 „πλᾶς πύλας. 104.) ἐν „lapideum, quinque
 „ὦ βωμὸς 105.) ἔσι τε „ferè jugerum longi-
 „τετράγωνος 107.) 1) ἐκ ἐκ „tudinis, latitudinis cu-
 „τμητῶν 108.) ἀλλ' ἐκ „bitorum centum, por-
 „συλλέκτων ἀργῶν λί- „tas habens geminas.
 „θῶν, III.) ἔτω συγκεί- „Ibidem altare qua-
 „μενος. m) Πλευρὰ μὲν „dratum, ex impoli-
 „ἐκάστην εἴκοσι πηχῶν, „torum & candido-
 „rum lapidum coag-
 „mentatione confla-
 e 3 „112.)

- l) *Ex lapidibus non delatis, sed collectis juxta vet. interpr. αἰτμήτων ἀργῶν λίθων apud Eusebium & Codd. MSS. unde pro ἐκ τῶν ἀργῶν reposui ἐκ συλλέκτων ἀργῶν λίθων. Confer Deuteron. XXVII. 3. HUDSON. Veram hanc esse conjecturam apparet ex Cod. Hesn. in quo ita legitur τετράγωνος αἰτμήτων συλλεκτῶν ἀργῶν &c., HAVERCAMP. Confer Josephum de Bello Judaico lib. V. c. 5. §. 6. SPANHEIM.*
 m) Ita ex Eusebio & MSS. prius erat, πλευρὰ μὲν ἐκάστη.

„112.) ὕψος δὲ δεκάπηχυ. „tum ; cuius latera
 „ἡ παρ' αὐτὸν οἰκημα μέ- „singula viginti cubi-
 „γα, 114.) ἔ βαμῶς ἐς „torum sunt, altitudo
 „115.) ἡ λυχνίον, 119.) „vero duodecim : &
 „ἀμφοτέρα χρυσᾶ, 127.) „præter hoc altare, in-
 „δύο τάλαντα τὴν ὀλκην „gens tabernaculum
 „131.) ἐπὶ τέττων Φῶς „est, quo & ara & lych-
 „ἐσιν ἀναπόσβεστον ἡ τὰς „nuchus continentur,
 „νύκτας ἡ τὰς ἡμέρας „utrumque aureum,
 „132.) ἀγαλμα δὲ ἔκ „pondus talentorum
 „ἐσιν 147.) ἔδδ' ἀνάθη- „dum : insuper au-
 „μα τὸ παράπαν 157.) „tem lumen inexstin-
 „ἔδδ' εὐτευμα παντελῶς „ctum dies noctesque
 „ἔδδ' ἐν, οἷον ἀλσῶδες ἡ τὶ „continenter ardet.
 „τοῦτον 160.) διατρέι- „Nullum ibi simula-
 „βασι δ' ἐν αὐτῷ ἡ τὰς „crum, donarium om-
 „νύκτας, ἡ τὰς ἡμέρας „nino nullum, adeo-
 „ἱερεῖς, 169.) ἀγνεῖας τι „que nec planta, nec
 „ἡνᾶς ἀγνεύοντες, 170.) „lucus, nec aliud quid-
 „ἡ τὸ παράπαν οἶνον „quam ejusmodi. Sa-
 „ἡ πίνοντες 171.) ἐν τῷ ἱερῷ „cerdotes in eo, noctu
 „172.) ἔτι γε μὴν ὅτι ἡ „pariter atque interdiu
 „Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ „asidui, certis quibus-
 „πισυνεστρατεύομεν, ἡ μετὰ „dam expiationibus
 „ταῦτα τοῖς διαδόχοις αὐ- „dant operam, quos in
 „ „templo vinum omni-
 „ „no gustare nefas. Sed
 „ „præterea testis est, mi-
 „ „τῷ,

n) Οἷον Hafn.

„τῷ, 177.) μεμαρτύρη-
 κεν· οἷς αὐτὲς παρατυ-
 χεῖν Φησὶν ὑπ’ ἀνδρὲς Ισ-
 θαίης κατὰ τὴν στρατείαν
 γενομένοις, τῷτο παρα-
 θήσομαι· λέγει δ’ ἔτι.
 „ἐμῶ γὰρ ἐπὶ τὴν Ερυθρὰν
 „θάλασσαν 178.) βαδί-
 „ζοντος, συνηκολάθει τις
 „μετὰ τῶν ἄλλων τῶν πα-
 „ραπεμπόντων ἡμᾶς ἰπ-
 „πέων Ισθαίων, ὄνομα ο)
 „Μοσόλλαμος, 178.) ἄν-
 „θρωπος ἱκανὸς κατὰ
 „ψυχὴν, εὐρωστος, καὶ το-
 „ξότης ὑπὸ δὴ πάντων ὁ-
 „μολογούμενος, καὶ τῶν Ελ-
 „λήνων καὶ τῶν βαρβά-
 „ρων ἀριστος 179.) ἕτος
 „ἂν ὁ ἄνθρωπος διαβαδι-
 „ζόντων πολλῶν κατὰ
 „τὴν ὁδόν, καὶ μάντεώς τι-
 „νος 180.) ὀρνιθευομένῃ
 „p) καὶ πάντα ἐπισχεῖν

litasse nos cum Ale-
 xandro & postea ejus
 cum successoribus.
 Subjiciam illud ex iis,
 quibus ipse se inter-
 fuisse dicit, ab homine
 quodam Judæo ge-
 stum in expeditione.
 Ita enim rem narrat:
 „cum proficiscerer ad
 „mare rubrum, una
 „cum aliis equitibus
 „Judæis, quos itineris
 „duces habebamus, u-
 „nus eorum aliquis
 „comitabatur, nomine
 „Mosollamus, vir
 „cum animi magnitu-
 „dine, tum corporis
 „robore non vulgari,
 „idemque sagittarius
 „omnium tam Græ-
 „corum quam barba-
 „rorum confessione
 „peritissimus, Is igi-
 „tur homo, cum uni-
 „

ο) Μοσόμανος vel Μοσόμαμος apud Eusebium, Μο-
 σόλαμος Hafn.

p) Vate auguria captante. SPANHEIM.

„ἀξιῶντος, ἠρώτησε διὰ τὴν
 „προσμένοντι δειξάντος
 „δὲ τῷ μάντεως αὐτῷ q)
 „τὴν ὄρνιθα, καὶ φήσαν-
 „τος, εἰ μὲν αὐτῷ μένη,
 „προσμένοντι συμφέροι
 „πᾶσιν, ἂν δ' ἀναστὰς εἰς
 „τὴν πρόσθεν πέτηται
 „προάγειν, εἰ μὲν δὲ εἰς τῇ-
 „πισθεν γ) ἀναχωρεῖν
 „αὐθις, σιωπήσας, καὶ
 „παρελκυσας τὸ τόξον
 „ἔβαλε, καὶ τὸν ὄρνιθα
 „πατάξας ἀπέκτεινεν
 „ἀγανακτούντων δὲ τῷ
 „μάντεως, καὶ τινῶν ἄλ-
 „λων, καὶ καταρωμένων
 „αὐτῷ, τί μαίνεσθε, ἔφη,
 „κακοδαιμονέστατον ὄρνι-
 „θα s) λαβόντες εἰς τὰς
 „versa multitudo iter
 „illud agerent, & va-
 „tes quidam augu-
 „rium captaret, pete-
 „retque, ut cuncti sta-
 „rent, interrogavit,
 „quorū substitissent.
 „Cum autem augur
 „avēni ei ostendisset,
 „simulque dixisset, si-
 „quidem ibi resideret
 „avis, omnibus etiam
 „ut eo in loco mane-
 „rent, expedire, si-
 „protinus volando
 „contenderet, porro
 „pergerent ipsi quo-
 „que, si denique re-
 „tro, retro similiter
 „illi redirent. Ζη-
 „deus nihil contra, sed
 „intento arcu jacula-
 „χεῖ-

q) Eusebius habet τὴν ὄρνιθα.

γ) Ita distinxī cum Eusebio: antea ἀναχωρεῖν, αὐ-
 θις (pro quo legendum conjicit ANTON. van
 DALEN de idololatria p. 393.) σιωπήσας.

ε) Κακοδαιμόνες, εἴτα τὴν ὄρνιθα λαβὼν εἰς τὰς
 χεῖρας, Euseb. τί μαίνεσθε, κακοδαιμονέστατον

„χεῖρας; πῶς γὰρ ἔτϙ,
 „σὴν αὐτῆς σωτηρίαν ἔπρο-
 „ιδὼν περὶ τῆς ἡμετέρας
 „πορείας ἡμῖν ἀντὶ ὑγιᾶς
 „ἀπήγγελλεν; εἰ γὰρ ἡδύ-
 „νατο προγινώσκειν τὸ μέλ-
 „λον, εἰς τὸν τέπον τῆτον
 „ἔκ ἂν ἦλθε, φοβόμενος
 „μὴ ἰοξεύσας αὐτὸν ἀποκ-
 „τείνῃ Μοσόλλαμος ἱε-
 „ραὶς.“ ἀλλὰ τῶν μὲν
 „ἐκείαις μαρτυρῶν ἄλλῃς
 „τοῖς γὰρ βεβημένοις πλείω
 „μαθεῖν, τῷ βιβλίῳ ῥαδίον
 „ἔστιν ἐντυχεῖν.

„tur, avemque confi-
 „xam peremit. Hic
 „augure, aliisque non-
 „nullis graviter indi-
 „gnantibus, ipsique
 „una diras imprecanti-
 „bus. Quid, inquit,
 „usque adeo furitis
 „*hac de re* infau-
 „stinam avem in manus
 „sumentes? Quomo-
 „do ista, *inquit*, quæ
 „vitæ ipsâ suæ provi-
 „dere non potuit, san-
 „quidquam de susce-
 „pto a nobis itinere
 „prænunciare valuit?
 „Enimvero si præ-
 „nosse futurum potu-
 „isset, nunquam *uti-*
 „*que* hunc in locum
 „venisset, præ metu ne
 „Mosollami Judæi sa-
 „gittis confixâ more-
 „retur.“ Verum te-
 „stimo-

ὄρνιθα λαβόντες εἰς τὰς κῆρας; *quid furitis,*
inquit, ex infelicitissima ave fatalia captantes?
 ex conjectura PETITI in animadversis ἀντιδό-
 τοις Tom. IV. p. 5.

Itiniorum ex Hecato satis habuimus: nam quibus in animo est plura cognoscere, facile est librum ipsum adire.

Aliud HECATÆI fragmentum apud eundem JOSEPHUM lib. II. contra Apionem §. 4.

Οὐ γὰρ ἀπορία γέ τῶν οἰ-
κησάντων τὴν μέγα σπερδῆς
ὑπ' αὐτῆς πόλιν κτιζομένης
181.) Αλέξανδρος τῶν ἡμε-
τέρων τινὰς ἐκεῖ συνήθροι-
σεν· ἀλλὰ πάντας δοκι-
μάζων ἐπιμελῶς ἀρετῆς
καὶ πίστεως τῆτο τοῖς ἡμε-
τέροις τὸ γέρας ἔδωκεν· ἐτί-
μα γὰρ ἡμῶν τὸ ἔθνος,
ὥς καὶ φησὶν Ἑκαταῖος
ὅτι διὰ τὴν
ἐπιείκειαν καὶ πίσιν, ἣν
αὐτῷ παρέσχον Ἰθαῖοι
τὴν Σαμαρείτιν χώραν
προσέθηκεν 184.). ἔχειν
αὐτοῖς ἀφορολόγητον.

Non enim Alexan-
der propter inopiam
habitorum civitatis,
Alexandriæ, quam stu-
diose ædificabat, no-
strorum aliquos illic
congregavit: sed om-
nes probitatis ergo &
fidei probe perspectos
& exploratos habens,
hoc præmium no-
stris tribuit. „No-
stram enim gentem
honorabat, ut etiam
de nobis dicit He-
cæus, quod propter
probitatem atque fi-
dem, quam ei, præ-
buere

„buere Judæi, regio-
 „nem Samaritiden ab
 „omni tributo libe-
 „ram; ab iis insuper te-
 „neri voluerit.“

Aliud HECATÆI fragmentum in DEME-
 TRII PHALEREI Epistola ad Ptolemæum de li-
 bris Judæorum describendis apud ARI-
 STEAM in Historia LXXII.
 interpretum.

Δίο πέρ' ἤρω γέγενασιν
 οἷτε συγγραφεῖς καὶ ποιη-
 ται, καὶ τὸ τῶν ἱστορικῶν
 πλήθος, τῆς ἐπιμνήσεως
 τῶν προειρημένων βιβλίων,
 καὶ τῶν κατ' αὐτὰ πεπο-
 λιτευμένων καὶ πολιτευο-
 μένων ἀνδρῶν, διὰ τὸ ἀγνῆν
 τίνα καὶ σεμνὴν εἶναι τὴν
 ἐν ταῖς θείαις, ὡς Φη-
 σιν Ἐκαταῖος ὁ Ἀβδηρί-
 της. 186.)

Hinc cum alii Scri-
 ptores & Poëtæ, tum
 Historici omnes absti-
 nuerunt a mentione
 & librorum istorum,
 & virorum illorum,
 qui secundum leges
 has administrarunt &
 administrant Rempu-
 blicam; quia ut Heca-
 tæus Abderites asserit,
 plane sanctam quan-
 dam & venerandam
 contineant in se sen-
 tentiam & contem-
 plationem.

Idem

HECATÆI ABDERITÆ FRAGMENTA.

Idem Fragmentum a JOSEPHO in Epitome
ARISTEÆ, quæ lib. XII. antiquitatum c. II.
§. III. occurrit, in hunc modum
concinnatur :

Τὴν νομοθεσίαν φιλο-
σοφωτέραν καὶ ἀκέραιον εἶ-
ναι συμβέβηκεν, ὡς ἂν
ἔσαν θεῶ. Διὸ καὶ τὰς
ποιήσας καὶ συγγραφείς
τῶν ἱστοριῶν ἔκ ἐμνησθῆ-
ναι φησὶν Ἑκαταῖος ὁ Ἀβ-
δηρίτης, ἔδὲ τῶν κατ' αὐ-
τὴν πολιτευσαμένων ἀν-
δρῶν, ὡς ἀγνῆς ἔσης, καὶ
μὴ δέον αὐτὴν βεβήλοις
τόμασι διασαφεῖσθαι.
194.)

Ita comparata est ea
legislatio, ut altioris
cujusdam sapientiæ &
sincerissimæ integritā-
tis plena sit, utpote a
Deo profecta. Quare
nec poetæ, nec qui Hi-
storias conscribere,
ejus ineminerunt,
quemadmodum Hec-
atæus Abderita testa-
tur, adeoque nec homi-
num illorum, qui ex
ejus præceptis vitam
instituerunt, quod ca-
sta esset & augusta &
profano ore & sermone
exponi non oporteret.

Sequitur nunc COMMENTARIUS PER-
PETUUS in hæc Fragmenta.

EΚατάτος ὁ Ἀβδηρίτης] Cum DAVID BLON-
DELLUS * de JOSEPHO male existimet,
persuasus eundem in contextu historiæ suæ HE-
CATÆUM quam S. Scripturam sequi maluisse,
perfecto hoc nostro Commentario dijudicabit erudi-
tus lector, verumne an falsum dixerit BLONDEL-
LUS. Certe ANDREAS FRANCKENBER-
GERUS, Professor olim Viteimbergensis, tanto pe-
re a JO. MICH. DILHERRO cominatus &
laudatus ** inter alia laudat JOSEPHUM, quod
HECATÆI quoque testimonia libris suis inferere
sustinuerit. *** Quicquid autem ejus rei erit, de
HECATÆI nostri patria, fide & sacris ante omnia
differendi locus erit, præcipue cum Celeberrimus
JO. ALB. FABRICIUS in Bibliotheca sua Græcæ
in Historia HECATÆI consignanda primas tan-
tum lineas duxerit. Patriam Hecatæi designat
Josephus, eum hunc πρὸς διαβολὴν Abderitanæ
appellat. Fuit enim & alius HECATÆUS MI-
LESIUS ipso HERODOTO vetustior, qui scripsit
sub

* Apud FABRICIUM Bibliothecæ Græcæ lib. IV. c. 6.
§. 4. hæc BLONDELLI verba leguntur: in contextu
Historiæ suæ; Hellenicum; Hecatæum; & Berosum
magis sequitur quam Scripturam. Itaque in meo, Jo-
sephum cum judicio legendum esse, nihil quippe ex eo
recipi debet, nisi prout Scripturæ Canonice consenta-
neum esse comperiatur.

** Vide ejus Tomum I. disputationum Academ. p. 162.
Nam ibidem hujus FRANCKENBERGERI librum
de amplitudine & excell. Hist. Propheticæ & laudari
& commendari videbis.

*** Confer FRANCKENBERGERI Institutiones Anti-
quitatis & Historiarum.

sub Dario Hystaspis filio. Vide PRIDEAUXI-
UM dans l' Histoire des Juifs & des peuples voi-
sins depuis la décadence des Royaumes d' Israël &
de Juda jusqu'à la mort de Jésus-Christ, Tom. II.
p. 522. JOSEPHUM SCALIGERUM * & JO.
MARSHAMUM in Can. Chron. seculo XV. p.
427. quo magis notandus erit memoriæ lapsus in
multis, qui confundunt *Hecatæum* nostrum **, qui
fuit ortu & domo *Abderis*, cum *Hecatæo Milesio*.
Cum vero *Hecatæus* noster a CHRISTOPH.
CELLARIO Geographiæ Antiquæ lib. III. c. 3. p.
74. *Teius* appellatur, utrumque illud cognomen
facile conciliare poteris. Nam ANACREON-
TIS ætate Teii non tolerantes Persarum contume-
lias, relicta Teo Abderam Thraciæ urbem con-
cesserunt; unde dictum manavit: Ἀβδηρὰ καλὴ
Τηέων ἀπαξία, *Abdera pulcrâ Teiorum colonia*.
Sed de *fide* HECATÆI nostri nunc dicendum
erit. Ut enim nunc omittam JO. TOLANDUM
& RICHARDUM SIMONIUM, de quibus pau-
lo inferius disserendi locus erit, JOSEPHUS SCA-
LIGER in Epist. 115. ad *Casaubonum* docet *Heca-
tæi* nostri librum de Judæis ab *Hellenistis antiqui-
us confectum fuisse*, ORIGENE jam olim ejusdem
sententiæ auctore. SCALIGERI sententiam tue-
tur quoque ANT. van DALEN in dissertatione
super

* In notis ad fragmenta p. 24.

** Vide FABRICIUM Bibliothecæ Græcæ l. c. §. 18. ubi
Scriptores quosdam veteres de rebus Judæorum jam de-
perditos recenset, HUETIUM imitatus, quippe qui
istiusmodi scriptores recenset in *Demonstrat. Evang.*
Propos. IV. c. 2. ibidemque commendat.

super *Aristea* de LXX. interpretibus cap. 29. p. 222. sed SCALIGER sibi ipse non constare videtur * certe mirum est ab eodem *Hecataum* nostrum reponi inter ὑποβολιμαίων monstra, quales sunt DARES PHRYGIUS & DICTYS CRETENSIS, magis mirum, quod ex ORIGENIS ** quodam loco manifesto colligi existimet, *Hecataum* ab Hellenistis antiquitus fuisse confictum: cum nihil minus dicat ORIGENES, ut verba inspicienti

* Cum enim Operi suo de emendatione temporum adiecisset in calce *Veterum Græcorum Fragmenta Selecta*, quibus loci aliquot obscurissimi *Chronologia Sacrae* & *Bibliorum* illustrantur, his quoque insigne quoddam HECATÆI nostri ἀποσπασμάτιον inseruit, sine ullo dubio persuasus, ejusdem momenti, fidei, auctoritatisque cum reliquis *Veterum Græcorum* monumentis apud sacrarum litterarum cultores nunquam non futurum.

** Verba hæc sunt lib. I. contra Celsum: Καὶ Ἐκαταίῃς τῇ Ἱστορικῇ φέρεται περὶ Ἰουδαίων βιβλίον, ἐν ᾧ περιτίθεται μᾶλλον πῶς ὡς σοφῶ τῷ ἔθνει ἐπιτοσθῆτον, ὡς καὶ Ἐρέννιον Φίλωνα ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι, πρῶτον μὲν ἀμφιβάλλειν εἰ τῇ Ἱστορικῇ ἐστὶ τὸ σύγγραμμα, δεύτερον δὲ λέγειν, ὅτι, εἴπερ ἐστὶν αὐτῇ, εἰκὸς αὐτὸν συνηγεῖσθαι ὑπὸ τῆς παρὰ Ἰουδαίας πίθανότητος καὶ συγκατατεῖσθαι αὐτῷ τῷ λογῷ, exstat ὁ *Hecataei Historici de Judæis liber*, in quo adeo probat hujus gentis sapientiam, ut *Herennius Philo* in suis de *Judæis* commentariis primum dubitet, an hujus *Historici* id sit scriptum, deinde addat, siquidem ejus est, videri eum correptum *Judæorum* persuasionibus, probasseque illorum placita.

ti patebit. Non enim id agebat ORIGENES, ut scriptorem ὁποβολιμαῖον in causæ Judaicæ patrocinium adduceret, sed eam maximè ob rem PHILONIS de Hecatæo judicium allegavit, ut incredibilis propemodum *Hecatæi* cum Judæis consensus eo certius constaret, tantus quippe ut dubitandum sibi HERENNIUS PHILO existimaverit, an commentarios hosce *Hecatæo* tribuere deberet: si tamen deberet, uti sane debebat, cum præter hanc dubitandi causas haberet nullas, eum Judæorum persuasionibus correptum pronunciaret. Vide JAQUELOTUM dans les dissertations sur l'Existence de Dieu p. 484. 500. nulla alia ratione ORIGENIS verba exponentem. Sed & ipse SPENCERUS in annot. ad ORIGENEM & HERM. WITSIUS in Ægyptiacis lib. III. c. XIII. §. II. p. 276. merito hoc nomine SCALIGERUM castigarunt, ut nunc de BASNAGIO* (nam PRI-
DEAU.

* Dans l'Histoire des Juifs lib. VII. c. 7. §. 3. p. 158. hæc ejusdem verba leguntur: *Scaliger à même décidé nettement en faveur de la supposition; mais l'Alternative d'Hérennius prouve au contraire qu'il avoit beaucoup d'Envie d'arracher à Hecatæus l'Ouvrage qui porte son Nom, & qu'il n'a ôsé le faire. Quand même il auroit décidé nettement sa décision ne suffiroit pas s'il n'en produisoit d'autres Raisons que le Chagrin devoir, qu'il favorisoit les Juifs.* Placent itaque verba HUG. GROTII de verit. relig. Christ. lib. III. §. 16. in notis (g) ubi ita disserit: *His ipsis temporibus vixit HECATÆUS ABDERITA celebratus PLUTARCHO libro de Iside & LAERTIO in Pyrrhone. Is de Judæis scripsit librum singularem, unde egregiam urbis Hierosolymorum & templi descriptionem deprompsit. JOSEPHUS adversus Apio-*

DEAUXII & HUETII judicium in calce *hujus Commentarii* videbis) taceam. Ceterum, quæ JOSEPHUS ab *Hecataeo* de Judæis narrata affert, illa certe minime indicant, eum Judaicæ religioni deditum, aut Profelytum fuisse, sed tantum illa, quæ scripsit, ex Judæorum narrationibus hausisse.

Πτολεμαίῳ τῷ Ἀλέξανδρῳ συγγενόμενος] Ex illa *Hecataei* ætate, quam *Josephus* conceptis adeo verbis notavit, colligit HENR. VALESIUS in notis ad EUSEBII lib. V. c. 9. Epistolam DEMETRII PHALEREI ad Ptolemæum Philadelphum falsam esse; in eâ quippe, inquit, laudatur Hecataeus Abderites, *cujusque testimonium tanquam vetusti scriptoris adducitur, cum tamen constet eum Demetrio Phalereo haudquaquam antiquiorem esse.* Vixit enim Hecataeus ille sub Alexandri M. successoribus, ut testatur SUIDAS aliique. Quamvis autem hoc VALESII argumentum ANTON. van DALEN quantivis pretii esse videatur l. c. tamen JO. ALB. FABRICIUS recte existimat in eo parum esse præsidii. Ita enim in notis in Epitomen *Aristeæ* apud *Josephum* scribit; *dici potest recentis scriptoris testimonium velut notius de industria a Demetrio apud Ptolemæum allegatum fuisse.* VALESIO alio modo respondet HUMFREDUS HODY in dissertatione contra Historiam ARISTEÆ de LXX. interpretibus c. 19. p. 290. quod argumentum, inquit, dubito. an cessurum sit pro votis erudito viro: HECATÆUM enim a Demetrio allegari tanquam multo antiquiorem,

A 3

pro

nem libro I. quem locum habet & EUSEBIUS *Præparat. Evang. lib. IX. c. 9.*

pro certo satis non habetur: simpliciter enim testimonium ejus profert de sapienti doctrina legis Judæorum, quod quidem potuisset facere, quamvis in vivis tunc superstes fuisset HECATÆUS.

Περὶ αὐτῶν Ἰσραήλων] Duo hic monendus erat Lector, unum est de nomine Judæorum ejusque origine, alterum de notitia Judæorum apud Historicos Profanos. Vox יְהוּדָא Judæus ante locum Esaïæ XXXVI, II. occurrit, ni fallor, semel in historia Achazi 2. Regum XVI, 6. pro subditis regni Judæ, quatenus contradistincti sunt Ephraimitis, sed adhuc non de nomine totius gentis aut religionis, ut nomen sæpius usurpatur in Hagio-graphis scriptis post tempus μετοικεσίας Babylo-nicæ. Et erat tamen hæc appellatio Judæorum jam satis usitata ætate Jeremiæ XLIV, 1. Hoc sensu ipse Mordechai Benjaminita dicitur *vir Judæus* Esther. II, 5. Nihil igitur verius, quam quod docte disputavit PETRUS CUNÆUS de Rep. Hebr. libr. I. c. 9. 10. Respublicas Hebræorum & Judæorum probe distinguendas esse: & Hebræorum Rempublicam sero demum Judæam dici coepisse. De quo videri etiam possunt, quæ JAC. ALTINGIUS de Schilo lib. III. c. 13. CAMP. VITRINGA Tom. II. comment. in Esaïam p. 313. HERM. WITSIUS in Δεκαφύ-λω sive libro singulari de decem Tribubus cap. VII. 6. 8. CHRIST. NOLDIUS in Historia Idu-mæa p. 338. seq. PRIDEAUX dans l'Histoire des Juifs Tom. I. p. 345. JAQUELOTUS dans les Dissertations sur l'Existence de Dieu p. 468. SALOMON DEYLINGIUS P. II. Observation.

Sacr.

Sacr. observ. 8. §. 14. p. 86. & ISAACUS CA-
 SAUBONUS Exercit. I. adv. *Baronium* n. 3. p. 25.
 observarunt. In cujus rei demonstratione ver-
 bosiores fuimus, quia non solum vir aliquis do-
 ctissimus serio autumat, *nunquam XII. tribus He-*
braeos de nomine Judaeorum appellatas esse, sed &
 inde multi loci in S. literis lucem haud exiguam
 accipiunt. Quod Esther. VIII, 7. dicitur: *mul-*
ti ex populis terra מִתִּירָיִם Judæi fiebant non
 potest alium sensum habere, quam quod *sectæ*
eorum religione & cerimoniis jungebantur. Ita
 etiam *Ἰσθαῖσμός religionem* notat 2. Maccab.
 VIII, 1, XIV, 38. Gal. I, 14. religionem inquam
 non tribui *Judæ* peculiarem, sed toti *δωδεκαφύ-*
λῳ communem Actor. XXVI, 7. coll. Actor.
 XXIV, 5. Ceterum ante Alexandri M. impe-
 rium, judice ANTONIO van DALEN l. c. cap.
 10. p. 74. tam ignoti Judæi Paganis fuerunt, ut
 HERODOTUS ne nomen quidem ipsorum in-
 audisse videatur, maxime cum illic circumcisos
 appellet *Σύρας τὰς ἐν Παλαιστίνῃ Syros in Pala-*
stina, vide de hoc HERODOTI loco USSE-
 RIUM in annalib. Vet. Test. p. 98. HUGONEM
 GROTIUM de veritate relig. Christ. lib. I. §. 16.
 in notis (z. 3) & lib. III. §. 16. & JO. PHIL. HEI-
 NIUM observat. Sacr. lib. I. c. 5. §. 3. p. 64. Ignoti
 igitur fuerunt Judæi proprium si distinctumque
 eorum nomen quærere velis: Nec mirum, cum
 teste TACITO *dum Assyrios penes, Medosque*
& Persas Oriens fuit, respectissima pars servi-
entium essent. At sub Alexandro Macedone
 magis noti esse cœperunt, quod vel *Hecatai* no-

stri liber nos docere poterit, Audiamus JOAN-
NEM MARSHAMUM in Canone Chron. sec.
IX. p. 152. *ab expeditione Alexandri Græcis pri-
mum, ni fallor, innotuerunt, Judæi, sub Seleucidis
demum incluserunt, post Alexandri victorias
obvia erat Judæorum memoria.* Confer HUE-
TIUM in demonstrat. Evang. Propos. IV. c. 12. §. 1.

Ἀλέξανδρον δὲ τοῦ θανάτου.] Hanc æram in hi-
storia externa notatu dignam censet EZECHIEL
SPANHEMIUS in Josephi Chronologicis,

Κατὰ Ἀλέξανδρον ἠκμαζεν ἡμῶν τὸ γένος]
ANTON. van DALEN in dissertatione super
Aristea de LXX. Interpretibus cap. X. p. 74. seq.
Josephi de hujus Alexandri favore ac veneratio-
ne erga Judæos splendidum mendacium exami-
nare, ipsique CURTIUM, ARRIANUM &
DIODORUM SIGULUM Opponere sustinuit. Me-
diam viam tuetur HERM. WITSIUS in δεκαφύλλα
c. 10. §. 9. *ab Alexandro, inquit, parum absuit,
quin pessime haberentur & plane actum fuisset, nisi
insigni numinis favore per Jaddum pontificem exor-
tatus fuisset animosus Macedor: cui tamen ut Persie
olim tributa pendere coacti sunt, septimi duntaxat
anni immunitate concessa.* * Scio equidem a DA-
LENIO

* Non possum non hoc loco addere observationem
JAQUELOTI dans les dissertations sur l'Existence
de Dieu p. 530. Cum enim is data opera ostende-
ret, leges Mosaicæ tum satis antiquas esse, tum nul-
lo unquam tempore a Judæis computatas legi, hæc
addit: *Il est vrai que si ces loix n'avoient rien de pé-
nible, & qu'elles s'accommodassent en tout, aux desirs
du cœur humain, on pourroit s'imaginer que cette fa-
cilité*

LENIO l. c. illam de *Jadde Pontifice* historiam in dubium vocari, sed veram esse judicant HERM. WITSIIUS Tom. II. Miscellan. sacr. exercit. XI. §. 25. p. 292. & in Oratione Panegyrica de Theocratia Israëlitarum p. 933. ejusdem Tomi II. PRIDEAUX dans l'Histoire des Juifs T. II. p. 421. etiam si forte dissensio quædam sit inter JOSEPHUM & Talmudicos in circumstantiis quibusdam, vide omnino CHRISTOPH. CARTWRIGHTUM Mellif. Hebr. lib. IV. c. 2. & JO. SELDENUM de successione in Pontificat. Ebræor. lib. I. c. 6.

Συναπτεται εἰς Ἀγυπτον [αὐτῶ] Primum dicendum erit de Ptolemæo Lagi, deinde de *Judeorum sub illo in Egyptum profectio*. Ptolemæus Magni nomine honoratur. Sic JUSTI-

A 5

NUS

cilité, & cette complaisance du Législateur auroit pu engager ce Peuple à les conserver & à les observer, pour ne pas recevoir un joug plus dur ni plus pesant. Mais tout au contraire, il n'y eut jamais de Loix plus dures, ni plus insupportables. Elles contenoient mille & mille préceptes, qui ne contribuoient rien à la douceur de la vie ni au repos de la Société. Ce n'étoit qu'un poids inutile, importun & accablant à le considérer en lui-même & par rapport à cette vie & au gouvernement de l'Etat. A quoi serroit cette septième année, pendant laquelle la terre se reposoit, qui étant de fois exposé la Nation à une grande disette, lorsqu'elle fut contrainte de payer des impôts, aux puissances étrangères qui l'assujettirent? D'où vient, qu'ils crurent ne pouvoir tirer un plus grand avantage de la faveur qu'Alexandre le Grand leur témoigna que d'en obtenir la remise des impôts en cette septième année.

NUS lib. XVII. c. II. igitur *Ptolemaeus* (Ceraunus) cum & in gratiam memoriae magni Parentis *Ptolemai* &c. De altero cognomine *Servatoris* undecunque liquet. JOSEPHUS lib. XII. Antiquit. c. I. ὑπὸ τῆ Πτολεμαίᾳ τῇ Λάγῃ Σωτῆρος τότε χρηματίζοντος. Jam vero ad hunc *Ptolemaeum* referas illud *Esaiae* vaticinium, quod ad Aegyptum a jugo Persarum liberandum pertinet, exstatque XIX. 20. quia clamabunt ad *Jehovam* causa oppressorum, & mittet iis משיח servatorem & מלך magnum. Quisquamne est tam imperitus historiae, qui non illico dicat esse *Alexandrum* Macedoniae Regem in omni historia *Magnum* dictum, & post *Alexandrum* *Ptolemaeum Lagi* ex primariis ejus ducibus, dictum quoque *Magnum* & peculiari cognomine Σωτῆρα *Servatorem*, *Ptolemaeum Lagi* verum habuisse cognomen *magni*, pluribus demonstravit HUMFREDUS HODY in dissertatione contra Historiam ARISTEÆ de LXX. interpretibus cap. VII. p. 96. quemadmodum idem ibidem cap. 20. p. 304. observat Aegyptios *Ptolemaeum Lagi*, & reginam ejus *Berenicem* Θεῆς σωτῆρας appellasse. Conferatur ejusdem HUMFREDI HODII syntagma de *Ptolemæis*. Utique, inquit VITRINGA adh. I. *Esaiae*, *characteres* hujus Principis liberatoris *Aegypti* in *Alexandro* vel *Ptolemæo* (hi enim cum eandem rem egerint, & posterior quidem ut prioris successor pro eadem habentur persona) luculenter a vate expressi, in iis verissime demonstrantur. Nimirum Princeps hic esset α. מלך magnus, sic passim habitus & dictus etiam.
β. Non

β. *Non Ægyptius, sed advena: esset enim a Deo, cum res illorum jam plane desperata viderentur, mittendus, a divina providentia suscitandus. γ. Qui Ægyptios liberaret a gravi & molesto jugo Persico, sub quo tota Ægyptus gemebat. δ. Et statum civilem Ægyptiorum restitueret in integrum, ut Ægyptus deinde sub Rege, quem respicere possent ut suum, maxime floreret.* Ceterum circa tempus Alexandri & Ptolemæi Lagi Judæi maximo numero frequentare cœperunt Ægyptum, Judæorum illorum *παροικία* in Ægypto jam coepit ante tempus Alexandri (nam Artaxerxes Ochus ad expeditionem Ægyptiacam multos secum Judæos adduxit, ut ex ARISTEA colligitur in libello de LXX. interpretibus, ubi & in epistola Ptolemæi Philadelphi ad Eleazarum, Hierosolymis multi ex Judæis in Ægyptum abducti fuisse dicuntur, cum illi rerum potirentur. Quod ad Artaxerxis Ochitempora referendum videtur, sicut & illud JUSTINI lib. XXXVI. si quid in utrovis veri fuerit; *Primum Xerxem regem Persarum Judæos domuisse.* Hæc JAC. USSERIUS in Annalib. Vet. Test. p. 154. sed PRIDEAUX Tom. II. aliam causam, quamobrem Judæi in Ægyptum abducti fuerint, prodit p. 393. Posteaquam enim dissenerat de bello ab Artaxerxe Ocho contra Phœnices, & præsertim Sidonios (qui ab Ochi præfectis contumeliose tractati defecerant) instituto, addit: *Il faut que les Juifs aient eu part à cette guerre des Phéniciens contre la Perse. Car Sidon ne fut pas plutôt prise, qu'Ochus entra en Judée,*

Judée, & y assiégea & emporta la ville de Jerico. Outre cela, il paroit qu'il emmena quantité de Juifs captifs en Egypte, & qu'il en envoya beaucoup d'autres en Hyrcanie où il les établit le long de la Mer Caspienne,) sed post Alexandrum & tempore Ptolemæi Lagi longe fuit frequentior. Causa fuit, ut patet ex JOSEPHO tam commoditas loci, * quam quod Alexander & præcipue Ptolemæus Lagi Alexandriam urbem (& Ægyptum sub Persis exhaustam) incolis replere cupiens ex montano Judæi tractu & Hierosolymorum vicinia, Samariaque plures Judæos traduxerit in Ægyptum, ibique sedes figere jussert. Sic JOSEPHUS. Antiq. lib. XII. cap. i. qui licet mi-

* Jeremias XLVI, 20. Ægyptum vocat vitulam formosissimam עֵגְלָה יְסֻרְפִּימָה geminatis radicalibus, ad summam pulcritudinem indicandam, respiciens ad fertilitatem terræ. Vide JUST. MARTIN. GLÆSENERUM in Diatriba de dracone insigni Regum Ægyptiorum §. 13, p. 1003. Bibl. Brem. class. 7. fascic. 6. De eadem fertilitate plura observat CORNEL. ADAMI in Exercitationib. Exeget. p. 19. Confer JO. BRAUNII somnium de Delta, insertum ejusdem Sacror. Selector. lib. V. ATHANAS. KIRCHERUM Tom. I. Oedip. Ægypt. Syntagm. I. quod Delta Niloticum inscripsit, NICOL. ABRAHAM in Pharo, aliosque scriptores, quos laudat J. B. CARPZOVIVS in animadvers. in Schickardi Jus Regium p. 194. Quo tempore Ægyptus fereret & meteret ex Exodi IX, 32. nos docet NIC. FULLERUS Miscellan. Sacr. lib. III. c. II. Utinam exstarent veteres Scriptores rerum Ægyptiacarum, quos magno recenset numero JAQUELOTUS dans les dissertations sur l'Existence de Dieu p. 239. & nobis & S. literis multo melius consulëremus.

minus æquus Ptolemæo, addit, hunc regem, fide
Judæorum cognita, *præsidia* ex iis *disposuisse* per
arces, & cum *Judæis dedisset jus civitatis* Ale-
xandriæ pari conditione cum *Macedonibus*: non
paucos reliquorum *Judæorum* sponte in *Ægyptum*
migrasse partim ubertate *terræ* allectos, partim tñ
τὸ Πτολεμαῖα Φιλοτιμία Ptolemæi liberalitate.
Ceterum cum idein Ptolemæus obtineret *Libyam*
& *Cyrenaicam*, illuc quoque multas *Judæorum*
colonias misit, inde *Judæorum Cyrenaicorum*
mentio Matth. XXVII, 32. coll. Marci XV, 21.
Luc. XXIII, 26. Actor. II, 10. VI, 9. Confer. PRI-
DEAUX dans l'Histoire des Juifs Tom. II. p. 493.
HUMFREDUM HODY in dissertatione contra
historiam ARISTEÆ de LXX. interpretibus c. 13.
p. 225. & USSERIUM in Annalibus Vet. Testam.
p. 232. Quod vero STEPH. le MOINE in Pro-
legom. ad Varia Sacra Cyrenenses Judæos alibi
quærit quam in *Cyrenaica*, quod ADAM. TRIB-
BECHOVIVS in libro sing. de Doctoribus Scho-
lasticis cap. I. p. 5. per *Libertinos* apud Lucam Aca-
demicos, per *Alexandrinus* Aristotelicos, per *Cy-
renenses* sectæ *Cyrenaicæ* asseclas intelligit, id fal-
sum est omnino in utroque scriptore. Vide
BASNAGIUM lib. VII. c. 8. p. 203.

Εξικίας ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰσρααίων] Judæis ex-
tra patriam degentibus non solum in *Ægypto* sed
& alibi etiam fuisse templa complura (quæ tamen
ex jure Ebraico semper damnanda*) manifesto
li.

* Cùm Deus tantum unum altare unumque Pontificem
maximum esse voluerit, inquit JO. CLERICUS
ad Levit. XVII, 3. adde Commentarium nostrum in

liquet ex Oniz Oniz III. filii libello supplice Philometori apud JOSEPHUM de templo Leopolitano porrecto. Et vix dubitare queo STRABONEM Geographiz lib. XVII. de Ebræorum aliquo in Ægypto templo locutum esse, vbi verba faciens de Ægyptiaca templorum extruendorum ratione: *exstat etiam Aedes, multis columnis structa sicut Memphi βαβαρικὴν ἔχων τὴν κατασκευὴν barbarica fabrica: nam præterquam quod columnæ multæ sint & ingentes multiplici ordine constitutæ, ἃδὲν ἔχει χαρὲν, ὃδὲ γραφικόν, ἀλλὰ ματαιοπονίαν ἐμφαίνει μᾶλλον, nihil elegans aut pictum habet, sed potius inanem quendam laborem arguit.* Nolim jam de templo Oniz aut de vaticinio quodam Esaia, quod eo pertine-

re

JULIANI Epistolam ad Arsacium p. 4. & Tomum nostrum I. Opuscul. Sacror. p. 171.

- * Dicitur hoc templum Judæis בית חווי *templum Oniz*, ut distinguant subinde בית המקדש *templum sanctum* sive Hierosolymitanum. Vide de hoc templo Oniz plura apud IO. SELDENUM de Success. in Pontif. lib. I. c. 8. IO. LIGHTFOOTUM in Horis Hebr. ad Matth. II, 14. & Ioannis IV, 24. VI-TRINGAM Tom. I. Comment. in Esaia p. 582. PRIDEAUX dans l'Histoire des Juifs Tom. III. p. 443. I. B. CARPZOVIVM in animadvers. in Schickardi Ius Regium p. 199. TANAQUILLUM FABRUM lib. I. Epist. 6. (de quo tamen vide Tomum nostrum I. Bibliothecæ Antiquariæ & Exegeticæ p. 229.) CHRISTOPHOR. CARTWRIGHTUM Mellificii Hebr. lib. V. c. 5. IAC. VSSERIUM in Annalib. V. Test. p. 354. IO. LUNDIVM in den Indischen Heilighumern lib. 2. c. 30. p. 385. BASNAGIVM dans l'Histoire des Juifs lib. VII. §. 23. p. 170. seq.

re dicitur, quidquam addere. * Ceterum ea laus, quæ huic Judæorum, ἀρχιερεῖ ** in Aegypto tribuitur; & propria prorsus & singularis fuit: Neque enim eadem dignitas Pontificum maximorum fuit stante templo secundo, quæ stante primo fuerat, præcipue circa Iesum excidium & illa tempora, quibus hospitator noster in his terris vixit, quando singulis fere annis contra Dei mandatum novi Pontifices creabantur & in adolescentēs XVI. & XVII. annorum, hominesque rudes & impe-

* Persuasum erat Judæis vaticinium illud Esaiæ XIX, 19. per Oniæ templum accepisse implementum; Subscribit P. D. HUETIUS Demonstr. Evang. Prop. VI. p. 482: scio, inquit, aliter nonnullos sensisse & hæc ad Sennacheribi & Psammitichi tempora retulisse, sed & res ipsa, templum nempe Dei in media Aegypto, & locus ipse civitas solis & rei auctor tam perspicue designantur, ut alio torqueri posse prophetia haudquaquam videatur.

** ἀρχιερεῖων nomen latius patet apud Judæos. Audiamus SELDENUM de success. in Pontif. Ebræor. lib. I. c. 12. *summa est, inquit, & vicarios & exau-
toratos & sanguine proxime conjunctos, stationum-
que sacerdotalium principes, Pontifices seu summos
sacerdotes nuncupari frequenter: id quod etiam in
Evangeliiis passim satis liquet.* Lucem autem inde accipiunt verba Marci XIV, 53. 55. ibi enim singulariter & signantius ὁ ἀρχιερεὺς, mox ἀρχιερεῖς seu principes sacerdotum nominantur. Quoquo autem inodo hic apud HECATÆUM vocem ἀρχιερεὺς accipias, Ezechias iste non Hierosolymis sed in Aegypto Pontifex Maximus Judæorum fuit, uti judicat PRIDEAUX Tom. II. de l'Histoire des Juifs p. 522.

imperitos, quos Judæi ipsi כֹּהֲנִים אֲרָץ appell-
lant, hoc munus conferebatur, quibus necesse ha-
berent dicere: *lege tu ipse* שָׂמָּה שִׁכַּחַת אוֹשֵׁמָה
לֹא לִמְדָה *forſitan oblitus es, aut forte nunquam*
didiciſti, Joma I. 3. quique δι' ἀγροικίαν *pre ru-*
ſticitate nesciebant, quid ipsum nomen Pontifi-
catus ſignificaret, τίποτε ἦν ἀρχιερωσύνη, teſte JO-
SEPHO de Bello Jud. IV, 5. Judæi quidem ſcri-
bunt poſt mortem Pontificis Maximi Iſinaëlis fi-
lii Phabi *decus & ſplendorem ſacerdotii* זִיו כְּהוּנָה
(*ἰσπατικὴν τιμὴν*) ceſſaſſe, uti eſt in Sota IX, 15. ve-
rum iam antea Pontificatus honorem inſigniter
iminutum fuiſſe ſatis liquet, cum nec JOSE-
PHUS modo ſed & Talmudici fateantur inter
Pontifices maximos fuiſſe impios plurimos, qui-
bus dies paucos Deus conceſſit, Proverb. X, 27.
Ceterum hoc ipſum Pontificalis dignitatis decre-
mentum, ſtante templo ſectando, convenit cum il-
lo ſtatu reipublicæ, quem fore ſub adventum
Meſſiæ crediderunt Judæi veteres. Illo enim
tempore, quo Meſſias filius Davidis veniret, frontis
ſeculi eſſet ſimilis fronti caninæ, impudencia cre-
ſceret, conciliium iudicum verteretur in lupanar,
& viri in honore conſtituti nefandis artibus ute-
rentur, uti eſt in Gem. Sanhedrin 97. 1. & in Mi-
drasch ſchir haſſchium 18. 1. 2. Quem ſtatum fuiſſe
illius ſeculi graviffimis criminibus immerſi, quo
Sospitator noſter inter Judæos vixit, ipſa Judæorum
confeſſio & ſcripta Evāgelica ſatis declarant.
Vide RELANDUM in Antiquitatib. Sacris veter.
Hebræor. delineatis P. II. c. 2. §. 7. p. 154. & JO.
BRAUNIIUM in Comin. in Epiſt. ad Hebr. p. 404.

Οἱ πάντες ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων οἱ τὴν δεκάτην τῶν
γενομένων λαμβάνοντες) Expressam de Decimis
Deus dederat legem, ne eas alio quam secundum
legem modo Judæi solverent. Vide Numer.
XVIII, 24. Deuteron. XIV, 22. Levit. XXVII, 32.
Antequam autem eas describamus, monemus,
hunc HECATÆI nostri locum adduci ab USSE-
RIO in Annalib. V. T. p. 246. monemus *magnos*
quidem alios reditus fuisse Hebræorum sacerdoti-
bus, vide PHILONEM in libello de præmiis sa-
cerdotum, CLERICUM in notis ad Numer.
XVIII. 20. JO. LUNDIUM in den Jüdischen
Heiligthümern lib. IV. c. 28. p. 864. c. 37. seq. p.
901 - 913. solas tamen nunc decimas ab HECATÆO commemorari. Secundum itaque legem
varie fuerunt decimæ, ratione rerum, de quibus
solvebantur, & ratione eorum, qui accipiebant.
Ratione rerum, de omnibus seminibus, frugibus
atque fructibus terræ & vineæ, imo de gregibus
dabantur, ut ex locis citatis patet. Homines, qui
decimas accipiebant, fuerunt Levitæ & Sacerdotes.
Israëlitæ de frugibus triturotis & repurgatis quin-
quagesimam partem dabant sacerdoti. Hæc dice-
batur תרומה גרולה. Residui decima pars da-
batur Levitis & dicebatur מעשר ראשון decima
prima: de hac decima Levitæ dabant decimam
sacerdotibus, hæc fuit decima de decima מעשר
מעשר. Plura videas apud JO. SELDE-
NUM, * JOSEPHUM SCALIGERUM in

B

Dia-

* In Dissertatione de Decimis seu historia Decimarum,

Diatriba de Decimis Judæorum, JO. LUNDIUM lib. IV. c. 32. seq. & SIXTINUM ab AMAMA in Commentariolo de Mosaicis Decimis * SCHICKARDUM de Jure Regio Hebr. JO. BRAUNIIUM in Comment. in Epist. Pauli ad Hebr. p. 377. AUGUSTUM VARENIUM in Trifolio sacro de primogenitis, primitiis, decimis, SIGONIUM lib. IV. de Rep. Hebr. c. 15. p. 175. MENOCHIIUM, lib. II. de Rep. Hebr. c. 4. pluresque alios, quos laudat J. B. CARPZOVIIUS in animadvers. ad Schickardum p. 270. & ED. BERNARDUS in notis ad JOSEPHI Antiquitat. lib. IV. c. 8. p. 236. 239. Judæos autem in Aegypto quoque Trumas & Decimas sacerdotibus suis persolvissse HECATÆO credimus: notatu enim hanc in rem digna sunt verba MAIMONIDIS in tractatu de Trumis cap. I. sect. I. *truma & decima ex obligatione legis non solvi solebant nisi in terra Israelis tantum, sive manente templo, sive non, Propheta autem statuerunt, ut solverentur pariter in terra Babylonica, quia ea vicina fuerat terra Israelitica &c. Sapientes etiam antiquiorum*

cujus tria priora capita ex Anglica lingua in Latinam translata & notulis illustrata adjecit JO. CLERICUS appendici Commentarii sui in Numeros. Novi literæ J. SELDENI motam fuisse a RICH. MONTACUTIO & THOM. COMBERO, vide tamen GUIL. GUISIUM ad Zerahim, Tit. Phea, cap. 8. ubi SELDENUM defendit.

* Vestigia præmit SCALIGERI cum eodem subinde lapsus. Vide GUISIUM ad cap. 8. tit. Phea Ordinis Zerahim.

rum statuerunt, ut solverentur pariter in terra Aegypti, Ammon & Moab, quia ea regiones erant in circuitu terræ Israël. Hæc ipsa MAIMONIDIS verba repetit THEODOR. AKERS-LOOTUS in Comment. in Epist. ad Hebr. p. 532. ut nunc taceam, quæ hanc in rem quoque observat RELANDUS in Antiquitatib. Sacris veter. Hebræor. delin. P. III. cap. IX. §. 2. p. 355. & JO. SELDENUS in dissertatione de decimis sect. II. §. 8. Cum vero idem RELANDUS l. c. §. 4. p. 356. post JO. LUNDIUM in den Jüdischen Heilighümern lib. IV. c. 32. p. 885. querat de sensu verborum Pauli Hebr. VII. §. οἱ ἐκ τῶν υἱῶν Λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, *mandatum habent accipiendarum decimarum a populo*, ubi non Levitis, sed sacerdotibus Decimæ videntur tribui; nemo mirabitur HECATÆUM solis sacerdotibus hoc in loco Decimas tribuere, & quidem ex illius temporis ratione & consuetudine. Judæi tradunt in Gem. Ketuvoth 26. 1. stante templo secundo decimas aliquando non Levitis datas, vetante hoc Ezra, sed sacerdotibus. Et quia hæ Decimæ תרומה non sanctæ habebantur, negligentiores fuisse in his solvendis Judæi, & licet primitias תרומות studiose solverent, quarum neglectus pœnam כרת sive excidii mereretur, vendebant sæpe fruges non decimatas pro decimatis. Vide de tempore Jochanan Pontificis Max. successoris Simeonis Justi apud MAIMONIDEM in tr. מעשר c. 9. quem insignem locum excerptit JO. SELDENUS in dissertatione de Decimis sect. II. §. 6. JO.

HENR. HOTTINGERUS ad GOODWINUM
p. 877. Ceterum cum hic apud HECATÆUM
nostrum de Judæorum in *Aegypto* sacerdotibus
sermo instituat, monendum postea sub Ptolō-
mæo Philometore sacerdotum splendidiorē in
Aegypto fuisse conditionem : is enim concessit
etiam multum agri modum ac pecuniæ redditus,
ut & sacerdotibus esset copia ad multa, quæ Dei
cultus desideraret. Invenit autem Onias & Ju-
dæos, quosdam sibi similes (τὸν ὄνεια λεγομένην
χώραν κατοικῶντας apud JOSEPHUM lib. XIV.
antiquit. c. 14. & lib. I. Belli c. 7.) & sacerdotes &
Levitas, qui illic divinum cultum frequentarent
(JOSEPH. lib. 7. Belli c. 37. cum lib. 13. antiquit.
c. 6.) In Mishna tamen, tract. מנחות c. 13. §. 10.
sacerdotes, qui ministrabant templo Oniæ, eo-
dem, & merito quidem habentur loco, quo sacer-
dotes excelsorum, quibus ex Reg. lib. II. c. XXIII.
9. non concessum fuerat offerre holocausta su-
per altare Domini, quod fuerat Hierosolymis,
sed tantum ut azymos panes comederent (inftar
sacerdotum immundorum) in medio fratrum suo-
rum. Vide USSERIUM in annalibus Vet. Te-
stam. p. 355.

Κακῶς ἀκούοντες ὑπὸ τῶν αἰσυροτόνων.] In his
erant *Samaritani*, argumento est Sanballetes tem-
pli Garizimitani auctor, de quo videas CHRIS-
TOPH. CELLARIUM in dissertatione de gen-
tis Samaritanæ Historia & ceremoniis §. 23.
HERM. WITSIUM in Δεκαφύλῳ c. III. §. 10.
& To

& Tomo I. Miscellan. Sacr. lib. I. c. 20. §. 29. p. 277. PRIDEAUX Tom. II. p. 289. Neque inter hostes Judæorum omittendi sunt *Aegyptii* & *Tyrrii*, quos inprimis notat JOSEPHUS lib. I. contra Apionem §. 13. φαίνονται γὰρ καὶ δὴ μάλιστὰ πρὸς ἡμᾶς δυσμενῶς διατεθέντες, κοινῇ μὲν ἅπαντες Αἰγύπτιοι, Φοινίκων δὲ Τύριοι, *videntur enim & maxime in nos iniqui communiter quidem omnes Aegyptii, Phœnicum vero Tyrrii.* Cumque *Typhon* mali omnis auctor & apud *Aegyptios* *cacodæmon* quidam haberetur; multa *Mosi* propria *Typhoni* tandem adscripsisse videntur, ut *Mosen* & *Israëlitas* in odium traherent, & *Moses* *Typho* vel ejus affinis esse crederetur. Exempli causa: finxerunt *Aegyptii* apud PLUTARCHUM in *Isid.* τὸν τυφῶνα γεννῆσαι παῖδας ἱεροσόλυμον καὶ ἰσδαῶν, *typhonem filios genuisse Hierosolymum & Judeum.* Hoc autem absurdum & instar fabulæ non immerito habeatur, cum omnes norint, nomen *ἰσδαῶν* recentius esse & multis post *Mosen* & *Typhonem* seculis usitatum. Unde vero tanti odii in Judæos causa repetenda erit? nimirum Judæorum religio omnibus aliis religionibus adversa humani generis odia & scommata in gentem suam converterat. Conferri inprimis meretur JAC. TRIGLANDII dissertatio de Origine & causis rituum Mosaicorum p. 137. Sylloges dissertationum Theologicar. & Philologicar. Et rem sic evenisse liquet e textus illius obscuri Jerem. VII. 9. verbis, quem GROTIUS applaudente JO. SPEN-

CERO lib. II. c. 2. sect. I. p. 366. sic optime interpretatur: *annon hereditas mea mihi dicta est avis quadam discolor, & annon propterea aves aliæ circumquaque ei adversantur?* Neinpe allusum videtur ad avium morem, quæ, si qua avis peregrini coloris advenerit, in eam facto agmine feruntur. *Candida venit avis, nigris invisa columbis, uti canit Poëta.*

Καὶ τῶν εἰσαφικνυμένων πάντων.) Inprimis Judæi male audiebant apud peregrinos & advenas. Quamvis enim Judæi suæ fidei & religionis hominibus tectum & culinam præberent, cum nulla vel perpauca essent *diversoria* sive *xenodochia* in communem peregrinorum advenarumque usum * in peregrinos tamen, qui Judæi non erant, agre-

* In Exc. Gem. פרוסן dixit c. IX. 4. R. Jochanan nomine R. Meir: *Is qui non comitatur abeuntem, idem ac si sanguinem effudisset, habetur.* Hinc illustra Actor. XX. 38. Tit. III. 3. Addo quæ exstant in tract. פרכי נכון c. I. 5. *Iose filius Jochanan vir Hierosolymitanus solitus est dicere: esto domus tua aperta ad plateam.* Ubi glossa BARTENORÆ: *qualis erat Abrahami Patris nostri p. m. Aperta enim erat ad quatuor mundi plagas, quominus peregrini illam circumire & ostium quærere cogantur.* De Φιλοξενία veterum Judæorum præter auctores a me laudatos in Commentario in Epistolam JULIANI ad Arfacium p. 95. pluribus agunt J. H. HOTTINGERUS in notis ad GOODWINUM p. 508. & JO. GOTFR. LAKEMA.

agrestes erant atque inhumani, omni Φιλοξενίας
jure sublato. Amici Antiochi teste DIODORO
SICULO lib. 34. apud PHOTIUM cod. CCXLIV.
p. 1149. de Judæis tradunt eos μόνους ἀπάντων
ἔθνων ἀκοινωνήτας εἶναι τῆς πρὸς ἄλλο ἔθνη
ἐπιμιξίας, καὶ πολεμίους ὑπολαμβάνειν πάντας-
μηδενὶ ἄλλῳ ἔθνει τραπέζης κοινωνεῖν τὸ παράπαν
μηδὲ εὐνοεῖν, Solos eos esse, qui cum aliis genti-
bus nihil habeant commune, Et omnes in hostium
numero ponant - nec cum ulla gente omnino velle
comedere, nec etiam velle benefacere. Neque in-
de longius recedit JUVENALIS Satyr. XIV. 103.

Non monstrare vias eadem nisi sacra colenti :

Quasitum ad fontem solos deducere verpos.

Quanquam vero עֲנִי עוֹלָם pauperes mundi, hoc
est mendici quivis ostiatim petentes etiam paga-
ni apud Judæos acciperent וְחֲמֵן eleemosynam
catini, sive panem & cibos in sportula aut cani-
stro publico singulis diebus ostiatim per וְכָבֵן
קָרָא certos eleemosynarum collectores quasi cor-
rogantes * neminem tamen fugit Judæorum in
Paganos asperitas, cum hi ne hominum quidem

B 4

loco

CHERUS in dissertatione Philol. in Jose ben Joëser
de Zereda effatum de studiis per colloquia cum eru-
ditis.

- * Vide de hoc eleemosynæ apud Judæos genere aucto-
res, quos adduxi testes in Commentario in Episto-
lam JULIANI ad Arfacium p. 94. & adde Celeber-
rimi JO. GOTLOBI CARPZOVI' קָרָא sive elee-
mosynas Judæorum ex antiquitate Judaica delinea-
tas, §. 33. p. 39.

loco haberentur * apud Judæos, *præ hostili ad-*
versus omnes alios odio, ut TACITI utar verbis.

Καὶ προπηλακίζόμενοι πολλάκις ὑπὸ τῶν
Περσικῶν βασιλέων καὶ σατραπῶν.] Non mi-
rum Reges Persidis eorumque Satrapae tam
importunos & tam crudeles in Judaeos
fuisse, cum vel sacrum literarum ** vel pro-
fano-

* Vide MAIMONIDIS locos apud GUIL. CAVEUM in vita S. Petri c. 8. §. 4. p. 277. & quæ ex CONSTANTINI L'EMPEREUR notis ad locum quendam in נפך נבב observavimus, cum Lucæ X. 29. paulo luculentius exponeremus Tom. II. der Erörterung der dunkelsten Schriftstellen des Neuen Testam. p. 749. Adde GROTIUM de verit. relig. Christ. lib. II. §. 12, in notis (1).

* Vide Esaiæ XIII. 17. 18. XXI. 2. Nimirum quod jam observatum est a ROCHARTO Phaleg. lib. IV. c. 10. JO. MARSHAMO in Can. Chron. ad Sæc. XVIII. p. 6c6. & THOMA STANLEIO in *Aeschylum*, in S. literis Persarum nomen est recentius, quod vel Esaias locis citatis, vel Jeremias LI. 11. 28. nos docere poterit. In Daniele demum & Ezechiele XXVII. 10, XXXVIII. 5, quippe Scriptoribus Cyro cœvis, & in libris Paralypomenon, Esdræ, Nehemiæ, Esther, qui post Cyrum scripti sunt, *Persarum* est frequens mentio; sed Esaias modo *Persas* nominat *Medos*, modo *populum Elam*, hoc est antiquis scriptoribus *Ελυμαίς*, Lucæ Actor. II. 9. *Ελαμίτας*. An Actor, XIII. 6. 8. 9. *Ελυμας* sit contractum nomen ex *Ελυμαῖος* seu Persa, uti videtur FRIDER. SPANHEMIO Dub. Evangel. P. II. Dub. XIX. p. 268. disquirere in præsentī nolumus, vide JO. CHRISTOPH. HARENBERGIUM in ulteriorib. Cogitatis de Magis Judæis, qui ad Jesulum ex Oriente

fanorum scriptorum testimonia * de singulari immanitate & crudelitate Reguin Perfidis existent. Et quod ad *Judeos* attinet, Salmanassar X. tribus in civitates Mediæ deportavit 2. Reg. XVII. 6. ** aut
B 5 ut

acceſſerunt §. 5. p. 661. Vol. I. Muſei Hiſtorico-Philologico-Theologici Bremeniſis, & JO. GOTHOFRI. LAKEMACHERUM Obſervation. Philol. P. II. p. 162. multa tamen habet ED. BERNARDUS in notis ad JOSEPHI lib. I. Antiq. c. 6. §. 4. p. 24. quæ SPANHEMII conjecturam confirmare videntur. Quamvis autem *Elymais* proprie ſumta inter utramque regionem Suſianam & Perfidem media fuerit, ab illa per Eulæum, ab hac per Qroaten fluvios ſecreta, tamen ſtilo Scripturæ vide Dan. VIII. 2. Jerem. XXV. 25. nomen *Elam Suſianos* quoque & *Perſas* complectitur.

* In hiſtoria Cambyſis, Darii Hyſtaſpidæ, Xerxis, Ochi occurrunt crebra ſævitix plusquam barbaræ exempla. Quid? quod *Nicolaus* apud DIODOR. SICULUM Hiſt. lib. XIII. p. 342. in oratione ad populum Syracuſanum diſſuaſurus ſævitiam in victos Athenienſes addit : *τι καθεὶς τὴν Μήδων ἀρχὴν; ἢ πρὸς τῆς ταπεινοτέρης ὁμότης* : quid deſtruxit Medorum imperium? crudelitas erga inferiores.

* Pro Media I. Chron. V. 26. eſt *Hara*. Nempe Media etiam Græcis alio nomine *Aria* & Medi Arii appellantur, adſpiratione neglecta, apud HERODOTUM in Polymnia. Ceterum urbes in quas X. tribus deductæ ſunt inveſtigare ſuſtinent BOCHARTUS Phaleg. lib. III. c. 14. p. 220. & WITSIUS in Δεκαφύλῳ c. IV. §. 2. Ab utroque diſcedit BASNAGIUS dans l'Hiſtoire des Juifs lib. VII. c. 6. p. 122. En ejus verba : *Il me ſembloit qu'on n'a pas fait aſſez d'attention à une choſe, qui eſt évidente. C'eſt que l'Ecriture diſtingue deux Lieux dans lesſquels on transporta les Juifs ; on eſſet, il y en avoit un aſſez*

ut JOSEPHUS loquitur IX. Antiquit. c. 14. παν-
τα τὸν λαὸν μετώκισεν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ Περσίδα
universum populum in Mediam & Persidem tra-
duxit : hos autem Judæos HECATÆUS non
videtur designare * sed vel Judæos, quos Arta-
xerxes

grand Nombre pour faire deux colonies différentes.
L'Ecrivain Sacré place une de ces Colonies dans l'Assy-
rie, & il indique les villes de cette Province, qui lui fu-
rent assignées, le Chaboras, Gozan & la Chalcite : &
en suite, il ajoute qu'on les plaça aussi dans les villes
de Médie. Il faut donc les chercher dans ces deux
Provinces, que le Paraphraste Chaldaïque a distingué es
aussi bien que l'Original l'Hebreu. On trouve les
Lieux marques dans l'Assyrie. On y voit cette Rivie-
re que le Geographe Arabe appelle Alchabor, qui sort des
Montagnes & se jette dans l'Euphrate après avoir tra-
versé la Mésopotamie. Gozan est une ville & une Pro-
vince située sur l'un de ces Bords, que les Israélites occu-
pèrent & Chalac est la Chalcite de Ptolomée, la quelle se
trouve de l'autre côté du Chaboras. Ainsi les dix Tri-
bus occupèrent les deux Provinces, qui régnoient des
deux côtes du fleuve Chaboras. Cette situation leur
étoit avantageuse, puisque toutes ces Tribus n'étoient
separées que par la Riviere, qui arrosoit les villes
qu'en leur avoit assignées. Hisce statim subjungit
sententiam suam de urbibus Mediæ, persuasus, Ju-
dæos in Mediam montanam translatos esse, cum ist-
hic incolæ nec satis frequentes essent, nec monta-
nam regionem colere possent alii quam Judæi istius-
modi locis colendis in antiqua patria assueti.

Quia transportatio illa nihil admodum ad emendatio-
nem illorum valuit. Vide Ezech. XXVI. 19. 20.
Tobias omnes fratres ac gentiles suos in Assyria co-
medisse cibos gentium conqueritur Tob. I. 11.

xerxes Ochus in Hyrcaniam usque ad mare Caspium deportati jussit, vide USSERIUM in An-
nalib. V. Testam. p. 155. & PRIDEAUX Tom.
II. p. 394. qui ita HECATÆI verba accipiunt,
invito admodum BASNAGIO dans l'Histoire
des Juifs lib. VII. c. 6. §. 5. p. 127. vel videtur il-
lam potius *Judeorum Rempublicam* describere,
quæ a soluta captivitate Babylonica *Persis tribu-*
taria fuit in re tam tenui, ut vexationibus fannis-
que vilissimorum vicinorum expositi essent Judæi,
Nehemia ac Ezra testibus. TACITUS Hist. V.
dum Assyrios penes Medosque & Persas Oriens
fuit, despectissima pars servientium. Quod vero
ad Regum Persidis Satrapas attinet, fuerunt illi
Satrapæ gentium Judæis finitimarum, ab ipsis Ju-
deorum Satrapis probe distinguendi. Etenim
cum CAMP. VITRINGA in Hypotyposi Histo-
riæ & Chronologiæ Sacræ p. III. & HERM.
WITSIO Tom. II. Miscellaneor. Sacror. exercit.
XI. §. 22. seq. p. 290. regiminis Politici populi Dei
eam *sub Regibus Persidis* putem fuisse rationem,
ut Judæa gens admodum aliorum populorum ab
iis devictorum subfuërit *Satrapis ex sua gente ele-*
ctis, arbitrio Regum Persidis subjectis, quorum
nomine tributa Genti imposita exigebant & in ci-
vilibus ac criminalibus a Senatibus Forensibus jus
dici, curæ habebant: id enim facile ex libris Ez-
ræ & Nehemiæ colligere licet. Quos Satrapas
sive Duces aut Præfectos gentis probari nequit post
Serubabelem Davidica familia fuisse progna-
tos

tos * quemadmodum in Systematibus Historiæ Sacræ licet nullo, quod sciam, certo fundamento traditur. Sed quæret hic aliquis qua fide hæc HECATÆUS de *Regum Persidis in gentem Judaicam importunitate & savitia* tradere potuerit? Memoriam mihi non præterierunt honores illi, quos aliqui Principes Judaicæ genti dicuntur detulisse, neque amplissima illa verba, quibus ornaverunt eorum religionem *Cyrus Ezræ I. 2. Darius Ezræ VI. 6. & Artaxerxes Ezræ VII. 12. 21.* Persarum Reges in decretis suis in sacra pagina posteritati traditis. E quibus Cyrus proclamat *Domini Deum Israël fuisse Deum verum, & Deum cæli*, ita Darius: & *Artaxerxes* in decreto five Epistola ad Ezram illum appellat *scribam legis Dei cæli*, & templum Hierosolymitanum dicit *domum Dei & domum Dei cæli*. Ad hæc ea respondet

- * Ita etiam nonnullis primæ ecclesiæ Patribus apud BARONIUM in apparatu ad annales ecclesiasticos §. 3. visum est. Ita Judæi, nescio qua fide, suis *Αιχμαλωτάρχαις* five *הגוֹלִי שְׁנֵי* capitibus captivitatis jus Babylone dicentibus originem eandem tribuunt, quia dictum est, non recedet sceptrum e Juda. Vide omnino IS. CASAUBONUM exercit. I. adv. *Baronium* n. 2. p. 17. CONST. L'EMPEREUR in notis ad *Benjamini* itinerarium p. 192. PRIDEAUX Tom. I. p. 193. HUETIUM in demonstrat. Evang. Propos. IX. c. 4. §. 14. p. 350. seq. & Celeberrimum JAC. ELSNERUM in Commentatione in illustre Jacobi Oraculum Gen. XLIX. 10. eminentissimum veritatis Christianæ propugnaculum nova ratione communitum §. 18.

det HUMFREDUS HODY in dissertatione contra historiam *Aristea* c. XVIII. p. 266. quæ HECA-
TÆI fidei confirmandæ sufficere crediderim: *Ut non est ambiguum, inquit, universos sapientes vi-
ros cujuscunque gentis & religionis eundem Deum
cum Judæis adorasse, Deum scilicet verum,
creatorem omnium, in idolis enim cultum suum
nullus omnium sapientum terminavit unquam; ita
minime dubito, quin omnes, qui in fide Judæo-
rum exquirenda curiosiores fuerint, vel cum Ju-
dæis sapientioribus de Deo discursum inivissent,
crediderint illos Deum verum coluisse. Quapro-
pter non mirandum est, si supra dicti reges, Ju-
dæorum Deum habuerint Deum Optimum Maxi-
mum. Majorem vero difficultatem habere videa-
tur, quod Artaxerxes legem Moysi vocet legem
Dei cœli, quasi illam crediderit dictatam ab ipso
Deo fuisse - Ponamus Artaxerxem credidisse Ju-
dæorum legem fuisse divinitus inspiratam, quod
minime certum est: est enim probabile Artaxerxem
ipsum epistolam illam ad Ezram non præscripsisse,
sed alii alicui, qui ipsi fuit ab Epistolis, & potuit
Judæus esse, dedisse in mandatis, ut ad Ezram Ju-
dæorum scribam de templo ædificando scriberet:
quod etiam dici posset (ut humiliter concipio, meli-
oribus me judiciis libenter submissurus) de decre-
tis Cyri & Darii, quos videtur omnino improba-
bile sibi ipsis sumsisse laborem decretorum scriben-
dorum, atque ideo potuerunt negotium illud Ju-
dæis ipsis mandare, quippe ad quos spectarunt de-
creta illa. Si, inquam, ponamus, Artaxerxem
ipsum*

ipsum credidisse, Judaeorum legem fuisse revera legem & oracula Dei, constabit tamen illum ita non fecisse sine peculiari gratia Dei, quem S. Scriptura disertissime testatur per singularem gratiam suam excitasse Cyrum, Darium & Artaxerxem Persarum reges ad templum Hierosolymis instaurandum.

Μὴ ἀπράγματοι τὰ πατρώα.] Hoc HECATÆI nostri testimonium *de Judaeorum in custodiendis patriis legibus constantia* quantivis pretii faciunt EZECH. SPANHEMIUS in Chronologicis JOSEPHI, HUETIUS in demonstrat. Evang. Propos. IV. c. 2. §. 16. GROTIUS de verit. relig. Christ. lib. I. §. 13. in notis (a). Ceterum quomodo inde argumentum repeti possit pro literarum sacrarum præsertim in antiquo antiqui fœderis codice, & fide & divinitate pluribus demonstravit inter Anglos CAROLUS WOLZELEY in der warhafftigen Glaubwürdigkeit heiliger Schrift. P. II. c. 4. p. 381. Præterea miramur merito singularem illum inter *eventum rerum* historiamque, & inter *vaticinia*, quæ hac de re præcesserant, *consensum*. Etenim post reditum populi ex exilio Babylonico vaticinia illa Deut. XXX. 1. 2. Esaia I. 25. 26. II. 20. IV. 4. Jerem. XXXI. 9. Ezech. XXXVI. 25. Hosea II. 18. 19. Zephan. III. 12. 13. viderunt implementum suum. Confer VITRINGAM Tom. II. Comment. in Esaia p. 182. Causas varias cur Judæi post illum reditum demum multo diligentius *patrias leges observarint*, exponit

nit luculenter PRIDEAUX dans l'Histoire des Juifs Tom. II. p. 246.

תָּרַב בָּבֶלָא] Recte de Babylone affirmavit Jeremias L. 38. *terra sculptilium ipsa (Babylon) est, & in terculamentis (עִמְלֵינָא idolis, præstigiis) insaniunt* : estque hæc ipsa ratio, quare Babylon mystice figuram gesserit illius civitatis, quæ a Spiritu Apocal. XVII. 5. appellatur mater scortationum & abominationum terræ. Interim obscura est *idololatriæ Babylonica* notitia; veteres enim de Chaldæorum vaticinationibus, præstigiis, incantationibus & astrologiæ judiciaræ studio verbosius loquentes, *idololatriam publicam* * & *domesticam* ** *Babyloniorum* (quæ a Sapientium & Magorum studiis distinguenda est) parcius memorant & describunt. Ceterum, ut ad rem propius veniamus, cum omnes Orientales Populi *Solem*, vel *Deum in Sole* coluerint, eumque per simulacra expresserint, non est aliena a ratione sententia, quæ statuit BELUM Babyloniorum figurasse eundem Deum, Deorum summum, quem Græci Δία JOVEM vocarunt, cujusque sedem Orientales populi putabant esse in *Sole*. Sic certe HERODOTUS, DIODORUS SICULUS, HESYCHIUS alique rem acceperunt *** Constat autem

* *Publica Idola* erant magnitudine terribilia, præterea confecta ex auro & per τελετὰς θειεργικὰς consecrata.

** *Privata idola* sive *domestica* ex ligno & argento, vel auro obducta.

*** Nimirum, uti recte observat Jo. CLERICUS in in-

autem vocem בל BEL contractam esse ex בעל Dominus * ex quo Beël & inde Bel, litera ם secundum morem Chaldæorum excidente. Equidem vetus traditio habet BELUM quendam Monarchiæ Babylonicæ primum conditorem ** hoc

no-

dice Philol. ad STANLEJI Historiam philof. Orient. Græci barbara nomina eadem ac sua esse credebant, & ita Barbarorum opiniones exprimebant, quasi usi fuissent vocibus Græcis Διός, Κρόνος &c.

* Vide JOS. SCALIGERUM lib. VI. de emendat. temp. p. 579. SELDENUM Synt. II. c. I. p. 213. BOCHARUM in Phaleg. lib. IV. c. 14. p. 263. Quò magis miror LUCAM CUPERUM in παρατίτοις τῆς χρονολογίας p. 167. in tanta literarum luce *Beli*, hoc est *Nimrodi* nomen a Græcorum βέλος, hoc est *telum*, repetere velle, quia in venando, ut potentem *venatorem* decet, telis sit usus.

** Id recte ex Genes. X. I. colligit CAMPEGIUS VITRINGA in Notitia Babylonis §. 8. & contra JO. MARSHAMI in Can. Chron. sec. XVII. p. 508. strophas tuctur. Ceterum cave confundas *Belum Assyriorum* & *Babyloniorum*. *Affur* post γλωτῆσου γχυσιν Genes. X. II. egressus e terra Sinear abiit in *Affyriam*, ubi condidit Niniven & prima fundamenta Assyriaci regni posuit, cultusque est ut *Belus Assyriacus*. *Nimrodus* post eandem γλωτῆσου γχυσιν mansit in terra Sinear, condidit porro *Babylonem* & prima fundamenta Chaldæi seu *Babylonici regni* posuit, cultusque est ut *Belus Babylonicus*. Vide G. OUTHOVIUM in brevi delineatione Monarchiæ primæ seu Assyriacæ §. 10. & 11. p. 13. in Biblioth. Brem. Phil. Theol. classe V. fasciculo I. CAMP. VITRINGAM Tom. I. Comment. in Esaiam p. 272. & quæ observavimus Tom. II. der Erörte-

nomine appellatum cultumque esse, sed probe observandum, *idololatriam Orientalium* longe diversam fuisse a Græcanica * quæ illustres homines fato sanctos religiose colendos proposuit. Orientalis idololatria versata est circa *Naturas Cælestes* aut *Infernas* sive *Subterraneas*. Nec tamen negandum BELUM aliquem exstitisse, a quo Babylon origines suas repetiit, unde gens ipsa Babylonica antiquitatis nomine fuit celebrata Jerem. V. 15. qui deinceps cum BELO COELESTI consilius fuit. Referas huc illud fragmentum ABYDENI apud EUSEBIUM de præparat. Evang. lib. IX. p. 456. JOS. SCALIGERUM inter fragmenta veterum JO. MARSHAMUM in Can. Chron. sec. XVII. p. 587. JAC. USSERIUM in Annalibus V. Testam. p. 70. & HUGONEM GROTIUM de veritate religionis Christ. lib. III. §. 6.

• rung der dunkelsten Schriftstellen des A. Testam. p. 765. Quantivis autem pretii hæc ipsa observatio est : nam ut recte judicat GUIL. TURCKIUS in specimine Hist. Sacre lib. II. sect. 4. p. 154. *Assyriorum & Babyloniorum Origines* ideo in unum confusæ sunt, quod *Beli cognomen* utrique & *Nimrodo* & *Assuri* commune fuit. Ceterum cur nulla sit in monumentis Chaldæorum *Nimrodi* sed solius *Beli* memoria, disquirat BOCHARTUS in Phaleg. lib. IV. c. 14. p. 264. Neque vero audiendus est IS. VOSSIUS, qui in dissertat. de ætate mundi c. 9. negat Nimrodum Belum fuisse.

* Confer inter alios STANLEJUM in Hist. Phil. Orient. lib. I. c. 38.

§.6. excerptum, & in præfenti noſtris obſervationibus illuſtrandum. Nimirum tradit, Regem Nebucadnezarein καταχεθέντα θεῷ ὅτι αὐτῷ δὴ numine aliquo afflatum * hæc prædixiſſe: ἐγὼ Ναβα-κοδρόσορος, ὁ Βαβυλώνιος, τὴν μέλλουσαν ὑμῶν προαγγέλλω ſυμφορὴν ** τὴν ἔτε Βῆλος *** ἐμὸς πρόγονος, ἔτε Βαſίλεια Βῆλτις † ἀποτρέψαι μοίρας.

* Adumbrat ABYDENUS hiftoriam Danielis IV. 26, quam non aſſequitur ſive culpa Chaldaeorum, à quibus accepit, ſive ſua. Nam & ibi dicitur cum fuiſſe in regia ſua cum mente alienatus eſt, quodd hic molliore interpretatione dicitur καταχεθῆναι θεῷ ὅτι αὐτῷ δὴ. Quare præclaræ ſunt hæ reliquæ. Ita iudicat SCALIGER in notis ad hoc fragmentum inter alia veter. fragmenta p. 19. Atque hoc iudicium SCALIGERI multo modèſtius eſt veriusque illo VITRINGÆ, qui P. II. Comment. in Eſaiam p. 417. de fide fragmenti ABYDENI malè exiſtimat, ut jam nihil dicam de JAC. BASNAGIO, qui dans l'Histoire des Juifs lib. VII. c. 9. §. 8. p. 249. eandem cum VITRINGA ſententiam tuetur.

** Verba Dei apud Eſaiam XLVII. 11. Babylo ni hunc in modum minantis: *cadet ſuper te ærumna, quam non poteris expiare*, ex hoc loco ABYDENI vel ipſo VITRINGA iudice egregiam lucem accipiunt. Vox חורבן proprie notat *infortunium*, ſυμφοράν: quod autem additur: *quam non poteris expiare*, idem valet ac ſi ſcriptum eſſet ἀποτρέψαι avertere. Eſt hic loci remove & *per qualæcunque piaculum avertere*, uti ſibi Teleſtæ eam vim datam eſſe credebant.

*** Belus utique Jovem ſive Solem denotabat: id quod notius, quam ut probetur.

† Eſt autem Βῆλτις eadem, quæ Aſtaræ Syrorum &

μοίρας * θένεσαι πείσαι ἥξει Πέρας ἡμίονος *
τοῖσι

Bybliensum βααλτῖς apud EUSEBIUM. Formatum est nomen ex בלעל Syrorum, & secundum conjecturam THOMÆ HYDE de relig. veter. Pers. c. 2. p. 67. ingreditur compositum nomen, quod apud aulam Babylonicam impositum est Danieli בלעזר Beltscazar ex Beltis & Azar בלעזר qua voce, uti idem HYDE ostendit, Orientales Martem notabant. Etiam SCALIGER l. c. prius putavit Βηλτῖς esse membrum cognominis Danielis, sed ut idem SCALIGER pergit υ est radicalis, at ταυ in Βηλτῖς est παράγωγικόν. Itaque Βηλτῖς non est prius membrum cognominis Danielis. Rursus Daniel ipse cap. IV. 5. dicit esse nomen Dei non Dei. Ergo בל fuerit Βηλος, בלעל Βηλτῖς. Quicquid autem ejus rei erit in cognomine Danielis, certe Βηλτῖς est Juno sive luna. Vide SELDENUM Synt. II. c. 2. p. 245. SCALIGERUM l. c. STANLEYUM in Hist. philos. Orient. lib. I. sect. 2. c. 36. BOCHARTUM in Canaan lib. II. c. 2. p. 786. VOSSIIUM de orig. & progr. idolol. lib. 2. c. 21. p. 412. JO. GERH. MEIERUM in dissertatione de sacello & basi idolorum ex vaticinio Amosi V. 26. cum Stephani allegatione Actbr. VII. 43. collato §. 4. p. 15.

* Μοίραι ab Astrologis ad æthera reducuntur, ad siderum posituram. Vide VOSSIIUM lib. II. cap. 44. p. 549. & insignem CENSORINI locum apud STANLEYUM lib. I. sect. 3. c. 19.

* Qui Cyrus est: erat enim Περσομήδης, Patre Persa Cambyse, matre Meda Mandane genitus. Unde oraculum: ἀλλ' ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοις γένηται.

τοῖσι ὑμετέροισι δαίμοσι * χρεώμενος συμμάχοι-
 σιν, ἐπάξει, τὴν δαλοσύνην, ego Nabucodrosorus,
 o Babylonii, imminentem vobis prænuncio calami-
 tatem, quam ut arceant Parca sive Fata, nun-
 quam eas (ea) aut Belus generis nostri auctor, aut
 Regina Beltis permovere poterunt. Persicus ve-
 niet mulus, qui vestris Diis utetur adversus vos
 pugnantes, & servitium imponet. Tanto au-
 tem præclarius est hoc ABYDENI testimonium,
 quanto certius est apud Esaïam Bel & Nebo **

c. XLVI.

* *Fator*, inquit VITRINGA l. c. *me non assequi*
quod hic scribitur, Cyrum ipsis Babyloniorum Diis
adjutoribus, Babylonem capturum esse: at vero nulla
est hic difficultas, aut verborum obscuritas. Quam-
vis enim Chaldæi (ex quorum mente & institutis hic
loquitur Nebucadnezar) crederent in simulacris Deo-
rum, quæ Telestæ observato cæli & stellarum statu
figurassent, & per artem Magicam consecrassent, ipsos
Deos nunquam non præsentem esse, ejusque rei causa
istiusmodi τελίσματα, sive σοιχειώδη τῆς πόλεως
Φυλακτήρια in templorum penetralibus intimis
collocassent, tanquam regni sacra pignora & gentis ar-
cana: semper tamen solliciti erant de emigratione
Deorum, siquidem Dii vel sua sponte, vel per certa
hostium carmina evocati urbibus captis excederent,
ut transfuge & proditores. Plura hanc in rem ob-
servavi in singulari dissertatione de utriusque Baby-
lonis Antiquæ & Novæ sive Mystica hoc est Romæ
Pontificiæ Τελεταῖς & Γεργμαῖς sive consecrationi-
bus Magicis Imaginum ad illustrationem Esaïæ
 XLVII. 8-13. & plurimum in utroque Fædere lo-
 corum.

** Quæ HIERONYMUS hic habet de Nebo Moabita-

c. XLVI. 1. 2. eadem esse Chaldæorum numina, quæ ABYDENUS Βῆλ & Βῆλτης appellavit.

Πεπτακὸς ἱερὸν.) Recte scripsit ÆGIDIUS CAMERTUS in lib. de reb. Eliæ c. 8. *templa Dæmonibus exstrui coeperunt longe anteq̃ Mosis tempora, atque adeo ipsis nascendis idololatriæ crepundiis.* Et paucis interjectis: *vix capit idolorum servitus* (sub Nino scilicet & Belo) *quin illico*

rum monte, digna non sunt relatu, & miror a SELDENO de Diis Syris Syntagm. II. c. 12. repeti. THOM. HYDE de relig. Vet. Pers. c. II. p. 67. per *Nebo Mercurium* intelligit, quæm Orientales certe Phœnices & Syri *Soli* tanquam assessorem dederunt, uti ex Oratione JULIANI observat BOCHARTUS Canaan lib. II. c. 8. JOANNES autem SPENCERUS lib. III. differt. 7. c. 3, sect. 10. illud idolum *Nebo*, cui nomen a נבֿוֹ *prophetare & vaticinari* sit inditum, imaginem conjicit fuisse oracula fundentem. At enim multo probabilior est sententia, per *Nebo* designari *Junonem*, sive *lunam*, מלכת שמים *reginam cælorum*, a Babylonjiis, ac Mesopotamenis & ab Assyriis quoque ac Syris omnibus sub nomine *Veneris cælestis* cultam, quia *Bela* commodissime songitur. Etymon nominis forte arcessendum erit ex נבֿוֹ *provenire, pullulare*, & forte geminata significatione, *fructuosum, frugiferum, fertile* reddere, quod attributum *Lunæ* veteres agnoverunt. Confer GERH. JO. VOSSIUM lib. II. de orig. & progr. idolol. c. 7. p. 347. c. 22. p. 414. VITRINGAM Tom. II. Comment. in Esaiam p. 514. & Tomum nostrum II. der Erörterung der dunkelsten Schriftstellen des Alten Testam. p. 525.

illico ex ædificatum fuerit templum magnificentis-
simum testibus HERODOTO lib. I. & DIO-
RO Biblioth. Hist. lib. III. c. 4. Confer de hoc
magnifico Beli templo JO. MARSHAMUM in
Can. Chron. ad Sec. XVIII. p. 585. 591. STAN-
LEJUM Hist. Phil. Orient. lib. I. sect. II. c. 32.
p. 261. PRIDEAUX dans l'Histoire des Juifs
Tom. II. p. 175. seq. Nunirum *Beli templum*
fuit *Babylone* æreis portis, figura quadrata duo-
rum undique stadiorum amplitudine: in eodem
templo, sive fano quodam inferiore ad magnifi-
cum illud Beli templum pertinente *statue*, *men-
sa*, *sella* * *carchesia*, *crateres* ex solido auro fue-
re, quarum pretium ex CTESIÆ supputatione
æquabat fere quatuor aureos millones monetæ
nostræ, observante BOCHARTO Phaleg. lib. IV.
c. 13. p. 262. Hocce autem templum Nebuca-
d-nezar egregiis templi Hierosolymitani spoliis or-
navit, uti legimus 2. Chron. XXXVI. 7. & Danielis
I. 2. & vel ex BEROSI ἀποσπασματα apud JO-
SEPHUM Antiq. lib. X. c. II. SCALIGERUM
inter Veterum fragmenta, JO. MARSHAMUM
in Can. Chron. p. 585. sec. XVIII. BOCHARTUM
Pha-

* *Aurea illa supellex* satis luculenter innuit, *Babylonios*
cum aliis gentibus non dubitasse, quin Dii in dedica-
tione templorum invocati, illuc se conferrent, superv-
nirentque, & sive decumbere & sedere, sive stare vel-
lent, præsentiam suam templis præstarent. Vide
omnino JO. SELDENUM lib. III. de Synedriis vet.
Hebr. c. 14. §. 6. p. 286. & JOANNEM SPENCE-
RUM in præfat. dissertationis 6. libri III.

Phaleg. lib. I. c. 5. p. 27. & GROTIUM de verit. relig. Christianæ lib. III. §. 16. facili negotio probare possumus : sed, uti SCALIGER observat in notis ad fragmenta p. 12. templum illud Beli annis CXX. post a Xerxe solo æquatum est, cum aliis idolorum fanis : qua dere agit Esaias XLVI. 1. Non menimit exsertis verbis HERODOTUS (vide JO. MARSHAMUM in Can. Chron. sec. XVIII. p. 591.) licet statuæ aureæ ab illo e templo Beli sublatæ (hanc autem PRIDEAUXIUS Tom. II. de l'Histoire des Juifs p. 180. de Colosso illo aureo Nebucadnezaris, quem luculenter admodum describit Daniel III. 1. seq. intelligit, collato imprimis DIODORO SICULO lib. II.) mentionem faciat lib. I. p. 84. sed meminerunt STABO & ARRIANUS. Ille quidem magis ambigue lib. XVI. p. 508. addens ὡς Φασί sed hic in expedit. Alex. lib. VII. c. 17. disertis verbis : τῆτον τὸν γενὸν, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα ἱερὰ τῶν Βαβυλωνίων εἰρξῆς κατέσκαψεν, hoc templum, ut & cetera Babyloniorum sana Xerxes subverterat, cum ex Græcia reverteretur. Confer USSERIUM in annalib: Vet. Test. p. 104. Probabile est, fuisse Xerxem, cum tempore Alexandri templum hoc jam destructum fuisse, omnes consentiant; destrui autem non potuerit, nisi ab Imperatore aliquo Persæ: Xerxem vero in aliorum etiam Deorum templis similia edidisse facinora, constet. DIODORUS SICULUS sacrilegium, quod ipse vocat, generatim refert lib. II. p. 96. ad Reges Persarum; imo vero PLUTARCHUS in

Apophthegmatibus p. 173. exfertis verbis scribit,
Xerxem Babylonis ob *defectionem* iratum (quam
 credibile est defectionem iteratam illos instituis-
 se post cladem acceptam a Græcis) cum urbem re-
 degisset in potestatem, jussisse illos fidibus & fi-
 stulis canere, lenocinium & cauponam exercere,
 ac tunicas gestare sinuosas; simul interdixisse ar-
 morum gestatione: quod ipse ita exprimit:
προσέταξεν ὅπλα μὴ φέρειν. Et profecto cru-
 delitas & severitas hujus Regis dubitare nos non
 finit, quin vindictæ ibi notabilia ediderit exempla.
 Cum hoc statu esset *Babylon* & forte *portæ* ejus a
 Dario *Hystaspis* dirutæ * cum tempore quadan-
 tenus essent *instauratæ*; videbatur Urbs *Alexandro*
 post *Darium* victum tradita, meliora sibi
 fata potuisse polliceri. Constituerat enim ille
Asiæ Dominus, *Babylonem* rursus facere tanti
 Imperii sedem: nec tantum, sed & *Augustum*
Beli templum fœde dirutum *instaurare*, & effi-
 cere etiam, quam fuerat, augustius: idque jam
 fieri jusserat, antequam expeditionem in superio-
 rem *Asiam* & *Indiam* fulciperet. Unde redux
Babylonem incolumis, cum opus illud ex voto
 ejus non processisset, ὁ δὲ τῇ στρατιᾷ πάση ἐπινόει
 τὸ ἔργον ἐργάσασθαι, cum universo exercitu opus
 illud aggredi cogitavit. Sic *ARRIANUS* l. c.
 cujus verba recte accepit *VULCANIUS* & *JAC.*
USSERIUS in annalibus Vet. Testam. p. 220.
 Milites enim omnes, qui ad manus erant, operis
 hisce

* Vide *HERODOTUM* lib. III. cap. 159.

hisce adhibere voluit : quod quidem liquet ex hoc luculento HECATÆI ABDERITÆ testimonio a SCALIGERO in notis ad veterum fragmenta p. 12. & VITRINGA Tom. I. Comment. in Eſaiam p. 421. laudato. Atque hoc opus ſi ſucceſſiſſet huic Principi & Babylone longius tempus regnaſſet : poterat ruriſhæc urbs adſpirare ad gloriam & magnificentiam priſtinam. Sed diſplicuit (ut ait VITRINGA l. c.) conatus Deo, qui *perfectum implementum* præſtare voluit *vaticiniis* * & huic Principi fuit fatalis, qui
brevi

* Eſaiæ XIII. 21, XLVII. 1. ſeq. Jerem. LI. 37. 62. 64. Pfalm. CXXXVII. 8. Quando vero SCALIGER in notis ad veterum fragmenta p. 18. poenam Babylonis toties a ſcriptoribus ſacris prædictam, tandem remiſſam eſſe autumat, merito confutatur a VITRINGA Tom. I. Comment. in Eſaiam p. 421. & CHRISTOPH. CELLARIO in diſſertatione de captivitate Babylonica §. 16. quibus adde quæ de *exſcidio Babylonis* obſervat USSERIUS in Annalib. V. T. p. 70. PRIDEAUX Tom. II. p. 566. BOCHAR-TUS in Phaleg. lib. IV. c. 15. p. 265. HUETIUS in demonſtrat. Evang. Propoſ. VI. p. 268. MARS-HAMUS in Can. Chron. ſec. XVIII. p. 627. JO. GREGORIUS in notis & obſervationib. in loca aliquot S. Scripturæ c. 20. CONSTANT. L'EMPE-REUR ad *Benjamin Tudelenſem* p. 76. AUG. CAL-METUS ad Eſaiæ XIII. 19. ABRAH. PUNGLE-RUS in binis Orationibus de Babele, JO. van der WÆYEN in Oratione de Eccleſiæ ex utraque Ba-bylone exitu. Ceterum cum Deus ſubinde per Prophetas ſuos Jerem. L. 8. LI. 6. 9. 45. Zachar. II. 6-9. *Judeos Babylone* adhuc commorantes monet,

breui post interiit, & cum morte sua *Babylonis fatum* promovit. Nolebat Deus imperium Orientis instaurari Babylone urbe devota excidio. Conferatur PRIDEAUX Tom. II. p. 473.

Μόνες τὰ Ἰσδαίως ἔ προχρεῖν.] Utrum vero intelligat Judæos, quos Nabuchodonosor in Babyloniam deportavit * an qui stipendia in ejus exer-

ut inde fuga propere se subducant, calamitas illa publica Babylonis intelligenda videtur, quæ paulo post a *Dario Babylone capta* contigit, vide JAC. USSE-RIUM in annalib. Vet. Testam. p. 90. & PRIDEAUX Tom. I. p. 340.

* Judæorum Babylonem abductorum per Nebucadne- zarem satis tolerabilis conditio fuit ibidem. Nam Nebucadnezar his assignavit τὰς ἐπιτηδειοτάτας τῆς βαβυλωνίας τόπας commodissima *Babylonia loca*, ut est in fragmento BEROSI, apud JOSEPHUM SCALIGERUM inter fragmenta veterum, ut JO. MARSHAMUM in Can. Chron. sec. XVIII. p. 585. & ex ipso etiam Ezechiele, & Jeremia XXIX. 4. 5. liquet. Non venditi sub corona, non tractati passim ut servi, sed missi in ἀποικίας *colonias* una habitarent, haud dubie Rectoribus usi suæ gentis, certe doctoribus, sacra celebrarunt, rem etiam fecerunt Deo favente. Est GEORGIUS ERICIUS PHALE-TRANUS, qui hac de re erudite commentatus est in tractatu de ablatione sceptri Judaici cap. 9. 10. in quo simul quæsit de statu *Judæi populi in exilio Babylonia*, ostendens pluribus, quantum status hic populi ab eo *veræ servitutis* distulerit. Confer VITRIN-GAM Tom. I. Comm. in Esaiam p. 427. & Tom. II. p. 527. Quæ cum ita sint, multi Judæi Babylone quam in patriam redire ibique vivere maluerunt, Vide omnino WITSIUM Tom. II. Miscell. Sacr.

exercitu faciebant, id vero dubitari potest. Scimus enim ex HECATÆO Judæos sub Alexandro & ejus successoribus militasse. Hactenus SCALIGER in notis ad veter. fragmenta p. 12. ipsum vero hunc HECATÆI locum laudat PRI-DEAUX dans l'Histoire des Juifs Tom. II. p. 474. quando autem JAC. BASNAGIUS dans l'Histoire des

exercit. XI. §. 15. p. 286. interim audire juvat PRI-DEAUXIUM Tom. I. p. 245. *Il est certain, que malgré les divers Edits des Rois de Perse en faveur des Juifs, qui leur accordoient le retour dans leur patrie, il y en eut un grand nombre qui refuserent d'en profiter, & qui aimèrent mieux demeurer dans la Chaldée, dans l'Assyrie & dans les autres provinces Orientales, où ils avoient été transportez. Il est même fort apparent, que ce furent les plus considerables & les plus riches qui prirent ce parti. Il est aisé de croire, qu'ayant acquis des maisons & des terres dans ce Pais-la, ils n'étoient gueres disposez à quitter de bons établissemens pour aller défricher & cultiver un Pais, qui avoit été abandonné & laissé en friche pendant un si grand nombre d'années. Mais de quelque ordre qu'ils fussent, il est certain qu'il y en eut un grand nombre qui resterent en Assyrie & ne revinrent jamais dans leur patrie. On peut juger par la famille d'Aron, que le nombre de ceux qui resterent étoit beaucoup plus grand que de ceux qui retournerent. Car de XXIV Classes des enfans d'Aaron, qui furent transportées, il n'en revint, comme nous venons de le voir, que quatre. C'est ce qui fit, que pendant tout le tems du second Temple & plusieurs années après, les Juifs s'accrurent si fort dans la Chaldée, dans l'Assyrie, & dans la Perse qu'ils passotent pour être en beaucoup plus grand nombre que les Juifs de la Palestine, dans le tems même que la Judée étoit la plus habitée.*

des Juifs lib, VII. c. 6. §. 8. p. 132, ad eundem HE-
CATÆI locum pervenit, id dedit operam, ut
ejusdem HECATÆI verba magis magisque vi-
deretur explanasse; *On sait assez que les Juifs étoi-
ent nombreux à Ninive & à Babylone. Outre
ceux qu'on y avoit transportez au tems de la Ca-
ptivité, nous venons de voir qu' Artaxerxes y fit
passer une nouvelle Colonie de cette Nation, qui dut
la rendre encore plus considérable. Ils eurent le
Courage de résister à Alexandre le Grand, Maî-
tre & Vainqueur de tant de Nations, qui voulut
faire rebâtir à Babylone un Temple de Belus;
car pendant que tous les autres Peuples s'empres-
soient à fournir & à porter les Matériaux neces-
saires à cet Edifice, les Juifs seuls refusèrent ce
Travail, parce qu'il y attachoient quelque Ta-
che d'Idololatrie; ce qui les rendit odieux & les
exposa au Insultes du Peuple. Hecatæus insinue
deux choses : I. l'une que cette Multitude d'Ou-
vriers, qui résista à Alexandre le Grand, ne de-
meuroit pas à Babylone, mais ils avoient leur
Pais ou leur Canton, d'où on les avoit fait venir
pour travailler au Temple; & il est très appa-
rent qu'on les fit venir de l'Assyrie & des Bords
du Chaboras, où nous les avons placés, parceque
cette Province n'étoit pas si éloignée de l'Euphrate
& de Babylone. II. l'autre, que cette Province
étoit grande, puisqu'il y avoit plusieurs Satra-
pes; car lorsque les Juifs, qu'on avoit appellez à
Babylone, furent de retour chez eux, ils renver-
sèrent tous les Temples & les Autels consacrez aux*
Ido-

Idoles ; mais les Satrapes Satrapes paierent l'Amende pour les uns, & obtinrent grace pour les autres.

Πολυανθρωπότατον γεγονέναι ἡμῶν τὸ ἔθνος.] Cum ex HECATÆO appareat, tot Judæorum in toto terrarum orbe quoquoersum spectes, existisse *colonias*, miramur sane divinam supremi Numinis curam in via, quæ gentes sensim sensimque ad cœlestem veritatem ducebat, & aperienda & communienda. Talmudici *Profelytos*, qui religionem Abrahami suscipiunt *ex amore & corde integro* מלך ומלך שם distinguunt a *profelytis leonum, fenestrarum & Mardochei ac Estheræ*, sive etiam *Davidis ac Salomonis*, qui moti externis causis *metus, voluptatis, utilitatis aut prosperitatis publicæ Hebræorum* ad Judæos transeunt, de quibus videndi SELDENUS de J. N. & G. lib. II. c. 2. ALTINGIUS in dissert. de Profelytis §. 20. Inde illustrare poteris verba Christi Matth. VIII. 12. suffragante J. B. CARPZOVIO in notis ad Schickardi jus regium p. 325. Quid quæris? Frequens in Actibus Apostolorum fit mentio certi hominum generis, qui σεβόμενοι vel φοβόμενοι τὸν Θεὸν appellantur. Ita Paulus Actor. XIII. 16. non tantum *Isrælitas*, sed sigillatim etiam τὰς φοβόμενους τὸν Θεὸν allocutus est. Lydia πρεσβυτέρα, cui attendenti verbò Evangelii Deus cor aperuit, σεβομένη τὸν Θεὸν vocatur Actor. XVI. 14. Sic Actor. XVII. 4. legimus nonnullos Judæos Pauli Silæque partibus accessisse, τῶν τε σεβομένων ἐλλήνων πολὺ πλῆθος. Et com-

commate 17. ejusdem capitis, Paulum in Synagoga non solum *Judæis*, sed etiam τοῖς σεβομένοις Evangelium prædicasse. Subsequente capite XIII.7. dicitur Paulus in domum cujusdam σεβομένου τὸν Θεὸν intrasse, cui nomen Justī erat. Ejusmodi autem σεβομένοι vel φοβούμενοι τὸν Θεὸν haud possunt esse alii quam *Profelyti portæ*, uti in antiquitatibus veterum Hebræorum appellantur. Atque hoc ipsum vix aliunde magis sit manifestum quam ex Actor. XIII. 16. ubi Apostolus universum Judæorum cœtum in Synagoga Antiochena congregatum ἐμφατικῶς distinguit in ἄνδρας ἰσραηλίτας & in τὰς φοβούμενας τὸν Θεόν. Nam ne eosdem putes viros *Israhelitas & timentes Deum*, Apostolus intercedit, cum addit καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν. Aliis præterea titulis insigniebantur & vocabantur ἄνδρες ἐυλαβεῖς aliquando cum hoc additamento ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῷ ὑπὸ τὸν ἄρανόν Actor. II. 8. quod ipsum est vocabulum a Rabinis iis tributum מַחֲסֵרֵי אֲוֻמֹת לְעוֹלָם ex piis nationum mundi, nec non προσερχόμενοι τῷ Θεῷ accedentes ad Deum Ebr. XI. 6. Ceterum Hebræi *profelytes* suos, quos גֵּרִים peregrinos appellabant, distinguunt nomine צֶדֶק *justitia* ac בְּרִית *fœderis*, vel הוֹשֵׁב *domicilii* adjecto. *Profelyti justitiæ*, qui & גֵּרִים גֵּרֻרִים dicti, hoc est *profelyti tracti*, Gem. Avoda Zara 24. 1. Gein. Jevamoth 79. 1. Confer Joann. VI. 44. & RELANDUM in Antiquitatibus S. veterum Hebræor. delineatis P. II. c. 7. §. 14. p. 230. universum ritum Judaicæ religionis fuscipiebant. Sic de tempore

Assue-

Assueri sive Xerxis in libro Estheræ VIII. 17. & multi ex populis terra fiebant Judæi מרתורים uti Jain observavit SELDENUS, qui de hoc nomine & re verbose disserit de Jure Nat. & Gent. lib. II. c. 4. Aliter autem comparati erant Profelyti portæ, qui גרי תושב vel גרי שער dicebantur, vocati insuper חסירי אומות העולם *pii gentiles seculi* & צדיקי אומות העולם *justi gentiles seculi*, qui etiam si circumcisionis ritum haud admitterent idololatriæ tamen renunciaverant, & Deum Israël's casto affectu colebant, veluti Cornelius Actor. X. 1. TACITUS Hist. l. V. cap. 5. in historia gentis Judaicæ: *nani pessimus quisque* (loquitur de Profelytis) *pretis religionibus patriis tributa et stipes illuc* (Hierosolymam) *congerebant, unde auctæ Judæorum opes*, quos ille Profelytos mox appellat *transgressos in eorum morem*. Cumque incredibilis profelytorum portæ numerus per omnes deinde Imperii Romani provincias esset, & hi doctrinæ Christianæ ab Apostolis annuntiatae minus sese opponerent, quam Judæi veterani, legis Mosaicæ auctoritate occæcati tanta facilitate, τῷ Κυρίῳ συσχεγῶντος καὶ τὸν λόγον βεβαιῶντι & ad sacra Christianorum amplectenda adducti sunt, ut aliquot sæpe fidelium millia Ecclesiæ ex gentibus accessisse legamus. Et quia tales profelyti Deum verum quidem colebant, nec tamen inter Judæos numerabantur, sed ubique fere ab iis distinguuntur, Actor. XIII. 43. commemorantur Judæi iisdemque opponuntur οἱ σεβόμενοι προσήλυτοι, qui Paulum & Barna-

Barnabam sequebantur. Sic versu 16. ejusdem capitis Paulus orationem suam hoc alloquio oritur : *ἄνδρες Ἰσραηλῖται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν*, id est secundum SAL. DEYLINGIUM P. II. Observat. Sacrar. p. 357. *profelyti porta*. In eundem sensum verba versus 26. sunt interpretanda : *ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν Θεόν*. Causa distinctæ hujus appellationis erat, quod in Synagogis, in quibus Paulus prædicabat, ex una parte sedebant Israëlitzæ, qui religione Judæi & ex Abrahamo oriundi erant; alteram vero Synagogæ partem occupabant Profelyti, qui cum Judæis ad audiendam singulis sabbatis legem in Synagogas confluebant, ibidemque separatim a Judæorum subselliis locum tenebant. Videatur PETRUS JURIEU dans l'Histoire Critique des dogmes & des cultes de l'Eglise P. I. c. 7. p. 46. & Actor. XIII. 46. XVII. 17. ex quibus locis manifestum est in Synagoga Antiochena præter Judæos fuisse etiam gentiles, ad quos Apostolorum oratio se convertebat, cum Judæi Evangelium audire nollent.

Εἰς βαβυλῶνα.] Laudant hunc HECATÆI locum H. GROTIUS libro III. de veritate relig. Christ. §. 16. not. b. JAC. USSERIUS in annalibus mundi p. 155. PRIDEAUX Tom. II. p. 393. Quandoquidem autem CHRISTOPH. CELLARIUS affirmat in dissertatione de captivitate Babylonica §. 19. Babylonis ruinas omnes sub Persico Imperio reparatas fuisse, vel ex hoc HECATÆI testimonio constabit, Persas eodem consilio

confilio toti myriadas Judæorum Babylonem misisse. Sed quæret aliquis, quænam in primis tempora respiciat HECATÆUS noster? Respondet USSERIUS l.c. p.155. Artaxerxes Ochus tota Aegypto occupata, Græcos, quorum opera militiam confecerat, pro merito cujusque muneribus amplissimis honoratos in patriam dimisit, ipse gloria clarus spoliisque onustus *Babylonem* cum exercitu rediit. (DIODORUS ann.3. Olymp.107.) eo vero partem quandam Judæorum captivam secum abduxit; sic enim ex JULIO AFRICANO retulit GEORGIUS SYNCELLUS, & multarum quidem myriadum a Persis in Babyloniam tractarum in libro de Judæis HECATÆUS ABDERITA meminit. Prætereo nunc quæ JO. LIGHTFOOTUS in Horis Hebr. ad Joannis VII. 35. de διασπορᾷ Judæorum Babylone observavit, * nec disce-

- * En Ejus verba : *ego διασπορὰν Ἑλλήνων statuerim in Antithesi ad διασπορὰν Βαβυλωνίων καὶ Περσῶν* : distinctio ista inter Hebræos & Hellenistas rem eloquitur. *Judæi* dispersionis primæ in *Babylonia* scilicet, *Assyria* & regionibus adjacentibus dicti sunt Hebræi, quia usi sunt lingua *Hebræa* vel *Transseptatensi* : & quomodo in istas regiones sint primum dispersi, bene novimus, abducti scilicet per *Babylonios* & *Persas*. Ast illi qui inter *Græcos* sparsi, *idiomate* usi sunt *Græco*, & vocantur *Hellenistæ* : & non facile est dicere, quoniam modo illi ita inter eos aliasque quidem gentes sparsi. Illi qui *Palæstinam* habitabant, *Hebræi* quidem erant, quoad linguam, at non erant de *διασπορᾷ* vel hac vel illa, quia in propria terra habitabant. Jam vero dispersio *babylonica*, *Palæsti-*

disceptabo, num ad has Judæorum Babylonem
missas colonias referenda sint verba Esaiæ XXVI.
6. *conculcabit illam pes : pedes inopis, vestigia
tenuium*: illud tamen certum est, magnam Ju-
dæorum multitudinem ex eo tempore Babylone
consedisse, PHILO in libro de legatione ad Cajum :
ἦδαι γὰρ βαβυλῶνα καὶ πολλὰς ἄλλας τῶν Σάτρα-
πειῶν ὑπὸ Ἰσδαίων κατεχομένας, οὐκ ἀκοῇ μόνον,
ἀλλὰ καὶ πείρᾳ, nam compertum habebat, Baby-
lonem & multas alias Satrapias a Judæis teneri,
non ex fama tantum, sed & per experientiam.
Idem repetitur deinceps in literis Agrippæ ad Ca-
jum. JOSEPHUS Antiquitat. lib. XV. c. 2. in hi-
storia Hyrcani comiter habiti a Rege Partho-
rum, cum inter eos versaretur: διὰ τὸ τοῦ δεσμῶν
μὲν ἀφῆκεν, ἐν βαβυλῶνι δὲ κατὰ γυναικῶν παρῆ-
χεν, ἐνθα καὶ πληθὺν ἦν Ἰσδαίων, propterea
vinculis solutum permisit degere Babylone, ubi
magnâ erat Judæorum frequentia. Sed legendus
est

naeis illis visa & habita est nobilior, celebrior, sanctior
quàm dispersio inter Græcos. Terra Babylonica eo-
dem gradu puritatis, quo terra Israelitica, R. Sol. in
Gittin. fol. 2. 1. Et progenies Judæorum in Babylonia
clarior quàm inter Græcos & purior quem in ipsa Ju-
dæa Kiddush. fol. 69. 2. Unde Judæo Palistinaeo ire
ad dispersionem Babylonicam, erat ire ad populum
& regionem suis æqualem, si non digniorem: ad ire ad
dispersionem Græcam, erat ire ad regiones immundas,
ubi ipse pulvis terræ inquinabat, erat ire, ad progeniem
Judæorum inferiorem & sanguine impuriorem: erat
ire inter gentes ethnicissimas. Confer plures auctores
laudatos a JOANNE LUNDIO in den Jüdischen
Heiligthümern lib. IV. c. 21. p. 835. seq.

est maxime hic scriptor in famosa Historia Aſi-
næi ac Anilæi lib. XVIII. c. 12. Interim Judæi illi
Babylonis quippe urbis excidio devotæ, cives at-
que incolæ Deum ibidem experti sunt iratum,
atque adeo ſub Cajo coacti urbem deferere, con-
ceſſerunt Seleuciam & ibi maximam partem in-
venerunt ſuum fatum. Ad quam JOSEPHI hi-
ſtoriam ſi recte attendiſſet LIGHTFOOTUS
forte cum pluribus aliis * non ſtatuiffet in Hor-
Hebr.

-
- * Inter hos eſt BASNAGIUS dans l'Histoire des Juifs
lib. VII. c. 6. §. II. p. 135. cujus hæc verba ſunt : *Il
étoit beaucoup plus naturel à cet Apôtre de paſſer d'An-
tioche, où il fit un aſſez long Séjour, dans l'Orient,
où il y avoit un ſi grand Nombre de Juifs des dix Tri-
bus, qui étoient plus diſpoſez que les autres à recevoir
l'Evangile. La Tentative & l'heureux Succès, que St.
Pierre en avoit fait à Jeruſalem par un ſeul ſermon,
devoit l'encourager à faire ce voiage -- La lettre
de St. Pierre adreſſée aux Eglises de Pont, de Gala-
tie &c. ſont une Preuve, qu'il les avoit fondées; car
il parle de leurs Tentations & de leur Foi, qui ne pou-
voit lui être bien connue que par le Commerce qu'il
avoit eu là. Etant voiſin de l'Euphrate, il étoit na-
turel de voir les dix Tribus diſperſées en ces Lieux. Il
importe peu de ſavoir quel Nombre d'Habitans Baby-
lone renfermoit alors. Elle contenoit encore dix-neuf
Heures de Tour, & elle pouvoit paroître deſerte aux
Géographes, quoi qu'il eut encore de cent mille Per-
ſonnes dans cette grande ville. D'ailleurs St. Pierre n'a-
loit-il que dans les Lieux, où il y avoit une grande
multitude de Juifs? Les Critiques tombent ici dans
deux Excès. I. l'un, en enſtant leur Nombre à Baby-
lone, à fin d'empêcher St. Pierre de la quitter pour*

Hebr. ad 1. Corinth. IV. Petrum Apostolum priorem suam Epistolam in hac scripsisse Babylone. Imo vero secundum VITRINGAM Tom. I. Comment. in Esaïam p. 421. hanc hypothesein satis solide refellit JO. PEARSONIUS dissert. I. de success. Episcoporum. Rom. c. 8. §. 6.

Καὶ Φοινίκην μετέστησαν διὰ τὴν ἐν Συρίᾳ εἰσίν.) Et hunc locum HECATÆI nostri laudat, excerptique H. GROTIUS de veritate relig. Christianæ §. 16. lib. III. Quæres, quænam illa εἰσίν in Syria fuerit, ab HECATÆO nostro imprimis observata : HUMFREDUS HODY, qui in dissertatione contra historiam ARISTEÆ c. XII. p. 215. seq. HECATÆI nostri locum suscepit illustrandum, putat respici ad bellum Ptolemæi Lagi in Syria gestum adversus Demetrium Anti-

Rome. II. l'autre, en diminuant, a fin de lui faire préférer Babylone d'Egypte à celle de l'Euphrate. Il suffisoit pour y attirer St. Pierre qu'il y eût de son temps assez de Juifs pour faire une Eglise à Jesus-Christ. En effet les Juifs étoient répandus en ces Quartiers-là & nombreux. Cette Babylone étoit encore plus connue alors que celle de l'Egypte : & puisqu'il lui en donne simplement le Nom, on ne doit point tourner sa Vue d'un autre côté. Il range les Eglises, auxquelles il écrit, dans un Ordre qui fait assez sentir qu'il étoit en Orient; car il s'adresse d'abord à celles qui étoient plus voisines de Babylone & finit par celles qui en étoient les plus éloignées. Hæc BASNAGIUS, sed forte melior est illorum sententia, qui de Babylone Seleuciensi accipiunt, ut præter SALMASIUM in apparatu de primatu Papæ aliosque PETRUS de MARCA de Conc. sacerdot. & Imp. VI. I.

Antigoni, Poliorcetem cognominatum. Quæ sententia si vera esset, HECATÆUS noster hic repeteret, quæ supra dixerat de Demetrio in prælio a Ptolemæi copiis ad Gazam victo. Ejus prælii plenior descriptio exstat apud DIODORUM SICULUM. Vide omnino USSERIUM in Annalibus Vet. Test. p. 244. & PRIDEAUX qui Tom. II. p. 512. itidem ex bello inter Ptolemæum & Demetrium in Syria gesto præsentem HECATÆI locum alterumque quem diximus, illustrare sustinet. Sed mittemus hæc, itemque illa, quæ idem HODY dixit de seditione Judæorum in Syria, & transportationis in Aegyptum & Phœnicen vera causa atque origine; Primum autem ex hoc HECATÆI loco patet *Syriae notionem esse etiam strictiorem*. Missa enim *laxiore* significatione & notione * Syriam tantum propriam, quam

- * Multi veterum *Syros & Assyrios* pro iisdem habuerunt, uti videre licet apud BOCHARTUM Phaleg. lib. II. c. 3. p. 81. VITRINGAM Tom. I. Comment. in Esaiam p. 191. & Tom. II. p. 643. CHRISTOPH. CELLARIUM Geographiæ Antiquæ lib. III. c. 12. p. 398. GERH. JO. VOSSIUM de orig. & progr. idolol. lib. II. p. 334. multi etiam Deos in Syria cultos Assyriis adscribere solent, recte an secus disquirat VITRINGA Tomo I. Comment. in Esaiam p. 271. Cur autem eo modo *Syriam* atque *Assyriam* permiscuerint confuderintque, ejus rei non una potest reddi ratio. Phœnicum Metropolin 𐤍𐤍 *Sor* vel *Sar* Hebræi nominant, & incolas *Sarim*, vel *Surim*, qui, ut ait BOCHARTUS Phaleg. lib. IV. c. 34. p. 341.

quam nobis HECATÆUS exhibet, respicimus, five Syros illos, qui a Leucosyris, Cappadociæ & a Mesopotamiæ Syris seu Aramæis nec non a Palæstinensibus five Israëlitis ac Judæis distincti sunt & separati. De his STRABO lib. XVI. in-
eunte : οἱ ἰδίως ὑπὸ τῶν νῦν λεγόμενοι Σύροι, qui
proprie nunc Syri appellantur. Verum neque
hi

ip[s]issimi Syri sunt. Jam si præfigatur articulus ut I. Pa-
ral. XXII. 4. Nehem. XIII. 16. ex *Sorim* fient
חַסּוּרִים *Hassorim* vel *Hassurim*, id est *Affyrii*, quo
nomine Tyrios & Phœnices designari sæpe videas.
VIRGILIUS *alba nec Affyrio, fœdatur lana veneno*,
Affyrio veneno, id est, purpura Tyria. Ab his Affy-
riis plane diversi sunt אַשּׁוּרִים *Affyrii*, filii Assur
trans Euphratem & Tigridem, atque etiam Scriptura
Hebraica multum discrepat, Cujus rei ignorance
Græci scriptores duos populos tanta locorum inter-
capedine disitos in unam gentem sæpe compingunt.
Præterea cum Seleucus Nicator conditor imperii Sy-
ro-Macedonici verus fuerit Affyriæ & Babylonie
Rex, & illud Imperium jam destructum resuscita-
verit veluti, denuoque condiderit amplissimum re-
gnum nactus, quod describit APPIANUS de Bellis Sy-
riac. p. 122. affirmatque ARRIANUS Hist. Expe-
dit. Alex. lib. VII. c. 22. cum denique Numer. XXIV.
24. Assur ab omnibus interpretibus vel de Persis vel
de Syro-Macedonibus sumatur, scriptores quidem
profani facile errare potuerunt, & scriptoribus sa-
cris sine ulla erroris nota ejus appellationis certa fuit
ratio, quod idem, maxime Prophetæ, qui nova no-
mina fingere non poterant, *Populos & Rectores popu-
lorum* designant a nomine terrarum, in quas impe-
rium obtinent. Confer VITRINGAM Tom. I.
Comm. in Esaïam p. 364.

hi uno modo dicuntur, nec uno describuntur limite. Aliquando enim abjunguntur ab Phœnicibus, quos alia divisione comprehendunt. STRABO lib. II. p. 86. Συρία τε καὶ Φοινίκη, Syria & Phœnice, tanquam distinctæ regiones: alibi dicto jam libro XVI. p. 515. inter μῆεν partes Syriæ etiam Phœnicen numerat. Quemadmodum igitur Syria paulo laxius Phœnicen comprehendit, ita strictius apud HECATÆUM & alios scriptores, apud BOCHARTUM l. I. Canaan cap. 1. sumpta Syria propria excludit Phœnicen. Nolumus jam disquirere, cur Judæi propter tumultum in Syria, migraverint in Phœnicen * ut tradit hoc in loco HECATÆUS, dispiciemus multo rectius, quid sibi velint illa verba Marci VII. 26. ἥν δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνίς ΣυροΦοινίσσα τῷ γένει, Marci interpretes Arabs ad verbum ita reddidit: *Et erat Græca Syra, Et genus ei מן אלעזר ex Algaur*, id est ex Cœlesyria sive Syrophœnice Cœles Syriæ parte circa Damascum, plaudente & suffragante BOCHARTO l. c. ** Cum vero sint,

* Est adagium apud SUIDAM Σύροι πρὸς Φοίνικας, de cuius sensu disquirant eruditi, per me licet alia nunc agentem. Interim ex hoc HECATÆI nostri loco colligit HUMFR. HODY in dissertatione contra Aristeæ historiam c. 13. p. 225. Judæos ideo a Ptolemæo Lagi in Aegyptum & Phœnicen translatos esse, quod & ipsi in Syria seditiones motusque conciverint.

** Syrophœnices, inquit, mediū inter hos duos populos occupabant regiones in utriusque confinio sitas, Heliopo-

sint, qui Phœnices prope Syriam Phœnices dici putant, potuit pari ratione Marcus Syrophœnissæ nomine Tyriam intelligere vel Sidoniam * illam enim ex illis partibus fuisse oriundam videtur posse colligi ex Marci collatione cum Matthæo, qui sic habet XV. 21. & egressus inde Jesus recessit in partes Tyri & Sidonis, & ecce mulier Cananæa a finibus illis egressa. Sic JUVENALIS Satyra VIII. *obvius assiduo Syrophœnix udus amomo.* Syrophœnix id est Phœnix: ita nominat unguentarium, quia unguenta in Phœnice laudatissima fuerunt, uti ex DIOSCORIDE & PLINIO demonstrat BOCHARTUS l. c. Ceterum plura de hac muliere Syrophœnissa videas apud JO. LIGHTFOOTUM in Decade Chorographica Mar.

limputa, Chalcidem & Marsya tractum. Quibus accessere Damascus & Abyla Lysania, quas Cœlesyriæ adscribunt PTOLEMÆUS & STRABO, sed EUSEBIUS & HIERONYMUS Phœnicia.

- * JO. VAILLANTIIUS Tom. II. Numism. æreor. Imp. Aug. & Cæsar. in coloniis & municipiis percussorum 125. observat. *Φολυκας* non tantum generatim & communiter pro incolis Phœnices, sed sigillatim pro Sidoniis accipi allegatis LXX. Interpretibus, qui Deuter. III. pro Sidonim *Φολυκας* & Esaiæ XXIII. 2. pro Sidon *Φολυκας* posuerunt. Quæ igitur LAUR. BEGERUS Tom. I. thes. Brandenb. p. 514. VAILLANTIO opponit, nullius momenti sunt. Confer omnino auctorem dissertat. sing. ad Hoseæ XII. 8. Tom. VII. de l'Histoire Critique de la Republique des lettres tant ancienne que moderne p. 365. FULLERUM Miscellaneor. lib. I. c. 11. BOCHARTUM Phaleg. lib. IV. c. 34 p. 342.

Marco præmissâ cap. 6. §. 4. & PETRUM KEU-
CHENIUM in Annotatis in IV. Evangelistas &
Acta Apostolor. p. 71.

Ὁ δὲ αὐτὸς ἄνθρωπος.] Magna est hæc HE-
CATÆI laus; ita enim solet loqui JOSEPHUS,
cum viros Optimos quosque debitis justisque or-
nat laudibus. Vide omnino varios hac de re lo-
cos apud CAROLUM DAUBUZIUM lib. II. de
testimonio Christi apud Josephum n. 6.

Ἰσορῆς.] Nimirum apud veteres eos in pri-
mis laude & hominum prædicatione commenda-
ri videmus, qui parandæ eruditionis causa & ho-
nestatis in alias se oras terrarum contulerunt.
Vide LACTANTIUM divinæ Institut. lib. IV.
c. 2. In eo genere Solonem PLUTARCHUS in
Solone aliosque reponit multos, qui πολυπειρίας
ἔνικα καὶ ἰσορίας, ad colligendam plurimarum re-
rum cognitionem sunt diu atque multum peregri-
nati: id qui facerent honestissimorum studio-
rum causa ἰσορῆσαι dicebantur. Vide LUDOV.
CRESOLLIUM in Theatro veterum Rhetorum
lib. III. p. 163. pluresque alios auctores, quos
laudavimus in dissertatione de S. Paulo Petrum
Hierosolymis invisente ad illustrationem Epistolæ
ad Galatas I. 18. §. 3. Igitur HECATÆUS no-
ster tradito ita a majoribus more, præcipue cum
Philosophus esset, Judæos adiit, ut Historiam de
Judæis conscripturus, multa ante oculis perlu-
straret, multa sermonum commercio facto, qui
peregrinantium mos est, cognosceret, in suum-
que usum converteret. Et profecto JOSEPHUS

hanc vocem ἰσόρηκεν addens, fidem auctoritatem-
que HECATÆO rerum Judaicarum Scriptori
conciliare voluit, debuit.

Τριακοσίας μυριάδας ἀγροῶν.] Hunc locum
HECATÆI excerptit CAMP. VITRINGA
Tom. I. Comment. in Esaiam p. 642. JO. CLE-
RICUS in notis ad Exodi-III. 8. qui cum do-
cuisset Aruram esse C. Cubitorum quaquaver-
sum, adducto HERODOTI lib. II. c. 168. de
tanta Judææ amplitudine addubitat. *

ἡδὸν.] Vox est modesta de numero rerum
conjicientis, apud JOSEPHUM Historicum fre-
quens, cum S. literæ eodem sensu ὡς & ὥσεί ad-
dere soleant. Vide CHRIST. NOLDIUM in
Historia Idumæa p. 54. seq. 234. seq.

Τῆς ἀρίστης καὶ πλουσιωτάτης χώρας.] Hoc
HECATÆI nostri de egregia fertilitate Palestinæ
testimonium summo in honore habent præter
JO.

* Quicquid erit, varios adducemus auctores, lectori
salvum erit hac in re judicium. PETRUS ALLI-
XIUS in den vernünftigen Betrachtungen über die
Historischen und Prophetischen Bücher des A. Te-
stam. die Wahrheit der Christlichen Religion dadurch
zu behaupten P. II. lib. I. cap. I. p. 9. hunc in mo-
dum scribit: *das Land erstreckt sich nicht mehr als
zwanzig Meilen in die Breite und 80. Meilen in die
Länge.* JO. BIERMANNUS in Mose & Christo lib.
II. c. 8. p. 458. hæc observat: *man sagt, daß die Länge
des gantzen Landes von Dan bis Bersæba gerechnet bey
67. Stunden, und daß die Breite, die sich vom Abend bis
an den Jordan erstreckt, da derselbe am weitesten ge-
gen Morgen fließet, 18. Stunden gewesen sey.*

JO. CLERICUM l. c. CAMPEGIUS VITRIN-
GA Tom. I. Comment. in Eſaiam p. 199. SAL-
DEYLINGIUS P. II. Obſervation. Sacrar. p. 109.
EZECH. SPANHEMIUS in Chronologicis Jo-
ſephi, JAC. BASNAGIUS dans l' Hiftoire des
Juifs lib. I. c. 14. §. 9. p. 356. at JOANNI TO-
LANDO in libro, cui Originum Judaicarum ti-
tulum fecit §. 10. p. 139. illud HECATÆI testi-
monium diſplicet exiſtimanti Judæam ſterilem,
ſaxoſam miſerrimamque regionem fuiſſe. *Ma-
gis ſane, inquit, ad rem foret, ſi STRABONIS*
*verba ad caput III. Exodi citare vellent Com-
mentatores, & non fictos iſtos fabulatores ARI-
STÆUM, HECATÆUM & nescio quos alios,*
qui falſo interpretati ſunt Pentateuchi Choro-
graphiam. STRABONIS descriptio Judææ, ad
quam provocat TOLANDUS lib. XVI. Geogra-
phiæ exſtat, atque hæc eſt : *ἔστι περὶ τῶνδε (τὸ*
χωρίον ſcilicet) αὐτὸ μὲν ἑνὸς ποταμοῦ, τὴν δὲ κύκλῳ
χωρὴν ἔχον λυγρὰν, καὶ ἀνὺδρον, τὴν δ' ἐντὸς
ἑξήκοντα ſταδίων καὶ ὑπόπετραν, hoc eſt ex inter-
pretatione TOLANDI : *saxoſus eſt ille locus, ſed*
quidam irriguus, cum undequaque habeat regio-
nem ſterilem & ſiccā, & intra ſexaginta ſtadia
lapidibus ſubſtratam. Jam vero nolumus diſqui-
rere generatim atque univerſe, quantum fidei at-
que auctoritatis ſit STRABONI Palæſtinam de-
ſcribendi, * id tantum moneinus, STRABONEM
in

* Ecquæ autem fides habenda erit STRABONI, qui in
terræ S. locis deſcribendis non ubique ſine errore

in re præfenti, quæ difceptatur, graviffime errare. Quod enim GEORGIO ERICIO PHALETRA-
NO STRABONIS auctoritate nitenti * respon-
dit CAMPEGIUS VITRINGA Tomo I. Com-
ment. in Efaïam p. 199. id quoque TOLANDO
opponimus. En verba VITRINGÆ: *quod af-
fertur ex STRABONE regionem Hierofolymita-
nam describente, ut fterilem, petrofam & ἀ-
ρὸν ſiccā, (ſic recte legitur) magnæ cum diferē-
minc judicii accipi debet. Primo enim, ſi id
transferres ad totam sortem tribus Judææ non
caveres tibi a craſſiſſimo errore. Deinde ſi id etiam
appli-*

verſatus eſt, veluti cum p. 525. Sirbonidis lacum cum
Asphaltite confundit, utſi obſervant VITRINGA
Tom. I. Comment. in Eſaïam p. 643. & JO. CLERI-
CUS in diſſertatione de Sodomæ ſubverſione §. 5.
Sed & STRABO in hocce capite, quod TOLANDUS
innuit, narrat, *Moſen aſſeclas ſuos ἐπὶ τὸν τόπον
τῆς τοῦ in eum ipſum locum deduxiſſe, ubi nunc eſt
templum Hierofolymitanum, illumque locum facile ob-
tinuiſſe, quod utrumque longe eſt falſiſſimum. Mo-
ſes enim locum illum, in quo poſtea templum Hiero-
ſolymitanum exſtructum eſt, nunquam obtinuit, nec
aſſeclas ſuos eo deduxit, ſed Joſua. Et ne hic quidem
facile, ut STRABO mentitur, illa loca obtinuit, ſed
Reges ac incolas, qui ſedes iſtas tunc tenebant,
acriterque defendebant, armata manu & difficul-
ter admodum ejecit inde & Iſraëlitis poſſidendas
diviſit, Hierofolymam autem, ubi poſtea templum
exſtructum, David demum occupavit, fortalitis Je-
buſæis erepto. Vide DEYLINGIUM P. II. Obſ.
Sacr. p. 112.*

❧ In diſſertatione de ablatione ſceptri Judaici c. 7.

applicares ad totam regionem Hierosolymis ab omni parte proximam, ne sic quidem verum intelligeres. Etiam si enim aliquid hic desiderari possit, non tamen ita est, ut PHALETRANUS ex STRABONE vult: sed intelligendum id precipue de terra montosa & sterili, quæ supra montem oliveti est longo satis tractu ad Hierichuntem versus Orientem. Id STRABO non satis caute ad totam regionem applicuit, & in aliis partibus hujus terræ describendis optimus cetera auctor, non est usus summa accuratatione, ut eruditi jam observarunt. VITRINGÆ subjungimus HADRIANUM RELANDUM, qui in Palæstina p. 391. STRABONIS fidem hac in re elevat his verbis usus: demus illum (Strabonem) ut res est, scripssisse. Fuerit solum, in quo urbs Hierosolymitana sita, ὑπόπετρον circumquaque per 60. stadia: id aptissimum erat condendæ arcis & gentis metropoli, id liquet ex eventu. Quam restitit illa regibus Syriae atque Assyriæ, & quantum negotii faceßavit ipsi Romanis? si quæ autem natura negavit, arte & industria fuerunt suppleta, uti aquarum copia per aqua ductus, & similia. Ipsum illud solum ὑπόπετρον allicere non una de causa incolas potuit, cum & in istiusmodi montibus terra tectis optime vites proveniant (PLINIUS lib. XVII. 4. Pucina vina scribit in saxo coqui & Chia vina præstantissima in rupibus, quæ non nisi quatuor digitorum spatio terra tecta sunt,) & in Syria illud ipsum solum, quod aratur, ὑπόπετρον esse ἐπὶ πλῆθον notaveris THEOPHRA.

PHRASTUS lib. III. c. 25. de causis plantarum, & propter ὑπόπετρον τῶν αἰγιαλῶν Phœnices urbem Dora sibi elegerint in sedem, uti STEPHANUS in Εθνικοῖς scribit ad vocem Δῶρος. Sed mittamus hæc omnia & demus solum omne circa Hierosolymas per stadia 60. fuisse saxosum, ita tamen, ut nihil plane proferre potuerit (quod tamen falsum est, & indicaret Jebuseos, cum hic sedes figerent, ineptissime egisse). num inde efficitur, omnem Palestinam eodem modo sese habuisse? quid facit tantillum spatii ad universam Palestinam? Redimus ad HECATÆUM nostrum, qui non solum vallium Judææ * bonitatem & fertilitatem, sed & omnem omnium rerum, quibus Judæa abundat, copiam, satis luculenter exposuit, quemadmodum S. literæ id ipsum quoque testantur. ** Quod si enim teste HECATÆO

Ju-

* VITRINGA Tom. I. Comment. in Esaiam p. 642. verba nostri HECATÆI testantis *Judæos decies trecenta millia possidere ἀρχῶν, χιδὸν τῆς ἀρίστης καὶ παμφορωτάτης χώρας jugera terræ optimæ & fertilissimæ*, primo loco intelligit de vallibus, quæ montibus subjectæ (ut media Cananæa erat *montosa*) & hoc ipso magis irriguæ, majorem præstare poterant ubertatem fructuum, deinde de vallibus Hierosolymitanis, quia Esaiæ XXII. 7. *valles electæ tuæ Hierosolymæ sunt*, affixo fæminini vocis עמקִי nos ad eas ducente, & JOSEPHO Antiquit. lib. I. c. I. easdem collaudante.

** Dicitur Denter. III. 25. ארץ טובה terra bona ארץ חסדה terra desiderii vel desiderabilis, ארץ

Judæa fuit *παμφορωτάτη χώρα* feracissimum solum, recte nobis in memoriam vocabimus fodinas æris & ferri (vide Deuteroni. VIII. 9. XXXIII. 25. ANDREAM MASIUM in Josue XXIX. 31. quem tamen ad examen vocat ANTON. BYNÆUS libro I. de calceis Hebræor. cap. 4. vina præstantissima * palmeta ** opobalsami hortos

צבי *terra ornatus* Jerem. III. 19. Dan. XI. 16. 41.

צבילכל הארצות *ornamentum omnium terrarum* Ezech. XX. 6.

- * Et si Deus Esaie V, 2. de Ecclesia Dei apud Judæos tanquam de vinea sua loquitur, nullum tamen est dubium, quin translata ab ipsa Palæstina dictione utatur: nam & hanc *ויטע הושור* *consevit generosa propaginis vitibus, optimi generis*. Interpretes hic facile consentiunt, שרק *esse genus vitis optima*, sive ut Chaldæus *בחירא גפן* *vitis electa*, patetque illud ex aliis locis Scripturæ, in quibus hujus vocis usus est Gen. XLIX. 11. Jerem. II. 21. Addit KIMCHIUS ex quorundam sententia sic dici: *uvæ præstantiores, in quibus nulla vinacea*. Laudat in lexico hujus sententiæ auctorem ABEN GIATH & dari ejusmodi uvæ laudatissimi generis ex COLUMELLA lib. III. c. 9. & PLINIO lib. XVII. c. 21. liquet. Nec id ipsum observare neglexit BOCHARTUS Hieroz. P. I. lib. II. c. 7. qui & conjicit Hieroz. P. I. lib. III. c. 4. & 13. vocem שורק *esse nomen proprium loci* tribus Dan, qui non distiterit supra dimidium milliare a valle Escol, unde eximiam illam uvam Num. XII. 24. retulerunt exploratores terræ Canaan prope Timnatham. Certe *vallis Sorek* mentio est in libro Judicum XVI. 4. nec tamen satis certum, utrum *appellativum* שרק *conversum sit in proprium*, an potius

tos *** arbores frugiferas † oliveta. †† Me-
moratu.

ex proprio nomine factum sit appellativum. Et prius
VITRINGÆ Tom. I. Comment. in Eſaiam p. 114, fit
probabilius, quia derivata pluralis numeri שרקים
שרקים in ſacris Jeſ. XVI, 8. Zach. I. 8. exſtanti.
Putat igitur idem VITRINGA שרק eſſe genus colo-
ris, quo cum optimum vinum illius vallis tinctum
eſſet, dictum inde eſſe *Vallem Sorek*. Colorem au-
tem hunc eſſe *gilvum* ſive *ſeſſavum* crudite evicit
BOCHARTUS Hieroz. P. I. lib II. c. 7. Vina au-
tem hujus coloris non ſolum in terra Cananæta melio-
ris notæ erant, quam alba, Proverb. XXIII. 31. quip-
pe generoſa, ferventia, & ſe ſæcibus facile exone-
rantia, ſed & tum a colore tum a virtute nomen
שרק acceperunt. Vide imprimis Deuter. XXXII.
14. & VITRINGAM Tom. II. Comment. in Eſaiam
p. 83. Recte utique VITRINGA ex ſacris literis huc
advocat Proverb. XXIII. 3. Deut. XXXII. 14. addi
enim poterant Eſaiæ XXVII. 2. Pſalm LXXV. 9.
Apoc. XIV. 20. quemadmodum Græci οἶνον αἰθοῦσα,
ἐρυθρὸν, μέλανα, aut ἄκρατον, Latini atrum ſive
nigrum, quia fortius & ad inebriandum magis valet,
appellare ſolent; vide AINSWORTUM in Deuter.
XXXII. 14. GATAKERUM Miscellan. lib. V. c. 5.
JAC. HASÆUM in diſſertatione in HESIODI frag-
mentum a FULGENTIO relictum p. 205. Tom. X.
de l'Histoire Critique de la Republique des lettres
tant ancienne que moderne, THEODORUM HA-
SÆUM in diſſertatione ad Eſaiæ VIII. 20. ſ. 11. ſeq.
p. 45. Tom. XIII. de l'Histoire Critique de la Repu-
blique &c. JAC. NICOLAUM LOENSEM Miscel-
laneor. Epiphillidum lib. I. c. 15. Auctorem de la
diſſertation Critique ſur le Crates des Anciens, tant
Grecs qu'Orientaux & ſur leur manière de ſervir le
vin; où l'on éclairciſſe quelques Paſſages de l'Eccr-

moratu autem imprimis digna est descriptio Mosis,
qua

ture Sainte & plusieurs endroits des auteurs Payens p. 292. seq. Tom. XII. de l'Histoire Critique de la Republique des lettres &c. Et quis ignorat vina *Ascalonica*, *Gazetica* & *Sarephana* etiam a gentibus longe remotis celebrata? vina *Libani*, quæ laudantur Hoseæ XIV. 8. Confer Tomum nostrum II. der Erörterung der dunkelsten Schriftstellen des A. Testam. p. 954. vina *Chalybonia* Ezech. XXVII. 18. de quibus disserit BOCHARTUS in præfatione ad Phaleg.

** *Εδάδιμον καρπὸν* habere palmas Palæstina scribit PAUSANIAS lib. IX. 19. cum palmæ in Aegypto & alibi fructum *εὐβρωτὸν* non haberent, teste STRABONE lib. XVII. HORATIUS piguia hæc vocat palmeta Herodis. THEOPHRASTUS lib. II. c. 8. de histor. plantar. scribit, solarum illarum palmarum Syriacarum, quæ in Aulone (intelligit *μέγα πεδίον* five campum magnum Jordanis, quem *αὐλὼνα* alii nuncupant, aut certe partem ejus) proveniunt, fructus ejus generis esse, ut recondi possint. Verbo dicam: ut palmarum alibi copia & fertilitas, ita nobilitas in Judæa, nec in tota, sed Hierichunte maxime, tibi proveniunt Caryotæ five Nicolai primæ genus præstantissimum.

** Conferatur dissertatio nostra de hortis *Opobalsami Engadensis* in vinearum morem excultis ad illustrationem Canticæ Salomonis cap. I. 14.

† Ex tomo Misnæ מִשְׁנָה dicto multa arborum herbarumque in Palæstina nomina peti possunt observante RELANDO in Palæstina p. 379. Jam olim Jacobus Patriarcha, eo quidem tempore, quo terra Cananæa fame pressa parumque exculta & habitata erat, imperat filiis Genes. XLIII. 11. ut ex Judæa in Aegyptum fe-

qua Judæam ut *terram melle ac lacte fluentem*;
hoc

rant dono מִזְמַרְת אֶרֶץ fructus terræ laudatissimos. צִרִי *resinam* vertunt LXX. & vulgatus, quam interpretationem tuetur BOCHARTUS P. I. Hieroz. lib. II. c. 51. Objicit EDMUNDUS CASTELLUS צִרִי haberi inter res pretiosissimas, quod resinæ non competit. At non quævis *resina* intelligitur, sed ea demum, quæ Galaade advehebatur, & quæ Syriaca a Græcis & Latinis dicitur. Vide PLINIUM lib. XIV. c. 20. XXIV. & confer PRIDEAUX dans l'Histoire des Juifs Tom. IV. p. 240. Pergit CASTELLUS dicere: doctissimi Hebræorum & Syrorum affirmant medicamentum ex pluribus constans hac voce significari: sed conjecturæ sunt meræ. Addit idem, usum, qui צִרִי תֹב adscribitur, non inesse resinæ; quod falsum, nam *resina* ad vulnera adhibetur non minus ac צִרִי Jerem. VIII. 22. XLVI. 11. imo balsamum *resina* adulterabatur, auctore PLINIO lib. XII. c. 25. Ipse CASTELLUS (quem hac in re sequitur JO. FRISCHMUTHUS in dissertatione de Eliæ Prophetæ nomine ejusque prosapia §. 19.) post Rabbinos aliosque *Theriacam* interpretatur: ad ii quos sequitur, similitudine tantum vocis nixi, certi nihil proferunt. *Theriaca* vox Græca est Θηριακὴ & adversus θηρίων morsus venenatos inventum medicamentum significat, nec compositio illa ex LXXII. rebus ad tantam antiquitatem assurgere videtur, aut commodius Galaade quam alibi fieri potuit. KIMCHIUS & recentiores plurimi *opobalsamum* esse censent, sed eos merito confutat BOCHARTUS vel eo, quod ex omnibus historiis *balsamum* cis Jordanem haud procul Jerichunte, non trans Jordanem in terra Galaadis natum consistit, נִכְנַח placet JO. CLERICO ad

hoc est lactis ac mellis proventu fertilissimam descripsit Exodi III. 8. XIII. 5. XVI. 31. XXXIII. 3. Ratio loquendi παραμυώδης est, & de ea dicitur regione, quæ ob pascuorum, florumque omnis generis abundantiam ac fecunditatem suam, ingentem armentorum pecorisque copiam alit, innumeraque apum examina fovet. Hæc duo, quæ

Genes. XXXVII. 26. cum AQUILA vertere *ῥύγανδ* gummi odoratum in Syria Judææ proxima supra Phœniciem nascens. Confer pro hac notione stabilienda BOCHARTUM P. II. Hieroz. lib. IV. c. 12. מל LXX. staete est. Inter omnes constat *ῥάκη* myrrham dici ἀπὸ τῆ ῥάκης *stillare*, seu sponte aut ex incisa arbore fluxerit, quod PLINIUS & plerique recentiores tradunt, seu ex myrrha tusa liquaretur, ut censuit THEOPHRASTUS, alique, quorum sententiam tuetur SALMASIUS ad SOLINI Polyhistora p. 367. Alii vocem מל interpretantur *ladanum*, quod Coptice ΛΟΤΤΟΝ dicitur, Chaldaice לטים Arabice لادن, nec sane procul ab hisce locis nascebatur. Posterior hæc significatio CLERICO l. c. arridet. כסנים nûces avellanz, sive pistacia amygdalis similia. Vide de hac voce copiose differentem BOCHARTUM Canan. lib. 2. c. 10.

Talmudici in codice Menachoth c. 8. 3. oleum terræ Israeliticæ optimum Thecor (vide SCHINDLERUM in lex pentaglott. in מלך p. 1987.) proximum Ragabæ tribuunt. Salomo etiam Regi Tyriorum quotannis misisse legitur 1. Reg. V. 11. expressi olei viginti coros. Vide de præstantia olei in terra Cananæ interpretes ad Hoseæ XII. 1.

quæ ad vitam sustentandam valde sunt idonea, pergrata item gulæ, maximoque olim in pretio habebantur, conjungi solebant, quando Hebrææ regionis fertilitas, omniumque rerum ad victum necessariarum affluentia describenda & celebranda erat. Hunc in sensum Jobus XX. 17. *torrentes mellis & butyri* dixit. Copioso autem mellis proventu Judæa passim celebratur. Appellatur enim Deuter. VIII. 8. *שמן ודבש* *terra olei ac mellis* & locis circiter viginti aliis, quemadmodum BOCHARTUS P. II. Hieroz. lib. IV. c. 12. adnotavit. Quid? quod maxima ibi erat mellis silvestris copia, quod ex arboribus manabat. Hoc est μέλι ἄγριον quo alimento Joannes utebatur Matth. III. 4. Nec enim BOCHARTO subscribendum est existimanti illud μέλι ἄγριον mel fuisse; quod apes in arboribus deposuerint. Quamvis enim eadem cum BOCHARTO ratione illud μέλι ἄγριον accipiant STEPHANUS le MOINE in Variis sacris p. 608. HERM. WITSIUS Tom. II. Miscellaneor. Exercit. XV. §. 41. p. 513. BALTHASAR STOLBERGIUS in dissertatione de amictu & victu Joannis Baptistæ sect. 4. JO. ERN. BUTNERUS in inquisitione in historiam Joannis Baptistæ c. 3. §. 4. SCHURZFLEISCHIIUS in dissertatione quam inscripsit: *Ιωάννης Ερμιάζων* §. 17. alique, multo tamen rectius SUIDAS ex antiquo auctore hæc verba apponit: *ἡδὴ δὲ ἀκρίδας ὁ πρόδρομος καὶ μέλι ἄγριον, ὅπερ ἀπὸ τῶν δένδρων ἐπισυναγόμενον Μάννα τοῖς πολλοῖς προσάγορευται.* Hoc
idem

idem est mel, quod ARISTOTELES in admirandis scribit in Lydia ἀπὸ τῶν δένδρων γίνεσθαι, quodque adeo DIOSCORIDES ait fluere melle crassius de trunco arboris Syriacæ. DIODORUS SICULUS lib. XIX. cap. 104. nos docet, quid fuerit μέλι ἄγριον nuncupatum, ubi de Nabataeis scribit: Φύεται παρ' αὐτοῖς τὸ πέπερι ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ μέλι πολὺ τὸ καλόμενον ἄγριον, ὃ χερῶνται ποτῶ μεθ' ὕδατος, apud ipsos piper in arboribus nascitur & mel plurimum, quod agreste appellant, quod potant aqua mixtum. Sic ἰλαιομέλι καθ' ἁλμυρὰ τῆς Συρίας provenire DIOSCORIDES lib. I. de re medica cap. 37. scribit. Confer PLINIUM lib. XV. 7. XXIII. 4. Et hinc forfitan odor mellis, quem se naribus haussisse in ora maritima Palestinæ scribit MAUNDRELLUS. Confer qui nobiscum eadem ratione μέλι ἄγριον exponunt, RELANDUM in Palæstina & CL. SALMASIUM in Commentario de Saccharo & Manna, unde etiam nobis excerpta dedit JO. CLERICUS in notis ad Exodi XVI. 31. Cum vero 2. Sam. XIV. 29. Jonathan silvam transiens mel extremo baculo suo delibasset, existimat STEPHANUS le MOINE in Variis Sacris p. 609. mel illud in ipsa silva ab apibus ibi mellificantibus paratum fuisse. Mirum est vero, inquit le MOINE, R. S. JARCHIUM reddidisse סוכר quasi Jonathan ibi saccharum invenisset, sed temporibus Jonathanis saccharum nostrum prorsus ignotum erat, & mos illud condiendi omnino tunc non obtinebat. Nota

quidem erant quædam arundines, unde succus
 exprimebatur potu jucundissimus, mos vero istum
 succum coquendi & condensandi, ut illo tan-
 dem concreto candidus & durus evaderet;
 erat adhuc ignotus & ars saccharum ita paran-
 di est recentioris ævi: succus paterat esse notus,
 & notæ arundines. Enimvero EZECH. SPAN-
 HEMIUS margini Var. Sacror. LEMONII hæc
 sua manu adscripsit confutans eundem ad hunc
 modum: at præter hodiernum saccharum aliud
 Σάκχαρον veterum in arundine Indica sponte
 concrefcens, quod SALMASIUS ad SOLINUM
 & Epistola de Saccharo observat, ac utriusque di-
 scrimen tradit, ac vetus idem illud fuisse ac μέ-
 λι καλάμινον Græcorum. Unde haud male ille
 Rabbi mel, de quo 2. Sam. XIV. 29. per saccharum
 reddit, nec mirum id videri debuit huic auctori,
 LEMONIUM autem designat. Sed & maxima
 fuit in Cananæa lactis copia, quia in ipsis monti-
 bus Carmelo & Libano erant agri compascui.
 Nimirum Carmelus mons fere fuit frugifer &
 fertilis soli, olim non oleis tantum confitus & ar-
 bustis, vineisque condensus, quod de eo HIE-
 RONYMUS tradit ad Jerem. IV. 26. sed & ali-
 qua ex parte pascuus, quippe quod ex locis Scri-
 pturæ, in quibus hic mons Carmelus designatur,
 colligitur. Sic Esaias XXXIII. 9. luget, languet
 terra, pudore suffunditur Libanus, languet. Sa-
 ron factus est instar solitudinis, & rudis Basan
 & Carmel. Carmel qui hic conjungitur cum
 Sarone & Basane non potest alius esse quam
 mons

mons Carmel hoc nomine dictus. Est enim Saronica campestris regio fertilissima subiecta Carmelo monti ad Austrum, vide omnino Celebrissimum CONR. IKENIUM in dissertatione Theologico - Philologica ad Cant. II. 1. de lilio Saronitico emblemate Sponsæ p. 25. seq. & Basan oppositus Carmelo ad Orientem trans mare Galilææ. Uterque autem ille tractus Saronæ & Basanis magnam partem erat pascuus, & hoc nomine in scriptura celebratus. Esaias iterum XXXV. 2. *gloria Libani dabitur ei, decus Carmeli & Saronis.* Carmel qui Saroni jungitur est mons Carmel. Jeremias L. 19. *& reducam Israël ad caulam suam, & pascuum æget in Carmelo ac Basane, & in montibus Ephraimi & Gileadis satiabitur anima ejus.* Alluditur manifeste ad agrum pascuum cis- & trans-Jardenensem sibi oppositum. Amos I. 2. *Jehova ex Tsione rugiet, & ex Hierosolyma edet vocem suam, & lugebunt mansiones pastorum, & exarescet vertex Carmeli.* Non potest esse dubium, quin hic designetur Carmelus, mons altus, cui adscribitur **UN** vertex, qui illi monti fuit altissimus: qui mons si non aliqua sui parte pascuus fuerit, nulla est ratio, quare ei jungantur *mansiones pastorum.* Confer Michæ VII. 14. & VITRINGAM Tom. II. Comment. in Esaiam p. 153. Quod autem ad Libanum montem attinet, is quidem apud Esaiam XXIX. 17. ut sterilis opponitur arvo frugifero, sed ipsius montis in se spectati diversus admodum adpectus est. COFOVICUM audire juvat Isin.

lib. III. c. 12. de Libano differentem ; *natura bu-
midus, imbris frequens, plurimis ac limpidissi-
mis fontibus scaturit, non solum in radicibus atque
imis locis, sed & in mediis, atque etiam in sum-
mis jugis, e quibus adeo copiose emanant aque,
ut earum potu numerosi pecudum greges (qui-
bus maximo abundat, ob frequentia, læta atque
uberrima pratorum pascua) satis superque satiari
queant.* Subjungendus etiam erit MAUN-
DRELLUS in Itin. Hieros. *ruptura est magna,
inquit, in latere Libani, minimum per septem bo-
rarum iter in montem excurrent, monte utri-
que prærupto & sublimi, ab imo ad summum
herbidi ac floridissimi adspectus ; insuper distin-
cta fontibus, quorum aqua ex rupibus in inferio-
ra grato murmure cadunt.* Quod si itaque non
solum in campestribus * sed & in ipsis Judææ
montibus tanta magnitudo pastionis fuit, fate-
beris tantos fuisse greges armentorum & ovium,
quantos vix mente nostra concipere possumus. **

Ad

-
- * Pascua huc referas in regione trans-Jordanica, quam
propterea sibi petierunt Tribus duæ & dimidia, &
Sarena, campique circa Lyddam & Jamniam, aliique.
- ** In memoriam sibi, quisquis Lector erit, revocabit
maximum numerum sacrificiorum piacularium, pro
delictis, salutarium, primogenita animantium, &
decimas eorundem, & agnos paschales, præcipue cum
non solum tanta esset multitudo Judæorum in patria
sua habitantium, sed & statis diebus festis, nemo ex
tanta concursantium turba sine sacrificiis Hierosoly-
mam adire sustineret. Res certa ipsa est, ut dixi-
mus, terra Cananæ cum vicinis regionibus habuit.

Ad rem frumentariam Judææ si perveniamus, haud negabis Judæam Deuter. VIII. 8. terram tritici & hordei recte nuncupari. De solo Gerar, quod in Palæstina erat Genes. XXVI. 12. narratur, ejus agrum centuplum reddisse, sive paulo clarius *centum mensuras*. Confer Matth. XIII. 8. 32. Lucæ VIII. 8. & JO. LUNDIUM in den Jüdischen Heiligthümern lib. IV. c. 35. p. 895. Quid? quod 1. Reg. V. 11. Salomon quotannis tritici vigin.

pecuariam rem, quantam vix credas, nisi sacris literis fides esset habenda. Mesa Moabitarum rex, homo pecuariarius Israhelitarum regi centena agnorum millia & totidem lanatorum arietum pensitavit 2. Regum III. 4. Arabes Josaphato pecora pendebant, arietum septem millia septingentos, & capros totidem 2. Chronic. XVII. 11. nec mirum, cum teste Ezechiele XXVII. 21. Arabes & omnes Cedariani proceres cum Tyriis agnorum, arietum, & caprorum mercimonia contraxissent. Jobo pecus fuit balantum septem millia, boum juga quingenta (vide Jobi I. 3.) cum vero Deus eundem postea fortunatio-rem fecisset, quam antea fuerat, numerare licebat quatuordecim balantum millia, & mille boum juga. Vide Jobi XLII. 12. Quid multa? audiamus Davidem Psalmo LV. 13. *manant saltuum pascua, collesque lætitia cinguntur, vestita plana pecudibus, & sarre valles obductæ, bilari cantu personant*, & Psalmo CXLIV. 12. *penaria nostra alte referta sunt ab alia annona in aliam, balantes nostræ millicuplis, decies millicuplis per vicos nostros fœtibus augentur*. Confer plura hanc in rem observata a JOANNE LUNDIO in den Jüdischen Heiligthümern lib. III. c. 45. p. 632. seq.

viginti cororum millia dedisse legitur, ut omit-
tam, quæ colligi hanc in rem possent ex scriptis
Talmudicis, ubi de decimis frugum & juribus
anni Sabbathici agunt. Possent adhuc multa ad-
di de Judææ salinis * thermis ** fluviis late resta-
gnantibus, pisciumque nobilium plenis *** de
aquis

* Salem habuit præstantissimum ex lacu Asphaltite,
quem magis digerere & extenuare, quam alios sales
GALENUS testis est, judex optimus lib. IV. de sim-
plicium medicamentor. facultatib. cap. 19. Inde
Urbs Salis, quæ in solitudine prope mare mortuum
ponitur Josuæ XV. 62, nomen habere videtur a salis
copia ibi reperta. Vide JO. HENR. HOTTINGE-
RUM in dissertatione de Geographia terræ Canaan
§. 20.

** Puta *Tiberienses thermas*, de quibus vide præter
singularem J. C. WICHMANNSHAUSEN disserta-
tionem, etiam Celeberrimum THEODOR. HA-
SÆUM in disputatione Theologico-Philol. de Naph-
thalidite patria Apostolor. c. 2. §. 3. p. 21. & JO.
LIGHTFOOTUM in Centuria Chorographica Mat-
thæo præmissa c. 74. Nec prætereundus erit calidus
fons medicæ salubritatis *Callirrhoe* aquarum gloriam
ipso nomine præferens. Vide JO. CLERICUM in
dissert. de Sodomæ subversione §. 2.

*** Pisces Jordanes & lacus Tiberiadis suppeditabant.
Vide JO. LIGHTFOOTUM in Horis Hebr. ad
Matth. IV. 18. HOTTINGERUM in dissert. de
Geographia terræ S. §. 52. Inde ut quibusdam vi-
detur Bethsaida בית ציפה a piseium captura, &
Tarichææ a falsamentis nomen acceperunt. Vide
J. C. HARENBERGIUM in expositione de eis, qui
suffitum instituerunt in gratiam retis sui ad Habac. I.
16. §. 8. p. 65. Vol. II. Musci Brem. Parte I.

aquis fontium perennibus * de aëris salubritate ** cœli temperie † & statibus pluviarum tem-

* Conferatur omnino ISEBRANDI EILARDI HARKENROTHII dissertatio Choro-Topographica de Aenon prope Salim ad illustrationem Joannis III. 23. Occurrit inserta Bibliothecæ Brem. classis 7. fascic. 2. p. 349. seq.

** Quamvis id negare videatur doctissimus NICOL. NONNEN in disquisitione ad Matth. III. 11. de baptismo ignis §. 12. p. 497. Vol. I. Musæi Bremensis P. III. Cum enim disseruisset de Euro-Austro imprimis Palæstinæ exitioso, hæc una addit serie: desertum pene totum arenosum, ut antiqui & recentiores uno ore testantur, quo æstus (Austri) tanto magis intondebatur, quanto longiori tractu versus Austrum & Eurum erat protractum. Tum quodammodo transitus Austro & temperantia æstus Boreæ spiramina, per altissima juga Libani & partium Anti-Libani, Canaani ad septentrionem sita, erant præclusa. His addimus sulphureos & incendio aptos ex montium in deserto cavernis erumpentes procul dubio halitus, a quibus Palæstinæ auram neutiquam fuisse immunem, si nihil aliud vel excidium Sodomæ & vicinarum urbium docet, Genes. XIX. 24. Hoc præcipue inter causas non negligendum existimo, quia eo sæpe alluditur in sacris, quando de effectibus, per simillimis eis, quæ per Eurum producuntur, sermo instituitur. Hujusmodi est locus Esaie XXX. 33. ubi præcedentia a versu 27. non solum destruentis venti omnia indicia continent, sed & halitui Domini, quæ pbrasis perquam frequenter methaphorica Euri descriptio est, tribuitur incensio inimicorum tanquam fluvio sulphuris. Fac autem rem ita esse, cum Deus Euro tanquam administro iræ suæ uteretur; purus tamen aër Palæstinæ fuit, cum in Aegypto ὀμίχλῳδης καὶ δροσόβολος

temporibus *, sed ex his quæ diximus, quæque viri doctissimi jam pridem observarunt **, abunde patet,

sic THEOPHRASTO teste lib. VI. de causis plantar. cap. 26.

† Calor illic erat insignis, quare etiam metebant non refragantibus Hebræorum Magistris ante oblatum die sexto & decimo mensis Nisan manipulum, uti in Misna traditur. Ad oram Palæstinæ maritimam etiam plus caloris erat, quam circa Hierosolymas. Gazæ & vicinis in locis hodieque fructus multo ante maturi sunt, quam in montanis Judæ; hic aer & solum frigidiora sunt. Confer præter RELANDUM in Palæstina etiam JO. LUNDIUM in den Jüdischen Heiligthümern lib. IV. c. 35. p. 896.

* Nota est distinctio inter *pluviam primam & serotinam* יורה ומלקוש Deuter. XI. 14. Jerem. V. 24. Joël II. 22. Confer de *potissimis pluviarum temporibus in Palæstina* RELANDUM in Antiquitatib. veter. Hebr. delineatis P. IV. cap. I. §. 10. p. 373. JO. LIGHTFOOTUM in Hor. Hebr. ad Lucæ IV. 36. p. 767. THEODOR. AKERSLOOTUM in Comment. in Epist. Pauli ad Hebr. p. 438.

** De *fertilitate terræ Cananææ* plures scripserunt auctores, quos commendat laudatque SALOMON DEYLINGIUS P. II. Observationum Sacrar. p. 107. seq. eos tamen indicans auctores, quos jam pridem exhibuerat testes JO. BENED. CARPZOVIVS in animadversionib. & notis ad Schickardi Jus Regium p. 284. nos in præsentī, quos memoria suggerit, adde-
mus alios BONFRERIUM ad Exodi III. JO. MICH. DILHERRUM Tom. I. disputat. Academ. p. 760. JO. LUNDIUM in den Jüdischen Heiligthümern I. c. ADRIANUM RELANDUM in Palæstina, CAMPEG. VITRINGAM in Geographia Sacra cap. VI. §. 11. HENRIC. NORISIUM dissert. V. de anno

patet, verba Exodi III. 8. non figurate, neque comparate ad desertum Arabiæ, multo minus ex lege prudentiæ hoc est stratagematis vel piz fraudis ac doli, quem Mosi impie adscribit TOLANDUS, explicari debere. Nolim jam disquirere, an TOLANDO jam pridem in eadem de *Canaanæ sterilitate* sententia proluserit MICHAEL SERVETUS (sive VILLANOVANUS idem a patria dictus) in editione sua CLAUDII PTOLEMÆI, vide Celeberrimum JO. LAUR. MOSHEMIUM in *historia Michaelis Serveti* p. 184. & excerpta Epistolæ DN. DES MAIZEAUX ad DN. DE LA MOTTE sur l' accusation intentée à SERVET au sujet de son edition de la Géographie de PTOLEMÉE, quæ excerpta inserta videas dela Bibliothèque Raisonnée des Savans de l'Europe Tome Troisième Première Partie p. 172. seq. id tamen certum est, TOLANDUM quemcunque etiam primum sententiæ suæ auctorem habuerit, difficiles nugæ proferre. *Cur hyperbolicum verborum sensum,*
inquit

& Epochis Syro-Macedonum p. 470. JO. LIGHT-FOOTUM in Horis Hebr. ad Matthæi XIII. 8. JO. BIERMANNUM in Mose & Christo lib. II. cap. 8. p. 459. ut nunc taceam vel BROCARDUM, SWEIGERUM, & STAMMERUM Periegetas & testes oculatos, quos laudat LUNDIUS l. c. vel nummos Agryppæ II. in quibus per satis luculenta fertilitatis eximie symbola, aristas puta, cornuque copiarum terræ Canaanæ commendatur apud JAC. BASNAGIUM dans l'Histoire des Juifs lib. I. cap. 14. §. 9. p. 356.

inquit SAL. DEYLINGIUS P. II. Observat. Sacrar. p. 113. *præter necessitatem fingamus, cum omnia sint plana, intellectu facilia, & mellis ac lactis fluxu, ipso interprete TOLANDO nihil intelligatur aliud, quam rerum omnium ad vitam commode sustentandam necessariarum copia. Uberius hæc planiusque explicantur a Mose Deuter. VIII. 7. 8. 9. Neque comparate ea verba accipere licet respectu ad devia & sicca desertæ Arabiæ loca habito, quia Israëlita tunc temporis Exodi III. & IV. adhuc in Aegypto hærebant, desertum nondum viderant, nec itineris difficultatem norant. Verba vero Deuteron. VIII. 7. 8. ad Jordanem demum audiebant, cum superatis diuturni itineris difficultatibus e desertis Arabæ locis egressi, terram divinitus promissam occupaturi essent. Ob eandem rationem neque stratagematis vel fraudis suspicio in Mosen integerrimæ probatæque fidei virum cadit. Quid enim opus erat, ut Deuter. VIII. 7. seq. demum, affectis animum & calcar adderet, opimæ fertilisque terræ pollicitatione, eo tempore, quo castris, amænissimis Moabitarum agris positis, avia ac devia Arabiæ desertæ emensæ erant? Ceterum terram Cananæam credentibus Judæis pignus fuisse & arrham communionis Dei in gratia in gloria & perfectam animæ satietatem & tranquillitatem, pluribus demonstrant JO. BIERMANNUS in Mose & Christo lib. II. c. 8. p. 459. HERM. WITSIUS Oecon. lib. IV. cap. II. p. 768. JO. HENR. HEIDEGGERUS P. I. Corporis Theol. Loco XIII. §. 44. seq. JO. van der WAËY.*

WAEYEN in 8. Theol. c. IV. §. 157 - 160. JO. D'OUTREIN in singulari dissertatione de Testamento sive Testamentis Dei ejusdem Commentario in Epist. Pauli ad Hebræos subjecta.

Πολλὰ ὀχυρώματα.] Palæstina a Deo electa in sedem Ecclesiæ, beneficio quodam naturæ undique circumscripta & munita erat, cum ab Oriente Jarden fluvius cum duplici lacu, ab Austro desertum & Montana Idumææ, ab Occidente mare, a Séptentrione Anti-Libanus eam circumscriberent ac munirent. Sic caverat Deus suo consilio, qui voluit Israëlẽm seorsim habitare Numer. XXIII. 9. Hactenus CAMPEGIUS VITRINGA Tom. I. Comm. in Esaiam p. 114. Ceterum de urbibus Cananææ munitissimis testis est ipse Moses Deuter. III. 5. ut nunc taceam nomen Botfra (בצרה) vel Betser Græcis Bosor olim multis in Judæa oppidis commune fuisse, quod significet munitionem, arcem, ὀχυρώματα: de quo alii dudum monuerunt. Præterea in Judæa passim montosa & confragosis rupibus plena antra & speluncæ sæpius pro munimentis erant. Liquet illud ex Historia Davidis 1. Sam. XXIV. 3. 4 & XXIII. 13. & Maccabæorum, adscribam tamen insignem locum in Historia Judicum VI. 2. ubi status gentis, quo tempore incurfionibus Moabitærum vexabatur, in hunc modum describitur: *Et oppressi a Midianitis Israëlita, pararunt in suos usus speluncas, quæ erant in montibus Et antra Et munitissima adrepugnandum loca.* Vide omnino

omnino FULLERUM Miscellan. Sacr. IV. 6. & SAM. PETITUM Var. lectionum lib. I. c. 13. qui multis S. Scripturæ locis affundit lucis plurimum.

καὶ κώμαι.) Vocis hujus notio non est negligenda prorsus: sic verbi gratia Lucæ II. 4. nominatur Bethlehem urbs David πόλις-Δαβὶδ sed Joannis VII. 42. dicitur κώμη vicus, sive ut habet Latina versio, *castellum*. Glossarium κώμη *villa, castellum, vicus*. Et S. HIERONYMUS modo appellat *villam*, ut in Epistola ad Marcellam, modo etiam *villulam*, ut in altera ad eandem Marcellam, aliquando *vix parvum viculum*, ut ad caput V. Micheæ. THEODORETUS sermone 5. Curationum χωρίον ἄδοξον καὶ σμικρὸν *locum ignobilem & parvum*. Propterea hujus loci in tota historia Biblica & apud JOSEPHUM vix semel aut iterum facta reperitur mentio: atque adeo reperti sunt, qui apud Lucam II. 4. κώμην legerent, non autem πόλιν, ut auctor est EPIPHANIUS hæresi 51. Hactenus IS. CASAUBONUS exercit. II. adversus *Baronium* n. 1. p. 148. at vero quomodo voces πόλεις, κώμαι & κωμοπόλεις optime dignoscantur, cum respondeant totidem vocibus Hebræorum כְּרִים & כְּפָרִים & עִירֹת videre licet apud JO. LIGHTFOOTUM in Horis Hebr. ad Marci I. 13. & VITRINGAM in libris de Synagoga vet. Cæterum auctor est JOSEPHUS excidii lib. III. c. 4. nullum fuisse parvum adeo oppidum aut vicum Galilææ, in quo non reperirentur millia quindecim οἰκητόρων *habitant-*

bitantium. Galilææ autem urbes pagiue erant ducenti & quatuor, testante eodem in vita sua. Quamobrem reperiri potuerunt in Sola Galilæa, nulla habita ratione urbium majorum, in quo numerosior longe fuit populus quam in oppidulis aut *κώμαις* tricies centena ac sexaginta millia. Vide CASAUBONUM *exercit. I. advers. Baronium* n. 33. p. 133. & BASNAGIUM lib. VII. c. II. p. 295. qui tamen negat, eos qui in Palæstina 66240000. cives fuisse contendunt, auctoritate JOSEPHI niti posse.

Μία δὲ πόλις ὄχυρά.] Nec minus TACITUS lib. V. Hist. cap. II. munimenta Hierosolymorum laudavit, urbem, inquit, *arduum situ, opera mollesque firmaverant, quis vel plana satis munirentur.* Nam duos colles immensum editos claudabant muri per artem obliqui aut intro versus sinuati, ut latera oppugnantium ad ictus paterent. Quæ postrema TACITI verba JAC. LYDIUS in Syntagmate Sacro de re militari lib. IV. c. 4. p. 164. de illo munitionum genere accipit, quæ nostrates Hoorn-Wercken vocant ab acutorum angulorum in eo opere promittentia instar cornuum. Ac ne hæc frustra dixisse videatur LYDIUS, idem verba Amosi VI. 13. *nonne robore nostro assumemus vobis cornua*, de istiusmodi insuper munitionibus expomit. Ceterum urbem Hierosolymorum & natura & arte satis munitam fuisse ex TACITO idem luculenter probat JACOB. BASNAGIUS dans l'Histoire des Juifs lib. I. c. 19. §. 12. p. 567.

Πεντήκοντα μάλισα σταδίων περίμετρον.) Ad hunc HECATÆI nostri locum non negligenda est observatio SCALIGERI in notis ad fragmenta veterum p. 24. En ejusdem verba : Τιμοχάρης ἐν τοῖς περὶ Ἀντιόχου αἰτᾷ μὲν σταδίων tantummodo, ὁ χοινομέτρης τῆς Συρίας καὶ σταδίων. Si locus est conjectura in loco TIMOCHARIS puto legendum μὲν, in loco autem τῆς χοινομέτρης, μὲν. Ita non multum absuerint ambo a sententia HECATÆI, qui ambobus vetustior. Sed mittamus SCALIGERUM, ad eundem HECATÆI locum respicit JO. BIERMANNUS in Mose & Christo lib. II. c. 8. p. 461 his verbis usus: *Heckateus Abderita schreibt, daß die Stadt in ihrem Bezirck 50. Stadien, welche bey sechs teutsche Meiler aufmachen, gehabt habe.*

ἢν οἰκῶσι μὲν ἀνθρώπων πέρι δώδεκα μυριάδων.] RUFFINUS: hominum circa centum & quinquaginta millia. Hoc sane verum erat, si HECATÆUS scripsisset περὶ πέντε καὶ δέκα μυριάδας. Vides quanta fuerit Hierosolymorum urbs, quam totius Orientis ornamentum vere vocare poterant seculo HECATÆI, hoc est initio Seleucidarum. Hæc SCALIGER ad h. l. HECATÆI in notis ad veter. fragmenta l. c. sed operæ quoque pretium fuerit audire VITRIN-
GAM Tom. I. Comment. in Esaiam p. 637. cum enim is pervenisset ad Esaiæ XXII. 2. ubi Hierosolyma dicitur urbs vociferationibus plena, civitas strepera, urbs exultabunda, sequentia addit verba: *Hecateus Abderites apud Josephum describens*

bens Hierosolymam ut πόλιν ὀχυράν urbem munitam suo tempore (vixit autem circa aetatem Alexandri & Ptolemæi Lagi) cepisse ait circiter centum & viginti hominum millia. Verba ejus: μία δὲ πόλις ὀχυρὰ πεντήκοντα μάλιστα σταδίων τὴν περίμετρον, ἢ οἰκῶσιν ἀνθρώπων περὶ δώδεκα μυριάδες. Interpret vitiose: centum & quinquaginta millia. Numerus vere satis est amplus & frequens; & cogitandum tamen, illo tempore Rempublicam Judæorum nondum recuperasse vigorem pristinum. Scriptor II. Maccab. V. 14. narrat Antiochum Epiphanem, reversum ex Aegypto post secundam scilicet in eam expeditionem, animo effero ingressum Hierosolymam, multos trucidasse cives innocuos, alios rapuisse in servitutem, quem numerum censet millibus octoginta. Verba ejus: ὀκτὼ δὲ μυριάδες ἐν ταῖς πᾶσαις ἡμέραις τρισὶ κατεφθάρσαν, octoginta autem millia tribus hisce diebus desiderata sunt, partim scilicet vendita, partim interfecta, ut locum recte accepit GROTIUS. Ex quo casu si æstimanda esset frequentia incolarum hujus urbis, qualis illo fuit tempore: populosiorem eam fuisse dicendum esset, quam supponit Hecataeus. Quis enim dixerit Antiochum urbem dimidia civium parte petulanter voluisse spoliare? Sed forte Historicus hic, Jasonem secutus, nimis fuit liberalis. JOSEPHUS Antiquit. lib. XII. c. 7. modestius & prudentius restrinxit fere ad decem hominum millia. Cetera nullus dubito, quin urbs Judæa, & scaturiente magna hominum multitudine: (quod passim ex sacra historia

liquet) ante exilium Babylonicum (ad inferiora enim tempora non descendō) populosisime sit habitata, quippe cujus rei respectu dicitur רבתי עם ampla populo, sive multi populi urbs apud Jeremiam in Threnis I. 1. הפארה ישראל ibid. II. 1. decas Israëlis perfecta pulcritudine, משובש לכל הארץ gaudium totius terræ v. 15. coll. Psalm. XLVIII. 3. Hactenus VITRINGA multo modestior VIL-LAL PANDO, qui civium Hierosolymitanorum numerum auget. Audiamus BASNAGIUM dans l'Histoire des Juifs lib. VII. c. XI. p. 295. Vil-lalpand soutient que du tems de Josaphat (2. Livre des Chron. chap. 17. vers. 15. il y avoit dans la seule Ville de Jerusalem onze cens soixante mille hommes capables de porter les Armes. Mais l'Historien Sacré ne parle point uniquement des habitans de Jerusalem: il compte tous les Hommes que Josaphat pouvoit tirer de toute la Judée pour les mener en Campagne. Il en trouve onze cens soixante mille sans les Garnisons des Places fortes. Ab hac vero multitudine civium Hierosolymitanorum, quantacunque etiam fuerit, discernendi sunt illi conventus multo majores, qui Hierosolymis habebantur præsertim tribus diebus festis רגלים Regalim dictis, Paschatis, Pentecostes, ante omnia die Paschatis. Placet hoc loco ex JOSEPHI de B. J. VII. 17. ingentem & incredibilem multitudinem ovium Paschalium, sub Cestio uno Paschatis festo mactatorum, addere, ut inde de adhuc majori Judaici populi multitudine conjecturæ fierent. Quamvis enim Davidi male cesserit, quod popu-
lum

287. Sicut autem LXX, conventus illos sacros Judæorum statis festis *Hierosolymis* institutos, per voces πανήγυρις, πανηγυρίζειν exponit, vide Esaiæ LXVI. 10. Ezech. XLVI. 11. Hoseæ II. 10. IX. 5. Amos V. 21. & JO. SPENCERUM lib. III. dissert. I. cap. 8. sect. 1. p. 882. ita nullum est dubium, quin eo digitum intendat Apostolus, quando in Epist. ad Hebr. XII. 23. Commemorat πανηγυριν καὶ ἐκκλησίαν πρωτοτόκων ἐν ἑβραίοις ἀπογεγραμμένων. Confer inter alios JO. BRAUNIIUM Comment. in Epist. ad Hebr. p. 883. seq.

Καλῶσι δ' αὐτὴν Ἱεροσόλυμα.] Vocatur ab Josua *Jerusalem* cap. X. 1. XV. 8. 63. & post ejus mortem Judic. I. 8. 21. Septuaginta Græci vocant Ἱερουσαλήμ : in Novo Testamento duplex vocabuli forma Ἱερουσαλήμ & Ἱεροσόλυμα, quæ posterior forma profanis usitata plurali, etiam si nonnunquam singulari numero, si salvi libri sunt. Vide CHRISTOPH. CELLARIUM Geographiæ Antiquæ lib. III. c. 8. p. 539. Originem etymonque nominis haud indicavit HECATÆUS in ea re multo modestior aliis scriptoribus antiquis, qui in origine nominis investiganda omnem luserunt operam * hoc nostro seculo, perspecto illo vete-

* Audire præstat SAM. BOCHARTUM Canaan lib. II. cap. 4. p. 795. Gravissimum est JOSEPHI ἀμάρτημα de nomine Hierosolymorum lib. VII. de bello Jud. c. 18. Ἰεράσατότε τῷ Θεῷ πρῶτος, καὶ τὸ ἱερὸν δειμιόμενον, Ἱεροσόλυμα τὴν πόλιν προσηγόρευσε Σόλυμα καλεσμένην πρότερον, sacerdotium Deo primum exhibuit (Melchisedech) ὅς cum

veterum Scriptorum errore, doctissimi quique viri de vera nominis hujus investigatione & notione

templum adificasset, Hierosolyma vocavit urbem, quae prius Solyma dicebatur. Tot σφάλματα quot verba : Melchisedecum asserit hominum omnium primum sacerdotem egisse, cum eum præcesserit Abel annis circiter bis mille : & regnasse Hierosolymis, cum ex Scriptura constet urbem Salem, in qua regnavit Melchisedech, fuisse in via, qua itur e valle Damascus Sodomam : & templum exstruxisse Deo, qui antè Solomonem nunquam habitaverat in domo. Sed ista sunt alterius loci : id solum hoc loco urgemus, quod *Solymorum* nomen vult a Rege Chananæo in *Hierosolyma* mutatum propter τὸ ἱερόν id est templum ibi exstructum : ac si Græca nomina indiderint Chananæi urbibus a se conditis. Errore non absimili EUPOLEMUS in EUSEBIO lib. IX. præparat. scribit templum Hierosolymis a Solomone conditum, cum ἱερόν Σολωμῶνος antea vocaretur, ὕστερον παρὰ θεοφθαρμένως τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, Ἰερουσαλὴμ ὀνομαζομένην, tandem etiam ipsam urbem a templo corrupte Jerusalem esse appellatam. Et vanissimus scriptor LYSIMACHUS ALEXANDRINUS ἱεροσόυλα dictam nugatur, eo quod τὰ ἱερά συλῶντες καὶ ἐμπρήσαντες fanis compilatis atque incensis, illam Judæi condidissent. Quod commentum JOSEPHUS cum ex Hebræa lingua refellat libro primo contra Apionem verbum ἱεροσυλεῖν observans ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν Φωνὴν Ἰουδαίους τοῖς Ἕλλησιν ὀνομάζουσι, a Judæis, quomodo a Græcis non usurpari, non debuit idem sui immemor ad Græcos fontes revocare nomen Hierosolymorum. Merito igitur HIERONYMUS in Epist. 126. ad Evagrium :

notione magis fuerunt solliciti magisque. CAM-
PEGIO VITRINGÆ Tom. I. Comment. in
Esaïam p. 636, urbis verum nomen est ירושלם
vel quod frequentius ירושלים numero duali
cum respectu ad duas urbis partes meridiona-
lem scilicet montem Tzion, Psalm, XLVIII, 3.
cum Ophel, & Septentrionalem hoc est subjectas
illi valles cum collibus Acra & Moria. Estque
nomen constructum ex tribus vocibus יהוה יראה
שלם valetque *Jehova providebit pacem*, five pro-
speritatem, securitatemque. Vox יראה superest
in primis literis יר Nominis יהוה nota est in subse-
quente litera י & שלם integrum pro שלום.
Formata autem est ex vetustissimo Urbis nomine
שלם Salem (prosperitas, securitas, pax) & symbo-
lico dicto de montano hoc tractu, quod occur-
rit Genes. XXII. 14. & appellavit Abraham na-
men hujus loci Jehovah providebit יהוה יראה un-
de hodie in diverbium abiit, in monte Jehova
providebitur. Confer versum 8. Unde simul
patet, integrum nomen urbi esse datum non a
gentilibus (licet per πῶληψιν jam usurpetur in
libro Josuæ) sed ab ipso Dei populo, florente re
Judaica. Sic sentio plane, inquit VITRINGA,
hoc

*Salem autem non ut JOSEPHUS & nostri omnes arbi-
trantur, esse Hierusalem nomen ex Græco Hebraica-
que compositum: quod absurdum esse peregrina lin-
gua mixtura demonstrat. Hæc BOCHARTUS sua
quem indicavimus loco laudante & plaudente
HERM. WITSIO Tom. II, Misc. Sacr. exercit. X.
§. 3. p. 242.*

hoc tempore, ut si alibi forte mihi quid adhaerit de communi sententia, significari hac voce visionem pacis, id nunc in medio relinquam. Veniamus nunc ad ADRIANUM RELANDUM, qui in Palæstina p. 833. hunc in modum sententiam suam exposuit. Vocum *Jeruschalaim* ירושלים & *Jeruschelem* ירושלם illa *Hebræa* magis, hæc *Chaldaea* est in scriptis Danielis & Ezræ usurpata, & in hunc modum frequentata a scriptoribus N. T. Videtur autem mihi nomen hoc *Jerusalem* esse compositum ex ירוש *hereditas, possessio hereditaria*, & שלם *schalem*. Reliquæ præfiscine dixerim, etymologiæ יראו שלם *timebunt Salem vel יראו שלם videbunt pacem*, mihi nequaquam probantur. Verum ut nunc taceam HERM. WITSIUM, qui itidem Tom. II. Miscell. Sacr. exercit. X. §. 4. p. 243. modo dictas etymologias rejicit, etiam si CHRISTOPH. CARTWRIGHTUS lib. V. Mellificii Hebr. c. 2. easdem tueri videatur cum auctore illo dissertationis Criticæ in Psalm CX. de quo vide Tom. III. de l'Histoire Critique de la République des lettres tant ancienne que moderne p. 153. Itaque secundum RELANDUM ירוש שלם *possessio hereditaria pacis* mihi videtur aptissime huic urbi tribui, quando urbibus Hebræorum adscita a Dauide, atque mox templum in ea conditum, & pax non tantum incolis hujus urbis, sed totius terræ Israëlitiæ confirmata, ipsa facta est *possessio hereditaria*, & sedes regia imperii Judaici sub Rege, cujus imperium fuis ἀναμπατον, ut verbis

utar **ÆLII LAMPRIDII** de Severo. Antea enim hoc nomine dicta non videtur, sed **Jebus**, & si quid conicere licet, a Salomone illud accepit non sine respectu ad vetus nomen urbis **יבוס** **Jebus** & sui ipsius **Schelomo**, quod eandem originem agnoscit. Quid? quod cum antea Deus ipse *incertam sedem* modo in **Gilgal**, modo in **Schilo**, **Gibeon** & aliis locis, ad quæ arca & tabernaculum migrabant, habuisset, hic demum **נחלה** (quod cum **ירוש** idem est) & *mansuram in secula sedem* fixerit, quare & **בית עולמים** nuncupatum templum est, & tum demum arcam ad **נחלה** pervenisse tradant Talmudici. Confer 2. Chronic. VI. 5. & Mechilta vetustissimum in Exodum commentarium fol. 30. Hinc quoque in Apoc. III. 12. cum templo mentio fit nominis urbis *nova Jerusalem*, & regio, quam beatæ animæ incolent, ubi ex hac vita excefferint, nomine **Jerusalem** aptissime insignitur, ubi non tantum *alta pax* sit, sed & *ætterna* ac immutabilis vitæ *possessio*. Non est, quod aliquem ab hac etymologia alienum reddat usurpatio hujus nominis in scriptis ante tempora Salomonis editis. Quamvis enim id faterer, notum est, & in ipso **Mosis** volumine nomina legi. Nec est quod *absentia unius literæ Schin* offendere quemquam debeat, quam sequens ejusdem soni litera absorpsit. Sic **ברכי** pro **ברכי** *uti ex* **נן נוה** **Nini** habitatio factum est nomen urbis **נינוח** **Nineves** & ex **ארבע עשר** quatuordecim &c. & **תלעשר** pro **תליסר** *Id pronunciationi* acce-

acceptum referri debet, & quis nescit non Hebræa solum, sed aliis linguis illud sexcenties contingere, quamvis nec eo confugere opus sit, si unam literam schin alteri per Dages insertam dicere velimus, quod sæpe excidit *יְרוּשָׁלַם* *יְרוּשָׁלַם*. Vulgo dicitur, formam numeri dualis huic voci esse, quod *Jerusalem* in duo divisa fuerit *superiorem & inferiorem*. * Non videtur, cum pro-

* Cum RELANDO facit SIXT. ab AMAMA in Anti-barbaro p. 475. dicam, inquit, quod sentio, vetustius nomen esse puto *Jerusalem* sine *Jod*. Firmat hanc meam conjecturam antiquum urbis nomen, unde hoc compositum est, *Salem*, & constans scriptura sine *Jod*. Quam lectionem etiam *Chaldaus* & *LXX.* & scriptores *N. Testamenti* & *HIERONYMUS* constanter retinuerunt. Posterioribus autem temporibus dici cœpisse etiam *Jerusalajim*, forte quod urbs quasi gemina esset superior & inferior. Unde hanc plenam scripturam cum *jod* non invenes nisi in libris circa vel sub captivitate *Baylonica* scriptis. Ex gr. *Jerem.* XVIII. 26. *I. Chron.* III. 5. *2. Chron.* XXV. *I. Chron.* XXVI. 5. *Esth.* II. 6. Hæc quidem AMAMA subscribente J. H. HOTTINGERO in dissertatione de nummis Orientalium Judæorum maxime & *Muhamedanorum* p. 129. sed HERM. CONRINGIO de Nummis Hebræor. *Paradoxis* c. 9. p. 89. aliter videtur. En ejus verba : cum urbis partes fuerint jam *Davidis* ætate aliæ in montibus sitæ (*Arnon* utique *Jeboſæus* incoluit montem *Moria*) aliæ locis depressis, distinctio illa urbis in superiorem non est nova, sed perantiqua & nata forte cum ipsa urbe. Quoniam porro etiam ipsi *Chaldaei* paraphrastæ scribant *Jerusalem*, liquet, sic satis recenti ætate fuisse in usu *τὴν Ἱερουσαλὴμ*, nec *יְרוּשָׁלַם* gratia a solis *Græcis*

probari nequeat æque antiquam esse divisionem illam urbis in *duas partes* ac nomen *Jeruschalaim*.

Præ-

banc appellationem aut cœpisse, aut retentam esse. Quoniam porro in ipsomet Jeremia occurrit illud Jerusalajim, etiam illa appellatio non demum post captivitatem incepit. Videtur igitur, eam quidem AMAMÆ conjecturanti: quasi nimirum illud Jerusalem arguat vetus ævum, quod captivitatem præcescit, quasi item tunc fuerit in usu, non autem posteris temporibus, quasi denique ibi tandem obtinuerit Jerusalajim: illam dico conjecturam non esse vero consentaneam, atque adeo neque Jerusalajim recentius, neque Jerusalem vetus ævum indicare. Potius sane verisimile est, voces illas eodem tempore, & quidem etiam diu post solutam captivitatem, in promiscuo fuisse usu vulgi, aliis hoc aliis altero modo pronunciantibus. Constat sane Galilaos a Judæis dialecto multum fuisse diversos. Observat quoque R. AZARIAS ex Megilla Talmudica, Hierosolymitanam plebem scribere solitam Jeruslaimah & de hac re non curare. Quicquid autem ejus rei erit: ipsi antiqui Judæi ex illis verbis Psalmi CXXII. 3. Hierosolyma exstructa ut urbs sibi signis juncta colligunt Hierosolymam supernam ירושלם של מעלה & Hierosolymam inferiorem ירושלם של מטה iidem addunt Hierosolymam inferiorem esse figuram superioris in futuro seculo, sive in diebus Messie. Vide præter Paulum ipsum in Epist. ad Galatas IV. 26. ipsa veterum Judæorum testimonia apud CHRISTOPH. CARTWRIGHTUM lib. III. Mellif. Hebr. c. 4. RAYMUNDUM in Pug. Fid. P. II. c. 9. fol. 309. VOISINUM in Observ. Procem. Pug. Fid. Raym. fol. 142. VITRINGAM Observat. Sacr. lib. I. dissert. 3. c. 6. p. 217. JO. van der WAAYEN in variis Sacris p. 113. ANTON. GRELOTUM in Prodomo

Præterea terminatio *dualis* non arguit semper rem esse *geminam*: sunt enim voces simili inclinati, quæ notione *duali* carent. Denique ex שֵׁלם *duale* non fit שֵׁלִים non magis quam ex לֶחֶם fit לֶחִים. Mem enim radicale, ut loquuntur Grammatici, evanesceret contra morem. Sic, ut discrimen, quod intercedit in *em* & *aim* videatur soli *pronunciationis affinitati* tribuendum, cum & Hebræi Patach & Chirek permulent cum Zere, uti Beth pro Bajith, & Græci pro Aim substituerintem in Mizraim, Ephraim & similibus. Atque hanc observationem debemus RELANDO, cui subungere juvat verba JAC. GUSSETII in Commentariis Linguae Hebraicæ p. 864. *nominis urbis sanctæ יְרוּשָׁלַם syllabæ posteriores quin deriventur a radice שֵׁלם nemo dubitat. Huic autem veritati repugnat יְרוּשָׁלַיִם sub forma duali, nam sic ם finale non esset a radice, sed a declinatione. Quapropter hanc punctuationis partem non esse antiquam censeo, sed emendandam יְרוּשָׁלַם per tzere, quo concinat cum literis, ut debet: namam puto occasione quatuor exemplorum per (י) scriptorum, sed sumendum potius fuisset (י) ut quiescens in tezere, quam amittenda radix שֵׁלם. Certe plura septingentis exempla sine (י) dantur, quibus quatuor illa accommodari multo justius fuerit, quam ut hæc omnia cedant illis*

Apocal. p. 237. BRAND. HENR. GEBHARDUM in dissertat. ad Esaia LXVI. 7. de sterili Sionis per Christum facta visitatione §. 2. seq.

illis tam paucis. At sine (v) literæ tzere appetunt, ut ostendit יהוש tum subst. nomen civitatis regis tum adjectivum. Hoc modo legebant LXX. Grace interpretantes; nam utuntur τῶ ἡρα respondente τῶ tzere accurratissime; sic adhuc Apostoli. Et lectio per (· ·) ficta est post eorum avaritiam. Ceterum adhuc unum Hierosolymorum nomen ex doctorum hominum conjectura *
adj.

* Vide CHRISTOPH. CELLARIUM Geographiæ Antiquæ lib. III. c. 13. p. 540. CAMP. VITRINGAM Observation. Sacrar. libr. V. c. 15. §. 6. p. 189. JO. LIGHTFOOTUM in Decade Chorographica Marco præmissa cap. III. §. 6. p. 542. & PRIDEAUX dans l'Histoire des Juifs Tom. I. p. 101. quem audire operæ pretium fuerit : *Il est vrai, qu'il n'est point fait mention de ce nom ni dans l'Ecriture, ni dans JOSEPHÉ. On ne peut pourtant douter, que du tems d'HERODOTE cette ville ne fût ainsi appelée par les Syriens & les Arabes, puisque jusques à aujourd'hui elle n'est connue parmi eux & parmi tous les autres peuples d'Orient, que sous un nom, que a la même origine & la même signification. Car Jerusalem est pour eux un nom aussi étrange que l'est pour nous Cadytis. Ils appellent tous (GOLII notæ ad ALFRAGANUM p. 137. Voyages de SANDYS Liv. 3. p. 155. BAUDRANDI Geographia sub voce Hierosolyma) Alkuds, qui signifie la même chose que Cadytis, savoir la Sainte, épithète qui lui fut communément donnée depuis que Salomon y eut bâti un Temple, pour être le Centre du Culte & de la Religion des Juifs. On la trouve nommée dans le Vieux Testament Nehemie XI. 1. 18. Esaie XLVIII. 2. & LII. 1. Daniel IX. 24. Guir Hakodesh, c'est à dire la ville de Sainteté ou la ville Sainte, & en divers endroits du Nouveau Matth.*

adjiciatur Κάδυτις Cadytis HERODOTI. Lib. II.
c. 159. Necos, inquit, victis Syris Κάδυτιν πόλιν
της

XV. 5. XXVII. 53. Apocal. XXI. 2. le même nom lui est donné. Les Juifs lui donnoient le même titre dans leur monnoie. L'inscription de leurs Sicles dont on a encore aujourd'hui plusieurs, étoit Jerusalem Kedushah c'est-à-dire Jerusalem la Sainte. Voyez les Oeuvres de LIGHTFOOT Vol. I. p. 497. & Vol. II. p. 303. & l'Apparat de WALTON qui est à la tête de la Bible Polyglotte p. 36. 37. Cette monnoie s'étant répandue parmi les Nations voisines, sur tout depuis que la Captivité de Babylone eut dispersé ce Peuple dans tout l'Orient, elle porta ce nom avec elle chez toutes ces Nations. Depuis ce tems-là les Orientaux appellerent cette Ville Jerusalem Kedushah, & à la fin par abbreviation Kedushah simplement, & les Syriens qui dans leur Dialecte changent d'ordinaire le sh Hébreu en th, Kedutha. Comme le Syriaque des tems d'HERODOTE étoit la seule Langue qu'on parlât dans la Palestine, l'Hébreu depuis la Captivité de Babylone n'ayant plus été la langue vulgaire ni dans ce Pais-là ni dans aucun autre, cet Historien trouva, dans le voyage qu'il fit dans ces quartiers-là, que cette Ville y étoit appelée Kedutha; d'où en ajoutant la terminaison Grecque, il fit en Grec Κάδυτις ou Cadytis, dans son Histoire qu'il écrivit environ le tems, que Nehemie finit son Gouvernement de douze ans à Jerusalem. C'est pour la même raison, qui lui avoit fait donner le nom de Kedushah ou Kedutha dans la Palestine & dans la Syrie, que les Arabes dans leur Langue l'appellent (GOLII notæ ad ALFRAGANUM p. 137.) Bait Almokdes, c'est-à-dire la Sainte Maison ou la Ville Sainte: & souvent avec un autre adjectif de la même racine & de la même signification Bait Alkuds ou simplement Alkuds, c'est-à-dire la Sainte, qui est aujourd'hui le seul nom

τῆς Συρίας ἔδσαν μεγάλην εἶλεν, *Cadytin magnam Syria urbem cepit.* At, cujus Syriæ? ipse explicat lib. III. c. 5. ἀπὸ Φοινίκης μέχρι ἔξω τῶν Καδύτι πόλι, ἢ ἐστὶ Συρίων τῶν Παλαιστινῶν καλεομένων, a Phœnice usque ad montes Cadytios urbis, quæ Syrorum est, qui Palestinæ vocantur. Quod enim Hierosolyma civitas sancta dicebatur, videtur נַחְשֶׁרָה seu נַחְשֶׁרָה in נַחְשֶׁרָה vel נַחְשֶׁרָה dialecto Orientalibus consueta immutatum, unde facile Κάδουτα & Κάδουτις deduci videtur. STEPHANUS BYZANTIUS ex HERODOTI secundo Κάλυτις legit, sed haud dubie pravato codice usus, quia Δ & Λ facile permutantur. Idem STEPHANUS in voce Καρδυτὸς Hierosolymam eadem voce designat: Καρδυτὸς πόλις Συρίων μεγάλη, ὡς ἑκατὰ ἐν περὶ ἡγεσίας, *Cardyotos urbs magna Syrorum, ut ait* HECA-

qu'elle porte chez les Turcs, les Arabes, & les autres Peuples Mahometans de ces quartiers-là. Voyages de SANDYS Liv. III. p. 155. BAUDRANDI Geographia l. c. Non sum nescius, ubi ad Cadytin HERODOTI ventum est, JOSEPHUM SCALIGERUM in notis ad fragmenta veterum, JAC. USSERIUM in analib. Vet. Test. p. 66. JO. CLERICUM in notis ad 2. Regum XXIII. JAC. PERIZONIUM in Originib. Aegypt. p. 417. & ADR. RELANDUM in Palæstina p. 668. in alia omnia abeuntes, quamvis aliam urbem, quam Hierosolymam velle intelligi, sed priorem sententiam non solum pluribus argumentis confirmat, sed & eas virorum doctorum, quos indicavimus, conjecturas, discutit HEINIUS observat. Sacrar. lib. I. c. 5. p. 63.

HECATÆUS in descriptione Asia. Nihil absurdi inquit HEINIUS Observat. Sacr. lib. I. c. 5. p. 82. cur Hierosolyma, ut קרית קדש ita non æque קרת קדש vel קרית קדש appellari potuerit, utrumque quippe urbem Sanctitatis notat. Hoc sonabit Kirjat Codesch, illud Keret Codesch vel Kartha Codesch. Ejecta media syllaba co, remanet Karthadesch, Cardytesch, & Cardytos. Nec sine exemplo mediam syllabam expulimus: idem enim factum in Καρχηδών quod scribendum Καρδαρχηδών ab Hebr. קרתא חרתא Cartha chatdha. Progredimur porro. Montem Zion primariam urbis Hierosolyma partem & consequenter ipsam Hierosolymam עיר דוד Id David propria appellatione esse insignitam nemo negaverit, qui legerit 2. Sam. V. 9. & alia loca innumerabilia, ubi id nominis obvenit. Pro Id David substituamus Ar David ער דוד & mutemus in G, tum in C, tum in K & legamus Hebraice קר דוד sine vocalibus adscriptis: audiemus Kardut, tum Cardyt, denique Cardytos. Quod si vero nimis dura alicui videretur mutatio ע in ק quamvis non sit insolens, ille pro עיר assumat vocem קרת vel קרית ex loco Jesaia XXIX, i. Habebimus iterum vel Kartha dud, vel Karth dud & tandem Cardytos, adjecta terminatione Græca. Sic ex hac intricata Etymologia emersemus, salvatis lectionibus HERODOTI & STEPHANI, quarum optimam reor esse illam ΚΑΡΔΥΤΟΣ & hinc etymon plenarie satis faciens, quod illud vocabulum derivat a עיר דוד vel דוד

קרת דור. Ceterum de *Topographia Urbis Hierosolymorum rite investiganda* consulere fas fuerit JOSEPHUM de Bello Judaico lib. V. c. 4. (ex quo schema *τοπογραφίας* concinnavit, ærique incidendum curavit RELANDUS, uti videre licet Tom. II. Operum JOSEPHI ab HAVERKAMPPIO editorum p. 327. ut nunc taceam luculenta ex JOSEPHO excerpta in calce Compendii Historiæ Judaicæ, quod adornavit LUDOV. CAPPELLUS) CHRISTOPH. CELLARIUM Geographiæ antiquæ lib. III. c. 13. p. 539 - 544. ADR. RELANDUM in Antiquitatib. S. veter. Hebr. delineatis P. I. c. 2. p. 7. & in Palæstina, JO. HENR. HOTTINGERUM in dissertatione de Hierosolyma & circumjacentibus montibus, (quæ inserta legitur ejusdem observationib. ad GOODWINUM p. 384. seq.) FRIED. SPANHEMIUM in Topographia Hieros. V. JO. LIGHTFOOTUM in Centuria Chorographica Matthæo præmissa cap. 21. CAMP. VITRINGAM in Comm. in templ. Ezech. P. I. c. 3. 4. HERM. WITSIUM Tom. II. Miscellaneor. Sacror. Exercit. X. ARIAM MONTANUM, JO. COCCEJUM ad Psalm. XLVIII. AUGUSTINUM CALMETUM Tomo I. Lexici Biblici p. 388. JO. BRAUNII in Selectis Sacris, JO. BIERMANNUM in Mose & Christo lib. II. cap. 8. p. 461. JO. GOTHOF. LAKEMACHERUM P. III. Observationum Philologicar. Observat. 6. p. 287. & qui accurate urbis, uti nunc est, delineationem ob oculos posuit, JO. COTOVICUM
Itine

Itinerarii c. XX. Sicut autem falluntur, qui existimant *Hierosolymam* esse *umbilicum terrarum orbis* * ita cavendum erit, ne omnes S. literarum locos

* Græcorum de umbilico terræ apud Delphos opinioñi consimilis est illa Christianorum veterum, qui de Hierosolymis vel loco circa illam urbem crediderunt idem. Horum personam Patriarcha Hierosolymitanus tuebatur, qui apud EUTYCHIUM Tom. II. Annal. Alexandrinor. p. 286. de loco, quo Jacobus scalanæ cæli per quietem vidit (quem intra Aeliæ pomeria ponit) Omari Saraænorum Caliphæ dixit: *Et hic locus in medio terræ.* Succinit VICTORINUS PICTAVIENSIS principio carminis de cruce, quod quidam CYPRIANO tribuunt:

*Est locus, ex omni medium quem credimus orbe,
Golgotha Judæi patrio cognomine dicunt.*

Et alius Christianus Poëta, qui TERTULLIANUS putatur esse lib. II. adversus Marcionem v. 196.

*Golgotha locus est, capitis calvaria quondam
Lingua paterna prior sic illum nomine dixit.*

Hic medium terræ est: hic est victoria signum.

Confer RICHARD. MONTACUTIUM Originum Ecclesiasticar. P. II. p. 392. JO. GREGORIUM in notis & observationib; in loca aliquot S. Scripturæ c. 18. & plures alios, quos indicat BALTHASAR BONIFACIUS in historia ludicra lib. XIX. c. 4. p. 545. Accedit auctoritas Judæorum, qui idem sentiunt de Hierosolymis. DAVID KIMCHI in Psalmum LXXXVII. 3. *Terra habitabilis dividitur in septem partes (climata) Et in parte media est Jerusalem; Et hæc est medio terræ habitata.* Non est pernitenda hæc sententia, si cum geographorum rationibus, quæ per gradus fiunt, componatur, quorum sexaginta circiter ad occidentis limitem, Hispaniam ulteriorem, ab Hierosolymis numerantur, &

locos, in quibus κατ' ἐξοχήν nomen πόλις obtinuit ** de sola Hierosolyma intelligamus.

Ἐνταῦ

totidem fere ad Gangem fluvium, Indiæ citerioris & olim ab expeditione Alexandri notæ, terminatiōnem : Phocis autem, in qua Delphi sunt, viginti gradibus a Palæstina, in occasum versus, est remota, ut vel hac de causa Græcorum opinioni Christiana & Judaica sit præferenda. Pondus adjiciunt oraculī sortes, ad quas non Christiani modo, sed Judæi etiam olim provocaverunt, verum non pariter. Judæus KIMCHI Ezechielem & testem & interpretem advocat, qui cap. XXXVIII. 12: dixerit: יושבי על טבור הארץ *habitantes in umbilico terræ.* Ex Christianis HIERONYMUS in Ezech. cap. V. comm. 5. commentatus est : *Psalmista* (Psalm. LXXIV. 12.) *passionem* (Dominicam) *exprimens, operatus est inquit salutem in medio terræ.* Bene res habet, si certa satis interpretatio sit utriusque. At nondum evictum de Judæa Ezechielem vaticinari, aut psalmo illo de Christi supplicio Davidem. Aliud præsidium sententiæ confirmandæ querendum est: id quod putamus Ezechielis cap. 5. commate 5. inveniri, ubi Dei verbis vir divinus ait: *ista est Jerusalem, in medio gentium posui eam, & in circuitu ejus terras.* Quid est *in medio gentium*? R. SALOMO ISACIDES exponit, באמצע העולם *in medio mundo*: R. DAVID KIMCHI באמצע היישוב *in medio habitabilis terræ.* Cur ita? non tam idcirco quod אוויר טוב ומוג *aër bonus ibi & temperatus est,* quod nemo negat, quam propter aliam eamque mysticam rationem, quam ita Comment. in h. l. HIERONYMUS interpretatus est: *Hierusalem in medio mundi sitam hic idem propheta testatur, umbilicum terræ eam esse demonstrans. A partibus enim Orientis cingitur plaga, quæ appellatur Asia; a partibus Occi-*

Ἐνταῦθα δ' ἔστι κατὰ μέσον μάλιστα τῆς πό-
λεως.] Hunc locum HECATÆI nostri tam
accu-

dentis, ejus quæ vocatur Europa; a meridie & austro
Libya & Africa; a septentrione Scythia, Armenia,
atque Perside, atque cunctis Ponti nationibus. In
medio igitur gentium posita est, ut quia erat notus in
Judæa Deus, & in Israël magnum nomen ejus; omnes
in circuitu nationes illius sequerentur exempla: quæ
gentium circa se positarum impietatem secuta, vicit
etiam ipsas in scelere suo. Præclare etiam in hanc
rem MARCUS ANTONIUS SABELLICUS En-
nead. VII. lib. I. de Christo in Judæa noto scripsit,
Natalis inquit terra multo aptior fuit ad mysterium
in omnes gentes propagandum, quam si remotiore
aliqua mundi plaga lux illa esset orta. Est Judæa
terrarum fere media. Quæ si pie apud animum æsti-
mantur, non, ut anilis fabula, ridenda est illa anti-
quæ ecclesiæ opinio, in medio mundo urbem Hiero-
solymitanam sitam fuisse, & in eadem medietate
natum, supplicio adfectum, a mortuis excitatum
humani generis reparatorem: scilicet ut omnibus
pateret tanta salus, & ex æquo adnuntiari omnibus
applicarique divina beneficia possent. Sed hæc laxè
velimus intelligenda: faceßat procul superstitio, quæ
ut punctum in circulo, sic centrum οὐρανῆς
quasi digito demonstret, quia nec extremitates ejus
ad geometricam rotunditatem exigi & adprobari
accuratius a quoquam possunt. Videantur CELLA-
RIUS lib. I. Geographiæ antiquæ c. 4. p. 16. IS. CA-
SAUBONUS Exercit. XVI. adversus Baronium n.
83. p. 552. RELANDUS in Palæstina p. 55. GO-
DOFR. OLEARIUS in Observationib. in Matth. p.
183. J. B. OTTIUS in specimine lexiçi Flaviani in
voce Ὀμφαλῶ p. 323. Tom. II. Oper. Joseph

accurate templum in umbilico Hierosolymæ cum præcipua suppellectile describentis magno habent in pretio CAMPEG. VITRINGA Tom. I. Comm. in Esaïam p. 115. GROTIUS de verit. relig. Christ. lib. III. §. 16. in notis (g) & CAROLUS WOLZELEY in der warhaftigen Glaubwürdigkeit der Heil. Schrift, P. II. c. 5. p. 463. Jam vero inde egregiam lucem accipiunt nonnulli sacrarum literarum loci. Mons *Tsion*, cujus clivus erat Moria, sedes templi, appellatur *mons celsitatis Israël* מְרוֹם יִשְׂרָאֵל Ezech. XVII. 23. & absolute Jerem. XXXI. 12. מְרוֹם צִיּוֹן *celsitas Tsionis*. Ejusdem montis (cujus attributa quoque ad Moriam transferuntur) sunt *arces petrarum* מְצֻרוֹת צִלְעִים & templum ipsum speciem præbuit *arcis*. Utrumque TACITUS in describenda Hierosolyma hist. lib. V. c. 12. observat: *extrema rupis abrupta*. Respicit Tsionem: mox

ab HAVERCAMPPIO editorum. Quanto rectius JOSEPHUS lib. III. de bello Judaico cap. 4. communiter jactatum dictum de *urbe sancta*, quod esset *umbilicus terræ*, de *terra Judææ* tantum, non de *tozo orbe* habitabili accipit. Etenim יְרוּשָׁלַיִם item תְּבֵר, ἡ γῆ, ἡ οὐκασμένη, ὁ κόσμος passim in S. literis Palæstina est. Vide LACKEMACHERUM P. II. observation. philol. p. 70.

* Sic ἄνδρας κατ' ἐξοχὴν ὄντας τῆς πόλεως, Actor. XXV. 23. viros præcipuæ dignitatis, ex *urbe Roma*, intelligit JAC. PERIZONIUS in dissertat. de vocis Prætorii usu §. 19. si quidem in Gloss. *Philox.* πόλις, μόνη Ρώμη, *urbs*.

mox de templo : *templum in modum arcis, propriique muri labore & opere ante alios. Ipse porticus, quibus templum ambiebatur, egregium propugnaculum.* Confer JO. SPENCERUM lib. III. dissert. 6. cap. 2. sect. 2. p. 1212. & quæ ad illustrationem verborum Psalmi XXVII. 5. observavimus Tomo nostro II. der Erörterung der dunkelsten Schriftstellen des A. Test. p. 510. Inter alia nobis nunc in animum revocantur verba Psalmi XLVIII. initia versus 3. occurrentia, præsertim si audiamus JO. LUNDIUM in den Jüdischen Heiligthümern lib. II. c. 2. p. 246. *Von dem Berge Sion sagt David, daß er sey wie ein schön Zweiglein : nemlich die Stadt lag um diesen Berg und Tempel wie eine Schaubühne herum. Denn gegen Süden, Westen und Norden breitete sich die Stadt über alle Massen schön weit und breit um den Tempel her, und konnte man vom Tempel herab die Stadt überall mit grosser Lust und Vergnügung sehen, weil der Tempel so hoch lag. **

Flieg-

- * Cum enim montium latera vel hæc vel illa ob jucunditatem prospectus aut fertilitatem soli celebrentur, *Sionis* (nam de *Acra* monte non tam alto, nec tunc adeo habitato file) latus boreale præcipue erat **הַר הַיְּסוּד** *pulcrum conspectu* (sive *elatione* qua se effert, uti ex Arabico verti potest) quia illud obversum monti *Acrae* quasi in Amphitheatri speciem urbis situm ostendebat. Latus enim australe valle profunda atque inaccessa cingebatur : **בִּגְדֵי אֵשׁ**

Περιβολος λίθινος.] RUFFINUS videtur legisse περιβολος λίθινος τετράσσις, observante SCALIGERO in notis ad fragmenta Veterum p. 24.*

ἔχων διπλᾶς πύλας.] Forte HECATÆUS
binas

Φάραγγιν ἔξωθεν οἱ δύο λόφοι περιεχοντο, teste JOSEPHO. Confer RELANDUM in Palæstina p. 846.

* Περιβολῶς notat *ambitum & septum* alicujus ædificii, & maxime *templi*. Sic apud SPONIUM Itiner. Tom. II. p. 486. P. Licinius Priscus exstruxisse dicitur τῆς τῶν πατρῶν θεῶν βωμῆς σὺν τῷ περιβόλῳ καὶ προνάῳ. Et dein: Καὶ τῷ ἡλίῳ τὸν ναόν, καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἄγαλμα, καὶ τὸν περιβόλον, τὸν δὲ περιβόλον τῆς ἱερᾶς Νάπης, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ναοῦ Δημήτρας καὶ Κόρης, καὶ Διονύσου, καὶ Ἀρτέμιδος. Adde præter CEBETIS tabulam non longe ab initio JAC. PERIZONIUM in notis ad ÆLIANI lib. XII. c. 35. p. 724. CL. SALMASIUM in notis ad consecr. temp. in Ag. Her. p. 103. Lucem inde accipiunt verba 2. Maccab. VI. 4. ubi ἱεροὶ περιβολῶς commemorantur, de quo loco vide etiam JO. SPENCERUM in dissertatione in Actor. XV. 20. cap. 4. p. 743. lib. II. de legib. Hebræor. ritualibus. Cum vero vocabulum περιβολῶς sit satis amplæ notionis, recte addit HECATÆUS noster eundem περιβόλον templi Hierosolymitani fuisse λίθινον, ut ostenderet templum Judæis etiam pro magno munimento fuisse. Fidem autem petant HECATÆI verba ex DIONE CASSIO, qui Hist. Rom. lib. 37. ita quoque de templo Hierosolymitano loquitur: αὐτὸ δὲ τὸ ἱερὸν ἐπὶ μετώρῃ ἦν καὶ περιβόλῳ ἰδίῳ ὀχύρωτο, ipsam autem templam situm erat loco edito, muro proprio munitum.

*binas portas, alteram exitus, alteram introitus respicit, præcipue cum Judæi templum adcentes cæli plagas observarint. Hoc aperte testatur BAPTISTA| BELLUS in Diatrib. de templo Augur. c. 9. his verbis| usus: Judæi & vera olim religione nobiles & superstitionibus anilibus infames venerationis templo suo concilianda causa sanxerunt, ut qui subirent oraturi, primo ipsa ab introitu circumflecterent ad dextram gressus & ea via egrederentur, quæ ad sinistram erat, hoc est ad meridiem. Quibus auctoribus innixus hæc dixerit BELLUS, se nescire fatetur JO. SPENCERUS lib. III, dissert. 6. c. 2. sect. 4. p. 1227. colligit tamen ex verbis Ezechielis XLVI, 9. non paucos inter Judæos hunc morem tenuisse. Confer quæ hanc in rem ad illustrationem Zephaniæ I. 9. & dictum Ezechielis locum ex JO. LUNDIO, J. TARNOVIO aliisque observavimus Tomo nostro I, der Erörterung der dunkelsten Schriftstellen des Alten Testam., p. 138. & 875. Interim adjiciemus verba JO. MARS-HAMI in Can. Chron. sec. XIV. p. 363. *templi Hierosolymitani, ut & tabernaculi fæderis Num. III. 38. templique Ezechielis (Ezech. VIII. 16. XI. 1.) introitus erat ab Oriente: in occidentali parte nulla porta. De portis templi vide Cod. Middot, VILLALPANDUM aliosque, quos laudat JO. HENR. HOTTINGERUS in notis ad Cippos Hebraicos p. 20.**

Εν ᾧ βωμός.] Quandoquidem vox βωμός a voce Hebraica descendit, alteram ex altera expo-

nere & illustrare licebit. Nimirum vox **במה** cum generatim significet *excelsum* & *elatum* quid, peculiari quodam sensu usurpatur pro *omni re celsa*, in qua *sacra* fiunt cuicunque numini, atque adeo proprie ac vere notat *aram in sublimo extructam*, quæ non nisi per gradus conscendi poterat : quæ significatio vocis fere ubique obtinet, ubi de *celsis*, in quibus *sacrificia* faciebant *Israëlitæ*, mentio : *Aræ* inquam intelliguntur *in sublimo extructæ* & per gradus conscendenda. Sic est in historia Achazi 2. Chronic. XXVIII. 25. & in omni urbe *Juda* fecit **במות** ad adolendum Diis aliis. *Aras* scilicet non colles, cum non omnes urbes sitæ essent in collibus. Inde ejusmodi **במות** *excelsa* poterant etiam esse in *vallibus*, ut patet ex his *Jeremiæ* XXXII. 35. in ἐλίγξει criminum populi Dei: & adificarunt **במות הבעל** *celsa Baalis* (aras) quæ erant in valle filii *Hinnom*. Est autem extra dubium positum veteres struxisse *aras* Diis suis perinde *altas* ac *latas amplasque*, & fere supra fidem. Res enim videtur paradoxa, *Syracusis* ab *Hierone* rege structam fuisse *aram* per *stadii longitudinem* *excurrentem*, τὸ δ' ὑψὺς καὶ πλάτος ἔχουσιν τὰ τῶ κατὰ λόγον *latitudinis autem & altitudinis huic* (longitudini) *congruentis* : & sic tamen tradit *DIODORUS* *Biblioth.* lib. XVI. p. 553. qui idem lib. XVII. p. 612. *Alexandrum* in termino expeditionum suarum extremo *duodecim* scribit struxisse *aras* πεντήκοντα πηχῶν *cubitorum quinquaginta*, quod quomodocunque sumas, magnam

gnam earum inferre debet celsitatem. Græcam etiam vocem βαμὸς proprie significare *aram celsam & sublimem*, quæ gradibus conscendatur, inde facile patet, quod ipsa hæc vox βαμὸς ferat significationem *gradus & adscensus*, βαδμῦ, αἶνα- βαδμῦ, βάσσας. HESYCHIUS : βαμῶς βαδ- μῶς. Mox βαμῶσι βάσσει. Vide CAMPEG. VITRINGAM Tomo I. Comment. in Esaiam p. 492. & JO. SPENCERUM lib. II. c. 7. Atque ideo ab altitudine spectabili ara, in qua victimæ cremabantur, passim Exodi XXX. 28. XXXI. 9. dicitur מִזְבֵּחַ הָעֹלָה. *altare adscensionis*, ὑψώ- στας. Vide VITRINGAM mox laudandum & HEINIUM observat. Sacr. lib. I. c. 4. p. 44. Pa- tet utique evidenter satis, *sacrificia cum Christo cruci affixa* id habuisse commune, quod *in al- tum elevata sint.* Vide VITRINGAM lib. II. Observat. Sacr. c. 13. p. 461.

Ἐς τὰ τετράγωνα.] Apud Paganos *ara* modo *rotunda*, modo *quadrata* erant, uti nos docet CLAUD. FRANC. MENESTRIER dans l'Hi- stoire Civile ou Consulaire de la ville de Lyon p. 68. en ejus verba : *Quoyque les premiers Autels ne fuis- sent que terre ou de simples gazons, ceux que l'on voulut, qui fussent fixes & de durée, se faisoient or- dinairement de pierre & d'un forme ronde ou quar- rée pour marquer la rondeur du Ciel & de la ter- re, ou leur quatre points cardinaux : car il y eut toujours du mystere dans toutes les ceremonies de quelque religion que ce fut.* Sola autem *ara quadrata* Deo placuit : idque causæ satis est
cur

eur aram exteriorcm HECATÆUS dixerit
fuisse τετράγωνον.

ἐκ ἐκ τμητῶν.] Deuteron. XXVII. 5. Josuæ
VIII. 31. JOSEPHUS κατεσκευάσε δ' ἄνευ σιδήρου,
καὶ ὁδὲ ποτε ἔψαυσεν αὐτῷ σιδήρεος. Vide I. Maccab.
IV. 45. 46. 47. Nam altare hoc descriptum ab HE-
CATÆO dirutum fuit a Juda Maccabæo. Hæc ad
præsentem HECATÆI locum observat SCA-
LIGER p. 24. Sed eundem HECATÆI locum
paulo luculentius exponit JO. SPENCERUS lib.
II. c. 6, p. 417. ut, si quid superaddere velimus,
actum, quod ajunt, agere videamur. Nimirum
cum altare ab HECATÆO descriptum, utpote
pollutum a Juda Maccabæo dirutum esset, ἔλα-
βον λίθους ὁλοκλήρας κατὰ τὸν νόμον, acceperunt
lapides integros juxta legem, & struxerunt altare
novum, secundam prius. Altaris hujusce for-
mam Herodis altare reddidit; testem hic appello
PHILONEM, qui altare prope vestibulum tem-
pli situm, ἐκ λίθων λογάδων ἀτμήτων, e saxis
collectitiis impolitis exstructum asserit libro περὶ
ῥημάτων. Utcunque hæc perspicua & plane
ἀναντιρρήτα testimonia PETRUS CUNÆUS de
Republ. Hebr. lib. II. c. 5. in minimis ponit: et-
enim de PHILONE loquens observat, eundem
cum auctore librorum Maccabæorum graviter
falli. Quod si tantæ fiduciæ causam quæris, ex
ipsis intellige CUNÆI verbis: *Ara lignea ut sit,*
atque arc obducatur, numinis placitum est in
Exodi cap. XXVII. quod & Moses exequitur mox in
capite XXXVIII, & diu post maximus Rex Salomo,
cum

cum templum conderet, non neglexit 1. Regum VIII. 64. *Quod itaque de ara e cespite aut saxis faciunda edicitur in Exodi XX. id ad ea tempora pertinet, cum populus sacer in deserto circumerraret.* • Miratur autem SPENCERUS, virum tam doctum & acutum existimasse, tam clari nominis auctores ratione tam debili falsi convinci potuisse, cum præsertim eorum dictis varia JOSEPHI testimonia a SCALIGERO in notis ad fragmenta veterum p. 24. collecta novam fidem afferant. Secundum SPENCERUM aræ summitas ære, latera ligno tecta sunt, intus autem lapides impoliti ponebantur. Hoc & postea CUNÆUS fateri debuit dicens: *scio ego quæ tempestate templum secundum stetit, aram sub dio positam, e lapidibus factam fuisse.* Atque hæc de sensu legis præfanda erant, jam vero illius ratio investiganda erit. Certum est, idololatras veteres *altaria* solennia de metallis & politis marmoribus exstruxisse. Inde causa data Poëtæ verbis: *marmoreas stant fulvacanum simulacra per aras, inde artificium manuum in aris*
 Page.

- Leges Mosaicæ de aris Exodi XX. 24. 25. ab interpretibus passim non satis feliciter acceptæ, omnino exponendæ sunt de aris his illis in *casibus tumultuario exstruendis*, quod CUNÆUS vere docuit, & plane non pertinent ad *statas aras* Sanctuarii, licet Judæi ipsi quoque hic in errore fuerint. Hactenus VITRINGA Tom. II. Comm. in Esaiam p. 893. Confer eundem lib. II. Observat. Sacrar. c. 13. §. 10. p. 461. & adde JO. MICH. DILHERRUM Tom. II. disput. Academicar. p. 197.

Paganorum excellebat * inde Ahazus, cum a Dei cultu deficeret, 2. Reg. XVI. 10. aram ad altaris Damasceni modulum non sine insigni *emblematum usu* ** extruxisse legimus. Quæ cum ita sint: lapides inpoliti puritate quadam nativa donati & altaris sanctitati maxime consentanei videbantur, lapides autem multo opere cæsi & elaborati, humanum quiddam sapiebant a fabricæ

* DIODORUS SICULUS Bibl. Hist. lib. I. p. 45. regis Olymandux monumentum describens, hæc inter alia literis consignavit: κατὰ δὲ μέσον τὸν περὶ στυλὸν, ὑπαίθριον βωμὸν κατεσκευάσθαι, τῷ καλλίστῳ λίθῳ, τῇ τε χειρουργίᾳ διάφορον, καὶ τῷ μεγέθει θαυμαστὸν, in medio peristylia ara sub dio ex lapide pulcherrimo constructa erat, artificis mantium excellens & magnitudinis admiranda.

** Vide omnino de hoc altari Tomum nostrum secundum der Erörterung der dunkelsten Schriftstellen des Alt. Testaments p. 949. seq. Neque enim negandum erit aras penade ac templa & alia religionis instrumenta hieroglyphis quibusdam subinde insignitas esse, ut varia & infinita fere superstitio fuit Orientalium, an vero huc referendus quoque sit יִצְחָק תִּיבְנָה cujus memoria existat Levit. XXVI. 1. Num. XXXIII. 52. disquirant alii. GROTIUS intelligit lapides figuris quibusdam incisos, cui subscribit J. C. WICHMANNSHAUSEN in dissertatione de statua Rachelis sepulchræli §. 3. Mavult NIC. GURTLE- RUS in addendis ad Origines mundi p. 911. pictos lapides innui. Vide de hac tota controversia VI- TRINGAM Tom. II. Comment. in Esaiam p. 893. & Tomum nostrum II. der Erörterung der dun- keln Stellen des Alten Testam. p. 305.

bricæ tam sacræ & divinæ religione prorsus alienum. Hanc rationem eo firmiter habemus, quod Exodi XX. 24. præcipit Deus, ut altare suum terra pura & ab aratro intacta, hic autem ut lapide rudi & a ferro strueretur intacto. Alias aliorum rationes afferre nolumus * placent illa verba R. LANDI in Antiquitatibus S. veterum Hebræorum delineatis P. I. cap. IX. §. 8. p. 95. *altare exterius collocatum in atrio, constructum erat ex lapidibus impolitis*, Exodi XX. 25. 1. Macc. IV. 44. *qui quotannis bis dealbabantur.*

ἐκ ἐκ τμητῶν, ἀλλ' ἐκ συλλέκτων ἀργῶν λίθων.] Paulo diversius apud EUSEBIUM: Ἐν ᾧ βαμὸς ἐστὶ τετράγωνος ἀμμήτων συλλέκτων ἀργῶν λίθων ἔτω συγκείμενος. JOSEPHUS lib. XII. Καθελὼν δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον καινὸν ἐκ λίθων συμμίκτων ᾠκοδόμησεν, ὃ λελατομημένων ἐκ σιδήρεος. lib. IV. c. 8. ἐκ λίθων μὴ κατεργασμένων, ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων. Hæc observat SCALIGER ad præsentem HECATÆI locum in notis ad Veterum fragmenta p. 24. & laudatur a SPENCERO l. c. Eundem locum HECATÆI quip-

* COCCEJI & ALTINGII rationes mysticas affert laudatque JO. van der WAAYEN in dissertatione, qua JO. SPENCERI dissertationem de hirco Azazel excutit §. 365. p. 407. Alias aliorum conjecturas vide apud ANDR. MASIUM ad Josue VIII. 30. 31. CONSTANT. L'EMPEREUR in notis ad Middoth c. 3. sect. 4. & LUNDIUM in den Jüdischen Heiligtümern lib. II. c. 16. p. 317.

quippe scriptoris hac in re fide dignissimi commendat EDUARDUS BERNARDUS in notis ad JOSEPHI Antiquitat. lib. IV. c. 8. p. 229. & EZECH. SPANHEMIUS in Chronologicis JOSEPHI.

Πλευρὰν μὲν ἐκάστην ἑκοσὶ πηχῶν.] At tempore JOSEPHI longe amplior : πρὸ αὐτῆς δὲ βωμὸς πέντε καὶ δέκα μὲν ὑψῆς ἦν πύξεων, εὐρεῖα δὲ καὶ μήκη ἐκείνῳ ἴσον ἀνὰ πεντήκοντα πύξεων, uti observat SCALIGER l. c. ad hæc HECATÆI verba. Exstant autem verba JOSEPHI modo a SCALIGERO adducta de bello Judaico lib. V. c. 5. §. 6. atque ita vertuntur : *ara vero pro templo XV. cubitos alta erat, longa vero pariterque lata ad L. cubitos.* Confer de magnitudine & altitudine hujus altaris RELANDUM P. I. c. 9. §. 8. p. 95. & qui descripserunt idem altare singularibus dissertationibus THEODORUM DASSÓVIUM & JO. FRID. CRAMERUM. In eandem rem subjungendi quoque erunt HUMFR. PRIDEAUX dans l'Histoire des Juifs Tom. I. p. 254, JO. PHIL. HEINIUS lib. I. Observat. Sacr. c. 4. JO. GODOFR. LAKEMACHERUS P. III. Observation. Philologicar. Observat. I. de salicum ramis, tabernaculorum festo juxta altare holocaustorum statutis ad Ps. CXVIII. 27. p. 206. Cum vero opus sit, ut *mensuram cubitorum* recte intelligamus, aliqua ejus rei notitia, monemus Aegyptiis, Hebræis, Babyloniiis, Romanis & Græcis suos fuisse cubitos. Exstat adhuc in urbe *Cairo* ab eo loco, in quo
prisca

prisca Memphis fuit, non remota, *Nilometrion*, in cubitos divisum, unde incrementa cognoscuntur Nili, quorum cubitorum mensuram tradidit JO. GRAVIUS in libro de pede Romano. *Aegyptiacus cubitus* fuit sex palmorum, ut & *Hebraicus*. Vide R. CUMBERLANDI libellum Anglicum hac de re: ubi primum quærit, quantus fuerit cubitus Aegyptiacus, deinde Hebraicum eundem fuisse ostendit. *Babyloniorum* cubitus quinque palmorum, Græcorum etiam Romanorumque cubiti Aegyptiacis breviores, uti liquet ex tabula JO. GRAVII, ubi mensuras Orientalium cum pede Romano & Anglicano confert. Sunt quidem inter eruditos variæ circa *magnitudinem cubiti Hebraici & Orientalis* sententiæ, singulæ Judæorum aut Arabum scriptorum auctoritate nixæ. Sed eæ videntur ex ambiguitate vocis **כַּוֵּץ** natæ, quæ cum cubitum proprie significat, apud Arabas tamen cujusvis mensuræ, quinque, sex, octo palmorum nomen est. At vero *cubitus Sanctuarii Hebraicus*, qui *verissimus* a vulgato interprete in Ezech. XLIII. 13. dicitur, constitit duntaxat sex palmis, prout omnes fatentur. Atque hæc est mensura intelligenda, ubicunque in V. T. vox **כַּוֵּץ** sola legitur, nec ulla narrationis circumstantia aliud suadet. Sunt autem tria duntaxat loca, in quibus quod additur, ostendit non esse ordinatio sensu intelligendam vocem **כַּוֵּץ**. Præmis est Deut. III. 11. *Cubitus Hebraicus* palmo uno *Babylonicum* superavit, unde factum, ut duo alia loca, ubi *cubitus* occurrit

de *Babylonico* intelligendus, additione *palmi* ad cubitum, eum exprimant hoc pacto: *cubitus & palmus* Ezech. XLIII. 13. & XL. 5. Quamvis autem Babylonii & Hebræis de magnitudine cubiti non conveniret, de magnitudine palmi consentiebant, quod de Orientalibus omnibus affirmat ABULFEDA. Alioqui vix intelligi potuisset Propheta. Atque hinc *cubitus Hebraicum* eundem fuisse cum *Aegyptio*, cum uterque Babylonicum palmo excederet, liquet. Vide omnino JO. CLERICUM in notis ad Genes. VI. 15.

Καὶ παρ' αὐτὸν.] Quemadmodum hæc *ara ante templum* erat apud Judæos, ita etiam apud paganos: unde βωμὸς προνάος dixit ÆSHYLUS suppl. v. 502.

Ὀικημα μέγα.] Cum Zorobabelis templi fundamenta ponerentur, senes in fletum proruperunt, quod multum abesset a templi prioris amplitudine. Quanquam & illud ædificium oppido magnificum fuisse, ex DIONË CASSIO lib. 37. constet, qui Pompeji gesta referens, templi illius a Pompejo expugnati mentionem facit, & illud appellat ναὸν τε μέγιστον καὶ περικαλλέστατον, *templum maximum pulcherrimumque*. Consentit scriptor Apocryphus 2. Maccab. XIV. 13. 41. qui illud τῷ μεγίστῳ ἱερῷ titulo decoravit. Secundum JOSEPHUM lib. XX. 2. Antiq. τὸ πᾶσιν ἀνθρώποις περὶ βόητον ἱερὸν τῷ Θεῷ. Atque inde est, quod non solum vocabulum מֶלֶךְ Dei supremi regis & *palatium* & *sanctuarium* denotet, vide JO. SPENCERUM in dissertatione de Theo-

Theocratia Judaica cap. V. sect. 2. fed & alia vocabula **היכל**, **ארמון**, **בירה**, eandem duplicem notionem *palatii* & *sanctuarii* sustineant. Vide Esaiæ XXXII. 14. Jerem. XXX. 18. 1. Chronic. XXIX. 1. & confer VITRINGAM Tom. II. Comm. in Esaiam p. 219.

ἡ βασιλεία ἐστίν.] Quemadmodum templum Dei quasi *regia domus* erat, ita & *suppellectile* & *vasis regie domui consentaneis* instrui atque ornari debuit. ABARBANEL ad Exodi XXV. 8. in hunc modum disserit: *in tabernaculo fuere mensa & candelabrum, & ara suffitus tanquam res ad ministerium Regis mundi aptæ. Non quod illi (cui laus omnis) harum ulla re opus esset, absit ut ita sentiamus, sed ut populi animo penitus insideret, in mediis Israëlitis castris versatum esse Dominum Deum ipsius.* Vide plura hanc in rem apud SPENCERUM l. c. HERM. WITSIIUM Tom. I. Miscellan. Sacr. lib. II. differt. I. de tabernaculi Levitici mysteriis §. 23. p. 40. & in Oratione Panegyrica de Theocratia Israëlitarum. Inter *suppellectilem regiam Dei* in templo statim HECATÆUS commemorat aram suffitus, de qua audiatur MAIMONIDES in tr. **בית הבחירה** c. 3. *ara suffitus quadrata erat scilicet longa & lata unum cubitum. In templo inter septentrionem & meridiem ita collocabatur, ut præ lychnucho & mensa foras prodiret. Tria hæc vasa posita erant intra tertiam templi partem versus velum, quod sanctum a sanctissimo distinguit.* Confer JO. HENR. HOTTINGERI

differtationem de tabernaculo, ejus atrio & vasis §. 35. HERMAN. WITSIUM in laudata differtatione de tabernaculi Levitici mysteriis §. 46. p. 421. JAC. SAURINUM Tom. II. discours Historiques, Critiques, Theologiques & Moraux sur les Evenemens les plus memorables du vieux & du Nouveau Testament p. 249. Illud autem *altare suffitus* male nonnulli in *Sancto Sanctorum* collocatum voluerunt * quia scilicet i. Reg. VI. 22. המזבח אשר לרבויר appellatur, & quia θυμιατήριον χρυσῶν in Epist. ad Hebr. IX. 4. in Sancto Sanctorum fuisse dicitur: nam aliud est ברבויר in adyto & aliud לרבויר quod juxta adytum vel proxime adyto verti debet, ante illud לפני פרכש ante velum distinguens Sanctum a Sancto Sanctorum, uti dicitur Exodi XXX. 6. vel לפני ארון העדות ante arcam foederis

Ita senserunt AUGUSTINUS & ORIGENES, quos secutus est OECUMENIUS aliique in antiquitate non pauci, ex quibus AMBROSIUM, CHRYSOSTOMUM & THEOPHYLACTUM in praesens allegabo, qui *altare suffitus* in *Sancto Sanctorum* collocantes alium inde derivarunt errorem, Zachariam Joannis Baptistae patrem Lucae I. 9. fuisse summum Pontificem. Quin & ipse ARIAS MONTANUS, quod mireris altare thymiamatis dictum intra adytum ante ipsam arcam collocatum fuisse affirmavit. Quos errores cum CAR. SIGONIUS aliqua ex parte repeteret, PETRUS CUNÆUS eum acriter castigavit de Rep. Hebraeor. lib. II. c. 4. Confer SAL. DEYLINGIUM P. II. Observat. Sacr. p. 424. JAC. SAURINUM Tom. II. discours Historiques, Critiques, Theologiques & Moraux sur les Evenemens les plus memorables p. 249.

ris Exodi XL. 5. in medio scilicet Sancti e regione arcæ, quæ in Medio Sancti Sanctorum erat, collocatum fuisse altare, cum mensa & lych-nuchus non essent e regione arcæ, sed ad latus utrumque tabernaculi. Idem ex eo etiam intelligitur, quod in solenni expiationis festo ab hac ara thymiamatum summus sacerdos sumsit thuribulum impletis carbonibus, illudque intulit in adytum Levit. XVI. 12. quod item exinde egressus sit v. 18. ad aram incensi ad eam sanguine expiandam. Præterea certum est, vulgares etiam sacerdotes in *altari thymiamatis* incensa *quotidie* adolevisse, quod fieri haudquaquam potuisset, si illud intra velum in ipso penetrali fuisset collocatum. Nemo illud loci arcanum adibit secundum MAIMONIDEM in Halacha Beth Habbechira cap. 7. *nisi Pontifex die expiationum, ipsa sacrificii hora*, quod in Epist. ad Hebr. IX. 7. est ἀπαξ τῷ ἐνιαυτῷ & apud Mosen בשנה semel, vel uno duntaxat die in anno. Levit. XVI. 2. 3. 4. Exodi XXX. 10. Certum igitur exploratumque est, *altare suffitus* non ipso adyto intra velum, sed in sanctuario juxta velum, collocatum fuisse. Vide SAURINUM l. c. RELANDUM in Antiquitatib. Sacris veterum Hebræor. delineatis P. I. c. 5. §. 10. p. 34. & in libro singulari de spoliis templi Hierosolymitani in arcu Titiano Romæ conspicuis c. XI. p. 120. SAL. DEYLINGIUM P. II. observat. Sacrar. p. 425. JO. GEORGIUM MICHAELIS in singulari exercitatione de thuribulo adyti ad Ebr. IX. 4. (quæ inserta

legitur Part. I. Voluminis II. Musei Historico-Philologico-Theologici) & JO. JUSTUM SONN-ESCHMID itidem in singulari dissertatione de thymiaterio sanctissimi occasione Ebr. IX. 4. θυ-ματήριον igitur aureum, quod in sancto sancto-rum fuisse legitur Hebr. IX. 4. non *altare au-
reum suffitus* fuit, sed *acerra thuris*, quæ quot-annis in Sancto Sanctorum solenni die expiation-
is inferebatur, & respectu usus vas huic loco proprium dici potest, videtur debere intelligi, cum & JOSEPHUS lib. I. c. 5. de Bello Jud. θυματήρια ὀλόχρυσσα istiusmodi memoret, & POLLUX lib. I. 28. X. 28. HESYCHIUS alique *acerras* vocent θυματήρια. Quidni autem Pau-
lus omittere potuit mentionem altaris aurei, etiam-
si id in Sancto fuerit, qui se negat de singulis age-
re velle, qui Mosis vestigia legisse dici potest * qui
de

* JAC. ALTINGIUS in Comment. ad h. l. Tom. IV. Oper. p. 248. provocat ad Hebr. VIII, 5. ubi Paulus dicit, tabernaculum umbratile sacerdotum Aaronico-
rum debuisse constitui κατὰ τὸν τύπον τὸν δεχ-
θέντα ἐν ταῖς ὁραῖς, *juxta typum Mosis monstratum
in monte*. Apostolus igitur dum tabernaculi de-
scriptionem persequitur, attendit ad historiam typi
Mosis exhibiti Exodi XXV, 26. ubi nulla mentio fa-
cta est *altaris suffitus*, de quo demum loquitur Deus
XXX. 1. post descriptionem altaris holocausti & cer-
tinarum, aliarumque rerum. Cum igitur Deus
ipse in ordinanda tabernaculi divisione non aliorum
meminerit instrumentorum quam mensæ cum pani-
bus & candelabri, quid mirum si Apostolus ad hanc
descriptionem in monte factam oculos intendens, *al-
tare suffitus* non commemoravit? Confer DEYLIN-
GIUM l. c. p. 424.

de mensæ quidem & lychnuchi fabrica agit, sed de altari nonnisi magno postea intervallo? JOSEPHUM ipsum addo, qui cum Pompejum in Sanctum introducit lib. I. de bello c. 5. vidisse eum narrat lychnuchum, mensam & vasa libatoria, ac acerras, nulla facta *altaris aurei* mentione: uti nec illud a Tito ex Sancto elatum est, conspiciendum ceteroquin una cum mensa & lychnicho in ejusdem arcu triumphali. Erat tamen illic altare tempore Pompeji, quod haud ita ante Judas ipse novum fabricaverat, teste JOSEPHO: & ipse templum describens a Tito obsessum, memorat præter mensam & lychnuchum in Sancto altare fuisse.

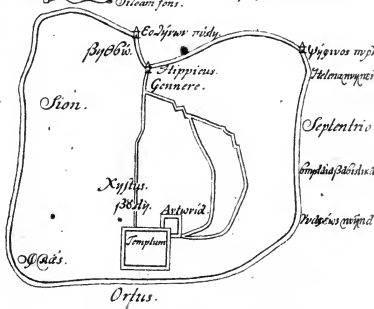
Καὶ λυχνίαν,] Aliis est *λυχνία*. Nam ita semper in Bibliis Græcis & ab JOSEPHO vocatur. Hanc autem *λυχνίαν* & mensam auream abstrulit Antiochus cum alia aurea factorum suppellectile, ut priore Maccab. ἔλαβε τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσεόν, καὶ τὴν λυχνίαν τῆς φωτός, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς. Hasmonæi autem rerum potiti novam mensam & candelabrum eodem auri pondere confecerunt; sed florentibus Judæorum rebus sub ultimis regibus majus adhuc candelabrum, majorque mensa aurea confecta est, reliqua autem ab Hasmonæis facta in templi thesauris reservata sunt. Cum autem templum sub Tito conflagrasset; duæ candelabra, quæ in thesauris asservata erant; Tito restituta sunt, quæ ipse duxit in Triumphum, eorumque instar in arcu Titi exsculptum. JOSEPHUS lib. ἀλωσ. VI. cap. μα.

ait restituta Tito λυχνίας δύο κατὰ τὸν ναὸν κει-
 μίναις παραπλησίαις &c. Haftenus SCALI-
 GER ad hunc præsentem HECATÆI locum dis-
 ferit in notis ad veterum fragmenta p. 24. nos ad-
 demus adhuc, quæ deesse videntur. De *lychnu-
 cho sacro templi Hierosolymitani* HECATÆUS
 noster utique intelligendus est: nam Onias
 in templo suo, quod in Aegypto postea exstru-
 xerat, candelabrum non fecit, sed aliquid simile
 ei substituit λυχνον χρυσῶν aureum *lychnum*,
 quem auri splendore corruscantem, quasi arde-
 ret, de catena aurea suspendit. Cur vero Onias
 iste non ausus sit *lychnuchum* sacro similem fa-
 cere, disquirat RELANDUS in libro de spoliis
 templi Hierosolymitani p. 16. nos illa mittimus
 & in *lychnucho sacro templi Hierosolymitani* oculos
 defigimus. Nimirum *lychnuchus* dictus מנורה to-
 tus erat aureus, constans basi (ירן) & scapo, qui &
 ipse מנורה dicitur Exodi XXV. 34. e cujus lateribus
 hinc & inde tres rami surgebant, sic, ut illi cum sca-
 po *septem lychnos* instructos ellychniis extrorsum
 vergentibus, quia jubentur lucere על בניה Exodi
 XXV. 37. sustinerent. Omnes itaque *rami ad æ-
 qualem altitudinem* adfurgebant, non uti quidam
 pingunt apud RELANDUM in notis ad JOSEPHI
 lib. VII. c. 5. de Bello Jud. p. 415. Tom. II. Oper.
Josephi. Sic quoque in arcu Titi conspicitur, ut
 æqualis sit ramorum altitudo: interim tamen *in-
 æquales rami* apparent in forma *lychnuchi* in lu-
 cerna sepulcrali, quam in tabella æri incisam ex
 BELLORIO exhibet RELANDUS in libro de
 spoliis

Σεδανίως
Κασινβύρα.

Occasus.
Sileam fons.

p: 98. lin. 4.

 $\mathcal{REL}$

p:120. lin.25.

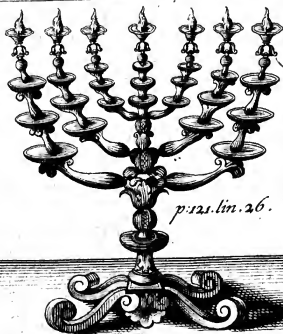
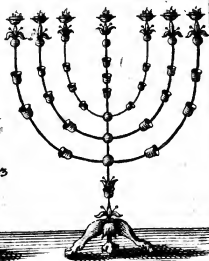
Forma lychnuchi

ספד יסקד דעת

ספד באורי בחרן

p: 121. lin. 23

p: 121. lin. 26.

spoliis templi Hierosolymitani p. 43. Medius lychnus horum septem, ad quem ellychnia omnium aliorum erant conversa, occidentalis vel vespertinus **נר מערבי** appellatur, & uti scapus, cui infidebat, reliquis ramis erat ornatior, ita & ipse ellychnium habuisse dicitur conversum ad Sanctum Sanctorum, quamvis alii putent, non propterea **נר מערבי** dictum, sed quod ab una vespera ad alteram luceret semper, licet alii exstinguerentur. De situ lychnuchi in Sancto disputatur: quidam volunt, ramos ejus ab oriente ad occidentem protensos fuisse, quod omnia vasa ædis sacrae juxta longitudinem domus collocata fuisse in Gem. Menachot fol. 98. 1. tradatur, excepta arca: alii inter Austrum & Septentrionem, ut ita aptius concipi queat, *medium lychnum occidentalem* fuisse appellatum. Nolimus plura addere, quæ videri possunt apud RELANDUM in Antiquitatibus S. veterum Hebr. delineatis P. I. cap. 5. 6. 7. seq. & in ejusdem libro singulari de spoliis templi Hierosolymitani in arca Titiano Romæ conspicuis cap. II. VI. * in GEORGII STELLMANNI

* Ibi ad pag. 35. binas formas lychnuchi æri incidendas curavit alteram ex **נר מערבי** alteram ex **נר זקן**. Extat etiam *ectypon lychnuchi sacri* apud JACOBUM GUSSETIUM in Commentariis Linguae Hebraicae 572. nam quia Exodi XXV. 37. legimus: *et facies ejus lampadas septem et accendet* (ille, cujus est officium est) *lampades ipsius* **והאור אל-עבר מניה** *et faciet eas lucem emittere*

MANNI singulari de candelabro aureo disserta-
tione in JO. HENR. HOTTINGERI disserta-
tione de tabernaculo, ejus atrio & vasis §. 32. In
FORTUNATI SCACCHI Myrothecio II. c. 45.
in JAC. SAURINI Tom. II. p. 231. JO. LUNDII
lib. I. der Jüdischen Heiligthümer c. 23. p. 115. seq.
ARIE MONTANI Beseleel sive de tabernaculo,
WITSII dissertatione de tabernaculi Levitici my-
steriis §. 38. Idemne lychnuchus quem describi
videmus Zachar. IV. 2. an a Molaico diversus
fuerit, ex SCACCHO & URSINI Analectis S.
disquirat LUNDIUS l. c. p. 120. Lucernarum
in sacris suis & festis, etiam claro die quam fre-
quens multis gentibus usus fuerit ex LIPSIO Ele-
ctor. lib. I. c. 3. FORTUNII LICETI Opere de
lucernis veterum, aliisque * discere licet. Ea-
rum prima ad *religionem accensio*, utrum *He-*
brais debeatur an *Aegyptiis*, disputatur. *He-*
brais suis JOSEPHUS in libris contra *Appionem*
attribuit, *Aegyptiis* ** CLEMENS ALEXAN-
DRINUS

super latus extremum faciei candelabri, istiusmodi
ectypon exstare voluit maxime cum ellychniis an-
trorsum vergentibus, non tantum benignius lux
spectantibus sese quasi offerret, sed etiam conspice-
retur candelabri ipsius substantia & pulcritudo.

* Quos laudavimus Tomo I. Bibliothecæ nostræ An-
tiquariæ & Exegeticæ p. 968: seq.

** Audiamus HERODOTUM lib. II. c. 62. *Ubi in ur-*
bem Sain sacrificatum convenerunt, noctu universi lu-
cernas plurimas accendunt circum circa domos sub-
dio. Lucernæ autem sanctæ, vasa sale & oleo plena,
quibus superflans incumbit ipsum ellychnium, quod

DRINUS * sed eo sermone, quo & alia Aegyptiis ut inventoribus adscribuntur, quæ certum est ab iis inventa non esse, uti anni in XII. menses divisio, quam diluvio antiquiorem esse constat. Et profecto, si ea recipimus, quæ MANETHOS de origine festi lucernarum apud Aegyptios tradit, liquidum est, ea quæ Mosis tempore in Aegypto gesta sunt, occasionem festo dedisse. Labet hoc ATHANASII KIRCHERI verbis, quæ & WITSIIUS lib. II. Aegyptiacor. c. 16. §. 17. p. 190. repetiit, in præsentem exponere. *Quenam vero, inquit, sacra ratio, ob quam tantum festum institutum fuerit, MANETHON apud SYNCELLUM docet, Thyphonem occiso Osiri, universam Aegyptum tenebris & densa caligine offudisse: quo portento exterriti sacerdotes Aegyptii oraculum consuluerunt, quod respondit, caliginem terræ offusam non destituturam, nisi Osirin a Typhone occisum frequenti lucernarum fulgore placarent: quod ubi factum fuit, caligine mox discussa desiderata lux rediit, atque adeo lucernarum accen-*

sionis

tota nocte ardet. Festi nomen est λυχνοαῖν lucernarum accensio. Qui ad conventum non ierint, noctem sacrificii observantes, lucernas accendunt: ita lucernæ non in Sai modo, sed etiam per totam Aegyptum accenduntur. Ritus hujus sacra est ratio. Confer JO. MARSHAMUM in Canone Chron. seculo IX. p. 132. LAUR. RAMIREZ de PRADO in Pentecontarcho c. 41. p. 243.

* Lib. I. Stromat. p. 306. Αἰγύπτιοι λυχνοὺς τε καὶ εὐπρωτοὶ κατέδειξαν Aegyptii lychnos accendere primi ostenderunt, in templis nimirum.

tionis festum institutum, maximo in posterum ardore celebratum fuit. Non desunt tamen, qui velint accensionis Hiericarum festum originem suam traxisse a decem plagis Aegypti, quibus Aegyptum Moses divina virtute percussit, inter quas tenebrae prope palpabiles, una fuit: quibus non dissentio, praesertim cum passim toto hoc opere ostenderimus, pleraque Aegyptios ab Hebraeis mutuata sui juris fecisse, tametsi alibi & aliis fabulis commentisque depravata. Hactenus KIRCHERUS, & certum est, cum tota illa Typhonis fabula ex Mosaica detorta sit historia* illas quoque Typhonicas tenebras, quarum MANETHOS meminit, non esse a Mosaicis diversas. Paulo aliter, & fortasse non minus apposite JO. BAPT. CASALIUS in libro de profanis Aegyptiorum ritibus c. 25. §. inquit, *divinare liceret, de hoc festo Hiericarum ab Aegyptiis culto lacrymis atque ploratu, dicerem in memoriam illius necis actum, quam Deus ad abducendos filios Israel, primogenitis Aegyptiorum quorumcunque tam hominum quam jumentorum, ipse intulit: tunc enim Phara rex sub media nocte, totaque Aegyptus luctu ac lacrymis conspersa, stratis surgentes,*

* Patebit id ex varia Typhonis cum Mose collatione, quam debemus SAM. BOCHARTO P. I. Hieroz. lib. II. c. 34. WYTSIO Hb. III. Aegyptiacor. c. 4. p. 217. HUETIO Demonstrat. Evang. Propos. IV. c. 4. §. 9. Interim de istiusmodi collatione vide judicium JO. SPENCERI lib. II. c. 15. sect. 6. P. 583.

tes, accensisque lucernis necatos filios lamentabantur, filiosque Israël exire compellebant de terra Aegypti, ut est Exodi XII. 29. 30. Etenim potuit fieri, ut is primogenitus Pharaonis, qui mortuus est Osiris appellaretur * nam de Osiride Aegyptio loquuntur omnes. Et præterea festus hic dies Lucernarum, quod in plenilunio celebraretur, testis est APIJLEJUS. Quomodo exitum filiorum Israël ex Aegypto plenilunii tempore in Martio contigisse, sacra tradidere oracula. ** Confer de hac CASALII observatione CHR. HEINR. BROMELIUM in dissertatione ad Exodi XII. 23. de Angelo exterminatore §. 32. seq. FORTUNATUM SCACCHUM Elæochrism.

* SALMASIUS de annis Climaëticis p. 566. vocem *Osiris* arcessere conatur a vocabulo *σῖσις* quod *filium* in lingua Aegyptiaca sonare ait, ita quidem ut inde præfixo articulo factum sit Aegyptium *ὠσισ* & Græcum *ὠσέσις*. Eandem SALMASII sententiam tuetur Abbas RENAUDOTUS dans le second Memoire sur l'origine des lettres Grecques p. 273. Tom. II. des Memoires de literature tirez des registres de l'Academie Royale des inscriptions & belles lettres, sed in eo falli videtur SALMASIUS, quod IBNO CABAR in Scala magna a KIRCHERO edita filium ab Aegyptiis appellari docet *σῆσις* non *σῖσις* & filiam *σῆσι*. Vide HUETIUM in addendis ad demonstrat. Evang. p. 645.

** Sed quæ hic CASALIO obijcienda erant, videri poterunt in ÆGIDII STRAUCHII dissertatione de paschate primo & exodo Israëlitarum in deserto ad Exodi XII.

chrism. lib. I. c. 6. quiquid autem ejus rei erit: utrum istiusmodi *sacrarum lucernarum accensio Hebrais an Aegyptiis debeatur*, haut facile aliquis dixerit: fortasse utrisque est antiquior, uti existimat WITSIUS lib. II. Aegyptiacor. cap. 16. §. 17. p. 190. cum quo etiam facit JAC. SAURINUS* interim ἡ λυχνία inter sacra templi Hierosolymitani vasa a Paulo in Epist. ad Hebr. IX. 2. *relata mysteriis non caret*, five hac de re *Judeos*** five etiam *Christianos* † audire malis.

ἈμΦό-

* Verba ejus hæc sunt Tom. II. p. 237. *Mais pour pouvoir décider en bonne Critique, si Moÿse, a imité le Rite des Egyptiens, ou si les Egyptiens ont imité le Rite de Moÿse, il faudroit marquer l'Epoque de l'establisement de cette coùtume en Egypte, & c'est ce qu'on ne sauroit déterminer ni par le passage de Clement Alexandrin, ni par celui d'Herodote, ni par celui d'aucun autre Auteur.* Quemadmodum autem JO. SPENCERUS more suo & JO. CLERICUS ad Exodi XXV. 31. candelabri sacri apud Judæos originem ab Aegyptiis repetunt, ita sunt qui in partem contrariam nitantur a me laudati Tom. I. Bibliothecæ Antiquariæ & Exegeticæ p. 478.

** *Lychnuchus sacer* Hebræorum *arcanam* habuit *significationem*, nec ad ornatum modo septem lychnos ejus fabrefactos fuisse, sed eo *numerum* indicari *septem planetarum*, ipse JOSEPHUS libro III. Antiquitatum, ubi lychnuchum sacrum describit, affirmat. Hæc autem est τιμή ἑβδομάδα non diei septimi, ut quidam, sed *numeri septenarii bonor*, quem ἑμΦανίζεσθαι evidenter declarant lychni ipsius lychnuchi, quoniam septem sunt, ideoque a JOSEPHO ad clarissimam ἑβδομάδα corporum cœlestium, *lad planetas nobis conspicuos referuntur*, nec JOSEPHO

Ἀμφοτέρα χρυσᾷ.] In altari suffitus materia
erat lignea oblecta auro Exodi XXX. 1. de
lychni-

tantum sed & PHILONE (qui operosus est. in laudi-
bus εβδομαδάου) ut nunc taceam ejusdem senten-
tiæ auctores inter Christianos HIERONYMUM in
Epistola ad Fabiolam, CLEMENTEM ALEXAN-
DRINUM lib. V. Stromatum. Vide RELANDUM
in libro singulari de spoliis templi Hierosolymitani
p. 29. Nolim jam excutere auctores, qui de *nume-
rorum mysteriis* scripserunt, JODOCUM CLICH-
TOVÆUM in libro de mystica numerorum signifi-
catione, PETRUM BUNGUM in numerorum my-
steriis, aliosque quos laudant CONR. IKENIUS in
dissertatione Theologico-Philologica ad loca Exodi
XV. 27. & Num. XXXIII. 9. de XII. fontibus & LXX.
Palmis ab Israëlitis in Elim repertis p. 25. JO. SPEN-
CERUS lib. III. disert. 1. c. 10. sect. 1. p. 904. ex-
stant FABII PAULINI Hebdomades sive *Septem de
Septenario* libri, quos indicat URBANUS CHE-
VREAU in Chevræanis ou diverses Pensées d'Histoire
de Critique d'Erudition & de Morale p. 186.
Tom. II. sunt & alii, qui *numerus Septenarium* in
ritibus Mosaicis admodum insignem observarunt, ut
JO. CLERICUS in notis ad Exodi XXIX. 29.
CAMP. VITRINGA in ἀναρ. Apocal. p. 55. seq.
JO. MARSHAMUS in Canone Chronico sec. IX.
p. 196. in præsentī audiamus DEYLINGIUM P. II.
observat. Sacr. p. 312. de antiquis Judæis differen-
tem; *scribunt templum adumbrare mundum, & se-
ptem lampades in candelabro sacro septem planetas, in
quibus Messias sol fit.* Quæ si ita sunt, uti DEY-
LINGIUS ex ore THEOD. DASSOVII tradit,
magna utique hæc sunt mysteria, sed DASSOVIO,
non aliis emunctæ naris hominibus. ABARBA-
NEL quidem comparat tabernaculum libro sapien-

lychnucho quæritur, num fuerit *auri massa solida*.
Ne-

tia sublimieris, & rei gloriosæ, ad quam ista referantur : verum ubi explicanda sublimis illa sapientia est, dici vix potest, in quam futes nœnias pleæque illorum commentationes exeant. Multum sibi sapere videntur, cum *tabernaculum* considerant uti *mundi & naturæ* delineationem. *Sanctum Sanctorum* volunt significare *mundum angelicum*. *Sancta* *mundum cælorum visibillum, atrium orbem terrarum*. *Mensam* cum XII Panibus XII *signa Zodiaci*. *Candelabrum* cum VII lampadibus VII *Planetas*. *Quatuor* *cortinarum colores, quatuor mundi elementa*. Vide hanc in rem JOSEPHI & PHILONIS verba apud SPENCERUM lib. I. c. XI. sect. 3. p. 283. D. KIMCHII apud HENR. MUHLIUM de Apodixi seu demonstratione ac probatione scripturaria, dissert. I. p. 49. & aliorum Judæorum apud EDUARDUM BERNARDUM ad JOSEPHI Antiquitat. lib. III. c. 7. §. 7. p. 156. *Profecto*, inquit WITSIIUS in dissertat. de tabernaculi Levit. mysteriis §. 22. p. 409. *qui tam frigide de tabernaculo philosophatur, nihilque hic de Mesia, illiusque in populo suo habitatione per Spiritum cogitant, ii vertunt tabernaculum Dei in tabernaculum Molochi : Neque fidem de Deo multo meliorem habent iis, qui Molochum adorant*. Subjungamus verba LUDOV. de DIEU ad Epistol. ad Coloss. II. 8. *philosophiam cum elementis mundi conjungit Apostolus, quia Doctores Hebræorum universum tabernaculum seu templum : ceremoniasque eo pertinentes ad philosophiam referebant, ut ad Actor. VII. 43. annotavimus : ideoque quam diu duraturus esset mundus, durare quoque ceremonias Moſis debere contenderent, ut naturæ scientia, ibi occultata inde disceretur. Paulus vero omnia Christi respexisse contendit*.

† Tradunt Ebræorum Magistri lucernam mediam nun-

Neque enim adeo certum **חשך** notare solidam
ejus-

quam fuisse extinctam, sicut reliquæ, oleo interdum deficiente, extinguere solebant. Christus τὸ Φῶς τὸ ἀληθινὸν nunquam extinguetur, lucebit in æternum Rom. VI. 9. Ebr. VII. 21. 25. Illud autem singulare est & observatione nostrâ apprime dignum, quod Talmudici doctores tradunt in Jomâ cap. 4. *lucernam vespertinam* non amplius arsisse, sed *extinctam* mansisse XL. annos integros ante *templi excidium*. Hoc testimonium Judæorum e Pandectis Talmudicis excerptum exhibent & laudant SAM. BOCHARTUS P. I. Hieroz. lib. II. c. 54. p. 657. LIGHTFOOTUS in Horis Hebr. ad Matth. XXVI. 3. WAGENSEILIUS in Sota cap. IX. sect. 9. nota 3. p. 926. Res profecto ominosa & prodigii plena! postquam advenit τὸ Φῶς ἀληθινὸν, merito deficit & extinguitur τὸ Φῶς σκιατικὸν sive præstantioris lucis umbrâ atque figurâ. Nec ullus amplius usus erat *lucernæ sanctuarii* præsentē Christo luce mundi, qui est: ἀπάυγασμα τῆς δόξης τοῦ πατρὸς Ebr. I. 3. lumen non augustis sanctuarii terminis in templo vel tabernaculo inclusum, sed lumen oecumenicum ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον Joann. I. 9. Hæc DEYLINGIUS l. c. p. 312. & ante illum jam pridem observarat JO. LUNDIUS in den Jüdischen Heiligtümern lib. I. c. 23. p. 119. & ED. BERNARDUS in notis ad JOSEPHI Antiqu. lib. III. c. 6. §. 7. p. 137. Plurâ *lychnuchi sacri mysteria* videre licet apud JO. LUNDIUM l. c. HERM. WITSIUM de tabernaculi Levitici mysteriis §. 39. seq. p. 419. JO. BIERMANNUM Comment. in Zachariam p. 180. & in Mose & Christo lib. II. c. 6. p. 434.

ejusmodi massam, & JOSEPHUS certe lychnuchum factum fuisse *διάκενον intus cavum* discretis verbis notat. Sic, ut **נשר** credi possit intelligendum de auro: quod non superinducitur ligno aut alii materiæ, uti erat aurum altaris & mensæ, ipsiusque arcæ fœderis, quod *ὄλον* (unde solum & solidum Latinorum ortum traxit) aurum est, sive *ὀλόχρυσον*. Ita & tubæ duæ argenteæ Num. X 2. jubentur fieri ex argento **נשר** quæ tamen intus esse cavæ debuerunt: adeoque & stipites lychnuchi & rami ex auro **נשר** esse poterunt & tamen *intus cavæ*. Adde & **נר** *cannas* dici, quas notum est *cavas* esse. At fuerint rami lychnuchi intus cavi, non est credibile adeo *crassos ramos* fuisse. Cannas **נר** vocat KIMCHI *tenuēs bacillos, quia arundini similes*. ABENEZRA vocat hos ramos *rotundos, oblongos & excavatos*. Καλαμίσκος nuncupat PHILO in libro, quis hæres rerum divin. p. 510. *ὁ δεικνύμενος (ἱεραὶ λυχνία) ἔξ καλαμίσκος ἔχουσα τρεῖς ἑκατέρωθεν, ἐβδόμη δὲ αὐτῇ μέση διακρίνουσα καὶ διαιεῖσα τὰς τριάδας, ita factus est lychnuchus sacer, ut tres tenues calamos habeat utrimque, ipse autem medius stipes discernat ac dividat triades ramorum*. JOSEPHUS λεπτὰς vocat ramos illius lychnuchi, quem in triumpho Titus circumtulit, & quidem καλαμίσκος, qui quoniam hic ipse est, de quo agimus, & in arcu Titi non sunt rami λεπτοὶ sed *crassi* * dicen-

* Vide inter alios NICOLAI de BRALION Curiositez

dicendum est, sculptorem sibi indulgisse, aut oculis potius spectatorum, qui ut distinctius singula ornamenta singulorum ramorum possent conspiciere, ampliora illa finxit. Ita in columna Trajani factum est, in cujus parte summa imagines multo majores sculptæ sunt quam in ima, ut spectator humi stans supremo æque ac infima visu possit assequi. Nec enim rami adeo crassi λεπτοὶ dici possunt. LONGUS in Pœmenicis lib. I. p. 230. καλάμους λεπτοὺς cera junctos memorat ad usum canentium : quales isti calami fuerint, & usus docet, & notum est. Igitur falluntur quotquot tum inter Judæos tum Christianos ramos lychnuchi sacri adeo crassos fingunt, ut λεπτῶν nomen iis non conveniat. Hactenus RELANDUS in libro singulari de spoliis Templi Hierosolymitani p. 39.

Δύο τάλαντα τὴν ὀλκὴν.] Talentum integrum est sexaginta librarum secundum HERM. WITSIIUM Tom. I. Miscellaneor. Sacrar. lib. II. dissert. 1. de tabernaculi Levitici mysteriis §. 38. p. 419. sed paulo distinctius hac de re audiamus disse-

de l'autre Rome Tom. II. sect. 2. c. 3. p. 143. sect. 5. c. 4. p. 271. εἰς τὸν σπολίων τοῦ ἱεροσολυμιτάνου ἐν τριუმφάλῳ ἀρκῷ τοῦ Βεσπασιανῆος Ῥωμῆς conspicuorum apud J. B. VILLALPANDUM Tom. II. explanat. in Ezech. lib. V. c. 7. Confer etiam Tomum nostrum I. Bibliothecæ Antiquariæ & Exegeticæ p. 839. & BASNAGIUM dans l'Histoire des Juifs lib. I. c. 19. §. 25. p. 589.

differentem JAC. SAURINUM Tom. II. p. 233. On y avoit employé un Talent d'or, c'est-à-dire quinze cens Onces, qui font cent vingt-cinq Livres Romaines, quatre vingt-six Livres & quelques Gros, poids de France. Tout cela valoit, selon le calcul de CUMBERLAND * cinq mille soixante-seize Livres sterlin, trois Schellings, & quelques sols Monnoye d'Angleterre. EDMUND BERNARD ** suit à peu près la même supputation, & évalué le Chandelier à cinq mille quatre cens Livres sterlin: c'est-à-dire, Monnoye de Hollande cinquante-neuf mille quatre cens florins. Audiamus & JO. CLERICUM: ככך talentum auri complectebatur tria millia siclorum, hoc est, mille quingentas uncias Romanas, ex calculo ED. BERNARDI 5400. libras sterlingicas, quarum singule undecim florenis Hollandicis aquantur. Vide eum de mens. & pond. Ant. lib. II. Talentum aureum Hebraicum ככך inquit HEINIUS Obs. Sacr. lib. I. c. 6. p. 89. pondò 90. superat, si cum accuratissimo EISENSCHMIDIO quantitatem illius assumimus & circiter 11520. Ducatos comprehendit.

Ἐπὶ τῶν Φῶς ἐστὶν ἀναπόσβεστον καὶ τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας.] Voluit Deus in ara exteriori ignem esse perpetuum Levit. III. 9. 12. in qua

* Essay towards the recovery of the Jewish Measure and Weights c. 3. p. 121.

** De mensuris & ponderibus antiquis apud CLERICUM in Exodi XXV. 39.

qua tamen re insignis occurrit difficultas. Nimirum jussit Deus, ut Levitæ altare in itineribus Israëlitarum portaturi cineres averrerent, exanderentque super illud vestem purpuream, impositis ei omnibus instrumentis ejus, obnubendis tegumento e pelibus melium. Num. IV. 13. 14. Quo pacto autem servari potuit ignis sub duplici tegumento? aut quomodo servato igne combusta non sunt tegmina? Crescit difficultas, si expendatur, iter ejusmodi aliquando plurium dierum continuatione fuisse productum. Judæi hic suo more ad *miracula* confugiunt, narrantque divina factum esse omnipotentia, ut & ignis viveret sine alimento & spiramento sub veste purpurea: & vestis haut secus illæsa maneret, ac si nullum ignem tegeret. Vide inter alios JO. BUXTORFIUM in Hist. ignis sacri. Sed uti religio nobis vel minima hæsitazione dubitare de miraculis, quæ in sacris memorata invenimus voluminibus; ita nec faciles admodum sumus in iis admittendis, quæ non nisi humana, maxime Judaica, id est sublesta admodum fide nituntur. Dictum longe credibilius est, tali in casu ignem ab altari remotum & cum cineribus suis lebetibus esse inditum, ibique necessario alimento fotum, donec altari iterum imponeretur. Confer Exodi XXVII. 3. HERM. WITSIIUM Tom. I. Miscell. Sacr. lib. II. dissert. I. de tabernaculi Levitici mysteriis §. 17. p. 406. SALOM. DEYLINGIUM P. II. Observation. Sacr. p. 128. & Tomum nostrum I. Bibliothecæ Antiquariæ & Exegeticæ p. 475. Interim

rim Celeberrimus JO. PHIL. HEINIUS Obser-
vationum. Sacrar. lib. I. c. 4. §. 16. p. 59. negat &
pernegat *in ara sempiternum arsisse ignem.* Ex-
stat quidem præceptum divinum Levit. VI. 6.
ignis perpetuus ardeat in altari, ne exstinguatur.
Unde inferunt, ignem a Deo ipso prima vice in al-
tari accensum perpetuo deinceps nutritum fuisse,
& nunquam extinctum. Et principio quidem
inquit Heinius *possemus ad hoc respondere, verba*
aliter esse interpretanda, scilicet: ignis semper
in altari succendatur, nec exstinguatur: iisque id
solum præcipi, ignem non alibi nisi in altari &
quidem semper, statis videlicet vicibus, omni ma-
gne incendendum, nec unquam, dum arderet, sus-
focandum & exstinguendum. Possemus, inquam,
hec optima jure regerere, quia sacrificium quoti-
dianum, quod bis de die, non singulis momentis
offerebatur etiam תמיד *perpetuum dicitur, qua*
ratione obiectio esset nulla: sed nolumus tamen
illa urgere, quia quibusdam dura aliquo modo vi-
debuntur, & concedemus, re vera Deum id in-
tendisse, ut in ara perpetuus ignis alatur. Num
vero a præcepto divino ad perpetuam ejus ex-
secutionem argumentari licet? num licet asse-
rere, Deus jussit ignem sempiternum in altari
suo nutriri, ergo nutritus est, nunquam extin-
ctus? Sed quid apertius? ignis in altari accen-
ditur, ut sacrificia ejus beneficio comburantur.
Nullis ergo oblati victimis, nullum ignem fuisse
sustentatum liquet. Dum itaque in excelsis offe-
rebant Judai sacrificia, aram Dei saepe vacasse,
quis

quis mirabitur? id vero quam saepe factum, imprimis sub regibus impiis Achaso, Manasse, & Ammone. Sed quid si ex ipso sacro codice locum afferamus, qui sententiam nostram non solum confirmet, sed fortissime stabiliat. Ille est 2. Chron. XXIX. 7. sic loquitur Hiskias: patres nostri prævaricati sunt, & male fecerunt in oculis Jehovæ Dei nostri, eumque reliquerunt: ac avertērunt facies suas ממשכן יהוה a templo Jehovæ. Etiam occluserunt portas Pronai, & exstinxerunt lucernas, & fustitum non adoluerunt, nec holocausta obtulerunt in Sanctuario. En exstinctum ignem perpetuum! Hæc quidem doctissimis HEINIUS, qui tamen haud negabit, melioribus Ecclesiæ Judaicæ temporibus, cum crebra fierent sacrificia, ignem perpetuum in altari fuisse. Certe vel HECATÆI nostri testimonio, qui ἁβσσαν Φῶς commemorat expressis verbis, convinci poterit: Quid multa? Ad jugem illum in altari ignis fomitem varii respiciunt in S. literis loci Esaia XXXI. 9. * XXXIII. 15. ** 1. Thessal. V. 19.

* Quemadmodum foci nomine intelligimus in vulgari sermone habitationem in ædibus privatis ut in patæmia illa pro aris & focis, sic in domo sacra habitationem Dei optime notat phrasis illa, qua ibi dicitur habere ignem & focum. Nimirum לנר ad luminaria & lampades referetur, למנוח ad focum sacrum altaris. Vide JO. CLOPPENBURGIUM in schola sacrificior. c. 3. §. 9. p. 29. Tom. Oper.

** Illi Deus ignis consumentis & æternorum focorum

V. 19. * Cumque etiam multæ gentes perpetuum
aluerint ignem ** nullum est dubium, quin ritum
illum

nomine insignitur. Vide quæso ad hæc verba VI.
TRINGAM Tom. II. Comment. in Esaiam p. 249.

* Ad jugem ignis in altari fomitem, quem exstingue-
re, vel ut exstingeretur per negligentiam committe-
re piaculum erat, videtur respexisse tanquam ad hie-
roglyphicum sacrum Apostolus verbis illis: τὸ πνεῦ-
μα μὴ σβέννυται. Vide CLOPPENBURGIUM l.c.
& LUNDIUM in den Jüdischen Heilighümern lib.
I. c. 34. p. 184. Nimirum in sacris literis significat
ignis spiritum propheticum, qui spiritus instar ignis
homines peculiari quodam modo sanctificat ad ma-
gnum hoc opus, incendit, inflammat & ζέοντες
fervidos facit Rom. XII, II.

** Ut de Assyriis res dubia est, sic constat Persas, Phæ-
nices, Cappadoces, Trojanos & ad horum exemplum
Romanos divinitatem in igne veneratos esse, est
dubium utrum Romani in cultu Vestæ ignem respec-
xerint cælestem an terrestrem. Tantum observa-
bo hanc notionem ignis sive foci æterni apud exteros
quoque obtinuisse usu. STRABO lib. XV, p. 504.
in his (septis, quæ πυραῖδες dicebantur) mediis est ἑ-
τα, in qua ποδὴν τε σποδὸς καὶ πῦρ ἄσβεστον φυλάτ-
τεσιν οἱ Μάγοι, multam cineris & ignem æternum
servant Magi. CURTIUS lib. III. c. 3. ignis, quem
ipsi sacrum & æternum vocabant, argenteis altari-
bus præferebatur. AMMIANUS de Magis lib. XXIII.
cap. 6. feruntque, si justum & credi, etiam ignem
cælitus lapsum apud se sempiternis foculis custodiri.
Poëta de Vesta, sive igne sacra abducto ab Aenea
Aeneid. lib. II. v. 297. Aeternumque adytis effret pe-
netralibus ignem. Vide plura de hoc igne sacro eo-
que æterno gentium apud CAMP. VITRIGAM

illum ab Hebræis acceperint. * Sed pergendum cum HECATÆO nostro, qui etiam λυχναχῶ sacro Φῶς ἁσβεστον tribuit, sed ita ut, etiamsi HECATÆI fatis dignum hac in re testimonium videatur EDUARDO BERNARDO in notis ad JOSEPHI Antiquit. lib. III. c. 8. §. 3. p. 159. nihilo secius tamen, tum de re ipsa, tum de HECATÆI fide magnæ existant virorum eruditorum contentiones. Solum *usum lychnuchi nocturnum* tradit RELANDUS in Antiquitatibus S. vete-

Tom. II. Comment. in Esaiam p. 249. JUSTUM LIPSIUM in Syntagmate de Vestâ & Vestalibus Tom. III. Oper. p. 1069. & V. antiquit. Romanar. Gravii p. 619. CONR. SAM. SCHURZFLEISCHIIUM in dissertatione de cultu ignis apud omnes gentes, nationesque recepto, P. D. HUETIUM in demonstrat. Evang. Propos. IV. c. 5. p. 77. & Tomum nostrum I. Opusculor. sacror. p. 420. Quando autem THOMAS HYDE cultum ignis apud Persas, quem in Πυρρείοις suis servarunt & studiosissime coluerunt veri emblematis Solis, cum cura ignis a Judæis in altari holocausti conservandi comparat, graviter errat, uti recte monet VITRINGA Tom. II. Comment. in Esaiam p. 496.

* Ex hoc perpetuo, eoque sacro Hebræorum igne gentium *πυρραία* & *πυρραθία* nata esse, præter HUETIUM l. c. recte judicat JOANNES FILESCUS lib. II. Selectorum in dissertatione de ceremoniis §. 10. p. 177. Idem ibidem asseruit gentes perpetuam in lychnuchis sacris lucem (vide EZECH. SPANHEMII diatribam de Vestâ & Prytanibus Græcorum) ex Sacris Hebræorum repetere voluisse.

veterum Hebræor. delineatis P. I. c. 5. p. 33. En
 ejus verba : *Ardebant lychni septem hujus lychnuchi* תמיד *semper coram facie Dei id est singulis noctibus a vespera usque ad mane* מערב עד בקר
 Exodi XXVII. 21. Levit. XXIV. 3. *quare accendebantur* בערב 2. Chronic. XIII. 11. *aut*
 בים *inter duas vespertas* Exodi XXX. 8. *sed mane sacerdotum munus non erat* להעלות
 אתהנרות *accendere lucernas (id erat munus vespertinum) sed concinnare* להיטיב *id est sordes tollere* &c. *Quando exstinguebantur lychni* 1. Sam. III. 3. *qui duo actus distincti respectu temporis etiam nominibus his distinguuntur* Exodi XXX. 7. 8. *quod fieri debuisse non videtur, si quidem idem fuisset vespertinum, idem matutinum lychnos scilicet accendendi officium. Quod si stante templo secundo Judæi etiam interdum lychnos hos sive omnes, sive aliquos lucere voluerint, ut ignis esset אדאבא* Ⓢ *in templo (quo DIODORI SICULI & JOSEPHI testimonia nos ducere videntur) non tamen vel jussisse hoc Deum vel in tabernaculo hunc morem observatum fuisse arbitramur. Audiamus etiam JO. BIERMANNUM in Mose & Christo lib. II. c. 6. p. 432. cum enim is quæreret, nocturne solum an interdum quoque lychnuchus facer arserit, respondet in hunc modum : Etliche meinen daß die Lampen niemahls seyen ausgelöschet worden. Sie meinen solches aus JOSEPHO lib. III. antiqv. c. 9. zu beweisen : allwo er erzehlet, daß allezeit drey aus den sieben Lampen des Tages geschienen : derselbigen Meynung sind auch*

auch gewesen HECATÆUS ABDERITES in EUSEBII *Preparat.* PHILO, CAJETANUS, LI. POMANNUS und andere ohne Zahl. Daß aber die Lampen allein des Abends angezündet worden und allein die gantze Nacht bis an den Morgen gebrannt haben, wird uns überall in den Schrifften des alten Testaments so klar gezeiget, daß deswegen niemand einiger Zweifel kan übrig bleiben. Betrachtet nur diese Schrift-Orte: Exodi XXVII. 21. XXX. 7. 8. Levit. XXIV. 3. 1. Sam. III. 3. 2. *Chronic.* XIII. 11. WITSIUS quoque * solum noctu lychnuchi sacri usum tuetur, in eoque mysterium quærit, JACOBUS autem SAURINUS Tom. II. p. 236. quæ in utramque partem dici poterant in hac controversia, in medium affert, sed ita ut neutrius partis scriptoribus calculum suum adjiciat. Haut pigeat ejusdem verba hic repetere: *La Principale question qui s'agite ici parmi les*

* De Tabernaculi Levitici mysteriis §. 44. p. 421. hunc in modum differit: *candelabrum* sub vesperam accendebatur. Sub vesperam mundi lux oritura erat lucidior Jerem. XXX. 24. Dan. XII. 4. Noctu solum lucebat, mane exstinguebatur. Quo significari videtur I Quamdiu typici istius candelabri usus obtinebat, noctem adhuc esse, nondum advenisse diem promissum. Usque ad Christum nox erat, non gentilibus solum, sed & Judæis: ea cum adventu Christi præterit Rom. XIII. 12. Exorta luce, exstinguendum illud candelabrum erat, omnisque Leviticus cultus debebat cessare. II. Omnem ecclesiæ illuminationem per ministerium verbi adstrictam esse hujus vitæ statui, cessaturam cum exortu luminis gloriæ. Utroque modo intelligi potest Petri illud 2. Petri 1. 19.

les Savans, c'est si les Lampes brûloient la nuit seulement, ou si elles brûloient aussi durant le jour. Et à quelque parti qu'on se range on est appuyé sur des raisons aparentes, & sur des Auteurs renommez. D'un côté l'ordre de Dieu, qui portoit que les Lampes fussent continuellement allumées Exod. XXVII. 20. Levit. XXIV. 2. la disposition du Lieu Saint, qui semble avoir été fort obscur, le témoignage de JOSEPHE * celui de LEVI de BARCELONE ** celui de HECA-
TEE *** rapporté dans EUSEBE & celui d'un grand nombre d'Interpretes modernes, tout cela semble prouver que les Lampes du Lieu Saint brûloient pendant le jour & pendant la nuit. Il est vrai que les Auteurs que nous citons ne conviennent pas entr'eux si toutes les Lampes étoient toujours allumées, ou s'il n'y en avoit qu'une partie: mais ils se réunissent sur ce point qu'il y en avoit toujours quelqueune. JOSEPHE † en compte trois qui donnoient leur lumière au Lieu saint: sans quoi les Sacrificateurs n'auroient pu vaquer à leur Ministère. Voici pourtant quelques raisons pour l'opinion contraire. I. Le Lieu Saint étoit exposé à l'Orient, & il semble que Dieu n'avoit marqué cette exposition, qu'à fin que les premiers rayons du

* Antiq. lib. III. c. 10.

** Præcept. 98. fol. 41. p. 2.

*** Preparat. lib. IX. c. 4. p. 408. Vide quoque RICHARDSONI observations upon the Old Testament ad Exod. XXVII. 20. p. 16.

† Antiquit. lib. III. c. 10.

du Soleil y répandissent leur éclat. II. Le commandement de faire brûler les Lampes continuellement peut signifier toutes les nuits sans y comprendre le Jour. III. Le mot Hébreu, qu'on a traduit brûler, signifie faire monter, ou arranger, & peut-être que l'ordre de Dieu portoit, non que les Lampes fussent continuellement allumées, mais qu'elles fussent toujours en bon ordre: c'est ce qui est ordonné expressément au chapitre XXIV. du Lévitique v. 4. IV. Il est parlé dans le premier Livre de Samuel III. 3. du temps où quelques Lampes étoient éteintes, & il semble que ce passage prouve du moins qu'on en éteignoit une partie, ou qu'on la laissoit éteindre lorsque la nuit étoit passée. J'avoue ingénument que j'en ai pas la faculté de me déterminer parmi tant de probabilités opposées, & je range cette question parmi celles où il est de la sagesse de suspendre son jugement. Quod ad JAC. BONFRERIUM ad Exodi XXVII. 21. & JO. LUNDIUM in den Jüdischen Heiligthümern lib. I. c. 23. p. 117. attinet, utrique JOSEPHO subscribunt, ita tamen ut LUNDIUS perpetui luminis in *lychnucho tabernaculi Mosaiici* usum affirmet, in *lychnucho templi*, quia id ipsa fenestras habuerit, neget. Nuper admodum Vir Clarissimus JO. GOTHOF. LAKEMACHERUS P. II. Observationum Philologicar. p. 168. eandem controversiam disceptare sustinuit multa afferens argumenta, unde HECATÆI nostri fidem magis magisque confirmare licebit. Primo negat in templo fenestras fuisse, quæ lucem diurnam

nam ad conclavia sacra transmitterent. * Deinde
ad

* *Candelabri usus*, inquit WITSIUS lib. I. Aegyptiacorum cap. IX. §. 5. p. 48. *ad illustrandum tabernaculum necessarius videtur: Neque enim de fenestris legimus.* De Sancto, uti & de Sancto Sanctorum quæri solet in templo itidem, quomodo lux diurna in hæc penetraverit loca. Sunt, qui fenestras hic collocandas in parietibus esse existiment, & quidem τοξινὰς, quod instar sagittarum angustum in ædes lumen immittant & intrinsecus dilatentur, uti loquitur HIERONYMUS ad Ezech. XL. p. 985. Et facit pro iis quod חלונִי fenestras ædi sacræ fecisse dicatur Salomo I. Reg. VI. 4. Verum fecerit ædi fenestras, non inde efficitur, in parietibus Sancti aut Sancti Sanctorum fuisse: potuerunt enim in fronte Pronai locari. Verum per חלונִי fenestra proprie dictæ non semper indicantur (late enim hæc vox patet) & in his ipsis verbis eas non intelligendas esse, colligitur ex iis, quæ adduntur שְׁקוּפִים אֲטֻמִּים clausorum prospectuum, quæ verba usum prospiciendi fenestris illis adimere videntur. Sic, ut cavitatibus quadratis, fenestrarum ad instar, murum ornasse credi possit. Adde, tres contignationes conclavium ædem sacram proxime cingentium his fenestris nimium obesse, de quibus I. Reg. VI. 5. & tenebras Majestati numinis, quod se in iis habitaturum dixerat, & æconomix illorum locorum optime convenire, vide Exodi XIII. 22. 19. XIX. 16. I. Reg. VIII. 11. atque ita majorem inter templum & tabernaculum convenientiam existere. Nec est, quod quis in tenebris dicat cultum sacrum peragi non potuisse. Eodem enim modo ille in templo peragi potuit ac in tabernaculo, in quo fenestræ nullæ fuerunt. Hæc RELANDUS in Antiquitatib. S. veter. Hebræor. delineatis P. I. c. 7. §. 10. p. 68. sed de tota hac contro-

ad verba Exodi XXX. 8. ubi Aaron בן הערבים
inter duas vespervas accendere lucernas dicitur,
 respondet, ostendendum prius esse, quod verba
 illa de omnibus candelabri lucernis sint intelligenda.
 Tum JOSEPHUM adducit, qui antiq. Jud. III. c. 8. p. 161. testatur interdium tres, noctu
 vero lychnos candelabri singulos illuminasse. *
 Ex hisce autem cum appareat, tum obscuritatem
 tum lucernam recte posse parti templi sacrationi
 tribui, restare videbatur, ut ex illo perpetuo
 lychno

versia plura diximus Tomo nostro I. der Erörterung
 der dunkelsten Schriftstellen des Alten Testam. p.
 18. hic non repetenda.

* En verba JOSEPHI : δις τῆς ἡμέρας πρίντε ἀνα-
 χεῖν τὸν ἥλιον, καὶ πρὸς δυσμαῖς θυμᾶν ἐχεῖν.
 ἔλαιον τε ἀγνίσαντας φυλάσσειν εἰς τὰς λύ-
 χνους ὧν τὰς μὲν τρεῖς ἐπὶ τῇ ἱερᾷ λυχνίᾳ φέγ-
 γειν ἔδει τῷ Θεῷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν. Τὰς δὲ
 λοιπὰς περὶ ἐσπέραν ἀπτοντας, oportebat bis
 per diem suffitum fieri ante ortum & circa occasum so-
 lis : & oleum purificatum ad lucernas servari, qua-
 rum tres in sacro candelabro per totum diem Deo lu-
 cebant, reliquæ sub vespervam accendebantur. Ad
 quæ verba in editione HAVERCAMPPI hæc obser-
 vat RELANDUS : In Siphra in antiquissimo in Le-
 viticum commentario & in Talmude plus uno loco tra-
 dicitur noctu septem lychnuchos arsisse, interdium unum,
 e quo videlicet accendebantur circa vespervam reliquæ
 sex lychni. Nec memini me ullum legere scriptorem
 Judaicum, qui tres interdium lychnos arsisse affirmet.
 Sed in hujusmodi rebus plus valet JOSEPHUS
 quam Talmudicorum auctoritas, uti judicat l. c.
 LAKEMACHERUS.

lychnuchi sacri lumine verba 2. Petr. I. 19. insignem lucem acciperent : ὡ καλῶς ποιῆτε προσ-
 ἔχοντες, ὡς λύχνοι φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ
 ἕως ἃ ἡμέρα διαγέσῃ, καὶ Φωσφόρος ἀνατείλῃ
 ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, cui (sermoni prophetico)
*benefacitis, si attendatis tanquam lychno lucenti
 in caliginoso loco, donec dies illucescat, & lucifer
 oriatur in cordibus vestris.* Nimirum voce
 λύχνοι * non tam lucernam aliquam vulgarem
 quam templi candelabrum sæpius memoratum
 designat Apostolus, quemadmodum idem per
 αὐχμηρὸν τόπον non locum obscurum quemvis
 sed sacrum illum intelligit. Solenne autem hoc
 novi fœderis scriptoribus est, ut ad loca, perso-
 nas, resque Judæorum sacras quasvis oblata occa-
 sione alludent, &, cum comparisonem rerum
 spiritualium cum vasis instituunt, quæ non so-
 lum in ædibus privatis, verum etiam in templo
 reperta fuere, majoris dignitatis causa ad suppel-
 ectilem potius sacram, quam ad profanam oculos
 intendant. Hinc candelabrum templi elegan-
 tissimam

* Vox λυχνία est multo frequentior tum in Bibliis
 Græcis, tum apud JOSEPHUM. Interim λύχνοι
 ἀθάνατον λεγόμενον παρὰ Ἰουδαίοις hunc appel-
 lat lychnuchum DIODORUS SICULUS lib. 34. sive
 potius in ejusdem libri Eclogis apud PHOTIUM co-
 dice CCXLIV. p. 1151. nisi forte negabis DÍODO-
 RUM λύχνοι nomine totum lychnuchum innuere, &
 solum hac voce indicari unum lychnuchum מערבי
 dictum, qui ad vesperam usque ardebat. Vide RE-
 LANDUM de spoliis templi Hierosolymitani p. 19.

issimam semper legis, oraculorumque divinorum a Mose & prophetis traditorum scriptoribus Judaicis præbuit imaginem. Proverbiorum auctor VI. 23. *præceptum Dei lucerna est, lex lucis instar*: quibus verbis egregiam legis divinæ utilitatem, fecilitatemque ex præceptis Dei accurate observatis in homines redundantem commendantibus, ad lychnum templi; (qui diserte אֲלֹהִים נֵר הַלֹּחֶטֶט τὸ θεῖον vocatur 1. Sam. III. 3.) lucernæ inde sparsam alludi, interpretes jam tum alii monuere. Porro ad idem candelabrum sacrum Psalmi CXIX. 105. respicitur, cum verbum Dei lucernæ instar prædicatur: *verbum tuum pedibus meis lucerna est, & lux semitæ meæ*. Et Apocalypseos scriptor I. 12. 20. septem ecclesias Asiaticas repræsentaturus, eleganter illas sub imagine septem lychnorum ejusdem candelabri exprimit, ut nunc alios ejusdem Scriptoris locos taceam. * Sæpius etiam ibi, ubi pauci quærant, ad lychnum istum allusio patet, ut Esaiæ XLII. 2. *calamum quassatum non franget, & linum fumigans non exstinguet*, quasi Propheta monente JO. HENR. MAJO Observat. Sacrar. lib. II. p. 24. in dicendo habeat rationem rami cujusdam ** & ellych-

* Trahit huc inprimis verba Apo.c XXI. 23. VILLALPANDUS apud JO. LUNDIUM in den Jüdischen Heilighthümern lib. II. c. 6. p. 261.

** Vide de loco integro Esaiæ Tomum nostrum I. der Erörterung der dunkelsten Schriftstellen des Alten

ellychnii in illo candelabro. Ad eundem igitur morem Petrus prophetarum de Christo prædictiones cum pretioso illo & grandioris flaturæ lychno comparat, qui lumine suo conclavis sancti caliginem tolleret. Illæ scilicet vera animorum, quos ipsos etiam sedem Deo æque ac templum præbere Paulus monet 1. Corinth. III. 16. VI. 19. 2. Corinth. VI. 16. erant lumina tenebras ignorantia vel dubitationis de religione Christiana & de persona Messia depellentia. Quæ sequuntur apud Petrum verba: ἕως ἡμέρας διαγύσῃ καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, *donec dies illucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris*, itidem lucem ex ritibus circa candelabrum templi observatis accipiunt. Nempe moris erat, ut quovis mane ante solis ortum sacerdotum aliquis in locum quendam templi editum, ac fortassis in pronaon, sive partem ædis sacræ anteriorem turri quadratæ haut dissimilem adscenderet, auroræ observandæ causa, atque hac animadversa illico exclamaret **בָּרְקָא** *barkai* illucescit. Vide codicem Talmud. Tamid. c. 3. §. 3. Hac voce audita, cum sacerdotes ad ejus diei ministerium designati functiones suas statim auspicarentur, inter hos quoque aderat, qui lychnuchum concinnaret, hoc est partem ellychnii exustam instrumento quodam decerperet, sordesque, quæ per noctem illam in candelabro

labro, forte extiterant, removeret, lychnos
quatuor exstingeret, tribus vero reliquis lu-
men suum per diem quoque servaturis, no-
vum oleum affunderet. Dicitur igitur de lychno-
cho poterat, *quod luceret, donec dies illucesceret*
& aurora prorumperet. Simili modo Prophe-
tarum vaticinia lucebant, donec sol oriretur, hoc
est, vim quandam insignem in eorum, qui de
Christi rebus dubitarent, animis exserebant, aut
exferere saltem poterant, donec fulgentiore evan-
gelii lux omni ignorantia, erroris aut dubitatio-
nis nocti finem imponeret.

Ἀγάλμα δὲ ἐκ ἑστῆς.] Ἀγάλματα contra
quam POMPONIO GAURICO in libro de scul-
ptura sive statuaria c. XI. p. 83. aliisque videtur,
sunt itidem informia simulacra, in quibus nihil
artis conspiciebatur. Vide JO. POTTERUM
in Archæologia Græca lib. II. c. 2. p. 206. Tom.
XII. thesauri Antiquit. Græcar. GRONOVII, &
quæ hanc in rem observavimus Tomo nostro L
Bibliothecæ Antiquariæ & Exegeticæ p. 1149.
Cumque seculi usus & opinio simulacrum aliquod
templo nunquam non conjunxerint, HECATÆUS
noster, STRABO, TACITUS, DION
NICÆUS in Pompejo aliisque e Paganorum gre-
ge hoc de Judæis tanquam rem rari exempli re-
tulerunt (vide HECATÆI nostri testimonium
in primis laudatum a BOCHARTO Hieroz. P. I.
lib. II. c. 18. p. 224, & SPENCERO lib. III. dis-
sertat. V. c. 6. p. 1148.) quod nullum in templo suo

simulacrum tolerarint. Quænam autem mens veterum Hebræorum de imaginibus fuerit, nunc quidem paulo distinctius disquiremus operæ utique facturi pretium, cum ante nos viri longe doctissimi in eadem re totî industriam, ingeniumque probare voluerint. Vide ALDRICHIIUM * THEO-

- * Verba ejus hæc sunt in notis ad JOSEPHUM de bello Judaico p. 139. Tom. II. Oper. Josephi: *præceptum Decalogi secundam non vetat μὴ εἰκόνα ζωῆς μὴ ποιεῖν, sed μὴ ποιεῖσθαι προσκυθεῖν. Et communis Hebræorum sententia* Imagines etiam humanas tolerabat, modo abesset suspicio & periculum cultus extranei. *Pharisaïca, quæ erat severior disciplina ad cautelam abundantem, animati cujuscunque imaginem fieri vetuit, sed permisit res inanitates & animalium monstra depingi, totumque picturæ genus, quam Grottescam Itali appellant, apud Judæos omnes in usu & pretio semper erat. Videt Ant. lib. 3. c. 5. §. 5. collat. cum Levit. XXVI. 1. Hebr. antiq. l. 15. c. 2. §. 6. & l. 19. c. 8. §. 2. PHILONEM πρὸς γρύ. p. 196. IS. VOSSIUM ad Catullum p. 195 - 201. sed memineris una consulere PLIN. XXXVII. 2. Ant. 24. c. 3. & belli l. c. 7. Idem ALDRICHIIUS pergit p. 167: in hunc modum differe- re: supra diximus Judæos ab imaginibus etiam humanis non abhorruisse, nisi quando subesset periculum vel suspicio cultus extranei (tum enim ne nudos quidem lapides tolerabant, ut constat ex Jos. XXII. 10. 34.) Quare in ipsa Davidis domo erat statuâ, quam Michol in lecto collocarat. Aristobulus & Mariamne suscinuere depingi, in Agrippæ palatio filiarum ejus statuæ sint collocatæ, ipsis in nummis cûsus etiam- num cernitur. Quin & imaginem Cæsaris Judæi cum ejusdem inscriptione in nummo libentissime acceperunt, sed nec imaginem in signis nec inscriptionem in*

THEODOR. HASÆUM in Diatriba de Ο.ολα-
 τρεία five calumnia cultus asinini a gentibus olim
 Judæis & Christianis impacta c. 2. §. 2. p. 22. &
 in dissertationis Historico-Theologicæ de Moni-
 mento Paneadenſi Parte I. p. 24. JO. BENED.
 CARPZOVIVM in ſchediaſmate ad numinos
 cornutum Moſen exhibentes cap. II. p. 13. JO.
 HENR. HOTTINGERUM in Jure Ebr. leg.
 29. p. 41. & L. 39. p. 51. JO. MARSHAMUM
 in Canone Chron. ſec. IX. p. 164. JO. SPENCE-
 RUM lib. III. diſſert. V. cap. 7. ſect. 1. p. 1153. JO.
 OWENUM in theologumenis p. 319. MICH.
 LIEBENTANTZ in diſſertatione de facie Mo-
 ſis cornuta c. 2. §. 2. EZECH. SPANHEMIUM *
 DIONY-

*clypeis Pilati: nam religio caſtrenſis Romanorum
 trophæa & ſigna venerabatur. Hac ex ſententia com-
 muni, nam ſeverior erat diſciplina Phariſaica, uti
 monuimus. Quæ jam dicta ſunt ſequentibus teſti-
 moniis confirmantur, 2. Sam. XIX. 13. Hebr. ant.
 XV. 2. XIX. 7. EZECH. SPANHEMII diſſert. p. 443.
 Math. XXII. 20, Ant. XVIII. 4. PHILON. περὶ
 πρεσβ. p. 217. TERTULL. Apol. c. 16.*

* *Juxta Hebræos, inquit in notis Tom. II. Oper. JO-
 SEPHI p. 139. imagines quædam toleratæ, modo
 abeſſet earum cultus. Vide Levit. XXVI. 1. PHILON,
 περὶ γηγ. p. 196. & ἀρχ. lib. 15. c. 8. §. 2. & c. 9.
 §. 5. Neſas enim Judæis imagines more Græcorum
 colere, non imagines erigere: at animantium eſſigies
 conſecrare vetitum Judæis. Prohibet autem lex
 imaginum elevationes vel animalium expoſitiones
 conſtituere. Vid. de animalium eſſigie ad cultum pro-*

DIONYSIUM VOSSIUM in notis ad MAIMO-
NIDEM p. 50. HERM. WITSIUM in Ægyptia-
cis lib. II. c. 10. §. II, p. 130. JO. SELDENUM de
Jure Naturæ & Gent. lib. II. c. 6. * JAC. TRIG-
LANDUM de secta Karæorum c. 10, p. 177.
ADRIANUM RELANDUM de spoliis templi
Hierosolymitani p. 61. Nobis in præsentī placet
sententiam nostram exprimere verbis HERM.
CONRINGII in Paradoxis de nummis Hebræo-
rum cap. V. p. 29. *observandum est, inquit, sat-
tem ab Hasmonæorum usque atate fuisse olim us-
que ad excidium gentis persuasum Israelitis, ima-
gines vivorum animantium, cum primis vero ho-
minis, conficere lege Decalogi divina esse prohibi-
tum. Non disputabo jam, bene an secus ita visum
fuerit, factum autem id esse, haud difficile proba-
tu est ex PHILONE pariter & JOSEPHO, quos
constat paulo post Salvatorem nostrum & vixisse &
morum doctrinaque tunc recepta gentis sue fuisse
utique peritissimos. Simpliciter sane loquitur
PHILO libro de Gigantibus: ὁ Μωσῆς τὰς δοκί-
μας καὶ γλαφυρὰς τέχνας ζωγραφίαν καὶ ἀν-
δριαντοποιίαν ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν πολιτείας ἐξήλασε,*
Moses

*hibita ἀρχ. lib. 3. c. 4. §. 5. & lib. 18. c. 4. §. 1. ubi
signa cum effigie Tiberii Hierosolyma introducta a Pi-
lato præter Judæorum legem. Confer lib. 18. ἀρχ.
cap. 6. §. 3.*

- * Habet multa SELDENUS de imaginum apud Judæos
usu, quæ rigidum examen forte non ferant. Ita ju-
dicat CONRINGIUS in Paradoxis de nummis He-
bræor. c. 5. p. 34.

Moses illas speciosas & magni pretii artes picturam & statuariam ex sua republica seclufit. Idem libro de legatione diferte ait : γραφικὴ καὶ πλαστικὴ βλαβεραὶ δημιουργοὶ, pictura & plastice noxix artifices. Laudat, fateor quidem, pingendi artem etiam PHILO in libro de somniis, sed non laudat ejus usum in gente sua, minime ad imagines animantium aut hominis. FLAVIUS porro JOSEPHUS lib. XVIII. c.4. ἀρχαιολογίας narrat, qui ante Pilatum fuerant Præsides solitos Hierosolymis uti signis militaribus non habentibus Caesarum imagines, a Pilato autem clypeos Caesarea allatos Hierosolymam cum effigie Caesaris, ἐπὶ καταλύσει τῶν νόμων Ἰδδαϊκῶν, item εἰκόνων ποίησιν ἀπογαρεύοντι ἡμῖν τὸ νόμον, lege nobis prohibente confectioem imaginum. Addit vero tumultuantem populum non quieviffe, nisi clypeis istis Caesarem reductis. Idem JOSEPHUS narrat, Vitellio per Judæam contra Arabes exercitum ducturo cum imaginibus signorum occurriffe populum id deprecantem, ὃ γὰρ αὐτοῖς εἶναι πάτριον περισχεῖν εἰκόνας εἰς αὐτὴν φερομένας, non enim esse patriæ moribus consuetum videre illatas in illam imagines. Eodem teste cum Herodes Rex Antipatri filius trophæa erexisset, ὃ imagines humanas iis occultari populus crederet, exclamavit, μὴ θέξεν εἰκόνας ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει, non permissuros se imagines hominum in urbe. Idem JOSEPHUS in historia vita sua refert, missum sese a populo Hierosolymitano ad Tiberienses, dirutum ab Herode

*Tetrarcha exstructum ibi domum, ζώων μορφὰς ἔχοντα, τῶν νόμων ἕτως ἀπηγορευόντων, animalium imagines habentem, cum leges tale quid construere vetaverint. A JOSEPHO ipsomet animalium figuras ἀπλῶς lege vetitas, creditum esse manifestum est ex hisce verbis quæ de Salomone proferuntur lib. VIII. c. 1. ἀρχαιολογίας : ἀμαρτεῖν αὐτὸν ἔτυχε καὶ σφαλῆναι περὶ τὴν Φυλακὴν τῶν νομίμων ὅτι τῶν χαλκῶν βοῶν ὁμοιόματα κατεσκευάσε τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναθηματι καὶ τῶν λεόντων περὶ τὸν θρόνον τὸν ἰδίον, peccare illum contigit, & discedere a præscripto legum, dum æneorum bouum simulacra construxit in basin maris, nec enim talia conficere fas est. Quæ verba * liquido testantur, illam quæ toti tum genti Israëlita saltem in Palestina & Aegypto fuit communis persuasio, etiam JOSEPHO fuisse probatam. Nec vero est quod suspicemur PHILONI & JOSEPHO aut aliis paucis tunc visum esse. Vetant sane ejusmodi quid suspicari saltem narrationis JOSEPHI paulo ante*

* Audiamus RELANDUM de spoliis templi Hieros. p. 64. Ego quidem hic cum Josepho non facio: nec enim videtur Deus, si Salomon imagines bouum contra Dei legem in atrio templi locasset, hanc ædem sibi ut gratam sedem agnitus fuisse & probaturus operam a Salomone in ea constituenda utque ordinanda positam. Vide 1. Reg. VIII. 10. & IX. 3. adde 2. Chron. VII. 1. sed licet erraverit hac in re JOSEPHUS, discimus tamen quam aliena fuerint Judæi, qui stante templo secundo vixerunt, ab idololatria animo, quippe qui sine offensa numinis imagines bouum in atrio constitui non posse crederent.

ante adductæ, & ex adverso luculenter hæ ostendunt, placuisse illam sententiam tunc toti populo. Quin imo non obscure eandem secutus est ipsemet ORIGENES, haud dubie quod illam a Judæis accepisset, ita enim ille loquitur lib. IV. contra Celsum in Latina versione HOESCHELII: apud Israëlitas nemo qui imagines faceret, locum habuit: nam in eorum civitatem nullus adnitebatur pictor, nullus statuarius, lege totum hoc genus arcente. Verum enim verò illam legis interpretationem non equidem ipse probo, mihi autem nunc satis est ostendisse, eam PHILONIS saltem & JOSEPHI tempestate populo in Palestina fuisse persuasam. Sed & ita tunc docuisse Phariseos aliosque Legis doctores argumento est communis sententiæ & Pharisaismi ὑπόκρισις. Ne quid nunc dicam, quod ipse JOSEPHUS Phariseorum hæresi fuerit addictus & proinde simul eorum legis interpretationibus quamvis minus probis. Jam autem prævaluerunt Phariseorum dogmata saltem in vulgo Judæorum per omne ævum Hasmonæorum imperii. Atque adco saltem illa omni tempestate fuit apud Judæos nefas habitum humana figura nummos signare. * Num jam ante recuperatam Hasmonæorum ductu populi libertatem & Phariseorum exordium rigida illa divina legis de animantium atque hominis imaginibus interpretatio obtinuerit, difficile definitu est, quia in

K 5

neu-

* Ejusdem sententiæ fuit HENR. NORISIUS, sed confer huc quæ observavimus Tom I. Bibliothecæ Antiquariæ & Exegeticæ p. 1032.

*neutram partem suppetunt, quæ hic nos instruant monumenta. Verisimile autem est, hominum præcipue imagines damnari cepisse cum Græcorum in Judæos imperio, atque adeo & utriusque populi consortio, quoniam nempe Græci Diis suis humanas figuras tribuerunt, quos Romani sunt imitati, qui mos nec Persis, nec Chaldæis, nec Palæstinæ vicinis Syris fuit in usu, sed animantium imagines detestari populum cepisse jam ante, quo alienos sese redderent a Syriæ & Aegypti idololatria. * Caterum & Salomonem violasse divinum*
de

* Argumento sit unum illud Mosis interdictum Deuter. IV. 16. *Nefaciatis vobis sculptile, similitudine masculi aut feminae, nam boves utriusque sexus sacri, mares Osiridi, feminae Isidi, similitudinem cujuscunque animalis, quod est in terra, omnis enim Aegyptus bovem, canem, felem colunt, Thebani & Saitæ ovem, Lycopolitæ lupum, Leontopolitæ leonem, capram & hircum Mendesi, Ichneumonem Heraclæotæ, Cebum Babylonii juxta Memphim, similitudinem cujuscunque avis pennatæ, omnis Aegyptus accipitrem & ibin colunt, Thebani aquilam, aut similitudinem cujuscunque reptantis super terram, circa Thebas serpentes sunt Jovi sacri, Κνϕ serpens divinus accipitris caput habet, aut similitudinem alicujus piscis, qui est in aquis sub terra, omnis Aegyptus lepidotum piscem & oxyrrhynchum veneratur; Latum Latopolitæ: est etiam anguilla piscis sacer. Ex amphibiiis crocodilum urbs crocodilorum, & qui circa Thebas & Mæridis lacum; Hippopotamum Papremetani colunt. Quod autem subjungit Moses liquido demonstrat interdictum hoc de quadruplici animalium genere superstitionem Aegyptiacam respexisse. Vos, inquit v. 20. assumfit Dominus atque eduxit vos de fornace ferrea (id est servi-*

de imaginibus præceptum, bobus aneis mari portando in templo locatis ut & leonum simulacris in splendorem regie sedi additis, quod JOSEPHO visum, id vero est nimis Pharisaicum: non enim in ipso templo Deus aut ejus sacerdotes fuissent passi, divinæ legi cum populi scandalo recta Salomonem adversari: certe Deus non probasset illam ædem certissimis divinæ suæ inhabitationis indicis. Nolo quidquam addere de Cherubeis ipsam arcam fœderis loco omnium sanctissimo, alis suis obumbrantibus. Etsi enim Talmudici eorum alteri masculi alteri femina faciem, nonnulli & pedes bisulcos aliaque monstrosa utrique tribuant * quoniam tamen nihil tale prodidit sacer codex

tute dura) de Aegypto, ut essetis ei in populum hæditarium. Excusso servitutis jugo, etiam excutienda sunt Aegypti βδελύγματα. Hactenus JO. MARS. HAMUS in Can. Chron. sec. IX, p. 163.

* De Cherubinis eorumque forma vide SAM. BOCHARTUM Hieroz. P. I. lib. II, c. 41. p. 412. JO. BIERMANNUM in Mose & Christo lib. II. c. 4. p. 408. JO. BUXTOREIUM in Historia arcæ fœderis. JAC. BONFRERIUM in Comment. ad Exodi XXV. 18. p. 493. JO. CLERICUM in notis ad Exodi XXV. p. 127. LUDOV. de DIEU in Epistola ad D. Guil. Boswellum in JOSEPHI MEDI operib. p. 704. SAL. DEYLINGIUM P. II. Observat. Sacr. p. 403. JO. MICH. DILHERRUM Tom. I. disp. Academ. p. 126. JAC. GAFFARELLUM in Curiositatib. inauditis, HENR. HAMMONDUM in dissert. de Idol. §. 38. JO. LUNDIUM in den Jüdischen Heilighthümern lib. I. c. 4. p. 13. seq. JOSEPH. MEDUM in Operib. p. 707. JO. MONCÆJUM lib. I. de aureo vit. cap. 4. 5. 6. JO. REISKIUM in singu-

codex & populo Cherubum conspectus fuit negatus, adeoque fuerit incognitus, merito Talmudica ista ceu commentitia sunt aspernanda, si non damnanda. Mihi sane placet hac parte id quod JOSEPHUS scribit lib. VIII. Ἀρχαίολ. cap. 2. τὰς δὲ χειρὶς ἔδεις, ὅποιαί τινες ἦσαν, εἰπεῖν ἔδ' εἰκάζει δύναται, Cherubes autem nemo, quales fuerint, dicere vel imagine exprimere potest cui simile quid jam dixerat lib. III. cap. 16. procul dubio ex sententia sui avi Rabbiorum.*

ἔδ'ε

lari dissertatione de Cherubis adversus Gassarellum, ADR. RELANDUM in Antiquitatib. Sacris veter. Hebr. delineatis P. I. c. 5. §. 22. p. 44. JAC. SAURINUM Tom. II. p. 260 - 265. JO. SPENCERUM lib. III. dissert. 5. de origine arcæ & Cherubiorum, J. B. VILLALPANDUM de postrema Ezechielis visione Tom. II. P. II. cap. 35. in Ezech. cap. 41. p. 310. VISORIUM in libro cui titulus: Pseudo-Cherubi destructio, CAMP. VITRINGAM lib. II. Observat. Sacrar. c. 1. §. 13. p. 259. & lib. IV. c. I. 2. HERMANNUM WITSIUM in Ægyptiacis lib. II. c. 13. & Tom. I. Miscellaneor. Sacror. lib. II. dissert. I. §. 58. p. 426. §. 64. p. 430. seq.

- * Id unum constat, cum de *forma Cherubiorum* magna inter interpretes lis sit, fuisse *animantia volucra*, at cujus *speciei*, quot *alis*, quot *faciebus* prædita, & quæ *reliqui corporis forma* fuerit, altum est apud Moſen silentium. Ideoque fortassis omnium erit optimum, *modestam* hic profiteri *inscitiam*. Prudenter eos JOSEPHUS definivit, uti locis ex eo allatis judicat WITSIUS in laudata dissertatione de tabernaculi Levitici mysteriis §. 58. p. 426. sed SPENCERUS, cum sibi persuassisset *Cherubiorum speciem* ad *formam vitulinam* proxime accessisse, de JOSEPHO addit, quod illius formæ cum puduerit,

ἐδὲ ἀνάθημα τὸ παράπαν.] Vel ex hac voce ἀνάθημα recte colligimus HECATÆUM nostrum verum esse fragmentorum, quæ nunc edimus, auctorem. Nam si Hellenista quidam, uti visum est SCALIGERO & DALENIO, personatus HECATÆUS esset, pro ἀνάθημα dixisset ἀνάθεμα, quia Hellenista inter ἀνάθημα & ἀνάθεμα distinctionem, quam tamen viri Græcarum literarum peritissimi prætendunt, non semper observant. Vide HERM. WITSIUM Tom. II. Miscellan. Sacror. exercit. II. §. 5. p. 56. At dicet aliquis, BOCHARTUM, qui P. I. Hieroz. lib. II. c. 18. p. 224. hæc HECATÆI nostri verba itidem excerpfit, ἀνάθημα pro ἀνάθεμα legere: sed vel corrupta aliqua JOSEPHI editione usus est, nam SCALIGER, SPENCERUS multique alii multo rectius apud HECATÆUM nostrum ἀνάθημα legunt, vel quod magis crediderim, BOCHARTUS distinctionem illam ἀνάθεματος & ἀναθήματος agnoscere noluit, hac in re secutus THEODORE-

TUM

quod ideo veram eorum figuram, quam paganos in convicii materiam conversuros norat, sensus incerti vocabulo dissimulaverit, ab eaque verbis apertis describenda scandali vitandi causa prudens abstinerit, gnarus Paganos eam non minus quam caput asinimum risui & ludibrio habituros. Ceterum ad quæstionem illam: qui factum sit, ut illa Cheruborum simulacra Deo jubente in sanctuario ponerentur, cum præceptum secundum simulacri alicujus faciendi potestatem Judæis denegaret? respondent JO. SPENCERUS lib. III. dissert. 5. c. 4. sect. 2. p. 1123. & VITRINGA lib. II. Observat. Sacrar. c. 1. §. 13. p. 259.

TUM & BEZAM, præpostero tamen, si quid
judicamus, consilio. Cum vero JO. SPENCE-
RUS ad hunc præsentem HECATÆI locum re-
spiciens lib. II. c. 16. sect. 1. p. 588. putat apud eun-
dem HECATÆUM ἀναθήματα esse *signa* vel *si-
mulacra lignea altaribus affigi solita*, vehe-
menter errat. Etenim Græcis ἀναθήματα di-
cuntur *donaria* & ornamenta Numini in templo
suspensa, qualia erant *phiale aureæ & argenteæ,
tripodes*, corollæ & similia. Vide GUIL. BU-
DÆUM in Commentariis linguæ Græcæ p. 263.
CL. SALMASIUM in Exercitationib. Plinian.
p. 1089. CASP. SUICERUM thesauri Eccles.
Tom. I. p. 272. WITSIUM Tom. II. Miscellan.
Sacr. exercit. II. §. 5. p. 56. SAL. DEYLIN-
GIUM P. II. Observat. Sacr. p. 380. Et palam est
Lucæ XXI. 5. ubi de templo Hierosolymitano
λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κοσμήσασθαι. Ad quam
phrasin proxime accedit impii Antiochi promissio
2. Maccab. IX. 16. Ὅν πρότερον ἐσκόλευσεν ἅγιον
νεὼν καὶ λίθοις ἀναθήμασι κοσμήσειν, quod prius
spoliaverat sanctum templum, se optimis donariis
ornaturum. Nunquam igitur ἀναθήματα erunt
signa vel simulacra lignea altaribus suspensa, ut
SPENCERO videtur, sed κοσμήματα *ornamen-
ta templorum magni pretii*, decoris causa aut su-
spendi aut loco quodam magis edito ad spectan-
dum proponi solita. Cum vero in *templi primi
pronaoclypei* Davidis 2. Reg. XI. 10. gladius Gô-
liathi 1. Sam. XXI. 9. * & alia ἀναθήματα cre-
dantur

* Hunc locum optime illustrant JAC. SAURINUS

dantur servata fuisse, vide RELANDUM in Antiquitatibus S. veterum Hebræor. delineatis P. I. c. 7. §. I. p. 60. nullum est dubium quin in templo secundo itidem ἀναθήματα exstiterint. Vide Zachariæ VI. 14. * Cur igitur HECATÆUS noster dicit sua ætate in templo secundo ἰδὲ ἀναθήματα παράπιν fuisse? Respondemus, anathemata HECATÆI ætate non fuisse tanti pretii, quanti post HECATÆI mortem fuerunt, cum rebus Judæorum magis magisque florentibus, gentes majoris numeri pretiisque donariis templum Hierosolymitanum exornarent. ** Adde quod

Tom. II. p. 499. JO. MICH. DILHERRUS Tom. II. disp. Academicar. p. 438. & JO. DOUGTÆUS P. I. Analector. Sacr. excursu 73. p. 143.

* Credunt Judæi in Pronao suspensas fuisse coronas duas aureas hic apud Zachariam memoratas (alii unam tantum fuisse putant) quas Antiochus in Syriam dicitur detulisse, volunt enim eas intelligi per στεφάνης καὶ τὸν κόσμον χερσὲν τὸν κατὰ πρόσωπον τῷ ναῷ, 1. Maccab. I. 23. sed has coronas κατὰ πρόσωπον τῷ ναῷ alias fuisse putat RELANDUS P. I. c. 9. §. 23. p. 109. similes illis, quibus 1. Maccab. IV. 57. Chasmonæi ornasse templum leguntur.

** Varia anathemata atque ornamenta Pronai in templo secundo, ut mensam auream a Rege Aegypti Ptolemæo Philadelpho dedicatam, lychnuchum aureum Helenæ Reginae Adiabenorum, commemorat RELANDUS P. I. c. 9. §. 23. p. 109. Neque enim, inquit idem RELANDUS de spoliis templi Hierosolymitani p. 22. vetitam fuisse existimo a gentibus dona accipere, quæ materia & formæ convenirent

quod HECATÆUS, cum sibi in aliis aliarum gentium templis multo præstantiora ἀναθήματα in memoriam revocasset, * illa templi Hierosolymitani ἀναθήματα nullo loco habuisse videtur, propter illam, quam cum aliarum gentium donariis instituerat collationem.

ἔδὲ Φύτευμα παντελὺς ἔδεν, οἷον ἀλσῶδες, ἢ τὶ τοῖστον.] Deuter. XVI. 21. Judic. VI. 26. 2. Chronic. XXXIII. 3. nequē ullus hortus. Nam & in fine Jesaïæ LXVI. 17. exprobratur Hebræis, quod in Opisthonais idolorum horti essent, in quorum medio februebantur. Ceterum in templo quidem interdictæ, sed in proseuchis ferebantur arbores. PHILO in legatione: τῶν προσευχῶν μὲν ἐδενδρτομήσαν, τὰς δὲ αὐτοῖς θεμελίαις κατέσκαψαν. Inde in veteri inscriptione P. CORFIDIO. SIGNINO. POMARIO. A. PROSEUCHA. Imo nullæ videntur fuisse Pro-

cum rebus sacris, modo ne ad usum adhiberentur. Confer quæ hanc quoque in rem observat JAC. BASNAGIUS dans l'Histoire des Juifs lib. VI. c. 19. p. 415.

* Ita EUSEBIUS Præpar. Evang. lib. X. c. 4. Aegyptiorum, Phœnicum & Græcorum ante tempora Trojana florentium morem referens, commemorat νεῶς τε περικαλλεῖς παντοίοις ἀγάλμασι καὶ ἀναθήμασι κεκοσμημέναις παρὰ τοῖς πᾶσιν, *templa magnifica omnique signorum ac donariorum genere ad eximiam speciem ornata apud omnes in usu fuisse.* Interim conferatur JAC. PHIL. TOMASINI liber singularis de donariis.

Profeuchæ, nisi arboribus confitæ. Hactenus SCALIGER ad præsentem HECATÆI locum in notis ad veterum fragmenta p. 25. quem HECATÆI locum itidem laudat AUGUSTIN. CALMETUS in notis ad Deuter. XVI. 21. atque illustrat JO. SPENCERUS lib. II. cap. 16. sect. f. p. 588. fecerit vero idem SPENCERUS hac in re operæ pretium necne, videbimus. Præcipuus locus, quem tractat SPENCERUS quemque huc inprimis pertinere dixerat SCALIGER, occurrit Deuter. XVI, 21. *Non plantabis tibi lucum (אשרה) aut ullam arborem apud altare Jehovæ Dei tui, quod feceris tibi.* Eandem quoque interpretationem admittit Exodi XXXIV. 13. *quia altaria eorum (Cananæorum) diructis & statuas illorum confringetis ואת אשריו הכרתו & lucos illorum succidetis.* Quanquam autem vox אשרה a Græcis interpretibus multoties per ἄλσος & lucum exponatur, certum tamen est eandem significationem non semper observari posse, maxime cum multorum locorum circumstantiæ flagitent, ut subinde notet *simulacrum*, sive *statuam ficti alicujus numinis*. Vide JO. SELDENUM Syn. tagm. II. de Diis Syris c. 2. p. 236. SPENCERUM l. c. & qui hujus vestigia recte premit, CAMPEG. VITRINGAM Tom. I. Comment. in Esaiam p. 506. Quo magis miror SCALIGERUM cum in eo esset, ut HECATÆO nostro lucem vellet affundere, huc trahere verba Judic. VI. 26. & 2. Chronic. XXXIII. 3. Quod enim ad priorem locum attinet de Gideone legimus: *destruxit altare*

Baal & succidit האשרה simulacrum, quod erat super illud. Ita עליו vertendum, quia & LXX. hic *ἐπ' αὐτὸ* id est *super ipsum* altare transferunt, quod scilicet idololatry simulacrum luci posuissent ad morem illum, quo gentes in eorum simulacris disponendis utebantur. * Cum vero SCALIGER cum aliis עליו *juxta illud* vertisset, in errorem illum incidit, persuasus non tam *simulacrum luci* quam *ipsum lucum* intelligi. Verba quoque 2. Chronic. XXXIII. 3. huc a SCALIGERO perperam transferuntur. *Et crexit (Manasses) altaria Baali & fecit אשרה.* Neque enim cum SCALIGERO per illam vocem *lucum* intelliges, sed *simulacrum* quoddam, quia 2. Reg. XXI. 7. mox appellatur פסל האשרה *idolum sculptile Aschera* positum ab impio rege in ipsa Dei domo. Et vero quis non videt per אשרה *Aschera* junctam *Baali* intelligi *Astartem Phenicum* idolum, perinde ac per *Baalem Herculem Tyrium*? ** Sed redimus ad locum Deuteronomii & SPENCERI in hunc locum observationes. Nitnirum SPENCERUS sibi persuasit vocem אשרה non tantum arborum congregationem, sed & arborem singularem denotare, præsertim si insequens apud Mosen dictio כלעץ recte obser-

* Conferri hanc in rem meretur LAURENTIUS BEGERUS Tomo I. thesauri Brandenb. p. 61.

** Plura dixi, hic non repetenda, in singulari *dissertatione de Dea Cælesti Carthaginensium sive Urania & Astarte in Ninnimis Severi & Canacallæ* ad plurimum in Sacro codice locorum explanationem, propediem Deo propitio edenda.

observetur. *Mibi inquit voces illa ἐξηγητικῶς dicta videntur & lex tota in hanc sententiam interpretanda: non plantabitis אֲשֶׁר* *qua voce כל-עץ* (lucum, arborem, luci sculptile, simulacrum Astartes, columnam, columnnam aut imaginem ligneam) vetitum intelligatis - *Vox אֲשֶׁר proprie quidem & per se sumpta, lucum e quibusvis arboribus, (quercubus, cupressis, ulmis, aliis) constantem denotat, adeo ut voces illa כל-עץ otiose plane forent, nisi ad sensum vocis אֲשֶׁר paululum explicandum & ampliandum adderentur. Verbum sequens נָטַע duo significata habet, plantavit & infixit: & non de arboribus tantum, sed rebus etiam omni vita carentibus in scriptura dicitur: ideoque hoc in loco non tantum ad arbores & lucos sed signa vel simulacra lignea altaribus affigi solita denotandum usurpari poterat. Judaei denique veteres hanc legem non de luo tantum, sed & simulacro ligneo vel arbore quavis in altaris consilio plantatâ, intelligendam censuerunt. Hac de re nemo dubitare potest, qui credere velit ΗΕΚΑΤΑΙΟ, hac de Judaeorum templo & altari referenti ἡ ἀγαλμα ἔκ ἐστὶν αὐτοῖς, ὁ δὲ ἀνάθημα τὸ παράπαν; ὁ δὲ φύτευμα ὁ δὲν, οἷον ἀλσῶδες, ἥτις τοῖς τόν, simulacrum, aut aliquod signum ibi nequaquam est, nec ulla plantatio, veluti lucus, aut aliquid huiusmodi. Haecenus SPENCERUS, jam vero nolumus omnia, quae dixit, sigillatim excutere, cum id fecerit GODOFREDUS von PEHNEN in Dialectica Philologica de arbore non plantanda*

ad altare Dei §. 9. seq. nolumus disquirere an in HECATÆO vox ἀναθήμα *signum* aliquod significet *lignum* altaribus affigi solitum, nolumus repetere quæ de *lucis veterum* ejusque causis observarunt eruditi homines * sed quia HECATÆUS dicit οἶον ἀλσῶδες ἦτι τοιαῦτον, de *hortis sacris*, quos a lucis HECATÆO præeunte fecernere fas fuerit, quædam non aliena prorsus a præsentī instituto addemus. *Lucos & hortos confundere* mihi videtur GEORG. WOLFG. WEDELIUS, cum enim in Centuria II. Exercitationum Medico-Philologicar. Dec. II. exercit. V. de lignis Thyinis Apocalypseos XVIII. 12. generatim differuisset, sequentia addit verba:
fallor

* Vide LUCANUM lib. III. v. 399. JO. CLERICUM in notis ad Deuteron. VII. §. DIONYSIUM VOSSIUM in notis ad *Maimonidem* p. 112. ANDR. CHRIST. ESCHENBACH in *dissertatione de consecratis Gentilium lucis*, quæ inter ejus dissertationes Academicas locum tertium obtinet, JO. MARIAM LANCISIUM in Consilio suo de silva Cisterne & Serminetæ non nisi per partes excidenda, quod existat inter ejus opera, JO. HENR. HOTTINGERUM in notis ad *Goodwinum* p. 405. JO. HENR. URSINUM in *Aboreto Biblico* c. 47. DANIELEM KANSDORFIUM, Celeberrimum quondam Gymnasii nostri Carolini Professore, in *dissertatione de Sacris Nocturnis veterum* cap. L. § 3. JO. MICH. DILHERRUM Tom. I. disput. Academicar. p. 128. JO. DOUGTÆUM P. I. Analector. Sacr. p. 24, pluresque alios, quos laudavimus Tomo I. Bibliothecæ nostræ Antiquariæ & Exegeticæ p. 200. 380. seq. 555.

fallor ? an ipsa veterum ethnicorum ἄλση, quorum non raro in sacris literis fit mentio, luci Latinis dicti & prope sacella idololatræ studio confecti, per συνδένδρωσιν harum arborum thyinarum largiorem, statui possunt. Ita enim ad suffitus, ad sacrificia, ad lucem illam flammantium accensorum, ad gratiam, ad manus fuere tanquam ligna divina, ut perennante virore quasi immortalis numinis quoddam symbolum exhiberent. Fac enim, vocem ἄλσος latam habere notionem * quia tamen HECATÆUS addit aliud quid ; innuit, præter lucos etiam hortos. Operæ pretium fuerit audire VITRINGAM
Tom.

- * Ex lucis ligna cadere piaculum habebatur, quæ de re vide CALLIMACHI hymnum in Cererem. Hinc luci ἄλση dicti sunt a Græcis ἀπὸ τῆς ἄλδεν, hoc est crescere, quod arboribus illic sine securis metu crescere liceret. Vide JO. CLERICUM l. c. Ἄλση autem Paganis sunt ipsa templa. Appello hic STRABONEM, cujus lib. IX. Geographiæ hæc verba sunt : Ποῖτæ propter consuetudinem arborum juxta templa perpetuam consuetudinem, ἄλση καλῶσι τὰ ἱερὰ πάντα omnia templa lucos appellant, etiam arboribus carentia. AELIANUS Hist. animal. lib. XI. c. II. ἔσι δὲ ἀνετὸν τῷ θεῷ ἄλσος, καὶ ἔχει περίβολον καὶ δένδρα ἱερὰ, & c. 3. eodem libro : ἐν Αἰτίῃ δὲ ἄρα Σικελικῇ Ηφαίστος τιμᾶται νεῶς, καὶ ἔχει περίβολον καὶ δένδρα ἱερὰ, paulo post ἄλσος vocat. Confer SALMASIUM in notis ad consecr. temp. in Ag. Her. p. 104.

Tom. I. Comment. in Eſaiam p. 58. *per*
 אילים *hic* (Eſaiæ I. 28.) *vere intelliguntur*
luci ſive nemora ſacra, quæ conſtabant arboribus
proceris, denſis, frondofis, vertice cælum fe-
rientibus, quarum grata erat umbra iſis que ordi-
ne diſpoſitis; cuiusmodi lucos idololatriæ anti-
qui temporis inſerviſſe, & religioſe cultos eſſe,
aris ſunulacris & fanis quoque inſtructos, nemo
nunc ignorat, cum hiſtoria ſacra & propheta,
 Deut. XVI. 21. 1. Regum XIV. 23. Ezech. VI. 13,
id abunde teſtentur, & hoc argumentum nuper
præter alios a JO. SPENCERO lib. II. c. 16. illu-
ſtratum ſit. Per גנות *vero ſive hortos (κήπες)*
quid intelligas? an iidem qui luci? ſic fateor,
ſtatueram in prima meditatione horum verborum,
nec poteſt eſſe magna differentia. Forte tamen
ſpecies alia eſt, idem genus idololatriæ. Hortus
conſtat arboribus frugiferis, plantis, floribus, lu-
cus ſic vere dictus, frondofis, etiamſi non igno-
rem lucos id cum hortis commune habuiſſe, quod
manu conſiti fuerint, atque adeo a ſikis diſtincti.
Diſtinctio tamen, ut dixi inter hortum & lucum
major eſt, quam ut inter ſe conſundi queant.
 Pergit idem Tom. II. Comm. p. 893. *Ritus ſacri-*
ficandi in hortis (vide Eſaiæ LXV. 3.) ignotus eſt
ſacris & profanis, niſi huc Adonidis hortos re-
*voces. * Ceuſent itaque communiter interpretes*
per

* Scholiaſtes THEOCRITI ad verſum 112. Idyllii XV.
 εἰώθασιν ἐν Ἀδωνίοις πυρὰς καὶ χριθὰς ſπειρεν
 ἐν τιςπροαείοις, καὶ τὰς Φουτυθέντας κήπες

*per hortos hic intelligi lucos in sacris & ex-
cis clari certique nominis, superstitioni antiquæ
sacros, lege vetitos Deut. XVI. coll. cum Exodi
XXXIV. 13. sed jam monui in commentatione io-
ci cap. I. 29. videri superstitionis genus diversum,
cum luci ex quercuum magnarumque arborum
roboribus confiti, densi, opaci, vere differant ab
hortis ad majorem voluptatem amœnitatemque
instructis. Hic clare video per hortos intelligi
nemoris quoddam amœnioris genus, irriguum
aquis & fontibus religioni & lustrationi sacrum,
cujusmodi fontes & aquas non putem lucis omni-
bus adfuisse. Supponit id Esaias discrete in loco
cap. I. 29. 30. & in sequenti, huic parallælo, cap.
I. XVI.*

*Ἀδωνίς προσαγορεύειν, consueverunt in Adoniis
frumenta & bordea serere in quibusdam suburbis,
& confitos hortos Adonios nuncupare. Confer PE-
TRUM CASTELLANUM in Εορτολογίῳ sive Syn-
tagmate de festis Græcorum. JO. FASOLDUM in
veterum Græcorum ἱερολογίᾳ Dec. I. festo 4. Ἀδών-
ια, JO. MEURSIUM lib. I. Græcæ Feriatar, sive
de festis Græcorum, JO. POTTERUM Archæolo-
giæ Græcæ lib. II. c. 20. p. 347. Tom. XII. thesauri
antiquitat. Græcar. Gronovii P. D. HUETIUM de-
monstr. Evang. Prop. IV, c. 3. §. 3. seq. Magnam
autem verisimilitudinem habet hæc interpretatio,
quia Adonis idem est qui Tammuz Ezech. VIII.
14. Vide BRAUNIIUM lib. IV. Selector. Sacro-
rum, pluresque alios scriptores a me laudatos
Tom. I. Bibliothecæ Antiquariæ & Exegeticæ
p. 139. & 1134.*

LXVI. 17. qui se sanctificant & purificant in hortis, *videlicet in fontibus aut rivulis aquæ puræ, qui hortos illas adspargunt aut perfluunt, medio sacrificiorum ibidem oblatores.* Non refragatur ipsi antiquitati hæc VITRINGÆ observatio; nam cum *luci*, religioni sacri, non e frugiferis, sed arboribus pulchris & in altum surgentibus plerumque componerentur * de *hortis sacris* facile feceris conjecturam, modo HERODOTUM ** & THEOCRITUM *** consulas, vel Daphnen illam

* **ΔΙΥΝ** videntur dicti *luci*, quod constarent arboribus aut in quincuncem plantatis, aut recto truncis surgentibus, nam **ΔΥΝ** ad *rectam lineam* dirigi aut *erigi* significat, imo fortasse utrumque, quamvis aliter censeat MARCUS MEIBOMIUS, initio tertii speciminis explicationum suarum, quem tamen adiisse non pœnitebit, iudicio JO. CLERICI in notis ad Deuter. VII. 5.

** In Aegypto & *procerarum arborum* usus fuit, & tamen quædam iis *frugifera* circa templa. Fidem fecerit HERODOTUS in Euterpe. De priori sic loquitur : ἔστι δ' ἑσώθεν ἁλοῦ δένδρεων μεγίστων πεφυτευμένων περὶ νηὸν μέγαν ἐν δὲ τῷ δὴ τῷ γαλμα ἔνι, *interius autem lucus est ingens maximarum arborum, plantatarum circa templum.* Ac paulo post *θερανομήκεα δένδρεα* arbores *aëria* caeloque caput inferentes vocat plantatas ad viam, qua Mercurii templum aditur. At de altero colligimus ex eo, quod eodem libro dicat δένδρεα καὶ καρποφόρα καὶ ἄφορα πολλὰ, *arbores tum frugiferas, tum infrugiferas multas.*

*** In Epigrammate apud SALMASIUM l. c.

illam prope Antiochiam * tibi velis ob oculos ponere. Quid multa? ARISTIPES Tom. I. ferm. sacr. p. 540. de templo Aesculapii apud Pergamenos locutus, præter lucum contiguum, vestibula, porticus & alia in ejus ambitu consecrata, conceptis verbis *horti* prope illud templum meminit.

Διατρίβουσι δ' ἐν αὐτῷ καὶ τὰς νύκτας, καὶ τὰς ἡμέρας ἱερεῖς.] Fuit tempus, cum cogitavi de *templi custodia nocturna* ** sed ipsa verborum HECA-

L 5

TÆI

ἔρκος δ' ἐν ἱερὸν περιδίδρομεν· αἰέναν δὲ
ρεῖθρον ἀπὸ σπιλάδων πάντοτε τηλεθάει
δάφναις ἃ μύετοισι ἃ εὐώδει κυπαρίσσῳ.

* Magis *horti* quam *luci* speciem habuit, ideo *ambitiosum Antiochie suburbium* AMMIANUS dixit lib. XIX. extremo. Audiamus etiam SOZOMENUM lib. V. c. 19. Δάφνη τὸ ἐπίσημον τῆς Αντιοχείας προάσειον - - ἡδὺς τε καὶ λίαν ἐπέραςός ἐστιν, Daphne *insigne Antiochie suburbium* - - *amœnus & jucundus locus*, addit, *ob aquarum copiam & temperiem cœli, aurasque molliter spirantes, Lauretum* ergo illud nemus fuit, arboribus aliis permixtum, maxime *cupressis*, quæ postea ita multitudine accreverunt, ut omne pene nemus occuparent. Plura Deo propitio dicemus in *Historia & Antiquitatibus Daphnes Antiachenæ* ex veterum monumentis & nummis illustrandis.

** Excubias nocturnas sacerdotum & Levitarum cum locis ubi eas egerint in templo exponit MAIMONIDES de domo electa seu ædificio templi c. 8. §. 2. 5. 8. 9. Confer Codicem Mischnicum Middoth c. 1. §. 1. 2. p. 323. seq. edit. SURENHUSII.

TÆI series me adducit, ut *sacra nocturna* multo rectius ab HECATÆO respici credam, *

Ἀγνείας τινὰς ἀγνεύοντες.] Innuitur *castimonia*, qua se *preparabant ad sacra*, five gentes, five ipsos respicias *Hebræos*, eorumque *sacerdotes*. Inde AELIANUS Var. Hist. II. 31. ἀγνεύειν ὁσίως καὶ θύειν καθαρῶς conjungit. Sed & ita ARRIANUS in *Epictet*. III. 21. ad *sacra* accedere monet προηγναικῶτα, qui prius *castimonia* est usus. Hinc jam de olim solenni & religiosa præparatione ad rem divinam hæc dictio adhibetur. Actor XXI. 24. ἀγνίσθητι σὺν αὐτοῖς. Illæ autem ἀγνείαι variis & religiosis peragebantur ritibus, per *lotiones* non statim a paganis repetendas ** maxime tamen consistebant in *abstinentia*
a Ve-

* RELANDUS hæc observat ad JOSEPHI lib. VI. de bello Judaico cap. 4. p. 389. Tom. II. Oper. *Josephi*: quando *sacerdotes* quotidie ingrediebantur in atrium magnum, nox erat: ideo leguntur facibus accensis atrium lustrasse in Talmude codice Tamid. Cum vero dies festi majores, (uti hic apud JOSEPHUM Pentecostes dies) credibile est, maturius sacerdotes atrium ingressos. Sic notant Talmudici, a media nocte cepisse mysterium diei expiationis: & ipse JOSEPHUS alibi notat, quosdam noctu ante diem festum ingressos atrium id ossibus mortuorum conspersisse, ut agre facerent Judæis.

** Banus ille, cujus ζηλωτὴς JOSEPHUS initio vitæ suæ ψυχρῶ ὕδατι τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα πολλάκις λουοῦσαι πρὸς ἀγνείαν, purificationis causa frequenter interdum & noctu se frigida abluere solebat.

a Venere, uti pluribus docui in Commentario Historico & Philologico ad JULIANI Imperatoris

Confer MARSHAMUM in Can. Chron. sec. IX. p. 218. Hinc & sacerdotes Hebræorum antequam sacra facerent, *manus & pedes abluebant*, ex lege, quæ habetur Exodi XXX. 19. Pedes adduntur manibus, quia nudis pedibus sacra faciebant sacerdotes, ac proinde sine tibialibus erant, pulveremque facile incedendo contrahabant. *Nudis pedibus sacra fecisse Hebræos* hinc colligere est, quod in vestium descriptione nulla *calceorum* occurrat mentio, & Rabbinum hanc in rem consentiunt. Vide HUMFR. PRI-DEAUX dans l'Histoire des Juifs Tom. I. p. 257. JO. CLERICUM in notis ad Exodi XXX. 18. & ANTON. BYNÆUM de calc. Hebr. lib. II. c. 2. & 3. Quæ res uti ipsis exprobrabat impuritatem propter quam lotionem indigebant, ita insimul docebat, non nisi a bene purgatis lustratisque sancta Domini tractanda esse. Consimili ritu plerasque gentes sacrarum suorum ministros lustrasse, res est notissima. Non tamen exinde consequitur Deum has illustrationes instituisse, ad imitationem rituum apud præfatos Paganos receptorum. Quænam in eo sapientia aut laus est, quod Deum ubique fere ab idololatris religionis suæ castus ac decora mutuari arbitremur? Natura ipsa dicat, res divinas munde & a mundis tractandas esse. Et, si quæ symbola ei munditiæ figurandæ adhibenda sunt, multane collectione opus est, ut quis discat lotionis symbolum convenientissimum esse? Id cum antiquis Patriarchis usurpatum sua jussione commentaverit Deus, facile receptum ab Israëlitis est: neque mirum profecto si & ceteræ gentes spontanea animi inclinatione eodem delatæ sint. Ita de origine lotionum in sacris veterum Hebræorum ex vero judicat HERM. WITSIUS Tom. I. Miscellan. Sacra lib. II. dissert.

toris Epistolam ad Arfacium Galatiz Pontificem p. 80. seq. Ceterum hæc & præcedentia verba HECATÆI multum lucis affundunt verbis Psalmi CXXXIV. r. 2. Confer Tomum nostrum II. der Erörterung der dunkelsten Schriftstellen des Alt. Testam. p. 646. seq.

Οἶνον ἔ πίνοντες ἐν τῷ ἱερῷ.] Levit. X. 9. Ezech. XLIV. 20. JOSEPHUS V. ἀλωσ. ἐπὶ δὲ τὸ θυσιαστήριον καὶ τὸν ναὸν ἀνέβαινον οἱ τῶν ἱερέων ἄμωμοι, βύσσον μεν ἀμπεχόμενοι, μαλιστα δ' ἀπὸ ἀκράτη νήφοντες δέει τῆς θρησκείας, ὥς μήτι παραβαῖεν ἐν τῇ λειτουργίᾳ. & III. ἀρχαιολογ. εἰσὶ καθαροὶ καὶ νηφάλιοι, πίνειν οἶνον ἕως τῆς τῆν σολὴν ἔχουσι κεκωλυμένοι. Hæc SCALLIGER ad præsentem HECATÆI locum illustrandum affert in notis ad veterum fragmenta p. 26. cum vero eundem HECATÆI locum quantitatis pretii faciant JO. SPENCERUS lib. I. cap. 7. sect. 4. p. 232. & lib. III. dissert. 3. de purificationib. & lustrationib. Hebræor. cap. V. sect. 1. p. 1033. EZECHIEL SPANHEMIUS in Chronologicis Josephi & CALMETUS in notis ad Levit. X. 9. his

2. de sacerdotio Aaronis & Christi §. 47. p. 482. Conferatur JO. HENR. MAJI singularis dissertatio de lustrationibus & purificationibus veterum Hebræor. JO. SPENCERO opposita, ut ne repetam, quæ contra SPENCERUM quoque observavi in *dissertatione de Scholis Publicis antiquorum Judæorum* prope a lacuum, amnium & fluviorum crepidinibus, ripis & littoribus exstructis cap. II. §. 5.

his ipsis scriptoribus suffragetur etiam RELANDUS in Antiquitatib. S. veter. Hebræor. delineatis P. II. c. 4. §. 3. p. 168. hæc verba adjicit : *sacerdotibus, quibus certus dies ministerii obtigerat, כהן נאשׁי ביהמכ interdicitur erat vini usus & die & nocte, quia etiam noctu in altari adeps & renes credebantur, Tamid. II. 7. Quam constitutionem eo usque nonnulli extendunt, ut putent, si quis Judæorum sciat, e qua familia ortum ducat, ei non licere illa hebdomade, qua novit, familia sue vices esse in templo ministrandi, vinum interdum bibere, ne, si Deus forte templum veller restaurare, illum imparatum offenderet. HECATÆUS autem ABDERITES in Histor. Jud. sacerdotibus omnibus vini usum in templo interdictum scribit. Sed veniamus oportet ad legem divinam. שכר complectitur vinum racemis expressum, ut Numer. XXVIII. 7. & quemlibet potum כו אשר שכר אדם quo homo inebriatur. Hinc quandoque a LXX. vertitur σίκερα, cujus etymon viris doctis crucem fixit. In eo conveniunt omnes, ea voce denotari potum fortem, inebriantem, etsi quale potionis genus fuerit, inter se disceptent. Cum Celeberrimus THEODOR. HASÆUS in sing. dissertatione ad Esaia VIII. 20. §. II. p. 45. Tom. XIII. de l'Histoire Critique de la Republique des lettres tant ancienne que moderne, notasset in Palestina vina plerumque rubri ac subnigri coloris fuisse, eaque omnium maxime generosa habita, addit : *nos hinc concludimus vina nigra id est generosa non aqua**

Zytho * HERODOTUS lib. II. c. 76. οἶνον δὲ ἐκ
 κριθῶν πεποιημένον διαχρέωνται, vino utuntur
 ex hordeo facto. Hujus etiam inventionem Ofiri-
 di tribuebant. DIODORUS lib. I. Bibliothecæ
 p. 17. de Ofiride : εἰ δὲ τις χώρα τὸ φυτὸν τῆς ἀμ-
 πέλης μὴ προσδέχοντο, διδάζωι (Φασί) τὸ ἐκ τῆς
 κριθῆς παρασκευαζόμενον πόμα, λειπόμενον
 ἢ πολὺ τῆς περὶ τὸν οἶνον εὐωδίας τε καὶ δυνάμεως,
 quod si quæ terra plantam vitis non admitteret,
 docuisse ajunt potum ex hordeo confectum, vino
 fragrantia & efficacitate haud multo inferiorem.
 Vinum etiam ex dactylis olim in Oriente facie-
 bant, hodieque etiam faciunt, cujus præpara-
 tionem describit DIOSCORIDES lib. V. c. 40.
 Hinc HIERONYMUS in Epistola ad Nepotia-
 num etiam sicera appellari putat, cum palmarum
 fructus exprimuntur in liquorem. CHRYSO-
 STOMUS ad V. Cap. Esaïæ : Σίκερα δὲ ἐν ταῦ-
 θα φησὶ τῶν Φινίκων τὸν ὅπον &c. Et de sice-
 ra loquens de vino hoc palmeo magis erat neces-
 sarium quàm de saccharo addere hanc dulcem
 esse. Eadem enim phrasi utitur ATHENÆUS
 lib. XIV. c. 22. ἦν δὲ παρὰ πότον ἡδὺ, erat autem
 (vi-

V. de præstantia & usu numism. p. 247. de Mendefio
 apud eosdem JO. HENR. MAIUS in emendationi-
 bus in librum III. Epistolarum ALCIPHRONIS,
 quæ exstant Tom. XI. de l'Histtoire Critique de la
 Republique des lettres tant ancienne que moderne
 p. 147.

* Confer JO. HENR. MEIBOMII Commentarium de
 cætevisis veterum.

(vinum id palmeum ficera) *potu dulce*, quæ hau-
sit ex XENOPHONTIS lib. II. *αναβασ*. Nec
aliud vinum intelligo, quod Actor. II. 13. *γλεῦκ*
appellatur, ubi Apostolus hoc dulci vino reple-
tos esse criminabantur Judæi. Nam *γλεῦκ*
per mustum non bene transferri BEZA & PRI-
CÆUS jam viderunt, maluntque per id simpli-
citer vinum dulce intelligere. Conferatur JO.
ANTONIDÆ van der LINDEN Exercitatio ad
Actor. II. 13. de vini plenis p. 1930. Tom. VII.
Criticor. Anglor. ego vero *γλεῦκ* de hoc vino
palmeo (*οἶνω σπαδίτη* ALEXANDRI TRAL-
LIANI l. III. p. 52.) quo totus oriens utebatur
teste PLINIO XIV. 16. accipio : nam & hoc dul-
ce a XENOPHONTE dictum audivimus, &
idein addit esse capiti noxium *κεφαλαλγίς*. Ita
& PLINIUS de palmis loquens XIII. 4. *Caryotæ
maxime celebrantur, & cibo quidem sed & succo
uberrimæ. Ex quibus præcipua vina Orienti,
iniqua capiti, unde poma nomen.* Cumque adeo
hic potus cerebrum turbet, speciosior est hæc Ju-
dæorum calumnia, Apostolos ex tali vino ebrios
tam miranda effutire. Erant utique in Palæstina
palmarum præstantissimarum (de quibus accuratissime
agit EZECH. SPANHEMIUS dissert. VI. de usu
numism.) & tanta quidem copia, ut vix Poëtæ
mentionem faciant ejus regionis, quin & palma-
rum meminerint. STATIUS Syl. lib. V.

*An Solymum cinerem, palmetaque capta su-
bibis*

Non sibi felices silvas ponentis Idumes?

VIR-

VIRGILIUS lib. III. Georg. *primus Idumaos referam tibi, Mantua, palmat.* LUCANUS lib. III. *arbusto palmarum dives Idumæ.* Unde & in nummis veterum Hebræorum palmam cernere est. Interdictum autem Dei eo magis necessarium fuit, quo ebriosiores erant Aegyptii (vide insignem ATHENÆI locum apud JO. CLERICUM in notis ad Levitici X. 9.) inter quos tam diu Hebræi vixerant, & quorum mores nimium imitabantur. Et hæc quidem de voce Sicera.*

Ὅτι καὶ ἀλεζάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνεπρατεύμεν καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ.] Cum ERASMUS in *Lucan.* scripssisset: *bellasse Judæos legimus, stipendiis meruisse sub aliis ducibus*

* Vide interim & confer HERM. WITSIIUM Tom. II. Miscellan. Sacr. exercit. XV. §. 43. p. 515. SCULTETUM Exercit. Evang. lib. I. cap. 16. JO. ERN. BUTNERUM in inquisitione in historiam Joannis c. 3. §. 1. STUCKIUM lib. III. antiquit. convival. c. 5. p. 520. EZECH. SPANHEMIUM l. c. JO. HENR. MEIBOMIUM in Comment. de cerevisiis veterum c. 3. §. 10. VOSSIUM in lex. etym. SAUBERTUM de sacrificiis c. 25. p. 674. ÆGIDIUM MENAGIUM dans le Dictionnaire Etymologique ou Origines de la langue Francoise in voce Cidre p. 198. MARTIN. PETRUM CHEITOMÆUM in Græco-Barbaris N. T. MELCH. LEYDECKERUM lib. XII. de republ. Hebr. c. 7. p. 677. JO. LUNDIUM in den alten Jüdischen Heiligthümern lib. III. c. 39. p. 596. JAC. GUSSETIUM in Commentariis L. H. p. 857.

bus non legimus, ERASMUM vel hujus HECA-
TÆI nostri testimonio confutat JO. BRODÆUS
Miscellaneor. lib. II. c. 31. Confer AUGUSTI-
NUM CALMETUM in singulari dissertatione
de re militari veterum Hebræorum.

Περὶ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν.] Exstat de hoc
mari singularis dissertatio ADRIANI RELAN-
DI, cui adde JO. CLERICI dissertationem de
Maris Idumæi traiectione.

Ὄνομα Μοσόλλαμ.] Hanc integram histo-
riam ex HECATÆO nostro præter JAC. US-
SERIUM in Annalib. Vet. Testam. p. 246. ex-
cerpit PRIDEAUX dans l'Histoire des Juifs Tom.
II. p. 523 tandemque subjungit hæc verba: *voilà
l'historiette d'Hecatee. Il est visible, qu'il la ra-
portoit pour se moquer de la superstition des Payens
de son tems pour les augures, & pour louer la
Sagesse des Juifs que ne donnoient pas dans ces
sortes d'extravagances.* Ceterum quando addit
HECATÆUS Μοσολλάμων τινων καταρωμένων
αὐτῷ quibusdam diras imprecantibus, augurii
tamen vanitatem objecisse, quædam de *diris ve-
terum* monenda erunt, quo magis Judæi Mosol-
lami appareat constantia. Nimirum apud pro-
fanas gentes percrebuit opinio dirarum impreca-
tionum, etiam si a privato aliquo homine conge-
stæ fuerint, illam vim esse, ut infausta quæque
in caput ejus reciderent, qui istis impugnaretur.
Defigi diris detestationibus, nemo non me-
tuit, inquit PLINIUS alicubi, & alibi Nat. Hist.

VIII. 7. de Romano Populo adversus Pompejum
cominoto: *ut diras Pompejo, quas ille mox luit,
imprecaretur.* HORATIUS Epodon 5. in Ca-
nidiam venificam: *diras agam vos, dira dete-
statio nulla expiatur victima:* Quod ad Judæos
attinet, ut nihil dicam de Balac Moabitarum Re-
gē, qui Numer. XXII. 6. Balaamum Prophetam
accieit, ut Israëlitas diris configeret, inter eos
Josua, vide Josuæ VI. 29. dicitur execrationes in
illos contulisse, qui urbem Jericho ab ipso adæ-
quatam solo iterum conderent, sicut Agame-
mnon Trojam, Cræsus Sidenam, Rōmani Cartha-
ginem, Byrsam & Megara inflaurati vetuerunt.
Quas Josuæ diras Deus rates habuit, ut apparet
1. Reg. XVI. 34. Confer de istiusmodi diris, ea-
rumque ex veterum opinione efficacia Nehemiæ
X. 29. Esræ VI. 12. & quæ ex profanis scriptori-
bus hanc in rem observarunt HUMFREDUS
HODY in dissertatione contra *Aristeæ* historiam
c. XVI. p. 244. seq. JO. CLERICUS in notis ad
Numer. XXII. 6. JO. DOUGTÆUS Analector.
Sacror. P. I. excursu 66.

Τοξότης ὑπὸ δὴ πάντων ὁμολογούμενος, καὶ
τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἄριστος] Sacrae literæ
arcus nomine omnia belli instrumenta comple-
ctuntur, eumque Babylonis, Medis, Scythis,
Æthiopibus, Lydisque tribuunt, tanquam populis
arcum scite tractantibus. Videantur, quæ hanc
in rem copiosius paulo observavimus in *Historia
& antiquitatibus urbis quondam in Ægypto cele-
berrima* יִשְׁרָאֵל נֹכַח אֵלֶיךָ אֱלֹהֵינוּ id est *Thebarum*
M a five

sive Διοσπόλεως c. 3. §. 1. p. 20. Magna itaque & præcipua laus est hujus Mosollami.

Μαντείως τινος ὀριθευομένης.] Efaiz' XLVII. 12. 13. רַבֵּי הַשָּׁמַיִם HIERONYMO sunt *augures cæli*, de qua versione vide NICOL. FULLERUM Miscellaneor. Sacror. l. I. c. 16. ubi etiam satis manifesta & propinqua *cognatio inter Astrologos & Augures* verbose exponitur. Verba Levitici XIX. 26 לֹא תִנָּחֵשׁ LXX. interpretes reddunt ἢ κ' αἰωνεύσεις, alii paulo distinctius ad ὀριθομαντείαν trahunt. Quid de utraque versione judicandum sit, pluribus disquirat JO. SPENCERUS l. II. c. II. sect. 3. p. 498. & DIONYSIUS VOSSIUS ad MAIMONIDEM p. 75. 146. In eodem Levitici loco statim additur: לֹא תִעֲוֹנֶנּוּ secundum LXX. ὀριθοσκοπήσεις. Judæi Efaiz' LVII. dicuntur בני עֲוֹנָה v. 3. Constat quidem hanc esse divinationis speciem, sed quæ sit non satis liquet. Vide JO. CLERICUM ad hunc locum Levitici, FULLERUM l. c. JAC. GUSSETIUM in Commentariis L. H. p. 599. JO. COCHUM in notis ad Sanhedrin, DIONYSIUM VOSSIUM & SPENCERUM locis citatis. Ceterum Orientales semper summi opere dediti fuere cum incantationibus, tum etiam prædictionibus, futurique cognoscendi summa cupiditate flagrant, & præcognosci posse existimant. Nihil aggredi audebant, nisi prius consultis hariolis. Vide JO. SELDENUM de Diis Syris Synt. l. c. 2. & THOM. STANLEJUM in Philos. Orient. lib. I. sect.

sect. 2. c. 22. ideoque sæpius Moses his artibus uti vetuit,

Τὴν μετὰ σπαρδῆς ὑπ' αὐτῆ πόλιν κτισσομένην.] Intelligitur *Alexandria Aegypti*, ab Alexandro condita accepto etiam ab eodem nomine. Hanc vero urbem, ut Tyrriorum & Carthagenensium commerciorum jacturam indies majorem faceret, ab Alexandro exstructam fuisse pluribus ostendit P. D. HUETIUS dans l'Histoire du commerce & de la navigation des anciens cap. 17. Neque a vero abludivit, modo audiamus PRIDEAUX qui Tom. II. de l'Histoire des Juifs p. 433. hunc in modum disserit : *son port, qui étoit de plus commodes, aiant la Méditerranée d'un côté, le Nil & la mer Rouge dans le Voisinage, y attira le commerce du Levant & du Couchant ; & la rendit en fort peu de tems une des Villes les plus florissantes du Monde. Mais le Commerce dans ces derniers Siècles, aiant pris un autre cours, depuis qu'on a trouvé le chemin des Indes par le Cap de Bonne Esperance, cette ville autrefois si riche, & si puissante, n'est plus qu'un pauvre Village, que les Turcs appellent encore Scanderia ; & n'a plus rien de remarquable que les ruines de sa grandeur passée. Voyez les Voyages de THEVENOT I. Partie. L. II. ch. 1. & 2. An vero Esaias XXXIII. 21. celebritatem urbis Alexandriæ, quæ multis seculis post ab Alexandro M. ædificata est, & in qua multa millia Judæorum habitarunt **

M 3

præ-

* Quanta fuerit Judæorum *Alexandriæ* multitudo, tum

prænuñciarit, * disquirere nolim in præsentì, recte tamen affirmavi ** magnorum virorum subnixus auctoritate *** non tam Alexandrinam hanc

ex Gemara utriusque Talmudis, Hierosolymitani & Babylonici, tum ex PHILONE in Flaccum observat, atque inde historiam Matthæi II. 13. de fuga Christi in Aegyptum illustrat JO. BENED. CARP. ZOVIVS, in animadversionib. & notis ad *Schickardi Jus Regium* p. 196.

* Ita Efaia XXXIII. 21. de Alexandria eo quo diximus sensu accipere videtur MARCUS MEIBOMIUS in libro de fabrica triremium p. 97. unde excerpta dedimus Tomo I. Bibliothecæ nostræ Antiquariæ & Exegeticæ p. 408. adjecta ex LEONARDO AUGUSTINO insuper gemma, quæ situm Alexandriæ, omniumque rerum, quibus affluebat, copiam ob oculos ponit.

** Historiam & Antiquitates Urbis quondam in Aegypto celeberrimæ *ΠΟΝ ΝΙ* sive *ΝΙ ΠΟΝ* id est Thebarum sive *Διοσπόλεως* ad illustrationem Jeremiæ XLVI. 25. Ezech. XXX. 15. Nahumi III. 8. 9. 10. publicæ in Gymnasio nostro Carolino disputationis loco edidi Anno MDCCXXVII die 27. Martii. Vide autem cap. II. §. 4. ad quem locum hic imprimis digitum intendimus.

*** Præter auctores, quos jam laudavimus in Historia & Antiquitatibus illius, quam diximus, urbis c. II. §. 6. nobiscum faciunt PETRUS ALLIXIUS in libro, cui titulus: réflexions sur les cinq livres de Moÿse, pour établir la vérité de la religion Chrétienne P. I. c. 19. p. 84. URBANUS CHEVREAU in Chevræanis P. II. p. 94. JAC. OUZELIUS in animadversionibus in *Minucium Felicem* p. 119. JO. MARSHAMUS in Can. Chron. Sec. XVIII. p. 584. 599. IS. JAQUELOTUS dans les dissertations sur

hanc * quam Thebas sive Diospolin designari,
cujus

l'Existence de Dieu dissert. I. cap. 5. p. 63. JO. CLERICUS in notis ad Genes. VI. 14. & PRIDEAUX dans l'Histoire des Juifs Tom. I. p. 39. quem ante alios nunc audire pretium fuerit, cum enim pervenisset ad annum ante Christum natum 713. Hiskiaë autem XV. in hunc modum differit : *c'est dans ce tems apparemment qui arriva la ruine de No - Amon cette fameuse ville d' Egypte, dont parle Nahum au III. chap. V. 10. de ses revelations, & dont il dit, que ses habitans avoient été traînez en captivité, que ses jeunes enfans avoient été écrasés dans les carrefours de ses rues ; & que ses gens honorables avoient été partagés par sort entre les vainqueurs, charges de chaînes & traînez en esclavage. Le prophete marque que tous ces malheurs tomberent sur elle, lorsque l'Egypte & l'Ethiopie étoient sa force ; circonstance qui nous conduit directement à ce tems où un Prince Ethio-pien occupoit le Trône d' Egypte. Car Sabacon, ou So, Pere de Sevechus étoit un Prince Ethiopien, qui s'étoit emparé de la Couronne d' Egypte par conquête : & ainsi tant que lui & son fils regnerent, l' Egypte & l' Ethiopie ne formerent proprement qu'un même Pais, & se prêterent un mutuel secours, dequoi on trouve plus d'un exemple durant le cours de cette guerre. No-Amon, ville d' Egypte, n'étoit autre, que Thebes, fameuse par ses cent portes & par le nombre immense de ses habitans. Les Grecs l'appellent Diospolis, ou ville de Jupiter à cause de magnifique temple, qui y avoit été bâti, en l'honneur de cette divinité Payenne. C'est pour la même raison, que chez les Egyptiens elle étoit nommée No - Amon. Car Amon chez ce Peuple étoit le nom de Jupiter.*

* Quam tamen apud Nahumum designari volunt HIERONYMUS, DRUSIUS, GROTIUS, GERH.

cujus tristitia fata divini Vates cecinerunt * No-Amon
vel Hamon No utentes nominibus.

Τὴν Σαμαρείτιν χώραν προσέειπεν.] Hunc
HECATÆI nostri locum, qui in *historia gentis
Samaritanæ* utramque facit paginam, temere
omissum ab illius gentis scriptoribus, ipsoque adeo
CHRISTOPHORO CELLARIO, cui singula-
rem dissertationem de gentis Samaritanæ Historia
& ceremoniis debemus, ante oculos habuit non
solum USSERIUS in annalib. Vet. Test. p. 170.
sed & HUMFR. PRIDEAUX, quantum potuit,
illustravit Tom. II. de l'Histoire des Juifs p. 444.
Antequam autem ad illum, qui HECATÆO no-
stro lucis multum sceneratur, auctorem perve-
niamus, præmittamus oportet verba CURTII
lib. IV. c. 8. *oneravit dolorem (Alexandri) nun-
cius mortis Andromachi, quem præfecerat Syria.
Vivum Samaritæ cremaverant: ad cujus interi-
tium vindicandum, quanta maxime celeritate po-
tuit, contendit, advenientique sunt traditi tanti
scele-*

JO. VOSSIUS de origine & progressu idololatriæ
lib. I. c. 32. p. 239. & NIC. FULLERUS. qui lib. IV.
Miscellan. Sacr. c. 16. addit: *ab austro, imminebat la-
cus geminas, mediocris quidem Mareotis, latissimus
autem, Mæris, ab ortu semper Nili fluens, Aegyptum
universam intersecans, a septentrione mare, quod vo-
cant mediterraneum omni ex parte prætentum fir-
missimum obicem opponebat.*

* Vide Jerem. XLVI. 25. Ezech. XXX. 15. Nahum.
VIII. 9. 10.

sceleris auctores. Andromacho, deinde Memnona substituit, affectis supplicio, qui Pratorem interemerant. Jam vero ipsum PRIDEAUX l. c. audiamus : quand Alexandre eut ainsi réglé les affaires d'Egypte, le printems approchant, il alla en diligence en Orient chercher Darius. En passant par la Palestine, il apprit une nouvelle, qui lui fit bien du chagrin. Il avoit laissé, en allant en Egypte, le Gouvernement de la Syrie & de la Palestine à Andromachus, qu'il aimoit beaucoup. Ce gouverneur étant venu à Samarie régler quelques affaires, les Samaritains se mutinerent : & dans une tumulte, ils mirent le feu à la maison où il étoit, & l'y brûlèrent. Apparemment, que ce fut un effet de la rage, où ce Peuple étoit, de voir qu'on leur refusoit les privileges, qu'on venoit d'accorder aux Juifs, leurs ennemis ; quoique les Juifs eussent refusé à Alexandre l'assistance, qu'il leur avoit demandée au Siège de Tyr ; au lieu, que les Samaritains lui avoient rendu des services assez considerables. Cette action irrita Alexandre contr'eux au dernier point ; aussi étoit-elle bien criminelle. Il fit mourir tous ceux qui y avoient eu part, chassa tout le reste de la Ville de Samarie ; & y mit a leur place une Colonie de Macedoniens. Pour le rest de leurs terres, il les donna au Juifs. Ceux qui réchaperent de cette Calamité, se retirerent à Sichem, au pié du mont Guérizim, qui devint alors la Metropole de la Secte des Samaritains, & l'est encore aujourd'hui. Et de peur, que les huit mille hommes

de cette nation, qu'il avoit dans son armée, & qui l'avoient toujours accompagné depuis le Siège de Tyr, s'il les eût renvoyez dans leur Pais, n'eussent renouvelé cet esprit de sedition, & causé de nouveaux troubles; il les envoya dans la Thébaine, la Province d'Egypte la plus éloignée, & leur y assigna des terres.

ὡς ὦντιν Εὐαγγέλιος ὁ Ἀβδηρῆτης.] Cum P. D. HUETIUS in demonstratione Evang. Propos. IV. c. 2. paulo copiosius externis testimoniis Paganorum, qui vel Mosis ipsius vel Mosaicarum scripturum aliqua notitia se imbutos fuisse prodiderant * ostendisset, quam perpetua jam inde a Mosis ævo & certa libris ejus consliterit auctoritas, tandem §. 16. l. c. HECATÆUM nostrum his perstringit verbis: *Causam adfert, cur, nequo Mosaica legis, nequo memoratorum in ea virorum meminerint Historici, vel Oratores, vel Poëta, quod nempe sacra mysteria ore impuro enunciari minime liceat: quæ quidem res*
non

* PHILO in libris de vita Mosis p. 603, laudatus a JO. SPENCERO lib. II. c. 2. sect. I. p. 365. negat & pernegat, ullam Mosis memoriam in Paganorum monumentis exstare, is tamen error facili poterit redargui negotio, cum verbis non sit opus, ubi ad manus sunt tot Paganorum de Mosis memoria testimonia. Vide quæso dissertationem nostram de præcipua laude amplissima pulcherrimæque corporis formæ, quam Moses usque a pueritia per omnes deinde ætatis gradus habuit, ad illustrationem Aëtior. VII. 21. & plurimum in S. literis locorum editam §. 4. p. 13.

non vere vera ratio est, quam multorum enim scriptis celebrata sit Judaica lex, fatis indicat hac a nobis instituta disquisitio. Et paulo post §. 64. pergit HUETIUS; ex hoc auctorum consensu manifestum est, a proximis usque Mosaico aetate temporibus ad adultum jam in orbe Christianismum, pervulgatum fuisse Mosi nomen & scriptae ab ea historia ac conditae legis vestigia palam exstitisse, vereque dixisse Constantinum Imperatorem (in Orat. ad cōt. Sanct. c. 17.) Mosē reliquos omnes, qui ante ipsum vixerant, sapientia adeo superasse, ut, qui deinceps inter ethnicos clariores fuerunt Sapientes & Philosophi, sapientiam ejus sibi imitandam proposuerint; e contrario autem longe a vero aberrasse HECATÆUM ABDERYTAM, cum scripsit, nullum vel Oratorem vel Poëtam vel Historiam Ebraicā legis meminisse. Erravit quidem hac in re fatis graviter HECATÆUS, quia docti affirmant, S. literas a scriptoribus Paganis lectas esse * legem Mosaicam παλαιά nomine λόγῳ

* Id affirmavit HUETIUS l. c. confutatus ab ANT. van DALEN in dissertatione super historia Aristæ cap. 26. seq. Confer huc pro HUETH consilio suffragia MERICI CASAUBONI, JAC. CAPELLI aliorumque a nobis allata in medium in præfatione, Tomo I. Bibliothecæ nostræ Antiquariæ & Exegeticæ præmissa: neque tamen negandum erit, ex traditionum monumentis, quæ apud gentes servata sunt, ea repeti posse, quæ ex illa a gentibus sacrarum lectione literarum tentata repetuntur, vide ipsius HUETII, BOCHARTI & STILLINGFLEETII consensum apud VITRINGAM Obs. Sacr. lib. I. c. 3. p. 34.

λόγῳ apud eosdem appellari subinde & denotari * & denique scriptores Paganos sacrorum scriptorum scrinia compilasse ** & vel Poëtas nobis exemplo esse. *** Erravit inquam

* Vide FILESACUM lib. I. selectorum c. II p. 4. HERM. WITSIUM, HENR. STEPHANUM aliosque ejus rei testes, a nobis adductos in *Commentario nostro in JULIANI Imperatoris Epistolam ad Arfacium, Galatiæ Pontificem* p. 76.

** Vide egregia prorsus OCTAVII FALLONERII verba, excerpta a nobis Tomo I. Bibliothecæ nostræ antiquariæ & Exegeticæ p. 13. adde FILESACUM in Varrone, sive de multiplici scriptorum genere lib. I. selector. c. 8. p. 361. ED. STILLINGFLEETUM in Originibus Sacris, EZECH. SPANHEMIUM passim in notis ad *Callimachum*, CRESOLLIUM lib. V. theatri Rhetor. c. 9. p. 497. PETRUM BERTHALDUM in libro sing. de ar. c. 8. §. 6. p. 281. Tom. VI. thesauri antiquit. Romanar. *Grævi*, THEOPH. GALEUM in præstantissimo Opere, cui titulus: the Court of the gentiles, EDUARDUM in libro, cui titulus: the Truth and Authority of the holy scriptures c. 8. p. 298. quem commemorat BASNAGIUS dans l'Histoire des Juifs lib. VI. c. 3. §. 2. p. 56. JO. van der WAeyEN passim in Variis Sacris, ubi contra SPENCERUM differit, & in singulari dissertatione, cui titulus: Plato Mosaizans, ut nunc HUETIUM, DICKINSONUM, BOMPARTIUM aliosque scriptores taceam, quos indicavi Tomo I. *Opusculor. nostror. sacror.* p. 39.

*** *Rerum Mosaicarum* aliquantula pars, fama late manante per omnes propemodum totius orbis nationes, non vicinas solum sed & remotas sparsa fabulari gentilium theologiæ, plurimam suppeditavit materiem, uti prolixè admodum in demonstratione Veritatis Evangelicæ ostendit HUETIUS argumenta & exem-

quam graviter HECATÆUS, si valeant
allatæ doctorum hominum rationes, sed cum
adhuc

pla hujus rei, non modio, neque trimodio, sed toto,
quod ajunt, horreo orbi Christiano admensus.
Qui & causæ & existimationi fortassis melius consu-
lisset, si eruditionis hac in parte suæ & πολυανα-
γνωσίας aliquanto se parciolem promumcondum
præbisset. In tanta enim, quam undique collegit,
antiquarum fabularum farragine fieri non potest, quin
multa inveniantur, quæ non nisi tenuem admodum
cum *Mosis historia* similitudinem habent, & valde
frigida collatione cum eâ contenduntur. Ista nos
suo relinquimus pretio, contenti indicasse locum,
ubi qui talibus capitur, ad satietatem expleri pote-
rit. Rectum hoc est de HUETIO judicium HERM.
WITSII Tomo I. Miscellan. Sacr. lib. I. c. 17. §. 2.
p. 184. Viam quidem prævit HUGO GROTIUS,
lib. I. de veritate relig. Christ. & GERH. JO. VOS-
SIUS, eandem viam ingredi voluerunt BOCHAR-
TUS, CLERICUS, GALEUS, sed multo modestio-
res fuerunt HUETIO, quid autem dicam de FRAN-
CISCI BLANCHINI *Historia Veteri* ex monumen-
tis antiquis illustrata, quid de ZACH. BOGANI Ho-
mero & Hesiodo Hebraizante, de GERARDI CROE-
SII Homero Ebræo, de HENR. HULSI & LUCÆ
CUPERI laboribus, cum ille Melchisedecum una
cum parente e tenebris emergentem & caput pro-
tollentem, hic vero ediderit Παράτιτλα τῆς χρο-
νολογίας & historiæ sacræ a mundo condito usque ad
τὴν ἑξοδὸν Israëlitarum ex Aegypto, quæ profanam
explicat, prout desumpta ex libris Methamorphoseon
P. OVIDII NASONIS ad hæc tempora spectat, de
EDMUNDI DICKINSONI Delphis Phœnicizanti-
bus & peculiari iisdem subiecta dissertatione de Noë
in Italiam adventu, de GUILIELMI BONJOUR

adhuc alii docti viri in partem contrariam nitantur, negantes ea, quæ HUETII sectatores asseveranter affirmant, habebit HECATÆUS noster, me indicente Patronos, qui vel litem hanc componere, vel decidere sustinebunt. In præsentī non erit instituti nostri in vastum illum dicendi campum descendere. Quod vero ANTONIUS van DALEN in dissertatione sua super historia Aristotē cap. 25. p. 190. allatis HECATÆI nostri verbis, ejusdem fidem atque auctoritatem sugillat, unde igitur inquires, interrogari hic commode possit, *Abderites ille hanc hausit notitiam* de rebus Judaicis putat id ipsum nihil fidei Abderitæ derogat. Dixit enim ipse Abderites, se ab Ezechia summo Judæorum Pontifice audivisse, qui gentis suæ instituta & vitæ rationem e libro, in quo descripta hæc erant, audiente se prælegerit. Equis autem liber iste? *Mosaicum volumen* fuisse affirmant P. DANIEL HUETIUS Propos. IV. c. 2. §. 16. H. GROTIUS de veritate religionis Christianæ lib. I. §. 16. in notis (h. 5.) & PRIDEAUX dans l' Histoire des Juifs p. 521. Tom. II. præcipue cum ipsis Judæis doctoribus, ad gentes profanas notitia rerum divinarum pervenire potuerit. MAIMONIDES hilk. Masse Hakk. in fine ex versione COMPEIGNE: *nostris lice.*

dialogis ad Historiam Sacram primæ mundi ætatis, quid de hisce atque aliis ejusdem notæ scriptoribus dicam, me nescire fateor: male seduli mihi videntur fuisse in multis, unde nulla redit ad rectorem utilitas.

licebat, ut gentiles instituerent & erudirent ad ritum sacrificandi Deo optimo. Quod si est, uti nullus dubitat JO. FRID. CRAMERUS in dissertationib. Philol. de ara exteriori p. 4. MAIMONIDIS auctoritate subnixus; facile colligere possumus rationem tanti favoris apud HECA-
TÆUM nostrum in Judæos eorumque Sacra. Non possumus non adscribere verba PRIDEAUXII l. c. *sans doute aussi, que ce fut le commerce, qu' Hecatée eut avec ce Juif* (Ezechiam, de quo dictum est, intelligit) *qui lui donna des Juifs & de leur religion une opinion si favorable : & qu'il tenoit de lui la plupart des choses qu'il disoit d'eux dans son Histoire. Car Hecatée avoit composé une Histoire particulière des Juifs, depuis Abraham, jusqu'à son tems : & il y parloit d'eux si avantageusement, qu' Origene raporte, qu' Herennius Philon, Auteur Payen, qui vivoit sous l'Empire de Trajan, mettoit en doute par cette raison, si c'étoit bien Hecatée qui en étoit l'Auteur : car il faut, disoit-il, ou que ce soit un Juif sous le nom supposé d'Hecatée ; ou qu' Hecatée se soit fait Juif avant de l'écrire. S'il faut que ce soit l'un des deux, ce qui n'est pas absolument nécessaire, à mon avis, il se pourroit fort bien, que ce fut le dernier, qui fût vrai. Neque inde abluunt longius verba HUETII in demonstrat. Evang. Propos. IV. c. 2. §. 16. *æqualis fuit Aristotelis Hecataeus Abderi'a, qui de Judæis librum reliquit : hujus quoque exstabat liber de Abrahamo : quens librum Historia hujus Judæicæ partem fuisse opi-*
*nantur**

nantur quidam. Eo autem Judæorum instituta ita probabat, ut religionem Judaicam eum esse amplexum suspicatus sit Herennius Philo, vel librum certe suppositum esse: futili sanè & inani conjectura. Recte utique HUETIUS affirmat PHILONIS istius conjecturam esse futilem & inanem: cum enim JOSEPHUS in libro priore contra Apionem tanquam laudatores Judæorum, rerumque Judaicarum testes nominat THEOPHILUM, THEODOTUM, MNASEAM, ARISTOPHANEM, HERMOGENEM, EVERMERUM, CONONEM, ZOPYRIONEM & alios (vide HUG. GROTIUM lib. III. de verit. relig. Christ. §. 16. in notis (g) hos ipsos scriptores eadem ratione suspectos reddere liceret. Porro autem veteribus Judæis insigne & religionis & justitiæ testimonium perhibent STRABO & ex TROGO JUSTINUS. Et STRABO quidem lib. XVI. post Moïsi historiam: οἱ δὲ διαδεξάμενοι χρόνος μὲν τινὰς ἐν τοῖς αὐτοῖς διέμενον δικαιοπραγῶντες καὶ εὐσεβεῖς, ὡς ἀληθῶς, ὄντες, successores vero ad aliquod tempus in iisdem institutis mansere, justi vereque religiosi. Idem paulo ante eos, qui Moïsi crediderant, ait fuisse τιμῶντας τὸ Θεῖον, Dei reverentes & ἐγνωμόνας, æqui amantes. JUSTINUS vero sic libro XXXVI. c. 2. quorum (Regum scilicet & Sacerdotum) justitia religione permixta, incredibile quantum coaluere. TACITUS inter multa falsa hæc vere, coli ab Judæis summum illud & aeternum, neque mutabile neque interiturum

rum id est Deum; ut de iisdem Judæis agens DIO CASSIUS loquitur : ἀπῆρτον καὶ ἀειδὴν; qui nec voce exprimi, nec a nobis conspici possit. Vide GROTIUM lib. I. de veritate relig. Christ. §.16. in notis (k. 2.) Jam vero si Critici istiusmodi scriptores ob eam rationem, quam de HECATÆO tradit PHILO, non audent suspectis adscribere auctoribus; quæ dementia erit PHILONIS solius iudicio in HECATÆI fide damnanda; stare vellet. En audaciam singularem RICHARDI SIMONII dans l'Histoire Critique du Vieux Testament lib. II. c. 2. p. 211. hæc scribentis: *Origène qui n'estoit pas toujours appliqué à débiter des Allégories confirme nostre sentiment touchant ces anciens auteurs qui ont écrit l'Histoire des Juifs: Car en parlant de Hecatée, qui avoit demeuré auprès de Ptolémée Fils de Lagus; & qui avoit été même élevé avec Alexandre le Grand, il témoigne que Herennius Philon doute que ce Livre attribué à Hecatée soit véritablement de lui, parce qu'il louë trop les Juifs à moins qu'on ne dise qu'il avoit embrassé leur Religion. Aristée, Hecatée, Clearque & quelques autres Anciens Auteurs, qui ont traité de ce qui regarde les Juifs en ont parlé d'une manière à faire croire que les livres qui ont esté publiez sous leurs noms ont esté supposez par des Juifs Hellenistes, ou que les Juifs Hellenistes y ont ajouté plusieurs choses, ou enfin qu'ils s'estoient tous faits Juifs; ce qui n'est gueres vray-semblable.* Quanto modestior est HUMFREDUS HODY in dissertatione contra Histo-

riam Aristæ. Quamvis enim cap. XII. p. 217. a partibus PHILONIS contra HECATÆUM stare videatur, tandem tamen cap. XVIII. p. 270. hæc veritatis causa addit: *utrum autem Herennius propter talia librum HECATÆI in dubium vocarit merito, non facile dixerim.*

Καὶ μὴ δέον αὐτὴν βιβλήσις γόμασι διασφαλεῖσθαι.] Cum HECATÆUS noster Philosophus, ARISTOTELIS æqualis fuerit, usus est eo dicendi genere, quod in docendo apud Philosophos jam pridem receptum erat. Quemadmodum enim Philosophi veteres nec simpliciter nec aperte omnia proferebant, sed longe aliter omnia foras edebant, quam domi tradiderant, ut scientias celarent, & quasi in reconditos ac famæ ignotos sinus abderent, ad quos nullis vulgo pateret aditus * ita HECATÆUS noster de νομοθεσίᾳ veterum Hebræorum, quam putavit esse Φιλοσοφωτέραν, judicavit, quippe quam nunquam in Paganorum vulgus emanasse crediderat. **

HECA:

* Confer OCTAVIANUM FERRARIUM de sermonibus exotericis Aristotelis; & MELCHIOREM ZEIDLERUM de gemino veterum docendi modo exotérico & acroamático.

** Ceterum HECATÆI nostri de *summa legis Mosaiæ dignitate* verba excerptit JAC. USSERIUS in Analib. Vet. Test. p. 246. eadem expendit HUMFREDUS HODY in dissertatione contra Historiam Aristæ cap. XVIII. p. 270. persuasus quod inde nihil colligi possit HECATÆUM credidisse Judæorum legem fuisse promulgatam cœlitus, vel aliter

HECATÆI MILESII fragmentum de re-
bus veterum Hebræorum, quod olim exstabat apud
DIODORUM SICULUM libro XL. circa me-
dium, sequentem in modum excerptit PHO-
TIUS in Μυριοβιβλῳ five Bibliotheca.
codice CCXLIV.

Ημεῖς δὲ μέλλοντες
ἀναγεγραφεῖν τὸν
πρὸς Ἰουδαίους πέλε-
μον, οἵ κεν εἶναι διαλαμ-
βάνομεν προδιελθεῖν ἐν
κεφαλαίοις τὴν τῷ ἔθνει
ἔσται ἐξ ἀρχῆς κτίσιν,
καὶ τὰ πρὸ αὐτοῖς νό-

Scripturus bellum
contra Judæos
par esse existimavit
principium prius &
ortum hujus gentis
& instituta recense-
re. Multi apud Ae-
μια.

de illis sensisse quam de gente sapiente. Quæ si ita
sunt ut nullus dubito, nihil scripsit HECATÆUS
quod vel a veritate esset alienum, vel ejus de re-
bus Judaicis scribentis fidem nobis redderet suspe-
ctam. Interim non nego, *Aristeam* vel *Josephum*
ita HECATÆI nostri verba accepisse, quasi is ipse
Θεοπνευστῶν legis Mosaicæ credidisset. Finio tan-
dem hunc Commentarium hisce verbis JACOBI
HASÆI in exercitatione, quæ *animadversiones*, ad te-
stimonia omnium gentium & ætatem de *Mosè* ejus-
que *Pentateucho* ad ejus *γνησιότητα* comprobandam
ab HUETIO collecta, exhibentur §. 15. p. 790
Bibliothecæ Bremensis clas. VI. fascic. 5. HECA-
TÆUS ABDERITA memorabili loco Legis Mosaicæ
ante se nullum vel poetam vel oratorem vel histori-
cum fecisse mentionem dixit. Quod HECATÆO
etiam testem ex gentibus, qui *Mosis* meminit, non
scimus antiquiorem, quod probe notari velim.

μια. Κατὰ τὴν Αἴγυπτον τὸ παλαιὸν, λοιμικῆς περιστάσεως γενομένης, ἀνέπεμπον οἱ πολλοὶ τῇ αἰτίᾳ τῶν κακῶν ἐπὶ τὸ δαιμόνιον. Πολλῶν γὰρ καὶ παντοδαπῶν κατοικόντων ζῴων, καὶ δηλητηγμένοις ἔθεσι χρωμένων περὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὰς θυσίας, κατακελεύειν συνέβαινε παρ' αὐτοῖς τοὺς πατέρας τῶν θεῶν τιμᾶσαι. Ὅπερ οἱ τῆς χώρας ἐγγενεῖς ὑπέλαβον, εἰάν μή τις ἀλλοφύλης μεταστήσονται, κρίσιν ἔκδοσιν τῶν κακῶν. Εὐδὺς ἐν ξυνοικισμένῳ τῶν ἀλλοειδῶν, οἱ μὲν ἐπιφανέσαστο καὶ δρασιώτατοι συστροφέντες ἐξεργήθησαν (ὥς τινες φασιν) εἰς τὴν ἐλλάδα καὶ τινες ἐτέρους τόπους ἔχοντες ἀξιολόγους ἡγεμόνας, ὧν ἦγόντο Δαίδαρος καὶ Κάδμος τῶν ἄλλων ἐπιφανέσαστο. Ὁ δὲ πολὺς λαὸς ἐξέπεσεν

gyptios olim perniciosæ hujus calamitatis causam ad Deum referunt. Cum multi & varii peregrini Aegyptum incolerent, diversis sacrificandi utentes ritibus, factum est, ut patrii erga Deum cultus deficerent, quod incolæ nisi alienigenas dimitterent, malorum indicium fore suspicati sunt. Statim itaque ex ejectis profugis præstantissimi efficacissimi (ut quidam nugantur) in Græciam, locaque vicina illapsi sunt, præstantes habentes ductores, quorum principes Danaus & Cadmus exstiterunt. Reliqua vero turba

εἰς τὴν νῦν καλεσμένην
 Ἰουδαίαν, ἣ πέρρω μεν
 κειμένην τῆς Αἰγυπτῆ,
 παντελῶς δὲ ἔρημον
 ἦσαν κατ' ἐκείνας τὰς
 χρόνας. Ἡ γέτο δὲ τῆς
 αἰποικίας ὁ προταγορευ-
 ὄμενος Μωσῆς, Φραγή-
 σαι δὲ πολλὰ καὶ ἀνθρώπων
 πλείων ὁ ἀφ' ἑρῶν. Οὗτος
 δὲ καταλαβόμενος τὴν
 χώραν, ἀλλὰς τε πόλεις
 ἐκτίσας, καὶ τὴν νῦν ἔσαν
 ἐπιφανεστάτην, ἐνομαζο-
 μένην Ἱεροσόλυμα. Ἰδρύ-
 σαστα δὲ καὶ τὸ μάλιστα
 παρ' αὐτοῖς τιμώμενον
 ἱερὸν. Καὶ τὰς τιμὰς
 καὶ ἀγιασείας (α). ἀγι-
 σείας) τῷ θεῷ κατέδει-
 ξεν. Καὶ τὰ κατὰ τὴν
 πολιτείαν ἐνομοθέτησεν
 καὶ διέταξε. Διέταξε
 δὲ τὸ πλῆθος εἰς δώδεκα
 φυλὰς διὰ τὸ τὸν ἀραθ-
 μὸν τῆτον τελεσάτατον
 νομιζεσθαι, καὶ συμφω-
 νὸν εἶναι τῷ πλῆθει τῶν
 μηνῶν τῶν τῶν ἐνιαυτὸν
 συμπληρουμένων. Ἀγαλ-
 μα δὲ θεῶν τὸ σῖγαλα

eam regionem, quæ
 nunc Judæa dicitur,
 non procul ab Ae-
 gypto distantem, &
 in illa usque tempo-
 ra penitus desertam
 occupavit. Hanc
 porro coloniam Mo-
 ses prudentia & ro-
 bore ceteros excel-
 lens deduxit, qui
 hanc regionem in-
 vadens, multas ur-
 bes condidit, & u-
 nam quæ nunc cele-
 berrima est, appella-
 tam Hierosolyma:
 maxime aurem reli-
 gionem & cultum
 eis colendum dedit
 venerationes & sa-
 crificia edocuit, &
 de iis, quæ ad rem-
 publicam pertinent,
 leges tulit & decre-
 ta. In duodecim tri-
 bus populum divi-

ἔκαστεσκεύασε, διὰ τὸ μὴ
νομίζειν ἀνθρώπομορ-
φον εἶναι τὸν Θεόν. ἀλλὰ
τὸν περιέχοντα τὴν γῆν
θεανὸν μόνον εἶναι Θεόν,
καὶ τῶν ἑλάν κύριον. Τὰς
δὲ θυσίας ἐξηλαγμέ-
νας συνεσήσατο τῶν πα-
ρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι,
καὶ ταῖς κατὰ τὸν βίον
ἀγωγαῖς. Διὰ γὰρ τὴν
ἁγίαν ζηνλασίαν ἀπάν-
θρωπὸν τινα καὶ μισόζε-
γον βίον εἰσηγήσατο.
ἐπιλέξας δὲ τῶν ἀνδρῶν
τὰς χαριεστὰς καὶ μά-
λιστα δυνησομένους τῷ
συμπαρόντος ἔθους προ-
ΐσταται, τέτθες ἱερεῖς
ἀπέδεξε. Τὴν δὲ τρι-
βὴν ἔταξε αὐτῶν γῆ-
ραι περὶ τὸ ἱερόν, καὶ
τὰς τῷ Θεῷ τιμὰς τε
καὶ θυσίας. Ἰδὲ αὐτὰς δὲ
καὶ δικαστὰς ἀπέδεξε τῶν
μεγίστων κριπέων, καὶ τὴν
τῶν νόμων καὶ τῶν ἔθων
Φυλακὴν τέτοις ἐπέ-
φρεψε, διὸ καὶ βασιλεὺς
μὲν μηδέποτε τῶν ἱε-
ραίων, τὴν δὲ τῷ πληθὺς

fit, existimans hunc
numerus esse per-
fectissimum & anno
duodecim mensi-
bus completo persi-
mitem. Imagines
Deorum omnino
non sculpsit, quod
putaret humana De-
um non videri for-
ma, sed cœlum ter-
ram ambiens esse
Deum & omnia suo
imperio gubernare;
sacrificia, vitæque ra-
tiones diversas pro-
fuit ab alijs gentibus
ordinavit. Nam quia
externos urbe sua in-
terdicere, odiosam
sane vitam & alijs in-
visam induxit. Jusfit
insuper, ut qui genti
præessent, grati es-
sent populo, & ma-
ximè auctoritate po-
tentiores, quos sa-

πρῶ.

προσασίαν δίδοται διὰ
παντὸς τῷ δοκῶντι τῶν
ιερέων φρονήσει καὶ ἀρε-
τῇ προέχειν. Τῶτον
προσαγορεύουσιν ἀρχιε-
ρεῖα, καὶ νομίζουσιν αὐτοῖς
ἀγγελλον γίνεσθαι τῶν τοῦ
θεοῦ προσαγμάτων τῶ-
τον δὲ κατὰ τὰς ἐκκλη-
σίας καὶ τὰς αἵδας συν-
όδους φησὶν ἐκφέρειν τὰ
παράγγελλάμενα· καὶ
πρὸς τὸ τοῦ μέρους
αὐτοῦ εὐπειθεῖς γίνεσθαι
πρὸς Ἰουδαίους, ὥστε πα-
ραχρῆμα πίπτοντας
ἐπὶ τὴν γῆν προσκυνεῖν
τῶν τοιοῦτον ἐρμηνεύοντα
ἀρχιερεῖα. Προσγέγρα-
πται δὲ καὶ τοῖς νόμοις ἐπὶ
τῆς τελευταίας, ὅτι Μω-
σῆς αὐξήσας τὸ θεῖον, τὰ
δὲ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις·
Ἐποίησατο δὲ ὁ νομο-
θέτης τῶν τοῦ πολυ-
μικῶν ἔργων πολλὴν
πρόνοιαν, καὶ τὰς νέας
ἡνάγκασε καρτερίαι τε
καὶ ἀνδρείαν ἀσκεῖν καὶ (τὸ
σύνολον) πάσης ὑπομονῆς
κακοπαθείας· ἐποίητο

cerdotes esse voluit,
& eos praecepit circa
altaria, Deique cul-
tum & sacrificia ex-
erceri, & ex his opti-
mos iudicio viros
iudices constituit,
quibus & legum in-
stitutique custodiam
attribuit. Non or-
dinavit Judæis re-
gem, sed imperium
populi ei censuit
committendum, qui
prudencia & virtute
inter sacerdotes aliis
præstare videretur;
hunc summum Pon-
tificem appellant,
quem velut sibi nun-
tium divinatorum
præceptorum esse
ducunt, hunc edicta
in populi congrega-
tionibus & conciliis,
ait proferre, cui Ju-
dæi ita obtemperant,

δὲ καὶ στρατείας εἰς τὰ
πλησιόχωρα τῶν ἰδίων,
καὶ πολλὰν κατακτησάμε-
νος χώραν, κατεκληρη-
χθεὶς τοῖς μὲν ἰδιώταις
ἴσους ποιήσας κλήρας,
τοῖς δὲ ἱερεῦσι μείζονας.
ἵνα λαμβάνοντες ἀξιο-
λογηκότες προσόδους,
ἐκπερίσθῃσι συνεχῶς
προσφρευσώσι ταῖς τῷ
θεῷ τιμαῖς. ἔκ ἐξ ἣν δὲ
τοῖς ἰδιώταις τὰς ἴσους
κλήρας πωλεῖν, ὅπως
μὴ τινες διὰ πλεονεξίαν
ἀγοράζοντες τὰς κλή-
ρας, ἐκθλίβωσι τὰς ἀπο-
ρωτέρας καὶ κατασκευά-
ζωσιν ἀνδραγαδίαν τεκ-
νοτροφεῖν τὴν ἡνάγκαζε
τὰς ἐπὶ τῆς χώρας καὶ
δι' ὀλίγης δαπάνης ἐκ-
τρεφόμενων τῶν βρε-
φῶν, αἰετὸ γένος τῶν
Ἰουδαίων ἐπὶ ἤρᾳ πολὺν
ἀνδρωπὸν καὶ τὰ περὶ
τὰς γάμους δὲ καὶ τὰς
τῶν τελευτῶν τὰ
φάς, (αἱ τὰς γραφάς)
πολὺ τὸ παρηλαγμένον
ἔχειν ἐποίησε νόμιμα

ut statim Pontifice
loquente cadentes
in terram adorent.
Additum est in fine
legis : hæc Moses lo-
quitur Judæis obe-
diens Deo. Magnam
etiam bellicarum in-
stitutionum curam
adhibuit, juvenesque ad
tolerantiam & fortitu-
dinem, & ad omnem
malorum patientiam
exerceri voluit. Multa
quoque contra varios
populos bella gessit,
magnamque subigen-
tem regionem, forte eam di-
vixit : æquales populo
portiones, sacerdotibus
maiores assignavit, ut sa-
tiores terminos possi-
dentes contententer sine
ulla molestia Dei sacri-
ficiis occuparentur. Nec
etiam licitum erat pau-
peribus portiones pro-
prias divendere, ne ali-
qui per avaritiam coe-
mentes inopes ex-
lu-

περὶ

πρὸς τὰ τῶν ἄλλων ἀν-
θρώπων, κατὰ δὲ ταῖς
ὑπερὸν γενομένας ἐπι-
κρατείας ἐκ τῆς τῶν
ἀποφύλων ἐπιμιξίας,
ἐπὶ τετάρτης τῶν Περ-
σῶν ἡγεμονίας, ἢ τῶν
ταύτην καταλυσάντων
Μακεδόνων, πολλὰ τῶν
πατρίων τοῖς Ἰουδαίοις
(al. Ἰουδαῖον) νομίμων
ἐκινήθη. Οὕτω μὲν κἀν-
ταῦθα φησὶ περὶ τῶν
παρεθῶν (forte πατρίων
ἐθῶν) τὴν καὶ νομίμων καὶ αὐ-
τῶν ἐκείνων τῆς ἐκ Αἰγύ-
πτου ἀπαλλαγῆς, ἢ τῆς
θεῖας Μωυσέως, ψευδολο-
γῶν ἵα πλεῖστα καὶ διερχό-
μενος πρὸς τὴν ἐλέγ-
χον πάλιν, ὧν κατε-
ψεύσατο τῆς ἀληθείας,
ἀναχωρήσιν ἐαυτῶ με-
θοδεύσάμενος, εἰς ἕτερον
καὶ νῦν ἀναφέρει τῶν
εἰρημένων τὴν παραδοξίαν
ἐπαγεῖ γὰρ περὶ μὲν
τῶν Ἰουδαίων Ἑκαταῖος
ὁ Μιλήσιος ταῦτα ἰσό-
ρηκεν.

dant, & in causa sint, ut
populus minuatur. In
regione pueros ali vo-
luit, qui exiguo sumtu
alebantur, & ideo copio-
sa & foecunda semper Ju-
daeorum natio exsistit.
Diversi quoque ab aliis
in nuptiis & sepulturis
fuerant. Sed propter ac-
cessionem, quæ postea e
multis victoriis accide-
runt, monarchia quarta
scilicet Persarum & de-
inde Macedonum, mul-
ta patriis Judæorum in-
stitutis decesserunt. Ita
hic de moribus & legi-
bus majorum, & disces-
su eorum ex Aegypto
deque sacro Mose in
multis mentitur, pluri-
ma etiam non attingens.
In accusationibus quas
contra veritatem pro-
fert, desleclit, ad alium
dictorum narrationem
referens. Subdit enim
statim. Hæc de Judæis
Hecateus Milesius tra-
didit.

ADDENDA & SUPPLENDA

in Commentario.

Ad pag. 80. lin. 27. post verba : *Et Vitringam in libris de Synag. vet.* hæc quæ nunc sequuntur, ponenda erunt.

Sicut autem *וי* si latiore sumatur sensu, etiam pagos & villas denotat, contra strictiore sensu urbes magnas; ita & Bethlehem a divinis scriptoribus & πόλις & κώμη sine ullo dissensu recte dici potuit, cum non solum vocem πόλις more Ebraeorum latiore sensu, uti dictum est, acciperent pro pago aut villa, sed eorundem Ebraeorum more & vocem *וי* & πόλις de urbe sex edificiis ornata posse intelligi, probe scirent. Confer omnino Celeberrimum CONRADUM IKENIUM in dissertatione Philologica de vitula decollata ob inventum occisum in agro ad illustrationem Deuteron. XXI. 1-9. p. 14.

Ad pag. 84. lin. 26. post verba : *ante annua die paschatis,* hæc legantur.

Solebant enim illo tempore adesse Hierosolymis circiter *quadragesies centena* & *quingenta virorum millia*, uti ex FL. JOSEPHI lib. VII. de B. I. c. 17. computant JOANNES BOUDINIUS in lib. de Christi claritate & gloria & THEOPHILUS RAYNAUDUS de Metamorphosi Latronis cap. 9. p. 408. seq. laudati a GERH. JO. VOSSIO in Harm. Evang. lib. II. c. 8. §. 19. p. 299.

Ad pag. 100. lin. 20. verbis illis : *de Christi supplicio Davidem,* hæc subjiciantur:

Nam

Nam in medio terra valet palam, in omnium conspectu. THEODORETUS: τὸ ἐν μέσῳ τῆς γῆς, ἀντὶ τῆς πάντων ὁρῶντων. quomodo etiam exponit EUTHYMIUS, imo & BELLARMINUS, SA atque alii. Vide GERH. JO. VOSSIUM in Harm. Evang. lib. II, c. 6, §. 16. p. 259.

Ad pag. 119. lin. 14. verbis illis: in Sancto altare fuisse, hæc addantur.

Ceterum conferri merentur JOANNIS ab HAMM exercitationes de ara interiore ejusque mysterio. Præterquam enim quod scriptor ille aram interiorem sive aram fustis accurate describit, etiam ex Hebr. XIII. 10. Ephes. V. 2. Apoc. VIII. 3. colligit, hanc aram Christum depinxisse. Confer JO. FABRICIUM in Historia Bibliothecæ Fabricianæ P. VI. p. 397.

TEMPORUM ERRATA.

Quandoquidem Auctor tanto locorum intervallo distinctus mendis tollendis præesse non potuit, idem tamen quantum per angustias temporis licuit, graviores errores emendare voluit, rogans atque obsecrans Candidum Lectorem, ut pro sua humanitate reliquos tollere & sua sponte emendare velit.

Pag. 14. pro בית חורו lege בית חורו. Pag. 26. lege Ezech. XXXVI. 19. Pag. 46. lege Act. II. 5. Pag. 65. lege Sareptana. Pag. 69. lege 1. Sam. XV. 29. Pag. 73. lege Psalmo LXV. 14. Pag. 83. lege αὐθιγῶν. Pag. 85. lege 1. Sam. XV. 4. Pag. 125. lege αὐθιγῶν & paulo post σαρῶν. Pag. 132. lege Levit. VI. 13. Pag. 149. lege 1. Sam. XIX. 13.

INDEX.

INDEX

Locorum S. Scripturae, qui illustrantur,
in Commentario.

GENESIS.

II.	63	XXII. 6	179
XXVI. 12	75	XXIII. 9	79
XLIII. II	65	XXIV. 24	54
XLIX. 10	78	XXVIII. 7	137
II.	63	XXXIII. 52	110

EXODUS.

III. 8	67	III. 5	79
XII. 29	125	IV. 16	113
XIII. 6	67	V. 16	113
XX. 24	109	VIII. 8	68
XXV. 31	120	XI. 14	78
37	121	XIV. 32	63
XXVII. 3	133	XVI. 11	76
21	138	XXVII. 5	17
XXX. 6	116	XXX. 1. 2	160
8	138	XXXII. 14	108
10	117	XXXIII. 25	30
19	171		64
28	197		63

XXXI. 2	107	VI. 29	179
XXXIV. 13	161	VIII. 31	138
XL. 5	117	XXII. 10	148

LEVITICUS.

VI. 13	132	VI. 2	79
XVI. 12	117	26	169
XIX. 26	180	XVI. 4	63
XXIV. 3	138		
XXVI. 1	110	LIBER. I. SAMUELIS.	
XXVII. 32	148	III. 3	138
	147	XIV. 29	145

NUMERI.

IV. 13	133	XV. 4	69
XII. 24	63	XIX. 13	85
XVIII. 24	17	XXI. 9	149
		XXIII. 14	158
			79

XXIV.

INDEX.

XXIV. 1. 4	79	LIBER PSALMORUM.	
LIBER. I. REGUM.		XXVII. 5	103
V. 11	67. 73	XLVIII. 3	84. 88. 103
VI. 4	142	LXV. 14	73
20. 22	116	LXXIV. 5	100
VIII. 12	142	LXXV. 9	64
64	109	CXIX. 105	145
XIV. 23	166	CXXXIV. 1. 2	172
LIBER II. REGUM.		CXXXVII. 8	41
III. 4.	73	CXLV. 13	73
XI. 10	158	LIBER PROVERBIOR.	
XVI. 6	6	VI. 23	145
10	110	XXXIII. 31	64
XVII. 6	25	ESAIAS.	
XXI. 7	162	I. 25. 26	30
LIBER I. CHRONIC.		II. 20	30
XXIX. 2	115	IV. 4	30
LIBER II. CHRONIC.		V. 2	69
III. 11	138	XIII. 17. 18	24
V. 5	90	21. 21.	41
XVII. 11	73	XX. 19	15
15	84	20	70
XXVIII. 25	166	XX. 7	62
XXIX. 7	135	XXI. 2	24
XXXIII. 3	160. 162	XXII. 2	82
XXXVII. 7	98	XXVI. 6	90
LIBER ESDRÆ.		XXVII. 2	64
I. 2	28	XXIX. 17	71
VI. 6.	28	XXXI. 9	135
12	179	XXXII. 14	115
VII. 12. 21	28	XXXIII. 9	70
LIBER ESTHER.		14	135
I. 5	6	21	128
VIII. 17	7. & 47	XXXV. 2	171
LIBER JOBI.		XXXVI. 11	6
I. 3	73	XII. 3	145
XX. 17	68	XLVI. 1. 2	39
XLII. 12	73	XLVII.	

INDEX.

XLVII. 11. 12. 13	34	XL. 1	105
LVII. 3	180	XVII. 23	102
LXV. 3	166	XX. 6	63
LXVI. 17	160. 168	XXVII. 10	24
JEREMIAS.		18	65
II. 21	63	21	173
III. 19	63	XXX. 15	182
V. 24	76	XXXVI. 19. 20	26
VIII. 22	66	12	100
XII. 9	21	XL. 5	114
XXV. 15	25	XLIII. 13	114
XXIX. 4. 5	42	XLVI. 9	105
XXX. 18	115	DANIEL.	
24	139	I. 2	38
XXXI. 9	30	III. 1	39
12	102	IV. 5	35
XXXII. 35	106	26	34
XLV. 1	6	VIII. 2	25
XLVI. 11	66	XI. 16. 40	63
20	12	XII. 4	139
25	182	HOSEAS.	
L. 8	41	II. 18. 19	30
19	71	XII. 1	67
38	31	XIV. 8	65
LI. 6. 9	41	JOEL.	
11	24	II. 23	76
28	24	AMOS.	
37	41	I. 2	71
45	41	VI. 13	81
62. 64	41	MICHAS.	
THRENI JEREMIE.		VII. 14	71
I. 1	84	NAHUM.	
II. 15	84	III. 8. 9	181
EZECHIEL.		ZEPHANIAS.	
V. 5	100	I. 9	105
VI. 13	166	III. 12. 13	30
VIII. 14	167	ZACHARIAS.	
16	105	I. 8	64
		II. 6	

INDEX.

II. 6. 9.	41	XIII. 43	47
IV. 2	122	XVI. 14	45
VI. 14	159	XVIII. 7	45
MATTHÆUS.		XX. 38	22
III. 4	68	XXI. 24	170
IV. 5	94	XXIV. 5	7
VIII. 11	45	XXV. 23	102
XIII. 8. 32	73	XXVI. 7	7
XV. 21	56	I. ad CORINTHIOS.	
XXII. 20	149	V. 8	174
XXVII. 32	13	AD GALATAS.	
53	95	I. 14	7
MARCUS.		IV. 26	92
VII. 26	55	AD COLOSSENSIS.	
XIV. 53. 54	15	II. 18	123
XV. 21	13	I. ad THESSALON.	
LUCAS.		V. 19	135
II. 4	80	AD TITUM.	
VIII. 8	73	III. 13	22
XXI. 5	158	I. PETRI.	
XXIII. 26	18	V. 13	52
JOANNES.		II. PETRI.	
I. 9	129	I. 19	139. 144
VI. 44	46	AD HEBRÆOS.	
VII. 35	49	VII. 5	19
42	80	VIII. 5	118
ACTA APOSTOLOR.		IX. 2	126
II. 5	46	- 4	118
- 9	24	- 7	117
- 10	13	XII. 23	86
- 13	176	APOCALYPSIS.	
VI. 9	13	I. 12. 20.	145
X. 2	47	III. 12	90
XIII. 6. 8. 9	24	XIV. 20	64
16	45. 48	XXI. 2	95

INDEX.

INDEX Rerum & præcipuorum ex *Antiquitatibus Sacris & Profanis* Capitulum.

A.

Aδώνια, *Adonidis* horti; *Adonis* idem qui *Tamimuz* 167

De *Aegypti* fertilitate & præstantia 12. in *Aegypto* nulla aeris temperies 75. *Aegyptus* an vini ferax sit

174. De variis *Judæorum* in *Aegyptum* commigrationibus auspiciis *Artaxerxis* *Ochi*; *Alexandri* *M. Ptolemæi* *Lagidæ* 11. De variis *Judæorum* in *Aegypto* templis, inprimis *Oniz* 14

De antiquis rerum *Aegyptiacarum* scriptoribus 12

De *Aegyptiorum* odio in *Judæis* 21. de *Aegyptiorum* idololatria per animantium imagines 254. An prima origo accensionis lucernarum ad religionem usumque sacrorum apud *Aegyptios* sit quaerenda 122.

Aegyptii ebriosi 177. de *Zytho Aegyptiorum* 174.

Aegyptii an primi annum in XII. menses dividerint 123

Vera notio vocis ἀγαλμα eruta 147

De mirifica aeris temperie & salubritate in *Palæstina* 75.

An Αρχιμαλωτῆραι *Judæorum* *Babylone* sint ex *Davidica* familia 28

De eximio *Alexandri* *M.* erga *Judæos* favore quid sit sentiendum 8. sub *Alexandro* *M.* *Judæi* militarunt

177. De vero tempore mortis *Alexandri* *M.* 8

De *Alexandria Aegypti* variz observationes 181

De etymo & origine vocis ἄλσος 165

De altaribus veterum *Paganorum* altis, latis, amplisque 106. altaria eorum hieroglyphis & emblematicis insignita erant 110. & ante templa extructa

114. altaria erant modo quadrata modo rotunda 107

Cur *Deus* apud *Ebræos* tantum unum altare esse voluerit 13. de altari holocausti, & suffitus in templo *Hierosolymitano* variz observationes 107. 108. 116

Amon

INDEX.

- Amon* No qualis urbs fuerit 182
 Quodnam sit discrimen inter *ἀνὰ θῆμα* & *ἀνὰ θύμα* 157
Anni in *XII* menses divisio non debet originem suam
 Aegyptiis 123. de anno *Sabbathico* Ebræorum 9
 De disciplina *arcani* apud veteres Philosophos 194
Arcus nomine omnia instrumenta belli apud veteres
 intelligebantur 179
Ἀρχιερέων nomen latius patet apud Ebræos & sacros
 scriptores 15
 Quid vox *ἄρχα* significet 58
 De vocibus *אשרה* & *אשרים* variae observationes
 161. & 168
Artaxerxes Ochus Judæos in Aegyptum abduxit capti-
 vos 11. item in Hyrcaniam usque ad mare Caspium
 27. & denique Babylonem 49
Lacus Asphaltites cum lacu Sirbonidis a *Strabone* perpe-
 ram confunditur 60. falem habuit præstantissimum
 74
Affur Belus Assyriorum 33. Unde factum sit ut veteres
 scriptores *Assyrios* & *Syros* confundant 53
 De *Dea Astarte* variae observationes 35. 162
 De propinqua inter *Astrologos* & *angures* cognatione
 180

B.

- Conditio Judæorum, quos Nabuchodonosor abduxerat
Babylonem satis tolerabilis ibidem fuit 41. ideo
 pauci in patriam redierunt 43. cur Judæi ex *exilio*
Babylonico redeuntes multo diligentius patrias leges
 observarint 30. sub Artaxerxe Ocho Judæorum *Ba-*
bylonem facta est transportatio 49
 De *Babylonis* singularibus fatiis sub Dario, Xerxe &
 Alexandro M. 40. de ejusdem excidio varii scripto-
 res 41. De notitia idololatriæ *Babylonica* 30
 De *Balsamo* vide infra *Opobalsamum*.

INDEX.

- Belus* Assyriorum Assur, Babyloniorum Nimrodus 32
Belus Jupiter & Sol 34. De templo magnifico *Beli*
Babylone 38
Βήλτις qualis fuerit Babyloniorum Dea 34. appella-
tur etiam Nebo 37
Βωμὸς est ab Ebraeorum *בֹּמֶן* 106

C.

- Cadytis Herodoti* quænam urbs fuerit, vide *Κάδυτις*.
De fertilitate & præstantia *terræ Cananae* adversus *Jo-*
Tolandum 59. de *terræ Cananae* confiniis 79. &
munimentis 79. quarum rerum spiritualium *terræ*
Cananae typus fuerit 78. de *terræ Cananae* amplitu-
dine 58
De fertilitate *montis Carmeli* 70
De *cerevisia* sive *Zytho* Aegyptiorum 175
De *Cherubinis*, earumque forma varii scriptores 155
De *cubitis* Babyloniorum, Aegyptiorum, & Ebraeorum
variae observationes 113
De *Cyro* vaticinium Nabuchodonosori apud *Abyde-*
num 34

D.

- An *Διχμωλῶταρχαι* Judæorum *Babylone* sint ex fa-
milis *Davidicae* 28
De *decimis veterum Ebraeorum* variae observationes
variique scriptores 17
De *Diris* earumque ex veterum opinione efficacia 179

E.

- Populus *Elam* designat in S. literis Persas, qui & *Ela-*
mitæ ibidem dicuntur 24. *Elymais* itidem est Per-
sæ regnum
De *elemosyna catini* apud Judæos. 2
De *emblematum* usu in ædis & templis *ethnorum* 110

INDEX.

Ethnici apud Judæos ne hominum quidem loco habebantur 23. an antiqui *ethnici* sacram scripturam legerint, ejusque scriinia compilarint 187. 188
Ethnicorum quorundam honesta de religione veterum Hebræorum testimonia 192

F.

Quatenus liceat Historiam Mosaicam ex *fabulis* Poetarum Paganorum eruere 189
 De *fenestris* veterum, imprimis templi Hierosolymitani 142
 De conventibus sacris Judæorum *statis festis* in urbe Hierosolymor. institutis 86
 De *sodinis* ferrariis terræ Cananæ 63. de *fontibus* *perennibus* 75. & *re frumentaria* ejusdem terræ 73

H.

De *Hecatai Abderitæ* fide variæ observationes 1. & 192
 De usu *Hieroglyphicorum* in aris & templis veterum Paganorum 110
 De etymo *Hierusalem* 86. de ejusdem urbis munimentis 81. ambitu 82. maxima civium frequentia 83. de *Hierusalem* superiori & inferiori 88. 92
Hierusalem an sit Cadytis Herodoti 95. non est *Hierusalem* in umbilico orbis terrarum 99. De *τοποθεσία* Hierusalem varii scriptores 98
 De *hortis* sacris & lucis 164. de *hortis Adonidis* 166
 De *jure hospitii* ex mente veterum Judæorum 22

I.

Historia *Jaddi* Pontificis Alexandro M. occurrentis 9
 De *idololatria* Orientalium 33. Babyloniorum 31. Aegyptiorum 154
 De *igne perpetuo* Ebræorum & paganorum 133. 136
 De *imaginibus* quid senserint Judæi 148. quales *imagines Deorum* fuerint apud Aegyptios 154. *imagines Deorum* per *τελευταίς θειουργίας* consecratæ 31. 36

INDEX.

Vera notio & vis vocis <i>ἰσπεῖν</i>	57
<i>Judeorum</i> nomen quando impositum fuerit Ebræis 6.	
21. sub Alexandro Magno demum <i>Judæi</i> noti fuerunt scriptoribus profanis 7. <i>Judeorum</i> adversus omnes alios hostile odium 23. cur <i>Judæi</i> profanis gentibus adeo exosi fuerint	21

K.

<i>Κάδυτις</i> Herodoti designat Hierosolymam	95
<i>Κώμαι</i> & <i>νημεόπολεις</i> quales fuerint	80

L.

De monte <i>Libano</i> variz observationes	72
De optimi vini usu in <i>libationibus</i> veterum	174
De <i>lucernarum</i> in sacris usu apud veteres 122. & origine	137
<i>Lustrationes</i> & <i>lotiones</i> veterum Ebræorum unde habuerint originem contra <i>Spencerum</i>	171
De vocibus <i>λυχνίον</i> , <i>λυχνία</i> 119. de <i>lychnucho</i> sacro templi Hierosolymitani 120. ejusdem mysteriis ex mente <i>Judeorum</i> & <i>Christianorum</i>	126
Utrum interdium an noctu tantum <i>lychnuchus</i> sacer templum Hierosolymitanum luce sua perfuderit	138

M.

De <i>maris rubro</i>	178
<i>Pexæ Medi</i> apud scriptores sacros & profanos appellantur 24. <i>Media</i> quandoque habuit nomen <i>Aria</i> 25. in quas <i>Media</i> urbes Salimanaser X. tribus deportavit	26
Quid fuerit <i>μέλι αἶγρον</i>	68
<i>Μοίραι</i> ex mente Astrologorum quid sint, valeantque	35
De <i>Mose</i> falsa narrat <i>Strabo</i> 60. de collatione inter <i>Mosen</i> & <i>Typhonem</i> instituta 124. an <i>Mosis</i> memoria in <i>Paganorum</i> monumentis exstet 186. de <i>tabernaculo</i>	

INDEX.

naculi Mosaici mysteriis ex mente Judæorum 128.
 quatenus liceat *Historiam Mosaicam* ex Poëtarum
 Paganorum fabulis eruere 189

N.

Nabuchodonosori vaticinium de Cyro apud *Abydenum* 34
Nebo qualis Babyloniorum Dea fuerit 32
Nimrodus Belus Babyloniorum 32
No-Amon qualis urbs atque ubi sita fuerit 182
 De *Nocturnis* in templo Hierosolymitano *excebiis* 169
 de *nocturnis sacris* veterum Ebræorum 170
 De *mysteriis numerorum* imprimis Septenarii 127
 An in *nummis Ebræorum* imagines hominum conspi-
 ciantur 148. 153
Nummi fertilitatem & præstantiam terræ Cananæ re-
 præsentantes 77

O.

Οἶνος σπαθίτης 176. οἶνος αἰθοῦς, ἐρυθρὸς,
 μέλας, ἀκρατός 64
 De voce οἰωνίζεσθαι apud LXX. 180
 De præstantia *olei* in terra Cananza 67
 De *Onia* templo in Aegypto variz observationes 14. 20
 De *Opebalsamo* terræ Cananæ 66
 De *Orientalium* superstitione 180. & idololatria 33.
 De significatione vocis *Osiris* apud Aegyptios 125

P.

Quid Philosophi antiqui per *παλαιον λόγιον* designent 187
Palastina, vide Cananza terra.
 De præstantia *palmarum Hierichuntinarum* 65. de vi-
 no *palmeo* variz observationes 173
Πανηγυρις πανηγυρίζειν de sacris conventibus Judæo-
 rum Hierosolymis statum festorum tempore 86
 O 3 Ex

INDEX.

<i>Ex agnis Paschalibus</i> de numero & multitudine Judæorum facta est nonnunquam conjectura	84
<i>De re pecuaria</i> terræ Cananæ	73
<i>Peregrini</i> & advenæ apud Judæos nullum jus hospitii habebant <u>22.</u> de <i>peregrinationis</i> laude & studio apud veteres	57
<i>Persarum</i> nomen quo tempore innotescere cœperit <u>24.</u> vide <i>Medi</i> & <i>Elam</i> . De singulari immanitate & crudelitate <i>Regum Persidis</i> <u>25.</u> de forma Regiminis Politici apud Judæos sub <i>Persis</i>	27
De <i>περιβολοις</i> templorum apud veteres	104
<i>Phariseorum</i> sententia de imaginibus	148. 153
De disciplina arcani apud veteres <i>Philosophos</i> <u>194.</u> qualem <i>Philosophiam</i> D. Pāulus rejiciat	128
<i>Phænices</i> & <i>Syrophænices</i> quinam dicantur	55. 56
<i>De piscibus</i> terræ Cananæ	74
<i>De pluviarum</i> temporibus in Palæstina	76
Quatenus ex <i>Poëtarum</i> Paganorum fabulis Historiam Mosaicam eruere liceat	188
<i>Πόλεις</i> & <i>κώμαι</i> sæpius unum idemque sunt	80.
<i>πόλις κατ' ἐξοχήν</i> Roma	100
Cur Deus tantum unum <i>Pontificem Maximum</i> templo Hierosolymitano præesse voluerit <u>13.</u> de <i>Pontificum</i> templi secundi vitiiis	16
De <i>Proseuchis</i> Judæorum 160. de <i>Proselytis</i> Judæorum	45
<i>Πρωτανεία</i> & <i>πυραθεία</i> unde originem habuerint	137
De <i>Ptolemæi Lagida</i> variis cognominibus 10. de Judæorum sub illo in Aegyptum <u>12.</u> & in Phœnicem missis coloniis	53

R.

<i>Ρωμα κατ' ἐξοχήν πόλις</i> dicta	100
<i>De rubro mari</i>	178

INDEX.

S.

- De magnis *sacerdotum Ebraorum* redditibus 17. de eorundem nocturnis excubiis in templo 169. nudis pedibus sacra faciebant 171
- De *saccharo* veterum 70
- De *sale præstantissimo* Palæstinæ 74
- In quas urbes *Mediæ Salmanassar* X. tribus abduxerit 25
- Vindicæ *Salomonis* imagines [bœum in atrio templi locantis 152. 154
- De *Samaritanorum* in Judæos odio 20. de eorundem tristibus fatiis sub *Alexandro M.* 185
- De *Sarona* campestri regione 71
- De significatione *ἡδὼν* 58
- De numero *septenario*, ejusque mysteriis 127
- De voce *Σίναρα* 137
- Syri & Assyrii* cur apud scriptores antiquos confundantur 53. Quinam sint *Syrophœnices* 55

T.

- Tabernaculum* Moïsi non habuit fenestras 141. de *tabernaculi* Moïsaici mysteriis ex mente Judæorum 128
- De *Talento auri* apud Hebræos 132
- Tammuz & Adonis* unus idemque 167
- De *τελεταῖς θεουργικαῖς* sive consecrationibus magicis imaginum 31. 36. De *Telestarum* vi in avertendis piaculis 34
- De *templorum* antiquitate apud Paganos 37. apud eosdem nulla *templa* erant sine simulacris sive imaginibus Deorum 147. de *περιβόλοις* templorum apud Paganos 104. de magnifico templo *Beli* Babylone 38
- Templum Hierosolymitanum* habebat sua ἀναθήματα 158. erat instar arcis munitissimæ 102. 104. palatii regii

INDEX.

regii <u>115.</u> de <i>templi</i> portis <u>105.</u> an <i>templum</i> fenestras habuerit	<u>141</u>
De variis Judæorum <i>templis</i> in Aegypto præsertim Oniæ	<u>14</u>
<i>Thebæ Aegypti</i>	<u>183</u>
De <i>Thermis</i> terræ Cananæ	<u>74</u>
Θυμιατήριον acerra non ara suffitus apud Paulum	<u>118</u>
Historia <i>Typhonis</i> apud Aegyptios <u>21.</u> collatio inter <i>Typhonem</i> & Moſen	<u>124</u>

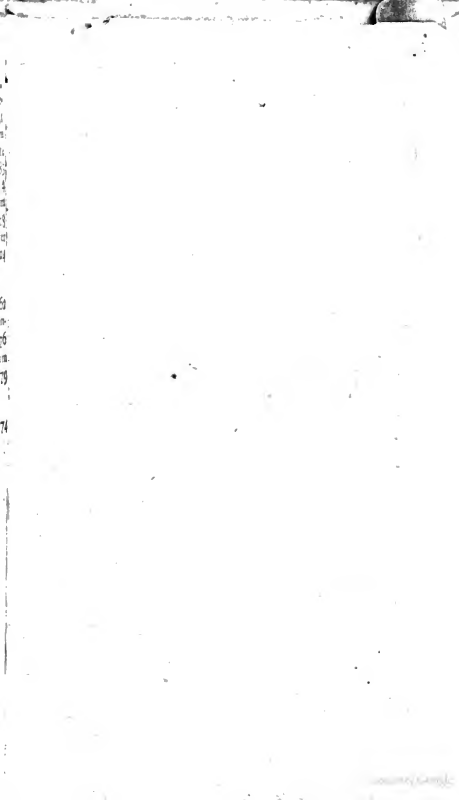
V.

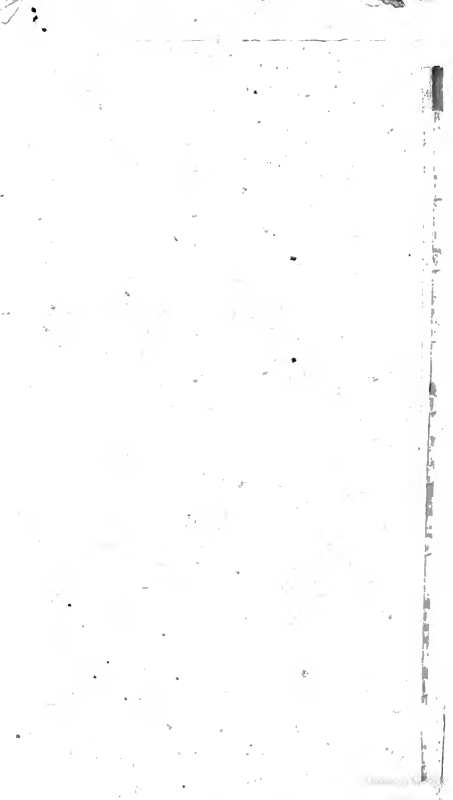
De <i>Vallibus</i> terræ Cananæ fertilissimis	<u>62</u>
De <i>vinis</i> Aegypti <u>174.</u> de <i>vinis</i> Palæſtinæ præſtantissimis <u>63.</u> de <i>vino</i> palmeo γλεῦκ @ dicto	<u>176</u>
De <i>urbibus</i> per diras devotis & constitutis ad æternum excidium	<u>179</u>

Z.

De <i>Zybo</i> Aegyptiorum	<u>174</u>
----------------------------	------------

XXIVX

A

14

